

Папска Држава

Д-р Милета Новаковић

професор Универзитета

У палати Светог Јована Латранског је 11. фебруара ове године потписан уговор којим Краљевина Италија укида гарантни закон од 13. маја 1871. и признаје шефу католичке цркве пуну и ефективну сувереност над једном одређеном територијом. Тај уговор између Папске Столице и Краљевине Италије, окончавајући један раздор који је трајао преко 59 година, има несумњиво врло велики политички значај самим тим што ствара нормалне односе између католичког првосвештеника и државе у чијем се центру налази седиште управе католичке цркве. Са правног пак гледишта, питање се поставља, да ли статут од 11. фебруара, којим се чини крај изузетноме међународно-правном положају Папе, има да значи обнављање старе папске државе, или се опет налазимо пред једном творевином *sui generis*?

Као што знамо, Папе су некада имали своју државу, једнаку осталим државама. Зачетак те државе се може ставити још у годину 728. када је Папска Столица проширила своју власт на Сутри. *Patrimonium* Светог Петра затим се постепено увећавао, а некипут и смањивао. Бивало је ратова, после којих су Папе губили власт и над самим Римом, али су увек успевали да поврате своју световну власт. У опште историја Папске Државе је необично бурна и нимало једнолика. По млетачким статистикама је војна снага Папине Државе износила 1414. године — 8000 коњаника, а 1450. год. свега 6000 коњаника. Године 1425. су приходи Папине Државе износили 400.000 дуката док су приходи Млетачке Републике те исте године били 1.100.000 дуката. Наполеон I одузима Папама Државу (1809.). Бечки Конгрес је с муком васпоставља. Број становника се пење у Папској Држави од 2.400.000, колико је износио 1814. године, на 3.124.000. Али баш тада, 1860. године, када становништво прелази цифру од три милиона, настаје распадање као последица уједињења Италије. Те 1760. године Папе губе већину својих земаља које се присаједињују Сардинији. А уласком италијанске војске у Рим, 20. септембра 1870. губе сасвим световну власт.

Нестанак Папске Државе је поставио био један важан проблем: све док су Папе поред црквене власти имали у рукама и владавину над извесном територијом, световна сувереност је служила као јемство за њихову независност у управи католичке цркве. Чим је то јемство ишчезло, ваљало је решити питање, на који начин да се та духовна независност у будуће осигура, и да се Папе спасу италијанскога утицаја, пошто су, нормално, пали под италијанску световну власт. Опасност је постојала да Италија као територијални суверен над Папом утиче на целу католичку цркву, и да се услед тога или Папе иселе из Рима и изберу коју другу државу за своје седиште, што би свакако нахулило престижу древнога града, или да се католичке цркве у појединим државама одвоје од Папске Столице, да би се спасле италијанскога утицаја, што би уништило јединство католичке цркве. Сама Италија је, да би тај проблем решила, а неповерење отклонила, донела 13. маја 1871. један нарочити закон: „*Sulle prerogative del Sommo Pontifice e della Santa Sede*“, и провизорно решила питање јединим једностраним актом зато што су сви покушаји да се са Папском Столицом начини уговор остали тада узалудни. Стање створено тим италијанским законом остале су државе толерисале, и тако је створен врло необичан положај Папске Столице, који је трајао без мало шест деценија. Необичност тога положаја је била у томе што су Папе добили положај владарца и ако нису више имали државе.

Законом од 1871. Италија је уступила на вечита времена Папама на уживање Ватиканску и Латранску палату у Риму, и замак Гандолфо на језеру Албано. Не само да ниједан орган италијанских власти није смео без нарочитога позива Папиног ући у земљишта додељена Папи, или у зграду где се Папа привремено налази, или где је саскупљен сабор за избор Папе, већ је и сама личност Папина „света и неприкосновена“. Папи се одају владалачке почести. Атенат на Папу се кажњива као атенат на владарца¹⁾.

¹⁾ Ако је само завера, без покушаја извршења атената, Папа није издјачен са италијанским владарца.

Поред личнога имунитета и имунитета својих резиденција, Папа је уживао и имунитет прелице. Папи се затим дало и активно и пасивно право посланства, и дипломатски представници, како Папини тако и они који се код Папе акредитују, уживали су свуда у Италији све дипломатске имунитете и повластике. Папа закључује са појединим државама уговоре, тако зване „конкордате“, који имају облик међународних уговора.

Али немајући суверену власт, Папа није могао имати световних судова. За све грађанске спорове морале су бити надлежне италијанске судске власти, као и за примање тестамената Папиног. Пошто није био суверен, Папа није могао имати ни војске: закон од 1871. му даје право само на чуваре. Ако би међу тим чуварима било италијанских држављана, њих не би служба код Папе ослободила војне обавезе у Италији.

Закон од 1871. год. је дао Светој Столици и сталну годишњу ренту од 3,225.000 лира, која се уносила редовно у италијански државни буџет на име издатака за апостолске палате, канцеларије, дипломатска представништва и т. д.

Папска Столица међутим никада није хтела да прими ту ренту, нити у опште да призна ново стање. И ако се силом околиности кретала у границама гарантног закона, Папска Столица је стално заступала гледиште да је одузимање њене територије једна узурпација, један противправни акт, једно насиље и да се кад тад морају цркви повратити њене раније територије и тиме успоставити поремећени правни поредак. Докле год то не буде, односи су са званичном Италијом имали да буду прекинути. Гордо усамљени у Ватикану, Папе су презриво негирали узурпаторску, дакле нелегалну италијанску власт над Римом.

Чудни положај створен 1871. године био је незгодан и по Италију и по Папу. По Италију, зато што је само могла имати непријатности а никакве користи од тога, што Папска Столица није хтела с њом да има редовне односе; по Папу зато што су све повластике дате 1871. године истицале из једног обичног италијанског закона, који је италијанско законодавно тело могло укинути или изменити свакога часа. Мишљење да се закон од 1871. претворио у међународно-правни акт прећутним пристанком појединих држава тешко је бранити, и оно није тачно. То је био и остао један италијански закон, и положај Папе је зависио и даље од воље једне једине државе. Положај врло несигуран, према томе, а не само необичан.

Па ипак се то стање продужило тако рећи до јуче, и трајало би још ко зна колико,

да се Папска Столица није најзад одлучила да се одрекне оних својих претензија које је раније увек истицала као услов sine qua non свога измирења са Италијом. И заиста, у уговору од 11. фебруара ове године ми видимо да Италија жртвује врло мало али да Папе напротив жртвују врло много од онога на шта су стално претендовали.

Италија жртвује један минимални део своје територије, признајући Папи над њом пуну сувереност, и једну суму новца. Али тај капитал је мали од онога који би се створио да су Папе редовно примали почевши од 1871. године ренту, а та територија је још мања од оне која је 1870. године нуђена Папској Столици. У накнаду за то, Папе се дефинитивно одричу свих оних сразмерно великих територија на које су до сад претендовали. Несразмерност уступака је очевидна.

Нова територија Папске Државе, обухватајући Ватикан и цркву Светог Петра, износи свега око 450.000 квадратних метара. То ће бити град Ватикан под апсолутном Папином влашћу. Поред тога, Папској Столици се оставља у вечиту својину и са дипломатским имунитетом, Латранска црква, црква св. Марије, црква св. Павла, палата канцеларија и кастел Гандолфо; над тим непокретностима Папа није суверен, али је сопственик и ужива имунитет према италијанским властима, ослобођење од пореза, и повластичу да држава не може та имања ни у ком случају одузети. Најзад имамо трећу групу непокретности коју чине Грегоријански Институт и Библијски и Археолошки Институт: те су непокретности такође Папска својина, и неотуђиве и ослобођене од пореза, али не уживају дипломатски имунитет.

Друга и трећа група ових непокретности имају се сматрати као својина једне државе на територији друге државе, која је као територијални суверен пристала да сопственику пружи извесне повластиче.

Али прва група, град Ватикан, чини једну државу, истина сићушну, истина необичну али државу. Над њом је Папа суверен, не суверен фиктиван, као што је до сада било, већ суверен коме се признаје пуна и апсолутна власт над једном одређеном територијом.

Постоје за државу сви елементи који су потребни: и централна власт, и територија, и становништво и држављани. Али је држава по фактичким околностима и по циљу због кога постоји — држава sui generis, и њен суверен неће вршити многе функције суверености које други врше.

Та је држава пре свега стално неутралисана. Њена територија се има сматрати као

неповредна, а она неће имати војску^{*)}. Папска Држава се неће мешати у међудржавне сукобе, нити узимати каквога учешћа у њима, сем ако се Папи повери посредничка улога да завађене државе мири. Али ће, за разлику од осталих сићушних државица, Папска Држава имати врло развијене дипломатске везе, и поред оних које је до сада имала по гарантном закону од 1871., имаће те везе и са Италијом. Папа ће акредитовати свога нунција код италијанске владе у Риму, а Италија ће акредитовати свога амбасадора код Папе.

Да ли ће Папа у будуће вршити грађанску јурисдикцију преко нарочитога суда не зна се још, али се из Латранскога уговора види да се он одриче вршења кривичнога судства и да то вршење уступа италијанским судовима. Папа се обавезује да окривљена лица, која пребегну на његову територију, изда италијанским властима.

Оригинална је црта Папске Државе да у њој неће бити приватне својине.

Папска Држава ће имати своје држављане, али држављанство се неће стицати рођењем већ једино на основу сталнога боравања на територији. Папско поданство ће стицати сви они који се налазе на служби у Ватикану, и губиће га кад та служба престане. Питање држављанства ће бити доста заплетено и изазвати вероватно потребу нарочитих споразума са појединим државама. Али

^{*)} У пркос швајцарскога закона који Швајцарцима забрањује да служе у војскама страних држава, Швајцарци ће моћи дакле остати у Папиној гарди, пошто то није војска у оном смислу како је закон замислио.

на основу садашњих чињеница можемо предвидети двоструко држављанство, пошто ће поједини кардинали и други који долазе на рад у Папске канцеларије добијати, не губећи своје дотадашње држављанство, и Папско држављанство.

Папа ће моћи ковати свој новац ако хоће. А извесно ће имати своју пошту, телеграф, телефон и држаће под својом влашћу један крак италијанских железница. У будуће нема имати путне исправе Папске државе, а конкордати неће више бити само по облику већ у пуном смислу међународни уговори.

На име компензације за изгубљене територије и за раније одузета имања црквеним установама, Италија има да положи Папској Столици 750 милиона лира у готовом и поврх тога једну милијарду у обвезницама 5% које ће гласити на доносиоца. Поред те накнаде, Папска Столица стиче у Италији — што до сада није имала — право наименовања, епископа, право на реформисање црквенога законодавства, право да мења програме за учење веронауке по средњим школама, да се црквеном браку признају грађанско-правне последице, и признање правне личности разним конгрегацијама.

Према свему што смо изложили, и очекујући да се у самој пракси детаљније обележи статут и организација града Ватикана, можемо закључити да се налазимо пред једном новом правном творевinom, изазваном фактичним потребама, пред једном државом али државом *sui generis*. Нарочити циљ коме ће та држава служити објашњава и њену необичну организацију, и њено необично становништво.

О протесту менице

— Л. Таубер —

У „Браничу“ већ је штампан један документован чланак г. Д-р В. Митровића, који је дао општу карактеристику нашег новог меничног закона. Али тај закон, који је тек 19. децембра 1929. год. почео да се примењује, садржи више одредаба, које уносе знатне промене у постојећу праксу, базирану на србијанском Трговачком Законику, а које заслужују нарочито проучавање. Између њих хтео бих да скренем пажњу читаоца „Бранича“ на правила меничног протеста.

Нови закон у своме већем делу репродукује Хашки Реглан из 1912. год. а тиме приближује наше менично законодавство будућем „*даневројском*“ праву. Али он садржи и низ параграфа, којих нема у Реглану јер је исти сматрао за целесходно да

у погледу тих одредаба остави одрешене руке појединим државама потписницима Хашке Конвенције. Између питања, која треба да реше домаћи законодавци, налази се и питање протеста менице, јер о њему нема директне одредбе у Реглану. Напротив, § 76. Реглана и § 96. нашег Меничног Закона полазе од претпоставке да ће поједине државе имати различите законе у погледу „облика и рокова протеста“ те регулишу евентуални сукоб закона у овој области.

Правила србијанског Трговачког Закона о протесту менице врло су оскудна § 149. одређује надлежност трговачког и првостепеног суда, а где истог нема — среске полицијске власти за протест меница. Практика (Одл. О. С. Кас. Суда од 3. јануара 1911. год. Бр. 14630) овоме је додала и надлежност

општинског суда за менице, чија свота не премашује 100 дин. А § 150. одређује садржиниу протестне исправе, из које могу да се изведу путем интерпретације и дужности протестног чиновника. Али пошто те дужности нису биле изрично наглашене а и њихово прекршавање није било скопчано са другом санкцијом осим евентуалне дисциплинске одговорности, код нас је постала уобичајном појава тако званих *Windprotesten*, т. ј. протеста, који се подижу у судској канцеларији без тражења протестата или његовог пасивног локала или стана. Нови закон онемогућава такво поступање, јер прецизно одређује дужности протестног чиновника.

По новом закону право подизања протеста припада првенствено јавним бележницима, којих до сада на територији Србије није било. Али већ је спремљен о томе пројект закона, који ће важити за целу Краљевину, и само чека на ред код Врховног Законодавног Савета. Надати се је да ће јавни бележници пажљивије и брже вршити послове око протеста, него полицијска власт, а чак и судијски помоћници код првостепених судова, који су преоптерећени другим пословима. Искуство других земаља а и пречанских крајева показује да јавни бележници сматрају у странкама не „молиоце“, но своје клијенте, према којима морају бити предусретљиви не само по дужностима, но и из рачуна. И ту конкуренција може да уроди добрим плодом. Али пошто неће бити свуда јавних бележника, у местима, где нема јавног бележника или ако је спречен, рески ће суд подизати протесте (§ 70.). Срећко судију може замењивати и судски чиновник, коме старешина суда ту дужност повери, а јавног бележника његов помоћник.

До установљења јавних бележника и реских судова, где их нема, протест ће се подизати код власти, које су их до сада подизале (§ 103.).

Подизање протеста преко поште може се дошлито увести уредбом Министра Правде по споразуму са Министром Пошта и Телеграфа (§ 70.), али то не може да буде преко ноћ, јер поштански чиновници се морају спремити за то, као што су се спремили за операције Поштанске Штедионице.

Што се тиче *протестног поступка*, § 71. наређује протестном чиновнику да поднесе меницу оном, против кога се протест захтева и то у пословно време и у пословном локалу, а ако се овај не може пронаћи, онда у стану трасатову (§ 102.) или у платишју (*Zahastelle*), које је означио трасат (§ 26. чл. 2.). Пре подизања протеста чиновник позива протестата да изврши захтев имаоца менице. Ако се тражено лице не нађе у свом пословном локалу односно у стану или ако му

се захтев не може саопштити из ма којег узрока (на пр. због болести), протестни чиновник издаје протест без понављања протестног поступка. — Чиновник је дужан да се о пословном локалу протестата, односно о његовом стану распита код месне полицијске односно општинске власти и само у случају безуспешности овога покушаја подиже тако звани *Windprotest* у својој канцеларији.

Ови прописи имају своју изричну санкцију у одговорности протестног чиновника за штету (§ 71. in fine), ма да протест ипак остаје ваљан. На наведени начин закон обезбеђује интересе протестата, који би били повређени неоправданим *Windprotest*-ом. — Иначе имаоца менице могао би да не подноси исту трасату а да је протестира путем *Windprotest*-а. Тада би се трасат нашао пред свршеним чином компромитовања свога кредита без икакве своје кривице! Овде као и другде мора важити правило: *lex moneat prius quam feriat*!

Код меница на мање своте и то до 500 дин. закључно протестни поступак се може упростити: у место личног подношења менице на исплату, чиновник на захтев протестанта препорученим писмом доставља препис менице свима меничним обезвредницама са напоменом да је меница протестирана. О томе издаје протестанту уверење, које уводи у регистар протеста (§ 77. став 2.). Овај поступак Министар Правде може увести у живог уредбом. И заиста, једна таква уредба објављена у Службеним Новинама и ступа на снагу заједно са меничним законом 19. децембра 1929. год.

Код свих меница протест због неисплате а и због неакцептирања се може заменити по пристанку имаоца писменом датаном изјавом трасата на самој меници; та изјава мора да буде у протестном року унета у регистар протеста (§ 77.). Дакле, то је један још простији поступак, али он се не може спровести, ако трасат не буде хтео дати потребну изјаву.

Протест није ни потребан за задржавање регресних права, ако трасант или који од индосаната ослободи имаоца клаузулом „без *прошкова*“ („*retour sans frais*“), „без *прошесја*“ („*ohne protest*“) или којом сличном, да изиште протест због неакцептирања или због неисплате. Напомена, која је потекла од индосанта — само према њему лично (ср. *Gründet Wechselrecht* 1897. В. П. § 403—404), докле је регрес против осталих дужника условљен протестом. Наведена клаузула се не сме тумачити као *забрана прошесја*; само као напомена, услед које ре-

гресни дужник и акцептант, који је одредио домицилијата, ослобођавају се накнаде протестних трошкова.

Из наведеног види се да је нови закон делом реципирао постојећу праксу а делом је створио нове норме, помоћу којих може да се олакша и скрати иначе доста гломазна процедура протеста.

Као резултат редовног протеста јавља се издавање *протестне исправе* (protest inkunde), чија је садржина одређена у § 72. Она мора садржавати: 1) потпун препис менице, 2) име протестанта и протестата, 3) потврду да протестат није извршио чинидбу, која се од њега тражи или да га протестни чиновник није могао наћи у његовом пословном локалу или стану или из ма каквог разлога није могао саопштити захтев протестанта, 4) време и место, где је предузет или покушан протестни поступак, 5) датум и број протеста, потпис чиновника и печат надлежства и 6) ако протестант образложи одбијање чинидбе — то образложење.

Закон прећуткује, какве су правне последице, ако један или више наведених састојака протестне исправе фали. Да ли треба сматрати да протеста није ни било? — Или зависи од тога, који састојак и због чега фали?

Теорија меничног права (Gif-hut) као и страна судске праксе (Ober-Tribunal-Berlin—Archiv. deutsches Wechsel und Handelsrecht XIII 193 и др.) сматрају да треба извидети у сваком поједином случају да ли је битна мана која се налази у протесту и да ли он у овом облику одговара своме циљу. — Али који је циљ протесту? — Констатација да протестат није извршио ову чинидбу, који је имао право од њега захтевати и стварно захтевао имаоца менице. Наравно, протестни чиновник не присуствује првој презентацији менице и с тога не може констатовати да захтеву презентанта није било одговорено. Али закон (§ 71.) му налаже да сам понови исти тај захтев („подноси меницу ономе, против кога се протест тражи, и позива га да изврши захтев имаоца“). С тога по закону (§ 74.) „пропуштена чинидба... може да се изврши и у руке протестног чиновника“. Дакле, ако се ради о протесту због неакцептирања, трасат може примити меницу, коју му подноси протестни чиновник; ако се ради о протесту због неисплате — дужник може платити меничну своту томе чиновнику, који „потврђује ту исплату на меници (§ 74 ст. 2.) са извршењем ових чинидби протестни поступак престаје. Ако се исплати само један део меничне своте, мора се за остатак подићи протест и забележити на меници и у протесту, колико је наплаћено, те дати признаницу на препису менице (§ 74.). Ако приликом исплате дужник одбије исплату про-

тестних трошкова, протест мора се подићи а меница предати платцу (§ 75.).

Протест се издаје имаоцу менице или његовом пуномоћнику. Презимира се пуномоћ код овог, који у име имаоца подноси меницу на протест (§ 76.). Подигнути протести заводе се у нарочити регистар, о вођењу којег као и о награди јавних бележника за протест Министар Правде прописао нарочита правила. Свакако у регистар заводи се цела садржина подигнутих протеста и на основу њих протесни чиновник издаваће заинтересованим оверене преписе протеста (§ 76.). У исти регистар уноси се у протестном року и изјава трасата на меници, која замењује протест (§ 77.).

Протестни рок у случају неисплате — доспелост и први и други дан одмах за њом (§ 43 ст. 2.) у случају неакцептирања — цело време до последњег дана до доспелости (§ 43 ст. 3. и § 20): али тада сходно § 23. ст. 2. трасат захтева да му се меница поднесе још једанпут сутра дан после првог подношења, — протестни рок продужује се и на сутра дан, т. ј. и на дан доспелости (§ 43. ст. 3). Ако је у меници назначен рок подношења, протестни рок свршава се тога дана (§ 21. ст. 1. и § 43. ст. 3); ако је нареджено да се трасирана меница не подноси раније одређеног времена то се време јавља као први дан протестног рока, а дан уочи доспелости јесте његов последњи дан. Тако исто последњи је дан протестног рока код меница рочних по вишењу крај шестог месеца од дана издања, ако тај рок није скраћен или продужен од стране трасанта или краћен од једног од индосаната (§ 22). Код ових меница може се подигнути протест не само због неакцептирања, него и због *недашпрана пријема* (§ 24.).

Што се тиче врста протеста, осим горе приказаних закон предвиђа и протест *због непредаје првог примерка менице*, посланог на акцептирање, и *због непријема другог примерка*, јер лице, у чијим се рукама налази први примерак, мора предати исти легитимиром имаоцу другог (§ 65.). Протестни је рок као и код обичног протеста због непријема.

Од других врста протеста наш закон спомиње и *протест због несигурносности менице* (Sekuritäts protest), коме има места: 1) ако је отворен стечај над имовином трасата, акцептирао он меницу или не, или ако је овај обуставио плаћања или ако је извршење из његове имовине остало безуспешно и 2) ако је отворен стечај над имовином трасанта на таквој меници, која се не сме поднети на акцептирање (§ 42.).

Напротив наш је закон одбацио *интервенцијски протест* (Interventions protest), који је

познат, на пример, у немачком праву. Дакле код нас и пријем за част и плаћање, за част могу да се изврше без икаквих неповољних последица по интервенцијента, ма да меница није била протестирана због непријема или неисплате од стране трасата (§ 49. и мотиви за § 61).

Спомиње се још у књижевности меничног права тако звани *Deklarations protest* — када протестант и протестат је исто лице, — на пример, када је ималац менице у исто време домицилијат по истој меници. Али то је један обичан протест због неисплате.

Какав је *правни значај прошестја*? — По новом закону и протест због неакцептирања и протест због неисплате јесу услови остварења права регреса. Исти је значај и протеста због несигурности. Само у случају протеста због неисплате регрес врши се после

доспелости, а у осталим случајевима и пре доспелости. У овој тачки постоји врло значајна разлика између нашег старог и новог права: по старом је закону протест због несигурности давао право само на *регрес због обезбеђења* (на пр. § 90. Србијан. Тргов. Зак.), а не на наплату менице од регресних дужника пре доспелости. То је једна новина, која је унета у менично право Хашким Реглманом а која је одавде пренета у наш менични закон.

Из наведеног види се како је пажљиво и детаљно разрадио наш законодавац питање меничног протеста. Сада је на пракси да спроведе у живот корисне законске одредбе те подигне у пословном свету углед протеста као акта, који јако утиче на глас и кредит трговца.

Истраживање ванбрачног очинства по црногорском законодавству

— Јов. Б. Мијушковић —

1.

Под утицајем старинског схватања, још и данас ванбрачно дете сматра се за срамоту, бар код нас Срба. Вероватно, да ово долази отуда што се полно опћење, по схватању широких народних маса, сматра неморално; а, тако исто, и рађање ванбрачне деце, која су последица таквог полног оплођења. Идући даље, за таквим схватањем, друштво другаче гледа на брачну, а другаче на ванбрачну децу. Али не само да то чини друштво, већ и законодавци, иако су и једна и друга деца плод природне функције. По Форелу,¹⁾ делим децу на брачну и ванбрачну и на тај начин јавно жигосати ванбрачну децу и њихове матере, неморално је. Али ипак, макако да је то неморално, ни најсавременијим законодавствима није успело потпуно изједначити ванбрачну децу са брачном, бар у погледу њихових *права према очевима*. Нарочито не тамо где је истраживање очинства отежано разним условима; а како је тамо, где је потпуно забрањено, о томе и да не говоримо.

Забрана истраживања очинства ванбрачне деце раније, када је број оне био много

мањи, могла се некако и правдати, пошто и друштво и држава нису од тога осећали толики терет, колико то осећају данас, када се број такве деце све више повећава. Стога се осећа све већа потреба, да се допусти истраживање очинства ванбрачне деце, што су готово са малим изузетком, све европске земље и учиниле²⁾. Јер и правичност захтева, да се сваки отац брине о својој деци, била она брачна или не.

Но поред свега тога, и тамо где је истраживање очинства дозвољено, још увек има и имаће велики број ванбрачне деце, за које се не може утврдити ко им је отац, те су она као и ванбрачне матере тежак и друштвени и државни проблем. Јер, како каже г. Др. Аранђеловић,³⁾ у питању је огроман број ванбрачне деце у земљи, будућих гра-

¹⁾ Др. Аугуст Форел: Полазна етика с примерима етичко-полних сукоба из живота, с немачког превода М. С. Неход, Београд, 1923, издавачка књижарница „Напредак“, стр. 11.

²⁾ Од савремених законодавстава истраживање ванбрачног очинства допуштају ова: немачко, француско, швајцарско, чехословачко, аустријско, угарско, пољско, финско, шведско, норвешко, данско, холандско, белгијско, шпанско, португалско, и у нашој држави у областима у којима важе аустро-угарски приватно правни закони (В. Др. Аранђеловић: Ванбрачна мати и дете, правне расправе, библиотека за правне и друштвене науке, 18. Београд, 1926, стр. 78.). а „сада али са сталном тенденцијом за поправком ванбрачног детета, није допуштено истраживање ванбрачног очинства у Грчкој, Румунији (старим крајевима), Турској и Луксембургу“.

³⁾ Др. Аранђеловић, *op. cit.* стр. 78.

ђана, чија судбина за државу не може бити равнодушна, а тако исто у питању је и огроман број ванбрачних матера и њихова будућност. Јер, како он даље каже, хоћели од ванбрачне деце и ванбрачних матера држава имати корисне грађане или злочинце, разбојнике, проститутке, није од интереса само за дотичне индивидуе, већ и за целокупно друштво које бива угрожено од неисправних грађана.

Оваквој ванбрачној деци остављеној на терет ванбрачних матера, које презрене од друштва, одгуриуте од својих родитељских или мужевљевих кућа и саме су у беди и немаштини, оне ни нису у стању дати, ни васпитање нити, пак, какве услове за живот.

По г. Др. Ј. Шиловићу, „међу будном дјецом најбеднија су ванбрачна деца, јер се за њих имаде да брине мати, која је редовно служавка или радница, те не зарађује ни толико, колико је њој самој неопходно нужно, а камо ли да издржава и одгаји своје дијете. А кад остане без мјеста, настаје глад и сиротиња и њене неминовне последице: злочин и проституција....“⁴⁾

Дакле, самим тиме, што у данашњем друштву постоји велики број ванбрачне деце, наметнут је том истом друштву и држави тежак проблем, о коме се мора водити рачуна још и са гледишта хуманости и црквеног морала, *пошто за установа брака није у стању решити*. Само, у том случају, када би се сви грађани одрекли полног опћења ван брака, могао би се решити овај проблем, и друштво и држава ослободити бриге о старању ванбрачне деце и њихових матера, пошто ових више не би било. Али како је то немогуће, то је о томе апсурдно и говорити. Јер „*глад и љубав*, два најмоћнија фактора људског живота, уз често оправдану немогућност ступања у брак не воде рачуна о жељама законодавца и тако су се сви законодавци налазили пред фактом постојање ванбрачне матере и ванбрачног детета, и питање ванбрачног очинства, морало је бити законски регулисано“.⁵⁾

Како су поједина законодавства решила то питање и како ће га решити, много зависи од разних околности и прилика у земљи културног поимања и схватања. Али се само једно мора имати на уму, како то умесно каже г. Др. Марковић,⁶⁾ да при томе не треба никакви морализирајући принципи

да буду искључиво меродавни, на штету оправданих и реалних интереса и заједнице и појединаца. Јер, по њему, ванбрачна деца нису ни друштвено зло, ни, опет, друштвено добро. Она су последица привредних и друштвених односа, те их као такве треба и посматрати, приликом решавања овога питања.

Најзад ваља нам напоменути и то, да при решавању овога питања долазе у сукоб неколико интереса: ванбрачног детета, матере, оца, друштва и државе. Ми не можемо овде улазити детаљније у излагању тих интереса (кога то интересује нека види код Др. Аранђеловића, *op. cit.* стр. 80. и даље), јер нам то није ни задатак у овоме чланку, већ само, као што и сам наслов казује, да видимо, под којим условима дозвољава црногорско законодавство истраживање ванбрачног очинства; а како стојимо пред унификацијом грађанског права за целу краљевину, рачунамо, да неће бити излишно и о томе говорити.

II.

Положај ванбрачне деце у Црној Гори регулисан је законом од 30. марта 1894. год., који је ступио на снагу 1. маја исте године.⁷⁾ Пре ступања на снагу овога закона у Црној Гори била су донешена два закона о ванбрачној деци, један 1886., а други 1892. Како је искуство показало, — по речима олд. Министра Правде у Црној Гори и уваженог правника Др. Валтазара Богишића, у уводу овога закона, који је он сам, вероватно, и редиговао, — да закон од 9. децембра 1892. год. о ванбрачној деци „никако не врши своје задаће на које се смијерало кад се постављало“ и „како ни претицаственост овога закона, т. ј. онај од 23. априла 1886. године, па ни обичаји по којима су се судови прије њега владали у оваквим пословима, не одговарају више потребама правде“, то је донета ова наредба (коју ћемо ми у будуће третирали као закон) са привременим карактером, „док се год не постави нови закон о овоме сложеном и мучном предмету“, — који није донет, те је овај закон од 1894. и дан данас на снази.

У Црној Гори, законодавац од 1894. године дозволио је истраживање ванбрачног очинства, изузев неких незнатних ограничења. Дакле, сасвим умесно и оправдано.

7) Ове одредбе о ванбрачној деци донете су у облику и редбе која је имала привремен карактер, док се не донесе закон; али по својој природи ова наредба маког привремена била имала је носити обележје закона. Као таква она је доцније општањива у секцији закона у: *Зборнику судских закона, наредба и међународних уговора по судској струци за Кнежевину Црну Гору*, књига I, од 1893 — 1903, Цетиње, 1903. год.

⁴⁾ Др. Шиловић: *Заштита деце и младежи*, Архив за правне и друштвене науке, књ. VIII. бр. 1. 1924.

⁵⁾ Др. Аранђеловић: *op. cit.* стр. 78.

⁶⁾ Др. Лазар Марковић: *Породично право*, друга књига грађанског права, Београд 1920. стр. 206.

Јер маколико били јаки аргументи, који го воре у корист забране истраживања ванбрачног очинства, ипак они се не могу мерити са онима који говоре противно. Доказ је, што су готово све европске земље дозволиле истраживање ванбрачног очинства.

1. Пре но што пређемо на излагање законских одредаба о томе, потребно је предходно видети, коју децу законодавац сматра за ванбрачну. Он је то казао у чл. 1. наведеног закона. То су:

1. Она деца, рођена од „неудате женске“ (чл. 1. тач. а.), дакле, од такве матери која није ступала у брак.

2. Дете рођено „од удовице позније десетог мјесеца од мужевљеве смрти“ (чл. 1. тач. б.). Јер, свакако, очигледно је да се такво рођено дете није могло зачети од оца, који је раније од десет месеци умро. Упротивно, ако се роди пре истека овога рока од 10 месеци од мужевљеве смрти сматра се за брачно.

3. Дете рођено „од пуштенице^{*)} доцније

*) Код нас у Црној Гори, раније, а понекале и данас, распуштенице (жене које су разведене од мужева) нису уживале добар глас. По и ранијим схватању, које није било депласирано, готово сва кривица код развода бракова била је до жена. Обично су се разводице жене које нису биле на гласу са свога владлава, био у моралном или ком другом погледу. Таквих жена су се клониле остале поштене жене; а властима, толико се нило далеко, стављено је у дужност, да таквим женама забране долазити на јавна места, где се купи остала поштена свет. Ми ћемо овде у том смислу навести и једну интересанту наредбу она. Великог Суда из 1879. год., која гласи:

„ВЕЛИКИ СУД

Цетине, 11. Јуна 1879.

Н. р. 483.

Господине Капетане!

Познато је Вама да се из на наше мјеста догађа мржња и давања међу људима и њиховим законитим женама, и то се чешће догађа од страна жена, које без икаквих разлога и темељних доказа против својих мужева дођу пред судом, и кажу само, да неће са мужем живјети.

Суд увиђа да код таквих жена, доста и родитељски савјети дејствују, и дају им повласту, те многе пошто се код родитеља и браће поврате, науче се с крај њих по пазарима и главним скупштинама *скупштина*,^{*)} без икакве опомене од њихових родитеља и браће да се држе моралног владлава. За то да би се број таквих жена умањило, и ради ређег сријешања духовног закона, Велики Суд нареди да добро, да се таквице, које су до данас и које ће од данас оставити своје законите мужеве без мужевљева повода забрани одити по пазарима, главним скупштинама и сеопним колима т. ј. (ће се пјела и игра) а тако и изван наше државе.

За то ће те г. Капетаве обавијести таквице, које су у вашу капетанију све овђе изведене, и која би по оглашењу ове наредбе пошла на на које од поменутих мјеста било, даје вам се наредба, да такав на исто мјесто *поглавља казније*,^{*)} разумије се, да таквице жена хаљине остави њиховица мужевима и све друго што би код њих допјеле. (Види Зборник: оп. сн. књига II. Цетине, 1912., стр 67.)

*) и 2. Курсив је наш.

десетог мјесеца од кадаје развод разрешен (чл. 1. тач. в.). Иначе, сва деца рођена у времену трајања брачне парнице сматрају се за закониту, ако се не би доказало да између мужа и разведене жене није могло бити полне свезе.

Од горњег правила, да се дете рођено од распуштенице, после десет месеци од како је брак разведен, сматра за незаконито, закон прави један изузетак, ако се докаже „да је бивши муж и после развода брака био у полној свези са пуштеницом“. Дакле, у том случају дете зачето од оваквог родитеља, иако је њихов брак разведен, сматра се за законито. Иако је, можда, ова одредба у супротности са назорима канонског права, ипак, по нашем мишљењу, она је у складу са правичношћу, пошто је у интересу и матери и детета. Вероватно да се законодавац, доносећи ову наредбу, и руководно тим интересом. Оваква одредба оправдана је и са гледишта друштвеног и моралног интереса, иако би јој се са гледишта цркве и старинског схватања морала могла приговорити.

4. Напоследку, закон сматра за ванбрачно дете и оно које је рођено „од удате жене прије него истече седам мјесеци од вјечања, осим ако муж изрично или муче призна да је дијете његово“ (чл. 1. тач. г.). Као што се види, у овом случају ако је муж изрично признао, да је дете његово, или и „муче“ т. ј. прећути, онда се такво дете за законито сматра. Прећути признање сматра се, ако муж није чинио никакво питање о незаконитости детета у одређеном року (чл. 7. ал. 1.).

Исто тако, за ванбрачно сматра се „и оно дијете које се роди од удате жене после десетог мјесеца одсуства мужевљева, или од дана ког иначе међу мужем и женом није никако могло бити полне свезе“ (чл. 1. тач. г. in fine). Овде није довољно одрицање очинства таквом детету, већ онај који то одриче мора и доказати, да је био у немогућности да полио опћи са матером таквог детета—својом женом, у том међувремену када је дете зачето.

II. Пошто смо се упознали, у најкраћим појезима, са питањем: коју децу закон сматра за ванбрачну, а што је било потребно, пошто је у тесној вези са питањем које имамо овде да обрадимо, то да пређемо на питање: под којим условима дозвољава закон, од 1894. г., истраживање ванбрачног очинства.

Насупрот, дакле, србијанском законодавцу од 7. маја 1868. г., који је усвојио познати принцип француског права *La recherche de la paternité est interdite*, — изузев случаја *одвођења* (§§ 188. и 179. крив. зак.) и *силовања* (§ 191. крив. зак.), — приговорски за-

конодавац из 1894. године, попут германских држава, усвојио је супротан принцип и дозволио истраживање ванбрачног очинства. О томе се у чл. 4. нав. зак. каже: „О тражењу оца незаконитог дјетета вриједи ово правило: кад се год нађе ко ће на се узети бригу и трошак око затрудње до по порођају, а позније око дјететова издржавања и одгајања (чл. 5. 24.) отац се неће судом тражити“. Упротивном, даље се у истом законском пропису каже, ако се „не нахођи ко би ту обавезу на се узео, отац ће се дјететов тражити“. Но и тада ванбрачној мати, „затрудњелој“, како каже законодавац, „слободно је у сваком случају захтијевати, да се отац законитим путем и начином тражи. (чл. 8. и 10.)“. Али ако се она тим правом не користи и тај свој захтев не пријави суду у току прве године, од дана дјететовог рођења, тужба ће јој застарити, и ако би је доцније предала суд је неће примити (чл. 4. посл. ал.). Иначе, ако је, заиста, неко узео бригу и старање око затрудње и дјетета, а ванбр. мати није захтевала истраживање ванбрачног очинства, онда се, као што смо то видели, неће судом дозволити истраживање ванбр. очинства, ако би то тражила друга лица. Јер законодавцу није циљ да се зна ко је отац ванбрачном дјетету, само зато да се зна, већ за то да би му ставио на терет бригу и старање око подизања и издржавања таквог дјетета, — а што у таквом случају није потребно.

Од општег начела прокламованог у чл. 4. нав. зак., да је дозвољено истраживање ванбрачног очинства, остула се још и у случају о којем је реч у првој ал., чл. 7. нав. зак., а то је кад је ванбр. мати удата женска (чл. 1. под. г), о чему је већ било речи. Дакле, у таквом случају „тражење се ванбрачног оца неће никако за жива мужа предузимати, до год овај сам то не буде искао“. Но иако то стоји до самог мужа, да ли ће употребити то своје право, које му даје закон, или не, ипак није остављено њему на вољу да то право употреби кад год хоће. Он то мора учинити у одређеном року, ако хоће да се користи тим правом. Јер „ако муж за три мјесеца од дјететова рођења не буде суду своју жалбу пријавио, а могао је, свака ће даља тужба о томе застарити, а дјете ће се сматрати, као његово законито дјете“ (чл. 7. ал. прва). Ово је случај претвртног признања очинства.

У оваквим парницама око истраживања ванбрачног очинства, где је ванбрачна мати удата неразведена женска, суд је дужан ванбр. дјетету поставити старатеља „пригоде ради“ (чл. 672. Оп. Имов. Зак.), ако нађе за потребно, „који ће му законитост пред

судом штитити сваким допуштеним начином и срством“ (чл. 7. посл. ал.).

Овде да напоменемо и једну новину која је ушла у црногорском законодавству. Поред ванбр. матере дозвољено је истраживање ванбр. очинства и ономе, који је „за обљежај с њоме већ суду пријављен био“ (чл. 23.), т. ј. кога је ванбрачна мати означила за оца дјетине, пошто се њеној простој речи не верује (чл. 8.). Ово он може учинити, такође, као и муж ванбр. матере у року „док не истекну три мјесеца од дјетинега рођења... ради даљег тражења свакога другог мушкарца за кога би дозвоао, да је у одређеном времену обљежао са истом погрешилицом“ (чл. 23.). Ово исто дозвољава и немачко законодавство.⁹⁾ Одредба сасвим умесна. Јер чешће бива, да не кажемо увек, да ванбрачне матере полно опће са више мушкараца, те и оне саме тешко могу знати с којим су, од њих, затруднеле, због чега се дешава, где је дозвољено истраживање очинства, да оне већином ознаке за ванбрачног оца оног, који је имућни, из боље куће, па иако, можда, није ни затруднела од њега. Стога присталице принципа: *La recherche de la paternité est interdite* и употребљавају, поред осталих, и овај аргуменат у корист истога, — изводећи, како овакве матере иду само да нахуле угледу таквих мушкараца, који они уживају у друштву.

Иако је закон дозволио оваком мушкарцу, да и он у одређеном року може пријавити суду другог мушкарца за ког је дознао, да је у одређеном времену „обљежао са истом погрешилицом“, ипак он је водио рачуна, да такво лице не би тиме ишло на то, да на другога „навалице... биједу баци“, само да би ту „биједу“ са себе скинуло, — запретивши му строгом казном (чл. 23. посл. ал.).

III. Као што смо видели, истраживање ванбрачног очинства бива по тражењу: ванбрачне матере (чл. 4. ал. II.), мужа ове (чл. 7.) и лица које је „погрешилица“ означила за оца ванбрачног дјетета, о коме је реч у чл. 23., а о чему је мало пре било речи. Но и држави је интерес да се пронађе ванбрачни отац. Да не би ванбрачно дете због непроналажења му оца, остало на њен терет, и, најзад, да би се ванбрачни отац могао што лакше пронаћи, закон изрично наређује да је „затрудњела... дужна открити човјека с ким је затруднела, иначе јој власт може отказати сваку и најмању помоћ у том њеном положају.“¹⁰⁾ а осим тога и издржавање

⁹⁾ В. о томе опширније код Др. Драг. Аранђеловића, оп. cit. стр. 87.

¹⁰⁾ Овде је законодавац мислио, вероватно, не само на материјални већ и морални положај ванбрачне ма-

детета оставити сасвим њојин на терет. Но ипак, поред свега тога, што је она дужна „открити човјека с којим је zatrudњела“, неће јој се веровати на њену просту реч, „ако се то њено казивање не потврди потпуним доказима“ (чл. 8.).

Раније, пре доношења овога закона, био је довољан доказ и само казивање ванбра-

тере. Јер у чл. 2. каже се, чим се дозна „да је каква дјевојка, удовица или пуштеница, zatrudњела, најближа ће власт почети одмах своје нагађивање њена владна“. Ако требало буде, учиниће јој и напомене, које прилике изискују... Мјесна ће власт и своје нагађивање и нарочито своје тако удесити, како ће од тога бити, што је могуће мање сабавати, и како ће се штетити стидљивошћу zatrudњеле. „Затим, одмах, у идућем члану наређује: „Ако zatrudњела женска не живи о себи (о својој особини или заради), него у родитељској или мужељској кући, па је кућани у таквом стању неће код себе да држе, мјесна ће власт извистити вишу о томе, а међутим ће ићи приличан закон zatrudњелој у какву другу поуздану кућу“. Ове трошкове, пре порођаја као и оне око порођаја, ако се не пронађе ванбрачни отац, или то не прими на себе ко други (чл. 4.), сноси држава и исплаћује из фонда, који је у установи у ту сврху, као и за издржавање ванбрачне деце (чл. 2.), о чему ће бити више речи на своме месту.

Опак немо навести једну интересантну наредбу Веа. Суда од 1884. г., дакле пре ступања на снагу овога закона, о ванбрачним заочницима и преступима али само у колико је у њој реч о кажњивости оних, који су били дужни старати се о падању ванбрачних матера. Та наредба у изводу гласи:

ВЕЛИКИ СУД

Цетиње, 11. Септембра 1884,
Бр. 1743.

„Господине Капетане,

Из више прилика Велики Суд увидио је да народ слаби у својој чистоћи (моралу) и број незаконите деце све више и више расте, а тако исто и давање деце. Услед чега Велики Суд достави Његовом Вишњем Књазу, који жели разврзати таквом стању на пут, изводио је изредити да се строжије казне предузму против таквих заочника и преступа.

II Родитељи дужни су своју децу упућивати на добро и поштену владу. Ако девојка zatrudни, њених родитеља казниће се са 60 талера глобе, а занајлику на владу девојке, глоба она иде у фонд незаконите деце.

V. Својта zatrudнеле жене или девојке чим би знали да је трудна, дужни су јивити надлежној власти.

VI. Капетан је дужан чим дозна да је жена или девојка zatrudнела, учинити истрагу чије је дијете, па блауника послати са извештајем у овај суд. Блаунику замјестити па трошак блауника а настојавати на уредно држање детета.

VII. Капетан који не би огласио ову наредбу, и друге подобне овој издате, и извештавао садржај исти, што у његову дужност спада, веће се на одговорност.

Г. Капетане, препоручује вам се, да сваком приликом у вишој капетанији објављујете народу ову наредбу и друге које добијете, и упућујете га на све што је добро и поштено, и да га одвраћате од свега онога што би га на невластољивост навело.“

(Види: зборник, оп. сф. II књига, 1912, стр. 139—141).

чне матере. То се види и из самих зак. речи, где се каже: „Посада“¹¹⁾ се неће zatrudњелој или незаконитој матери вјеровати на просту ријеч....“ — што значи, да се пре веровало и самом њеном казивању. Уосталом, раније могла се и правдати употреба таквог доказа, нарочито пре осамдесетих година прошлога века, када је у Црној Гори био редак случај да је каква женска родила ванбр. дете. Такви случајеви, у колико их је и било, сматрани су више као последица младинске грешке, него ли неморала. Али у колико се број ванбрачне деце пео, у толико су и ванбрачна деца бивала све више последица неморала, те се ни законодавац није могао више са сигурношћу ослонити на сам исказ таквих ванбрачних матера, те је морао прибегнути другим, сигурнијим, доказима, на које је тиме, донекле, отежано истраживање очитства.

Идући даље законодавац, не само што је донео одредбу да се ванбрачној матери неће веровати више на њену „просту ријеч“, већ каже, да „... за ову од таквих женских, за коју се нађе да је коме-ко није отац наметнула дијете, одређена је и казна у тачни а) чл. 39-ог.“ ... (чл. 8. ал. послед.). Онда се погрешно упућује на тач. а) чл. 39-ог, јер тамо је реч о сасвим другој казни, већ у овом случају има да се примени казна из чл. 40., који гласи: „Она погрешница која навалице наметне коме дијете, т. ј. кад у суду изјави да је дијете некога човјека, а чисто се докаже да није и да је са знањем, зломислено, неистину казала казниће се тавницом од три до шест мјесеци...“

Овде нам ваља напоменути и још један случај кажњивости ванбрачне матере, који је у везу са првим. Из раније, а донекле и сада, у Црној Гори, нарочито по селима, ванбрачне матере да би се осветиле мушкарцима с којима су zatrudнеле, а који их доцније нису хтели узети за жене и ако су им можда то обећали, односиле су ванбрачну децу, чим се роде, кућама ових, остављајући их на праг од куће, у дворишту и другим сличним местима, да би их тиме, колико толико понизиле пред светом.¹²⁾ Јер не само

¹¹⁾ Курсиј је иш.

¹²⁾ Онда нека нам је дозвољено да наведемо један интересантан обичај освете ванбрачне матере мушкарцу, који је у прелазно, т. ј. с којим је zatrudнела, а овај је није доцније узео за жену. Обично, девојка са села која zatrudни подале се једном мушкарцу, ређе вишњини, и то ономе који јој је обећао да ће је узети за жену. Само што је мали број таквих који одрже реч. Таква девојка, чим се примети да је zatrudнела, била напуштена из родитељске куће. У очајању, осрамбоена, нагубљена, она сада гледа да се освети таквом мушкарцу, а донекле да би тиме и умањила своју срамоту, — али тако да га што више унизи међу својим друговима и

што се на погрешницу рђаво гледало, већ и на погрешноца, те је такав мушкарац бивао донекле изолован од својих другова и пријатеља. Додуше, у потоње време и то све више „чили.“ Али бивало је и таквих женскиња, које су подмეტале своју ванбрачну децу и људима који стварно нису били ванбрачни очеви, и који, можда, нису с њима потпуно ни опили, само ако су им због чега другог „кивне“ биле, т. ј. ако су били у каквој завади, омрази. Стога законодавац од 1894. год., да би поштене људе заштитио колико толико овакве бламаже од несавесних и покровених ванбрачних матера, предвидео је за ове и казну, ако би која од таквих матера своје ванбрачно-незаконито дете подметнула коме ко није отац истог (чл. 40.). О томе се у нап. члану *in fine* изрично каже, да она „погрешница... која подметне своје незаконито дијете т. ј. донесе му га у кућу, у ограду или иначе околу куће, као да је дијете каква кућанина, осудиће се на затвор од два до двајест мјесеца.“

Као што смо видели, иако се ванбрачној матери не верује више на „просту ријеч“, да је отац ванбрачног детета онај кога она означаје, ипак она је дужна означити лице с ким је затрудњела, да би се могло лакше осталим дозвољеним доказима то утврдити. Стога је потребно видети, када се узима за потпуно доказано очинство ванбрачног детета. О томе се у чл. 9. вели, да ће се узети да је ванбрачни отац онај за кога се докаже „да је облежао с матером му не позније седмог, а не раније десетог мјесеца, бројени од дана ког се дијете родило. Дакле, у међувремену од три месеца.

Да је, заиста, оно лице ванбрачни отац, за које се доказује да је вршило облежај са ванбрачном матером у одређеном законном времену, у чл. 10. вели се, да ће се узети за доказано у овим случајевима:

осталим светом. Та освета састајала се у томе, ако јој успе да га удари „прешицом“ („прешица“ се у Црној Гори, може, бр у једном делу око Никшића, направљени и истесани део дрвета за који се пријеве куцају вуње, кад жена хоће да преде, по глави, нарочито по носу, тако да га по могућству окрива. Јер, по схватању народа у Црној Гори, за Црногорца нема неће срамоте но да га каква женска удари прешицом. То је што народ каже: „Окинут нос!“ Ово долази отуда што је прешица алатка којом се у Црној Гори само женске службе, те једном мушкарцу није његов понос дозвољавало да прешлицу ни у руке узме, а камоли што друго. Чак шта више, са подсмехом се гледа и на оне људе који израђују прешице. Отуда та велика срамота за човека кад га женска удари прешицом.

Додуше, на овај начин свете се понекад и остале ванбрачне матере, које нису преварене, али само да би тиме колико толико ублажиле своју срамоту. Ја сам једном приликом био очевидца једног оваквог догађаја.

а). Ако ванбрачни отац сам то призна у суду, или изван суда, „али пред *дошћеним чељадином*, коме се веровати може“ (чл. 10. тач. а. и б.). То „чељаде“ мора бити способан сведок. Иначе, ако би признање било учињено пред лицем неспособним за сведока не би важило.

б). Сматра се за доказано и тада, ако би то посведочио и један „*дошћовјеран*“ свједок који га је видео с том женском на *ојелу*, или да су заједно *сами* лежали под *једним* постељним хаљинама“ (чл. 10. тач. в.). Значи, да је довољно казивање и једног способног сведока, да их је видео на делу, или да су сами под једним хаљинама лежали. Наравно, да то мора бити у засебној одаји.

Овде се може поставити питање, како се имају разумети речи: „сами“ и „под једним постељним хаљинама“. Ово због тога што су их судови различито тумачили и примењивали у пракси. Зато је Велики Суд једном приликом и тражио од министарства правде објашњење истих, ради једнообразне примене код свих судова, што је Министар и учинио. По овом министровом објашњењу¹³⁾

¹³⁾ То објашњење министра правде, због своје интересантности и погледа, не само на ово питање, већ и на само питање: дозволе истраживања ванбрачног очинства, цитираћемо овде у целости. Оно гласи:

„КЊ. ЦР. МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ

Бр. 437.

Цетине, 29. новембра 1889. год.

Књ. Великом Суду — Цетинье.

На питање Књ. Великог Суда, како се има разумијевати и примјењивати у пракси други став тачке в. чл. 10. зак. о ванбрачној деци од 30. марта 1894. који гласи: „или да су заједно сами лежали под једним постељним хаљинама“, ово Министарство одговара како сљедеће:

Законодавац примјујући у црногорско законодавство начело, да се може тражити отац ванбрачном дјетету имао је ван сумње на уму да доказана српства сужи колико је више могуће, како се таквим доказивањем не би отворила врата највећих злоупотреба са стране потрживалаца очинства ванбрачном дјетету. Треба имати на уму да у том врло деликатном питању је црногорска законодавства врло опрезно поступала, јер док с једне стране многи законични стањају најаче оградe противу објасни многојех непоштенјех жена, које би тако могле врло лако сваки час наминати нове случајеве очинства, законик француски у чл. 340. а српски у § 130. чак забрањују, да се тражи отац ванбрачном дјетету. Те су мисли без сумње руководале и нашег законодавца, па за то је он морао у закону о ванбрачној деци дати довољно гаранције, да ће се то потрживање водити врло опрезно примењујући најстрожије и ријечи и смисла закона.

Ово Министарство, дакле, према овим начелима тумачи у нашем закону ријечи: „сами“ тако, да у одаји, у којој су жена и човјек лежали, није нигоде другог било, кад их је свједок видео, а под ријечима: „под једним постељним хаљинама“, да су доста човјек и жена имали заједничку постељну хаљину, па било то зими или лети. Кад би се друштво тумачило ове ријечи тужени се готово не би могао ни бранити, јер

речи: „сами“ треба тако разумети, да су у одаји где су лежали били сами; а „под једним постелним хаљинама“, да су, заиста, имали заједничку постелу. Није потребно доказивати и то, да су том приликом кад су били по једним постелним хаљинама, сами, заиста вршили и блуд. То се предпоставља.

в). Напоследку, и у случају ако се пронађе писмена исправа, на пример: писмо, и том слично, „из кога се јасно види да су за одређено законом вријеме та двојица били у потпуној свези“. Наравно, да просто љубавно писмо, у коме ово не би јасно било иска-

би се особито с погледом на црногорске обичаје сваки час врло лако доказати, да у дотичној одаји, у којој има и других особа, човек до туђе жене лежи.

Ово је Министарство приметило, да се, жали Боже, у нашој држави множе случајеви признања очитства ванбрачног дјетета, што се мора дубоко жалити, јер се тијем нехотично шири неморалност жинских и упростилавање многих поштенних људи. До наших је судова, да се томе заустане на пут строгим и савјесним тумачењем закона.

Кн. В. Суд изводеће се у пресуђивању новијех случајева руководити овиме упуством, којим се објашњава горње законско наређење.

Начелник Министарства Правде

Др. Војиновић, с. р.*

(Видети: Зборник оп. сн., књига II, 1912; стр. 268—264.)

зато, не би се могло узети за доказ (чл. 10. тач. г.).

III.

Дакле, као што се види, поред свега тога што је законодавац дозволио истраживање ванбрачног очитства, ипак, и код оваквих донекле упрошћених доказа, тешко је пронаћи ванбрачног оца, где нема његовог признања. Јер ретки су случајеви, да хоће неко да призна да је отац ванбрачног дјетета, пошто је то скопчано и са моралним и са материјалним жртвама, — поред свега тога што онд. Министарство Правде у Црној Гори у нав. објашњењу констатује, да се, „жали Боже, ... множе случајеви признања очитства ванбрачног дјетета“. Тако исто, ретки су случајеви, да ће такве ванбрачне родитеље, кад не живе у конкубинату, видети ко на делу, или саме у соби под једним постелним хаљинама. Но и под таквим околностима боље је дозволити истраживање ванбрачног оца, него ли то забранити.

Завршујући ово излагање, о истраживању ванбрачног очитства по црногорском законодавству, напомињемо, да ћемо у једном од идућих чланака осврнути се и на питање: о правном положају ванбрачне дјеце и њиховом издржавању.

Бланко-меница по меничном закону од 29. новембра 1928. год.

Д-р Арсен М. Чубински

адвокат

На дан 19. децембра о. г. добија обавезну снагу нов менични закон, чију су појаву радосно поздравили и стручни правнички кругови и људи праксе, јер овим законом, не само што је учињен један знатан корак ка коначном изједначању нашег југословенског законодавства, већ и стога, што он представља и с тачке гледишта науке и потреба праксе једну модерну по садржини културну тековину нашег народа.

Као малу илустрацију предњег мојег тврђења у овом чланку износим оно решење проблема о т. зв. бланко-меници, које је наш нов менични закон усвојио.

Бланко-меница је таква менична исправа, на којој у времену њеног издања није било већине или само неких од битних меничних састојака. Овакве менице изазване су потребама промета, а нарочито се често издају као кауционе или дело-менице. До сада није било код нас једноликог схватања правне природе таквих меница, па чула су се чак

и таква мишљења, која су бланко меницама негирала и сам меничко-правни карактер.

По новом меничном закону (§ 16.) бланко-меница је допуштена и признаје се као менична обавеза (наравно кад се испуни, јер пре тога то су, по врло тачном наводу г. Др. Чимића — коментар менич. зак. стр. 26. — само „менични бланкети, на којима су меничне изјаве“).

По поменутом §-у 16. меничног закона, приговору да на трасираној меници, у време кад је на њу стављена каква менична изјава, није било каквог меничног састојка, нема места против поштењеног имаоца, а против кога другог само онда, ако онај, који чини приговор докаже, да је меница накнадно испуњена противно учињеном споразуму. Исто вреди ако су у трасираној меници места, која су остала празна накнадно испуњена нарочитом ознаком доспелости, места издања или места плаћања.

Према томе, ако се меница, која је била

издата *in bianco*, нађе испуњена у рукама трећег савесног лица, т. ј. лица, које или а) није учествовало у накнадном испуњавању, нити за исто знамо, или б) које је меницу попунило у сагласности са споразумом, по којем је оно меницу прибавило, то се онда меница сматра као обична меница и има се платити.

Ако се, пак, она нађе у рукама ма којег другог лица, а то ће бити или непосредан уговорач дотичног меничног обавезника, или лице које је меницу од овога прибавило са знањем онога посла по којем је издата, или пак споразума о издању исте (*Vergebungsvertrag*), онда онај који приговор чини, ако жели с тим приговором успети, дужан је доказати: 1) да је меница испуњена накнадно, т. ј. да је била издата као бланко-меница, и 2) да је она попуњена противно учињеном споразуму, т. ј. противно ономе, што су странке приликом издавања те менице уговориле. Пошто и сам споразум о издању бланко-менице може имати веома разлику садржину, то и приговор о прекршају тога споразума, чију садржину мора доказивати чинилац приговора, може имати разну форму (н. пр. он се може појавити као *exceptio doli*, *exceptio prolongationis* и т. сл.).

Сличан је положај и у случају, ако су на меници остала непопуњена само она места, за која закон прописује извесне претпоставке (§ 16. мен. зак. *in fine*).

Тако, по §-у 2. мен. зак. став 2., 3 и 4., меница у којој није означен рок плаћања, сматра се као меница по виђењу; ако нема

нарочитог означања места плаћања, онда се као место плаћања сматра место означено поред имена трасатог, које се уједно узима и као место његовог пребивања; и меница у којој није означено место издања, сматра се да је издата у месту означеном поред имена трасатог.

Једина је разлика у томе, што у случају, ако чинилац приговора докаже да су дотична места на меници у времену издања била празна, а испуњени су противно горе изнетим законским претпоставкама, онда притежалац менице има да докаже, како је то попуњење учињено према нарочитом споразуму, јер с правом се има претпоставити, да место првобитног споразума странака, које има доказивати чинилац приговора, узимају дотичне законске претпоставке, а обарање законских претпоставака пада по правилу на онога, који жели да се тиме користи.

У вези с овим је и правило из §-а 69. мен. зак. по којем сваки се потписник менице обавезује према оном тексту менице, који је потписао. Дакле, у случајевима пренамена меничног слога (а као такво може се сматрати и попуњавање празних места у опште, а нарочито оних, за која важе предње законске претпоставке), онај потписник, који докаже, да је меницу потписао пре пренамена, може се тиме користити као приговором и биће одговоран само према првобитном тексту дотичне менице.

Фалсификовање исправа, рачуна и царинских знакова, предвиђено у царинском закону, с обзиром на прописе новог кривичног закона.

Данило В. Стефановић

начелник Царинске Управе у пензији

Познато је да се извесна кривична дела, иако изрично предвиђена у кривичним законима, ипак каткад уносе у поједине специјалне законе, па се често у њима одређују и казне, независно од одредаба општих кривичних закона. Таквих је случајева било и у нашем, и у страним законодавствима, већином код фискалних, па и других административних законодавстава. Том се законском нормирању прибегавало обично када је се хтела ублажити казна предвиђена у општем кривичном закону и налазило, да дотична царинска кривица не носи карактер, нити производи ефект, онај и у оноликој тежини, као што би то био случај код дела предвиђеног у кривичном закону.

У нашем царинском закону има неколико таквих примера. Тако:

По члану 164. царинског закона, ко би робу увезену у приватно сместиште, пре плаћених дажбина из истог изнео, кажњава се наплатом десет пута веће дажбине на ту робу. Али по алинеји другој тога члана, ако би се при томе констатовао фалсификат исправа, учинилац ће се, *поред наведене казне, ошћу-жити и за односно дело из казненог закона.*

Даље, по члану 169. царинског закона ако се утврди да је декларант поднео фалсификован рачун за који је јамчио својим потписом да је исправан, царинарница га мора оптужити суду за кривицу из § 147. кривичног закона, па се у том члану 169. ца-

ринског закона још изрично одређује: да се учинилац казни затвором од 3 месеца до године дана, иако § 147. кривичног закона предвиђа казну робије до 5 година.

Исто тако, по члану 179. царинског закона, ко царинске знакове (олова, жигове, печате и друго) фалсификује на роби, казниће се за сваки фалсификовани знак са 50 динара, с тим, да се та казна може претворити у затвор, рачунајући сваки дан затвора у 10 динара.

Узгред буди наглашено, да се из напред наведених одредаба види, да се у њима не сматра да постоји стицај у смислу § 68. нашег кривичног закона, те се сматра, да постоји више самосталних дела, кажњивих оделито по разним тим законима, дакле, да није случај кажњавања „највећом казном (§ 68. крив. зак.)“, односно да није случај т. зв. *absorption des peines moindres par la plus grave*.

Но у вези са доношењем новог кривичног закона, намеће се питање међусобне везе и примене тих одредаба царинског закона, по новом кривичном закону.

Тако, нов кривични закон прављење лажних исправа третира у §§ 214.—233. Фалсификовање исправа, о коме говори алинеја II члана 164. царинског закона, кажњава § 214. новог кривичног закона, кад се исправа употребити, робијом до 5 година и новчано до 50.000 динара. Дакле, поред новчане царинске казне, десетогоубе наплате дажбина по члану 164. царинског закона, учинилац ће се казнити и по § 214. новог кривичног закона и судском (в. § 42.) новчаном казном од 50.000 динара.

Исто тако, фалсификовање рачуна, о коме говори чл. 169. царинског закона, неће бити кажњено затвором од три месеца до године дана, како лимитира царински закон, јер ће престати да важи § 147. садањег кривичног закона, а биће на снази нов кривични закон, *velox posterior derogat priori*.

У колико би дело носило карактер чињеница и употребе јавних исправа третирали би се по § 218. новог кривичног закона.

Што се тиче дела фалсификовања царинских знакова о коме говори члан 179. царинског закона, и које он кажњава са 50 динара за сваки фалсификовани знак, то дело по новом кривичном закону да се подвести под § 229., јер тај пропис кажњава строгим затвором и новчано оног „ко лажно начини или преимачи службене знаке за обележавање робе домаће, или стране, као: печате, жигове или марке, којима се жигошу: стока, дрва, злато, сребро или друга каква роба.

Као што се види, овај § 229. новог кривич-

ног закона, не ограничава се само на фалсификовање царинских службених знакова већ обухвата фалсификовање и осталих службених знакова предвиђених у другим одредбама, и. пр. за контролисање чистоте злата и сребра, трошаринских и шумарских производа и т. д.

Уосталом, сама стилизација § 229. новог кривичног закона тако је јасна и прецизна, да искључује свако двоумљење о томе, да он обухвата и садању одредбу предвиђену у члану 179. царинског закона, која, увођењем у живот новог кривичног закона престаје важити, иако је она у специјалном закону предвиђена, јер и ту важи начело *lex posterior derogat priori*.

Независно од ових случајева фалсификовања исправа и рачуна које царински закон изрично предвиђа, у царинској пракси дешавају се и други разни случајеви вршења фалсификовања исправа и њихове употребе. Ти фалсификати у главном вршени су са намером да се на тај преваран начин плате мање дажбине но што би требало, или да се никако и не плате бесправним и преварним ослобођењем робе од плаћања дажбина, или најзад преварним одношењем робе пре плаћених дажбина. У такве случајеве спада и подношење лажних уверења о пореклу робе, фалсификовање декларација у циљу подизања веће количине робе и т. д. У даним случајевима, и ако они нису изрично предвиђени у царинском закону, кривци су оптуживани судској власти за дела из §§ 147. и 148. ранијег кривичног закона, ма да су у појединим случајевима судске власти сматрале да се и. пр. прављење и употреба лажних рачуна о вредности, или уверења о пореклу робе, кад се то чини у намери да би се избегло или смањило плаћање царинских дажбина, не могу казнити по општем кривичном закону из разлога, што царинарница није дужна да такве поднесене лажне рачуне односно уверења прими, те, кад такве обвезе за њу нема, онда не стоји онај услов за кажњавање прављења и употребе таквих исправа, који се као битан тражи по четвртм одељку § 147. кривичног закона, а то је, да је писмено које се означава као фалсификат, исправа од важности за доказ о уговорима, обавезностима и т. д. (Нач. о. о. с. 21. X. 1892. Бр. 9239).

Неоспорно је да су наведени прописи новог кривичног закона прецизнији и строжији, али се у томе и налази потребна већа гаранција за заштиту државних интереса.

Ова неколика разматрања представљају главне и интересантније моменте код ове врсте дела фалсификата.

Надлежност Опште Седнице Касационог Суда

код поротног суђења
поводом једне одлуке Опште Седнице Касационог Суда.

Богомир А. Богић

адвокат

Касациони Суд примењујући законе на конкретне случајеве у грађанским или кривичним споровима, може у самој ствари својим тумачењем један најјаснији законски пропис повредити, јер се противу одлуке Касационог Суда не може употребити никакво правно средство. Другим речима значи, судска власт оличена у Касационом Суду може се, као што видимо, у таквом случају уздићи ако не правно а оно фактички изнад — законодавца — изнад суверене власти.

На тај је начин законодавац, код свих оних закона, који се примењују код суда, само теоријски суверен, док је у самој ствари ту суверен Касациони Суд, који је увек у фактичкој могућности, да под видом тумачења закона исти обиђе или погази, и у место воље законодавчеве наметне појединцу своју вољу.

Јасно је да би такво поступање Касационог Суда значило у ствари злоупотребу власти из § 127. крив. зак.

Кад је реч о тумачењу и примени нејасних или непотпуних законских прописа, мора се дозволити свакој власти па и Касационом Суду право слободе резоновања, јер се у самој ствари Касационом Суду тиме даје могућност, да испита праву вољу законодавчеву и на тај начин сачува његову сувереност.

Мора се признати да тумачење и примена појединих законских прописа код нашег Касационог Суда није увек једнообразна, што чини и саму јурисдикцију овога суда доста колебаљивом.

Има примера, како су понекад у једном кратком периоду времена, готово истоветни случајеви само са разноврсним именима парничара, дијаметрално различито решавани у последњој инстанци било пред Апелационим било пред Касационим Судом. Довољно је да завиримо у „Судску Практику“ Срб. Ковачевића за 1925., 1926. и 1927. год., па да се уверимо у тачност ових навода.

Узрок овој појави на првом месту треба тражити у нашем застарелом и непотпуном законодавству и преоптерећености суда, која не дозвољава да се сваком предмету поклони довољно времена и потребне пажње, нарочито код већих и замршенијих спорова.

Детаљније испитивање узрока овако промешљиве јурисдикције одвео би нас сувише далеко, што није задатак овом нашем напису.

Ми верујемо да ће се наше судије увек старати, да што мање даду повода народу, да се позива на ону: Бог те сачувао параграфске правде — која карактерише његову бојазан, да за своје право неће наћи заштите код суда.

Данас заиста нема тога адвоката, који би своје клијенту могао саветовати да поведе какав спор са сигурним изгледом на успех, јер се дешава чак и то, да наша јурисдикција у случајевима мање компликованим и спорним показује несташност која разорно дејствује на онај високи ауторитет, који правосуђе треба да ужива. Таква је јурисдикција штетна и по сам лични углед судија као заштитника правде, који по речима Дипеновим треба да обезбеђују владавини закона и мир грађанима, да остају хладни у судару страсти и покрету странака, да наређују, забрањују и кажњавају у име закона и правде. Како је велики задатак судија! Колико је диван тај позив по својој величини! Колико је он страхан по врлинама које се од судије траже и одговорности коју повлачи.

Један конкретан случај, у коме је Општа Седница Касационог Суда улазила у разматрање целе одлуке поротног суда и одбацила разлоге свога одлучења, засноване на чл. 38. зак. о пороти, па усвојила противразлоге првостепеног Суда у погледу дела и кривиче — дао нам је повода да се упитамо, да такво тумачење закона не представља у ствари повреду јасних законских прописа.

У жељи да се чује мишљење и других правника, да ли је овакав рад О. С. К. С. саобразан закону или не, ми ово питање са нашим разлозима износимо пред шири правнички форум.

Код поротног суђења обављају се две потпуно различите радње.

Прва је радња целог поротног суда, који се састоји у томе, да ли постоји какво кривично дело и да ли је оптужени крив или не — чл. 27. зак. о пороти. У одлучивању о томе поротници и државне судије учествују и дају своје разлоге *заједнички*, како то чл. 30. зак. о пороти изрично наређује.

Друга радња припада надлежности само државних судија без поротника, а састоји се у примени материјалног закона — квалификацији дела, одређивању величине казне

према олакшавајућим и отежавајућим околностима, о накнади штете и кривичним трошковима. Сва ова питања решавају државне судије *самостално* без поротника — чл. 27. и 30. зак. о пороти.

По жалби на пресуду поротног суда Касацисони Суд може поступати двојачко:

а) или поништити и закључак поротног суда и одлуку државних судија по чл. 38. зак. о пороти — дакле уништити поротну пресуду у целости, — или

б) поништити само онај део одлуке државних судија која се односи на примену материјалног закона — чл. 39. зак. о пороти.

У првом случају кад по жалби оделења Касацисонног Суда уништи и закључак поротног суда па и цео поступак, мора бити наређено ново ислеђење или нов претрес, према томе да ли се примедбе Касацисонног Суда односе на истрагу или само на извиђање пред поротним судом. Овако императивно налаже чл. 38. зак. о пороти, који иде у томе и даље, па наређује, да ће у том случају дело извиђати и судити исте судије и поротници па ма поротницима рок и истекао.

У другом пак случају, кад по жалби оделење К. С. нађе да је закључак поротног суда правилан, али да је само материјални закон погрешно примењен од стране државних судија, на пример: нетачна квалификација дела, величина казне или штете и трошкова, — онда Касацисони Суд враћа предмет истом суду да на новом претресу другу пресуду изрекне само у погледу радња државног суда — у погледу примене материјалног закона. Тако изрично наређује чл. 39. зак. о пороти. Тај законски пропис поред овога у таквом случају овлашћује нижи суд, да усвоји или не усвоји примедбе оделења К. С. Значи, да законодавац само у овом другом случају даје право нижем суду, да на примедбе оделења К. С. даје своје против разлоге. Ово је и сасвим логично, јер би се ту појавио сукоб у мишљењу државних судија две различите институције у погледу примене једног материјалног закона, који сукоб има да реши неко трећи — а то је опет државни суд у виду опште седнице Касацисонног Суда.

Сасвим је разумљиво, да кад се код поротног суђења примедбама оделења К. С. ништи само поступак државног суда, да тај државни суд против-разлозима брани своје мишљење, за које је он једино и компетентан и у доношењу кога је он једино и учествовао према чл. 27. и 30. зак. о пороти.

Али кад је примедбама оделења К. С. уништен и рад државног и рад поротног суда — дакле цела поротна одлука — онда државни суд нема законско овлашћење да

само својим против-разлозима заступа и оживљује ту целу одлуку. Нема зато, што су у доношењу те целе пресуде учествовали и поротници и државне судије, што је то њихова заједничка радња, па следствено то њихово заједничко закључење има да брани само онај, који га је стварао а то је цео поротни суд — државне судије и поротници, јер су они, као што рекосмо, у решавању питања о делу и кривници учествовали као неразделива целина.

Поротно закључење, које се доноси по слободном уверењу, чим је поништено од оделења К. С., ново закључење може доћи једино од истог форума — од пороте. Стога и чл. 38. зак. о пороти изрично наређује, да мора бити нов претрес. Да ли ће та друга одлука поротног суда гласити као и прва или не, зависи једино од поротног суда по завршеном поновном дослеђењу и претресу.

Радио легис је тај, што порота одлучује по слободном уверењу, па кад би се државном суду дало право, да у својим противразлозима сам заступа целу одлуку поротног суда — значило би самим државним судијама дати право поротског решавања, што им је изрично забрањено нашим законом, који државном суду код поротског суђења то не признаје.

Да идемо даље.

Ако би тај уништени поротни закључак државни суд у својим против-разлозима бранио теоријом законских доказа, значило би државном суду признати право, да заступа и оживљује поротске одлуке по теорији законских доказа, што је противно и поротском суђењу и закону и пороти.

Ако би пак државне судије браниле одлуку поротног суда теоријом слободног уверења, значило би признати им једно право, које им ова врста суђења не признаје. Значи у оба случаја уништити значај поротног суђења и институцију пороте учинити илузорном.

Следствено ни закон, ни теорија, ни логика напред изложено поступање не признају.

Да видимо како је по осталим законским одредбама.

Чл. 43. зак. о пороти изрично наређује: „За све, што овим законом није друкчије наређено о делима, која пред поротни суд долазе, вреде наређења кривичног поступка“.

Па кад се има у виду, да је закон о пороти донет 1892. год. — дакле 27 година после закона о кривичном судском поступку — значи, да је самим тим § 279. крив. суд. пост. на коме би се против-разлози могли заснивати, укинута чл. 43. зак. о пороти. Остаје дакле овлашћење само из чл. 39. зак. о пороти за давање против-разлога.

Ако би се ти против-разлози заснивали на тач. 4. чл. 16. Зак. о Устројству Касационог Суда, важи напред наведено, јер је овај законски пропис укинут напред цитираним чл. 43. зак. о пороти који је такође донет после Закона о Устројству на 27 година, па као доцнији закон укида ранији.

Онда остаје да првостепени суд давање противразлога може једино заснивати не на кривичном поступку и Закону о Устројству Касационог Суда већ на закону о пороти, који то овлашћење изрично даје само кад је у питању примена материјалног закона — чл. 39. зак. о пороти која спада у искључиву надлежност државних судија, а ови у против-разлозима могу заступати само тај део свога рада.

Као што смо напред напоменули, давањем против-разлога од стране нижег суда у ствари се заснива једна врста — да се тако изрази — спора између једног нижег и једног вишег државног суда. Тај спор између два државна суда може да реши само неко трећи и то опет државни суд у својству Опште Седнице Касационог Суда, чије се одлуке такође заснивају на теорији законских доказа, на којој морају бити засноване и оне две одлуке судова који се споре.

О. С. К. С. која решава по теорији законских доказа не може одлучивати чији су разлози тачнији: да ли поротног суда засновани на теорији слободног уверења или државног суда на теорији законских доказа.

Као што смо напоменули, да ли постоји означено кривично дело и да ли је оптужени крив, разлоге за то једино може дати порота — државне судије и поротници заједнички — а никако само државне судије било у облику својих против-разлога било у форми Опште Седнице.

Кад државни суд као нижи не може да решава ни о постојању извесних кривичних дела већ то мора да чини порота, онда се још мање може изазивати у томе смислу одлука Опште Седнице као државног суда некаквим против-разлозима опет државног суда као првостепеног.

Кад се има у виду да је одлука О. С. К. С. обавезна за нижи суд, онда је јасно да би у свима таквим случајевима Општа Седница Касационог Суда прејудуцирала цео поступак и пороту и као једино надлежно учинила илузорном за даље поротско извиђање и суђење о делу и кривци, присвојивши на тај начин њене битне атрибуте и надлежност.

Поступајући овако О. С. К. С. одузима пороти њено суверено право да понова решава о делу и кривци. Под предпоставком да би било одређено ново ислеђење и нов претрес према наређењу чл. 38. зак. о пороти

ипак би поротни суд био дужан усвајајући ове обавезне примедбе О. С. К. С. да противно своме уверењу огласи онот за кривог или некривог, само зато што га је за таквог огласила О. С. К. С.

Јасно је да оваквим тумачењем закона о пороти Општа Седница не чини никакву разлику између наређења законодавчевог у чл. 38. и онот у чл. 39. зак. о пороти. Оваквим тумачењем О. С. К. С. просто негира пропис чл. 38. зак. о пороти и ми не видимо у којим би случајевима њему било примене под предпоставком да Првостепени суд на сваку одлуку оделења Касационог Суда изречене у смислу чл. 38. зак. о пороти даје своје против-разлоге.

У ствари значило би, да је свака одлука поротног суда поништена од стране оделења К. С. не по чл. 38. већ по чл. 39. Другим речима значи, да је оделење К. С. у свима случајевима нашло, да је повређен само материјални закон, те онда не видимо разлога зашто је законодавац у чл. 38. наредио да мора бити нов претрес.

Да резонујемо и даље видимо да ли би против-разлоге могао давати цео поротни суд?

По тач. 4. чл. 16. Зак. о Устр. Касационог Суда, Општа Седница решаваће предмете у којима *нижи суд* не би усвојио примедбе оделења К. С. Исто ово речено је и у § 279. крив. суд. пост.

Под предпоставком да чл. 43. није укинуо ове законске одредбе, ситуација би била оваква:

Кад оделење К. С. примедбама уништи само одлуку државног суда по чл. 39. онда је *државни суд* *шај* *нижи суд* у смислу горњих прописа и он може давати против-разлоге.

Кад оделења К. С. примедбама уништи цео закључак по чл. 38. зак. о пороти онда је *поротни суд* *шај* *нижи суд* из чл. 16. Закона о Устројству Касационог Суда. Он као специјалан суд ад хок не може давати против-разлоге, а и кад би могао они не могу бити дискутовани са државним судом, који решава по теорији законских доказа.

У осталом ни по закону о пороти поротни суд није овлашћен да даје против-разлоге, јер над њим не постоји никаква инстанција која би поротски решавала. Поротни суд као такав после доношења своје одлуке не постоји, па следствено и никакву функцију не може вршити, док се поново не би састао.

Као последњи разлог нека послужи и ово. Чију и какву одлуку има да расматра О. С. К. С. Ако је то одлука поротног суда, она не постоји, јер је дефинитивно уништена од стране оделења К. С.

Ко против-разлозима понова оживљује и утврђује кривично дело и кривицу т. ј. поротну пресуду? Види се да то чине од пет поротних судија само оне три државне судије без поротника и то на начин и по теорији слободног уверења, како то може да чини једино цео поротни суд. Међутим у доношењу против-разлога и код грађанских и код кривичних одлука, учествују само оне судије нижег суда, које су учествовале и у доношењу прве одлуке.

Да резимирамо:

Ми налазимо да у свима овим случајевима, где поротну пресуду поништи оделење Каса-

ционог Суда у смислу чл. 33. зак. о пороти нема и не може бити места давању против-разлога од стране државних судија, јер би то било противно и закону и логици. У таквом случају Општа Седница Касационог Суда имала би се огласити за ненадлежну.

Значи: последња инстанција за разматрање поротних одлука у њиховој целини јесте оделење Касационог Суда. Општа Седница може улазити у разматрање само оних одлука оделења Касационог Суда донетих на основу чл. 39. зак. о пороти а које се одлуке тичу само закључка државног суда, који се односи само на примену материјалног закона.

Финансиски закон за 1929./1930. годину

Д-р Видан О. Благојевић

адвокат

Службене Новине бр. 75. — XXX од 30. марта 1929. год. објавиле су финансиски закон за 1929./1930. год. По чл. 77. овај закон ступа на снагу кад га Краљ потпише и кад се обнародује у *Службеним Новинама*. Кредити одобрени овим законом важиће од 1. априла 1929. год. до 1. априла 1930. год.

Овоме финансиском закону претходио је предлог финансиског закона за 1929./1930. год. који је 19. новембра 1928. год. ондашњи Министар Финансија г. Д-р Нико Субошић, у смислу чл. 75. и 113. Устава и чл. 13. закона о државном рачуноводству, поднео био Народној Скупштини на оцену и одобрење. Законски предлог ограничио је се био на набрајања претежно финансијских одредаба, поштујући у главном закон о државном рачуноводству (чл. 44.—46.). Он је садржавао 148 чланова, односно са корекцијом (чл. 35. и чл. 38.) свега 163 члана. На тај је начин показана тенденција да се одредбе из финансијских закона сведу на што мањи број. Бојазан је била само, да финансиски закон, који буде био створен из овог законског предлога, не садржи много већи или приближно исти број одредаба. Статистика нам је у погледу ове бојазни, давала за право. Тако, 1) предлог финансиског закона за 1926./1927. год. садржи 344 члана а закон за исту годину свега 295 чланова; 2) предлог финансиског закона за 1927./1928. год. садржи 191 члан, а закон за исту годину садржи 346 чланова; 3) предлог финансиског закона за 1928./1929. год. садржи 70 чланова (са корекцијом 287 чланова), а закон за исту годину садржи 386 чланова. И да је финансиски закон за 1929./1930. год. донесен парламентарним путем, можда би у место

свега 77 одредаба, колико их садржи финансиски закон за 1929./1930. год. био много већи број. Јер, наш Парламенат на жалост, није се могао ограничити на изгласавање финансијских одредаба само у финансијским законима, већ је се послужио овим законом да на згодан и без дискусије начин, спроведе оно што у редовном законодавном поступку, без великих тешкоћа, неби спровео.

Законском предлогу су претходила *уједињава* за састав буџета државних расхода и прихода са предлогом финансиског закона за 1929./1930. год. Она носе Д. Р. Бр. 58.400 од 4. маја 1928. год. а објављена су у *Службеним Новинама* Бр. 106. — XXIV. од 11. маја 1928. год. *Уједињава* јесу веома добро образложена и представљају тачну теориску и законску намену и дефиницију финансиског закона. Њих је се Министар Финансија углавном придржавао кад је радио предлог финансиског закона. Одступања се налазе у чл. 35., 38., 55., 73., 83., 84., 109. и 124.—148.

У погледу цифарског, предлог законски је у бруто износима изгледао овако (чл. 1.):

а) Буџет општих државних расхода и прихода:

<i>Редовни расходи и приходи:</i>	
Редовни расходи	Дин. 7,013,828.069.—
Редовни приходи (са вишковима прихода буџета државних предузећа)	Дин. 7,455,888.071.—
Вишак редовних прихода	Дин. 442,060.002.—
<i>Ванредни расходи и приходи:</i>	
Ванредни расходи	Дин. 816,011.717.—
Ванредни приходи	Дин. 374,000.000.—
Мањак ванредних прихода	Дин. 442,011.717.—

Обшта рекапитулација:

Редовни и ванредни расходи	
укупно	Дин. 7.829.839.786.—
Редовни и ванредни приходи	
укупно	Дин. 7.829.888.071.—
Вишак прихода над расходима	Дин. 48.285.—

б) Буџет расхода и прихода државних предузећа:

Редовни и ванредни расходи	
укупно	Дин. 4.328.832.996.—
Редовни и ванредни приходи	
укупно	Дин. 6.631.478.385.—
Вишак прихода над расходима	Дин. 2.302.645.389.—
који је показан у општем државним приходима.	

Како је услед акта од 6. јануара 1929. год. престала надлежност Народне Скупштине по законодавним пословима, то је нови Министар Финансија г. *Др. Станко Шверљуга*, уз сарадњу стручног особља Министарства Финансија, узео цео законски предлог буџета и финансијског закона за 1929./1930. год. у понован претрес и по Највишој санкцији, објавио финансијски закон за 1929./1930. год. на дан 30. марта 1929. год. у *Службеним Новинама*.

Интересовање за овај финансијски закон било је велико, нарочито ако се не заборави, да је Министар Финансија, пре објављивања финансијског закона упутно следећи распис г. г. Министрима.

„Господине Министре,

Част ми је извести Вас, да ће Финансијски Закон за 1929./1930. годину, сходно члану 44. Закона о Државном Рачуноводству, садржавати само одредбе, које се тичу искључиво извршења буџета. Поред тога унеће се и нарочита клаузула, којом ће се ставити ван снаге сви прописи досадашњег Финансијског Закона који данас још важе.

Достављајући вам ово, част ми је замолити вас, да изволите наредити да се из свих Финансијских Закона од ослобођења до данас издвоје одредбе, које се односе на ваш ресор, а за које ви налазите да треба да важе и после 1. априла 1929. године, да се не би догодило да услед престанка важности појединих законских прописа дође до тешкоћа у државној администрацији.

По моме мишљењу овако издвојеним одредбама може се продужити важност на два начина: било путем уношења истих у виду измена и допуна у већ постојеће законе, било доношењем једног специјалног закона у који бисте текстуално унели све оне одредбе, чије би важење требало да траје и после 1. априла 1929. године.

Молим вас, господине министре, да сматрате овај предмет као ванредно хитан с обзиром на околност да ће ступањем на снагу новог Финансијског Закона све ове

одредбе престати да важе.“ (Види *Време* од 21. марта 1929. год. Бр. 2602.).

Према овако јасно израженом мишљењу Министра Финансија на ово важно питање, није се сумњало у то да ће нови финансијски закон бити ослобођен свих нефинансијских одредаба, које су од једног закона неминовног пратиоца буџетског закона, направили прави законски баук, огромна законска кола, законски омнибус.

Нови финансијски закон појавио је се заиста у нешто измењеном облику. У место више стотина одредаба, он броји стварно само 77 чланова. Он садржи у својем огромном броју све саме финансијске одредбе. У колико има одступања од овог правила, то је учињено из разлога да се на најподеснији начин по Државу ликвидира стање створено ранијим нефинансијским одредбама у финансијским законима. Нарочито ово важи за одредбе чл. 60.—74. Поред тога, ако би се којој одредби у овом закону оспорило чисто финансијски карактер, њима се не може оспорити да свака постоји због финансијског ефекта. С тога их је финансијски законодавац ставио у финансијски закон.

Не можемо а да нарочито не подвучемо одредбу чл. 76. Она гласи: „*Одредбе досадашњих Финансијских Закона као и закона о буџетским дванајестинама, које се не односе на извршење буџета а биле су на снази до 31. марта 1929. год. а овим законом нису измењене, престашу важићи 1. јуна 1929. године. — Изузетно од тога важиће и даље све одредбе досадашњих Финансијских Закона и закона о буџетским дванајестинама, којима су постојећи закони били измењени, укинути или допуњавани као и све уредбе, правилници и други прописи који су већ донети на основу овлашћења предвиђених у поменутим законима.*“

Овим законским прописом поступљено је у неколико по раније наведеном упутству — распису Министра Финансија осталим Министрима. Пошто је *начелно* проглашен престанак важења одредба из финансијских закона „које се не односе на извршење буџета“ за 1. јуни 1929. год. изузета је примена овог *начелног* прописа на одредбе „којима су постојећи закони били измењени, укинути или допуњавани као и све уредбе, правилници и други прописи који су већ донети на основу овлашћења предвиђених“ у финансијским законима и законима о буџетским дванајестинама. Пошто финансијски законодавац није изузео из *начелног* престанка важења и она нефинансијска овлашћења којима су поједини закони или законски прописи *проширени* са једног дела државне територије на други део исте територије или на целу Државу, то значи да овако проширени

закони или законски прописи *пресјају* важити на дан 1. јуна 1929. год.

Међутим, и из расписа Министра Финансија и из финансијског закона за 1929./1930. г. види се јасно, да је тенденција финансијског законодавца, да хаос створен финансијским зборницама са преко две хиљаде одредаба у државној администрацији и законодавству у опште, ликвидира без великих потреса по Државу. Прва етапа је пређена. Остаје још завршна етапа да се пређе. А њу ће финансијски законодавац прећи онда кад укине све оне одредбе из финансијских закона које немају никакве везе са државним финансирањем и буџетирањем, с тим да по потреби продужи њихово важење редовним законским путем.

Истичући и подвлачећи ову тенденцију финансијског законодавца, ми не можемо а да је најискреније не поздравимо, видевши најзад, да ће се оно, зашто смо се кроз многобројне чланке и расправе борили, остварити, на име, да ће финансијски закон заузети само оно место међу државним законима, које му по законској и теориској намени припада. Само тако ће се државна администрација и законодавство у опште ослободити једног баласта од преко две хиљаде одредаба у којима се често ни најбољи правници нису могли снаћи. Уклањање овога јесте очигледна добит за све и свакога.

Цифарски, финансијски закон за 1929./1930. овако изгледа (чл. 1.):

а) Буџет општих државних расхода и прихода:

Редовни расходи и приходи:

Редовни расходи	Дин. 7.119.229.018.—
Редовни приходи (са вишковима прихода буџета државних предузећа)	Дин. 7.683.287.510.—
Вишак редовних прихода	Дин. 564.058.492.—

Ванредни расходи и приходи:

Ванредни расходи	Дин. 826.418.492.—
Ванредни приходи	Дин. 262.360.000.—
Мањак ванредних прихода	Дин. 564.058.492.—

Општа рекапитулација:

Редовни и ванредни расходи укупно	Дин. 7.945.647.510.—
Редовни и ванредни приходи укупно	Дин. 7.945.647.510.—

б) Буџет расхода и прихода државних предузећа:

Редовни и ванредни расходи укупно	Дин. 4.518.827.402.—
Редовни и ванредни приходи укупно	Дин. 6.698.203.596.—
Вишак прихода над расходима	Дин. 2.179.376.194.—

Упоређене ове цифре у бруто износу са цифрама из предлога финансијског закона за 1929./1930. год. изгледају овако:

По предлогу финансијског закона за 1929. и 1930. год. буџет државних расхода и прихода по обе партије износио је и то:

Расходи	Дин. 12.158.672.782.—
Приходи	Дин. 12.158.721.067.—

Вишак прихода над расходима Дин. 48.285.—

По финансијском закону за 1929./1930. год. буџет државних расхода и прихода по обе партије износи и то:

Расходи	Дин. 12.464.474.912.—
Приходи	Дин. 12.464.474.912.—

У бруто цифрама, државни расходи предвиђени у финансијском закону за 1929./1930. г. у односу на расходе предвиђене у предлогу финансијског закона за 1929./1930. год. повећани су за 305.802.130 дин. док су приходи у истом закону повећани за 305.753.845 дин. у односу на приходе предвиђене у предлогу финансијског закона.

Карактеристично је подвући да док је предлог финансијског закона предвиђао вишак прихода од расхода у 48.285.— дин. докле су расходи и приходи по финансијском закону потпуно уравнотежени.

Повећање државних расхода и прихода по финансијском закону у односу на државне расходе и приходе по предлогу финансијског закона манифестује се у следећим позицијама у бруто износу:

а) Буџет општих државних расхода и прихода:

Редовни расходи и приходи:

Законски предлог	Финансијски закон	Разлика вишак — мањак у закону
Редовни расходи	Редовни расходи	
Дин. 7.013.828.069.—	7.119.229.018.—	+ 105.390.949.—
Редовни приходи	Редовни приходи	
Дин. 7.455.888.071.—	7.683.287.510.—	+ 227.399.439.—

Ванредни расходи и приходи:

Ванредни расходи	Ванредни расходи	
Дин. 816.011.717.—	826.418.492.—	+ 10.406.775.—
Ванредни приходи	Ванредни приходи	
Дин. 374.000.000.—	262.360.000.—	— 111.640.000.—

Општа рекапитулација

Ванредни расходи и приходи укупно:

Ванредни расходи	Ванредни расходи	
Дин. 7.829.839.786.—	7.945.647.510.—	+ 115.807.724.—
Ванредни приходи	Ванредни приходи	
Дин. 7.829.888.071.—	7.945.647.510.—	+ 115.759.439.—

б) Буџет расхода и прихода државних предузећа:

Редовни и ванредни расходи укупно	Редовни и ванредни расходи укупно	
Дин. 4.328.832.996.—	4.518.827.402.—	+ 189.994.406.—
Редовни и ванредни приходи укупно	Редовни и ванредни приходи укупно	
Дин. 6.631.478.385.—	6.698.203.596.—	+ 66.725.211.—

Ми ове цифре износимо илустрације ради и у бруто износу без икакве дискусије о реалности њиховој и могућности остварења буџетских предвиђања.

Казнене одредбе из стечајног закона за Краљевину С. Х. С.

Николај Пахоруков

секретар Министарства Правде

Комисија која је радила у Министарству Правде на изради стечајног закона за Краљевину С. Х. С. израдила је у предлогу стечајног закона читав низ казних одредаба, које би имале за циљ спречавање и кажњавање несавесних радњи и кривичних дела стечајног дужника, поверилаца и стечајног управитеља... Те одредбе комисија је хтела првобитно донети у самоме стечајном закону; али пошто је Законодавни Одбор бив. Народне Скупштине у време дефинитивне израде стечајног закона претресао кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, комисија је решила да би било подесије поменуте казнене одредбе унети у кривични законик, тим пре, што су се у предлогу, кривичног законика налазиле неке одредбе које су исту материју третирали.

Њен предлог је био усвојен и поменуте одредбе унете су у кривични законик за Краљевину С. Х. С. у глави XXVII под рубриком „превара и банкрутство.“

Како су ове одредбе веома интересантне за привредни свет и правништво, то их ми и износимо овде.

То су §§ 344.—356. кривичног законика. Они гласе:

§ 344.

Дужник који у намери да своје дугове не плати привидно или стварно погорша своје имовно стање, па се над његовом имовином услед тога отвори стечај, казниће се због лажног банкрутства робом до десет година.

Ово погоршање имовног стања врши се тиме:

1. што је дужник цело своје имање или неки део овога прикрио, привидно продао, бесплатно уступио, у бесцење продао или уништио;

2. што је лажне уговоре о дугу закључио или неистините тражбине других признао;

3. што је прописане књиге или оне које су по природи посла потребне прикрио, уништио, преничио или тако водио да се из њих преглед његовог правог имовног стања не може сазнати;

4. што је своју трговину и фирму без знања својих неизмиренних поверилаца на другог пренео.

§ 345.

Због нехатног (простог) банкрутства казниће се строгим затвором и губитком частних права стечајни дужник:

1. који је својим раскошним животом или прекомерним кућним трошковима постао неспособан за плаћање, као и ако је своју неспособност за плаћање проузроковао тиме, што је своју имовину или делове имовине у бесцење отуђивао, а тако исто ако је лажно или неспразно на вересију робу давао или узимао;

2. који је своју трговину занемарио и прописане књиге или по природи посла потребне неуредно водио;

3. који је пропустио на време правити годишњи биланс своје трговине;

4. који, знајући за своју неспособност плаћања, прави нови дуг, исплати који постојећи дуг, даде залог или на време не предложи суду да му се отвори стечај, и тиме оштети своје повериоце или некоје од поверилаца;

5. који се упустио у берзанске или друге спекулације које не стоје у сразмери са његовим имовинским стањем.

§ 346.

Ко, пошто је постао неспособан за плаћање, намерно стави којега повериоца у повољнији положај у циљу да тиме оштети остале своје повериоце, казниће се строгим затвором најмање шест месеци и губитком частних права.

Но неће се казнити поверилац који је примио обезбеђење или намирење тражбине, која му стварно припада.

§ 347.

Стечајни дужник који је обећао или дао какву корист коме члану поверилачког одбора да гласа у његову корист или да од гласања изостане, казниће се строгим затвором до две године.

За покушај ће се казнити.

§ 348.

Стечајни дужник који, да би дошао до принудног поравњања, обмањује стечајни суд о своме имовном стању, нарочито лажним извештајем из књига или лажним билансом, казниће се строгим затвором до годину дана.

Истом ће се казном казнити и ко предузме такву радњу код суда у корист стечајног дужника.

§ 349.

Прописи §§ 345. бр. 1. и 4. и 346. у погледу неспособности за плаћање важе и за

презадужености у колико је презадуженост претпоставка за отварање стечаја.

§ 350.

Суд може казнити стечајног дужника трговца још и забрањеном самосталног вођења трговине, а у случају § 346. забрањеном да буде члан управног или надзорног одбора, директор, прокуриста или ликвидатор каквог акционарског друштва.

§ 351.

Ако се пре изречене пресуде за кривична дела предвиђена у §§ 344.—350. изјасне повериоци да су у својим потраживањима подмирењима, било од дужника или кога другог у његову корист, делимично или потпуно, суд ће ово подмирење узети у обзир при одмеравању казне: и у случају изречене робије ову у трајању смањити ако је подмирење делимично или је заменили строгим затвором ако је подмирење потпуно, а у случају изреченог строгог затвора или затвора, казну ублажити по слободној оцени ако је подмирење делимично или ослободити од сваке казне ако је подмирење потпуно.

§ 352.

Од сваке казне суд ће ослободити дужника у случају §-а 345., бр. 5 ако га је поверилац подстрекао на берзанске или друге спекулације да би осигурао исплату свога потраживања.

§ 353.

Сви прописи о стечајном дужнику примењују се и на онога дужника, над чијом имовином није отворен стечај због тога што није било имовине из које би се платили трошкови масе.

§ 354.

Ко споразумно с дужником извршава део дужникове имовине прикрије, склони, отуђи или оштети, или ко измишљене тражбине из дужникове имовине остварује да би тиме на штету поверилаца или некоји од њих било за себе, било за дужника, било за које треће лице противправно прибавио какву имовинску корист, казниће се робијом до десет година.

Ко ово учини без споразума са дужником, казниће се робијом до пет година.

§ 355.

Строгим затвором и губитком частних права казниће се:

1. ко остварује коју лажну тражбину или коју тражбину у лажном исплатном реду, да би тиме постигао утицај на стечај који му стварно не припада;

2. поверилац, који, да би гласао у извесном смислу или да не би гласао, за себе или за које треће лице прими какву имовинску корист или обећање такве користи, као и онај који намерно којем повериоцу у истом циљу даде или обећа какву имовинску корист;

3. поверилац, који, да би гласао за принудно поравнање, прими за себе или за које треће лице какву имовинску корист или обећање такве користи на што остали повериоци нису пристали, као и ко намерно у означеном циљу даде или обећа којем повериоцу посебну имовинску корист.

Исто тако казниће се стечајни управитељ (бранилац или старалац) и члан поверилачког одбора који прими за себе или за које треће лице, на штету повериоца, какву имовинску корист или обећање такве користи која им не припада.

§ 356.

Ако је у случајевима §§ 344.—348. стечајни дужник, а у случајевима § 355. поверилац или дужник друштва, задруга или удружење, ти ће се прописи примењивати и на њихове органе или пуномоћнике (нарочито на чланове надзорног и управног одбора и директора, прокуристе и ликвидаторе акционарских друштава, као и на одговорне задругаре јавног и командитног друштва или друштва с ограниченом одговорношћу и друштва за почесна (појединачна) предузећа, који су дотична дела извршили.

Исто ће се тако казнити и онај, који је самостално водио послове дужникове или повериоцеве, ако учини дотично дело.

Кад се ове одредбе кривичнога законика за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца упореде са казним одредбама § 131. закона о стечајном поступку за пређашњу Краљевину Србију од 17. марта 1861. г., и одредбама главе двадесет шесте кривичног (казненог) законика од 29. марта 1860. г., види се да је горко искуство стечено у стечајевима судском праксом нашло одјек и код законодавца и да је нови кривични законик поменуте казнене одредбе разрадио потпуније, темељније и на широј основи и да је узео у обзир потребу заштите привредних кругова од несавесних спекулација учесника у стечају.

Основи за историју удружења јавних правозаступника

Милан Ж. Живадиновић

адвокат

За време трајања првог закона о јавним правозаступницима од 1862. год. није забележен никакав покрет, нити груписање адвоката.

25. марта 1865. год. донет је нов закон о јавним правозаступницима.

Овај закон је створио велико незадовољство у редовима адвоката, а нарочито због одредбе која је говорила о стицању адвокатуре. Наиме, од кандидата се више није тражило да је свршио правни факултет односно правне науке, већ је довољно било да с успехом положи адвокатски испит.

Вероватно су адвокати своје незадовољство представили и Министру Правде, јер већ 1866. год. Министар позива адвоката да му писмено изложе своје примедбе на овај закон.

Тако је 1866. год. добивена прва групација адвоката, која је створена *ad hoc*, да спреми своје примедбе на закон од 1865. год. да их преда Министру и да се потом растури.

По траговима који су остали изгледа, да су у овоме скупу били само београдски адвокати.

Осећајући све недостатке закона од 1865. год., а одазивајући се позиву Мин. Правде, адвокати су за Министра израдили споменицу, која је поред осталог, садржавала и ове жеље тадањих адвоката:

1.) Да се поред прописаних услова за пријаме у правозаступнички ред узакони и то, да су нужне правне науке и трогодишња пракса у суду или код правозаступника;

2.) Да председници првостепених судова не суде правозаступницима за њихове дисциплинарне иступе, но да та власт остане искључиво у рукама Мин. Правде и дисциплинарног суда;

3.) Да се законом стане јаче на пут онима, који по буцањима правозаступничке послове раде; и

4.) Да се награђивање правозаступничког труда уреди достојније и праведније.

Од свих ових жеља усвојена је само једна о правним наукама и стажу и то тек 1871. год., када је допуњен закон о јавним правозаступницима од 1865. год.

После овога адвокати су се разишли и тек 24. октобра 1878. год., дакле после 12 година, поново се ствара један скуп адвоката, на коме је изабран одбор са задатком да изради нацрт закона о правозаступницима, који би се нацрт по усвојењу на збору свих адвоката, предложио Министру Правде. —

У овоме одбору били су београдски адвокати: Алекса Новаковић, Марко Стојановић, Милан Ст. Марковић и Михаило Мршић.

Одбор је у главном брзо свршио свој задатак, али ипак до скупа адвоката из целе земље дошло је тек 29. августа 1886. год.

Тога дана у 10^{1/2} час. пре подне у великој сали друштва „Црвеног Крста“ сазивач Милан Ст. Марковић отворио је скуп у присуству 44 адвоката из целе земље.

По свршеном поздравном говору г. Марковића, извршено је конституисање скупштине, па су за пословође једногласно изабрани Никола Капетановић и Стојан Рибарац, а за председника је извршено гласање на коме је Милан Марковић добио 21 глас, а Јован Милинковић, адв. из Шапца, кога је једна група предлагала за председника као најстаријег адвоката, добио је такође 21 глас. Пошто је Марковић дао свој глас за Милинковића то је Милинковић изабран за председника, а Марковића је збор изабрао за потпредседника.

Дневни ред овога скупа садржавао је три тачке и то:

- 1.) Пројект закона о правозаступницима;
- 2.) Удружење адвоката у Србији и оснивање друштвених органа; и
- 3.) Обезбрижење адвоката и адвокатских породица.

Услед овако обилног дневног реда скуп је продужен 29., 30. и 31. августа, када је завршен.

По првој тачки дневног реда констатовано је да је време и сувише кратко за израду једног доброг нацрта закона о адвокатима и зато је остављено да управни одбор Удружења Јавних Правозаступника, који је изабран на овоме скупу, изради пројект закона, а да се још одмах умоли Министар Правде да спроведе измену и допуну §§ 6., 7. и 66. постојећег закона о правозаступницима, који прописи говоре о сузбијању бесправних правозаступника.

По другој тачки дневног реда примљене су са извесним изменама предложена прва правила Удружења Јав. Правозаступника.

Одмах по пријему правила изабрани су акламација за чланове управног одбора: Милан Ст. Марковић, Ђорђе Ненадовић, Никола Капетановић, Ђорђе С. Ђорђевић, Петар Татић, Петар Милинковић, Милутин Марковић, Никола Николић и Милан Мостић.

На истом скупу решено је да редовни чланови удружења плаћају 10—дин. годишње.

Начелно је решено и питање у погледу оснивања друштвеног органа само је остављено управном одбору да изабере име под којим ће излазити друштвени орган и да одреди време када ће исти почети да излази.

Трећа тачка дневног реда: питање о обезбјеђењу адвоката и пенз. фонду, остављено је за другу скупштину, до које управни одбор има да спреми план и пројект.

С овом тачком био је исцрпљен у главном дневни ред и први скуп адвоката закључен је 31. августа 1886. год. у 11¹/₂ часова пре подне.

Али пре него што би прешли на преглед рада ново-створеног удружења вредно је истаћи да су се још на првом скупу адвоката у великом појавила негодовања противу постављења пензионера за адвокате, па је чак решено да се по овој ствари упутити Министру Правде. Ово је вредно навести и због тога, што се из доцније рада удружења види да удружење није хтело да прими за свога члана ни једног адвоката — пензионера и да је стално било противу њиховог постављања. — Само по изузетку, вршене су измене правила у супротном смислу, а после рата уопште о овој разлици није вођено рачуна.

Изабрани управни одбор на скупу од августа 1886. год. конституисао се одмах и изабрао из своје средине за председника Петра Татића, за пословођу Николу Капетановића, за благајника Петра Миленковића, а за уредника друштвеног листа Милана Ст. Марковића.

Рад прве управе био је веома плодан и успешан. Тако, ова је управа већ 1. јануара 1887. год. издала први број „Бранича“, као орган удружења. Затим извршујући одлуку донету на првој скупштини, управа је одмах поднела Министру Правде молбу за измену и допуну §§ 6., 7. и 66. зак. о јав. прав., и успела да Министар прихвати жељу скупштине и да упутити Народној Скупштини предлог за ову измену. Али како предлог није могао бити стављен на дневни ред, то је, на интервенцију управе, Министар 20. новембра 1886. год. издао распис Бр. 5039, којим је најстрожије забрањено рад и заступање пискарачима.

У овоме периоду израђен је нов пројект закона о јавним правозаступницима који је продискутован и дефинитивно усвојен на II год. скупштини јавних правозаступника, која је одржана 20. јула 1887. год. у дворани Грађанске Касине. — Овај пројект штампан је у „Браничу“ од 1887. год. II полугође.

Управа је показала велики успех и у броју уписаних чланова. Тако већ на крају прве

године било је 73 редовних и 128 ванредних чланова. — По чл. 111. тадањих правила редовни члан удружења могао је бити само правозаступник, а ванредни сваки правник.

Најзад управа је у смислу својих правила, која предвиђају усавршавање правне науке и заступање свију интереса грађанско — правног живота у Србији, преко „Бранича“, расписала конкурс за израду ове теме: „Показати узроке са којих су недовољна садања законска наређења о личној безбедности у Србији и предложити формулисане одредбе, које треба о томе узаконити у формалном и материјалном правцу“.

По одржаној другој скупштини, стара управа је успешно продужила свој рад. Али у овој години наступиле су велике тешкоће око одржавања органа удружења. Преплатника је било мало, а и то мало плаћало је претплату са великим задоцњењем или никако. Колико је управа озбиљно схватила ову чињеницу види се по томе, што у своме извештају од 19. јула 1888. год. вели: „У децембру пр. и јануару ове године, задавало је озбиљне бриге одбору питање о опстанку самога листа, који би наравно, имао можда пресудног утицаја на опстанак самог удружења“. Ипак тешкоће су савладане и „Бранич“ је излазио целе 1888. год.

На првој годишњој скупштини која је одржана 19. јула 1888. год. извршен је избор тројице чланова на место Татића, Ђорђевића и Мостића, који су по друштвеним правилима испали коцком и на њихова места изабрани су: Петар Татић (поново изабран), Ј. Ђ. Авакумовић и Драг. Гођенац.

На истој скупштини саопштено је, да је по расписаном конкурс одбор примио три израђена темата, од којих је нарочито одређена комисија препоручила за награду темат Алексе Радуловића, комесара полиције на београд. желез. станици, који је темат и награђен.

25. септембра 1888. год. одржан је ванредан скуп удружења, ради решавања о предлогу Јована Авакумовића: проширавање права ванредних чланова удружења, на тај начин, што би се они изједначили са редовним члановима. — Циљ овоме предлогу је био, по изјави Авакумовића, појачање удружења у моралном и материјалном погледу. — Скуп је, међутим, једногласно решио да се предлог не прими, јер је нашао да би изједначањем ванредних чланова са редовним т. ј. са адвокатицама, удружење ставило у питање главни циљ свога образовања и опстанка, а то је заштита правозаступничког рада у Србији и чување његовог угледа.

Четврти главни годишњи скуп имао је бити одржан 18. јула 1889. год. у Гра-

ђанској Касини. — „Бранич“ од 1889. године донео извештај и записник са ове скупштине, а крајем те године „Бранич“ је престао излазити.

С престанком „Бранича“ престало је и удружење.

Осам година доцније, о Видов дану 1897. г., састали су се 14 младих адвоката, ради већања о обнављању удружења. На челу ових адвоката били су Др. Д. Алкалај и Живојин Симић.

На збору који је потом одржан 18. јуна 1897. год., примљена су нова правила удружења. Ова правила одобрила је Управа града Београда 14. јуна 1897. год. под Бр. 14.900.

6. августа исте године одржана је прва скупштина под председништвом Милана Марковића.

На овој скупштини је решено: да се поново покрене орган удружења „Бранич“ и већ 1. октобра 1897. год. изашао је први број обновљеног часописа.

У управни одбор изабрана су ова лица: Милан Ст. Марковић, Пера Татић, Милан Миловановић, Никола Николић, Димитрије Тадић, Љуба Живковић и Коста Шпарала, адв. из Београда. Из унутрашњости: Влада Илић, Лозица; Стева Максимовић, Пожаревац; Коста Протић, Лесковац; Урош Кнежевић, Лесковац; Алекса Фотић, Шабац, и Сима Костић, Крагујевац.

Нова правила у главноме су била копија ранијих, осим чл. 5., који је допуњен да редовни чланови могу бити и правозаступници — пензионери. Исто тако новим правилима проширен је број чланова управе одбора на 15, од којих 9 из Београда и 6 из унутрашњости.

На првој седници после збора, одбор се конституисао и изабрао је за председника Милана Ст. Марковића, за потпредседника Николу П. Николића, за благајника Дим. Тадића и за пословођу Д-р Давида Алкалаја.

У току 1897. год. удружење је сазвало и одржало три јавне дискусије, сходно чл. 2. правила.

Прва јавна дискусија одржана је 9. новембра 1897. год. у дворани Грађанске Касине, са овим дневним редом: 1) о застарелости тужбе против јемца и 2) о важности изјаве меничних потписника да остају у обавези и без протеста.

Друга јавна дискусија одржана је 23. новембра 1897. год. са istim дневним редом, као наставак прве јавне дискусије.

За трећу јавну дискусију стављено је на дневни ред питање о нотификацији протеста.

21. јуна 1898. год. одржан је годишњи скуп удружења.

На овом скупу решено је да се распише стечај за ову тему:

Изложити развитак штампе у Србији, њене мане у законодавству и данашње стање законодавства. Јели потребна и корисна за нас заштита умије својине? Треба ли у нас да суди порота штампарске кривнице или не?

Изложити систематски начело закона о штампима, дати нацрт најважнијих наређења тога закона, који би требао да важи у Србији с погледом на уставно, културно и национално стање народа у краљевини.

На овој скупштини примљен је нов нацрт зак. о правозаступницима и стављено у дужност управе да га спроведе.

Исто тако било је речи и о правилима о пенз. фонду, па је израда ових правила поверена управи.

Скупштина је завршена избором нових чланова, на место оних који су испали коцком.

На седници управе од децембра исте године решено је: да се умоли Министар Правде да предложи Скупштини неколико измена и допуна у закону о адвокатима, ако већ није могуће да се изнесе на решавање пројект новог закона који је припремило удружење.

Ове измене и допуне односиле су се на стаж, пискараче и пензионери фонд. — Осим тога додата је једна одредба по којој се забрањује да пензионери могу бити правозаступници.

Због кратке зимске сесије овај предлог није могао изаћи пред Скупштину и ако су чланови управе већ предузели па су чак ишли у Ниш, где је заседавала Скупштина и били примљени у аудијенцију код Краља.

1899. год., скупштина је била заказана за 27. јуни, па је одложена за 29. август исте год., да би се чланови удружења могли што боље упознати са пројектом правила о адвокатском пензионерском фонду, која су правила одштампана у „Браничу“ од 1. јуна 1899. г.

Ова је скупштина значајна због првог лених говора, који су одржани за подизање угледа адвоката и целог адвокатског реда.

Међутим због ванредног стања у томе периоду скупштина није одржана ни 29. августа 1899. год., већ тек 10. априла 1900. год.

На овој скупштини изабрани су као нови чланови управе: Јован Авакумовић, Марко Трифковић, Павле Маринковић, Бранимир Рајић, Ђока Карајановић и Др. Д. Џевијровић.

Пошто је Јован Авакумовић одмах дао оставку, извршено је конституисање те је поново изабран за председника одбора Милан Марковић, за потпредседника Никола Николић, за благајника Марко Трифковић и за деловођу Др. Д. Алкалај.

Решено је, да се најенергичније ради на образовању пензионерског фонда и да се приликом рада на доношењу новог закона о адвокатима води рачуна да уђе одредба и о пензионерском фонду.

По предлогу председника Марковића решено је, да и адвокати — пензионери могу бити бирани у управни одбор.

На седници управног одбора од 10. августа 1900. год. председник Милан Ст. Марковић поднео је оставку услед тога, што му је већина чланова управе чинила замерке, што је без знања управе узео на себе улогу благајника.

Одбор је одмах уважио оставку Марковићу и за председника је изабран Никола П. Николић.

Следећа годишња скупштина одржана је 17. јуна 1901. год. у Грађанској Касини под председништом Николе П. Николића.

На овој скупштини било је такође речи о пројекту закона о адвокатима који пројект ни у току овога периода није могао постати закон. И овом приликом стављено је управу у задатак да се постара да закон буде донет бар до идуче скупштине.

Из извештаја који је поднела управа скупштини види се да је управа тужила Министру Правде бив. председника удружења и једног од његових првих оснивача Милана Ст. Марковића због неполагања рачуна.

На предлог председника Николића, скупштина је изабрала за почасног члана удружења Др. Миленка Веснића, бив. адвоката, одужујући му се на тај начин за велике услуге које је учинио удружењу и за његов плодан рад на уређивању „Бранича“.

У нову управу изабрани су већим делом чланови старе управе, а од нових су ушли: Љубомир Живковић, Др. Михаило Полићевић, Добра Петковић, Влада Бошковић и Стеван Грубић.

Кандидациони одбор сачињавали су: Чедо Костић, Обрад Благојевић и Душан Николић.

У „Браничу“ од 1901. год. оштампао је пројекат зак. о адвокатима израђен од стране управе удружења који је пројекат бољи и потпунији од свих дотадањих пројеката.

За 24. јуни 1902. год. заказана је годишња скупштина. Извештај поднет овој скупштини није сачуван, а исто тако ни записник, а у „Браничу“ нема такође никаквих података о овој скупштини.

У 1903. год. није одржана скупштина због ванредних прилика у земљи.

16. јуна 1904. год. одржана је по позиву одбора, шира конференција правника из Београда, на коју су били позвани сви наши

признати радници на правној књижевности, ради споразума око издања једне јубиларне свеске „Бранича“ у спомен прославе стогодишњице првог устанка.

На овој је конференција решено:

1.) Да ова јубиларна свеска „Бранича“ буде засебна књига;

2.) Да изађе до краја те године;

3.) Да књига садржи у себи низ чланака, који би обухватили по групама развитак права и правних установа у XIX веку у Србији;

4.) Да би по групама ти чланци имали да обухвате:

а) развитак правне науке (дела и часописи),

б) развитак спољних односа,

в) развитак уставности,

г) развитак законодавства о штампи,

д) општи преглед на развитак управних односа,

е) развитак верских односа,

ж) развитак кривичног права и поступка,

з) развитак грађан. права с поступком и развитак судова и судства,

а) развитак трговачког и меничног права са стец. поступком,

и) развитак адвокатског реда,

ј) развитак судске медицине у Србији.

За обраду ових чланака умољени су већим делом професори Велике Школе. — Још одмах напомињемо, да до издавања ове споменице није дошло.

20. јуна 1904. год. одржана је редовна годишња скупштина на којој је управа поднела извештај о своме раду од јуна 1902. г. до тага датума.

Из овога извештаја као и ранијих види се вечита борба за доношење закона о адвокатима. Вредно је текстуално копирати један пасус из овога извештаја који више представља један безнадежни крик, него ли регистрацију рада управе на овоме послу: „Пројект смо спремили, одштампав га, раздали својим друговима и посланицима, али писмо успели да му дамо живота, јер и поред све наше воље и заузимљивости није могао бити поднет скупштини на озаконење“.

Нова изабрана управа на челу са председником Миланом Миловановићем, не очајавајући пред оваквом ситуацијом, продужила је без одмора посао на доношењу закона. Поново су чинени кораци код Министра Правде па и код осталих чланова Владе. И када је управа констатовала да се не може ослонити на Владу да она изнесе Скупштини на решавање пројект закона о адвокатима, она је прибегла другом средству.

На својој седници од 9. новембра 1904. г., управа је одлучила да сазове конференцију.

15. новембра 1904. год. на иницијативу управе, одржана је конференција између чланова управе и народних посланика — адвоката, на којој је одлучено: да управин пројект закона о адвокатима место Владе предложи Скупштини народни посланици, на што су присутни народни посланици дали свој пристанак.

Међутим, записник седнице управног одбора од 29. децембра 1904. год. показује нам да се ни овим начином није ништа успело, јер се из записника види, да је тога дана донета одлука да се поново умоли Министар Правде да поднесе Скупштини на озакоњење израђен пројект закона о јавним правозаступницима.

У исто време је решено да се путем штампе заинтересују надлежни кругови о адвокатском питању.

19. јуна 1905. год. одржана је редовна скупштина удружења. Из извештаја који је поднео управа види се, поред осталог, да јубиларно издање „Бранича“ није могло бити штампано, јер су од 15 ангажованих сарадника свега двојица (Ст. Максимовић и Др. Миљковић) предали своје радове.

Стара управа са Миланом Миловановићем попуњена је неколицином нових чланова.

На седници управе од 19. јуна 1905. год. извршено је конституисање и поново је изабран за председника Милан Миловановић, али како се он захвалио, то је по његовом предлогу изабран за председника Милан Мостић, а за потпредседника Милан Миловановић. Остали су и даље на старим дужностима: Добра С. Петковић, као уредник „Бранича“, Чедо Костић, као секретар и Милан Лазаревић, као благајник.

На седници од 25. јануара 1906. год. председник Мостић реферисао је, да је закон о адвокатима изнет на решавање пред законодавни одбор и да је тамо наишао на опозицију због установе Адвокатске Коморе, коју предвиђа пројект овог закона.

На истој седници решавано је о предлогу Др. К. Кумануди-а професора Универзитета, да „Бранич“ буде заједнички лист удружења и професора правног факултета.

Из доцнијих записника види се, да споразум није постигнут.

У овоме периоду управа је на молбу председника Београдске Општине дала правно мишљење по предмету спора Беогр. Општине са Друштвом за трамвај и осветлење. — За давање овога мишљења начело је уговорен хонорар, али се из записника не види да ли је и колико удружење примило.

18. јуна 1906. год. одржана је редовна скупштина, а на седници нове управе по-

ново је изабран за председника Милан Миловановић.

За период од 1906. до 1909. год. нема никаквих података, а тада је престао и „Бранич“ да излази.

На седници од 17. јуна 1909. год. новоизабрана управа се конституисала и за председника је једногласно изабран Никола Николић, за потпредседнике Живојин Симић, и Добра Петковић, за секретаре Ж. Бурковић и М. Влајковић, за благајника М. Татић.

У ово време седнице су држане у ловачкој сали хотела Париза.

Из записника се види, да су се чланови управе врло често састајали и живо радили на обнови удружења и поновном успостављењу његовог часописа.

На предлог Мил. Ђ. Дује, управа је упутила молбу Министарству Правде, да у будуће све законске пројекте доставља управи удружења.

У овоме периоду управа је ступила у везу са Правничким Удружењем и сарађивала на припремању материјала за конгрес правника.

Ради што брже доношења закона и у циљу договора о реформи адвокатског реда одржана је у сали хотела Импереријала 8. новембра 1909. год. конференција управног одбора свих адвоката из Београда и судија и адвоката народних посланика.

После дуже дебате на конференцији је донета ова одлука:

1. да се захтева од Краљ. владе да нов пројект закона о адвокатима, који је удружење поднело, изнесе пред Народну Скупштину, јер се добра организација судства, коју је Краљ. влада унела у програм свог овогодишњег рада, не може извести без истовремене реорганизације адвокатуре;

2. да се умоле сви правници, народни посланици, да захтевају од Краљевске владе, да се овај пројект изнесе пред Народну Скупштину на решење и ако у томе не успеју, да они сами, правом иницијативе, предложу Народној Скупштини, да о овоме пројекту одлучује; и

3. да се позову сви адвокати, да организовањем у Адвокатско Удружење и усталачким радом покажу више интересовања за своју ствар, и да врше стални притисак на све факторе, који су од одлучне важности по решење овог питања с уверењем: да без рада и сталне борбе не може бити успеха.

На седници управе од 20. новембра 1909. г. дискутовано је о убиству извршеном 16. септембра 1908. год. у Управи града Београда, у вези са пресудом преког суда у Колашину, којом су пет људи осуђени на смртну казну без довољне и редовне одбране. Решено је,

да се по догађају од 16. септембра 1908. год. ништа не предузима, а да се извршење смртне казне над осуђеницима у Црној Гори осуди и да се ова одлука управе преда јавности.

На седници од 5. децембра 1909. год. дефинитивно су усвојена правила Акционарског Друштва „Бранич“, те је решено да се иста одмах потврде у Министарству Народне Привреде.

У ове периоду спремљене су и одштампане маркике које су сви адвокати били дужни да купују и лепе уз редовну државну таксу. Целокупан приход од продаје ових марака био је намењен „фонду за изнемогле адвокате.“

Управа је нарочиту пажњу обратила на оснивање пододбора удружења у унутрашњости и у току њеног рада образовано је шест пододбора и то: у Ужицу, Ваљеву, Смедереву, Шапцу, Лесковцу и Туприји.

У току 1909. год. било је 75 редовних чланова у удружењу.

20. јуна 1910. год. одржана је скупштина адвокатског удружења.

На овој скупштини решено је да се члански улог повиси од 16.— на 24.— дин. годишње. Даље, примљен је предлог Мил. Ђ. Дује о оснивању Годишњака српског адвокатског удружења.

На истој скупштини повела се дискусија о измени чл. 5. статута по предмету пријема у чланство удружења и пензионера — адвоката, па је већином решено да се по ове питању уопште не дискутује.

Задржана је стара управа.

Приликом конституисања остали су стари чланови на својим местима, осим Добре Петковића који је изабран за првог подпредседника, Ђ. Карајановић, који је изабран за другог подпредседника. За благајника је изабран Др. Давид Алкалај, а за другог секретара Јован Мандиљ.

У ове периоду управа је продужила рад на закону о адвокатима а исто тако узела је учешћа приликом доношења закона о порези.

Продужена је сарадња са Правничким Друштвом.

Следећа скупштина одржана је 11. јуна 1911. год.

На овој скупштини примљен је за почасног члана удружења Др. Хинко Хинковић, адв. из Загребa, бранилац у велеиздајничком процесу.

С малим изменама остала је стара управа, на челу са Николом Николићем.

Приликом конституисања, остали су ранији чланови на својим местима, само је за другог подпредседника изабран Др. Давид

Алкалај, а за другог секретара Драг. Маринковић.

На интервенцију удружења, почетком септембра 1911. год. Министар Правде упутио је пројект зак. о адв. Државном Савету на мишљење.

Ранијих година секретар је имао свога помоћника, а сада је решено, да се не узима помоћник, пошто за то нема средстава.

Поводом честог кажњавања Александра Р. Христића, адв. из Врање, од стране председника суда, управа се, пошто је испитала ствар, свесрдно заузела да га узме у заштиту.

17. јуна 1912. год. одржана је редовна годишња скупштина под председништвом Николе Николића, на којој је донета ова резолуција:

„Констатујући и овога пута, да је данашњи закон о адвокатима из године 1865. донесен у првим почетцима нашега државног живота, као застарео, недовољан да подмири и одговори потреби нашег данас развијеног правосуђа;

Констатујући, да реформу закона о адвокатима изискују више интереси друштва но самога адвокатског реда;

Констатујући, даље, да се адвокатски ред више од 20 година заузима и бори за реформу старог закона о адвокатима и доношење његово на савременој основи и према данашњим потребама нашег правног живота;

Констатујући, најзад, да су сви ти напори нашега реда остали до сада без потребне пажње код надлежних фактора, — четврта редовна годишња скупштина адвоката у Краљевини Србији, сазвана у Београду на дан 17. јуна 1912. год. овом

РЕЗОЛУЦИЈОМ

јединогласно улаже протест противу овако некултурне индоленције наше државне управе и тражи: да се данашњи закон о адвокатима, час пре, измени у духу савремених потреба правосуђа и угледа правозаступничког реда у нашем друштву.

Ако би овај апел и овога пута остао без потребне пажње, нашем реду не остаје ништа друго него да се лати крајњих средстава и да, по угледу на своје колеге на западу изведе штрајк у целој земљи све дотле, док не добије гаранције, да ће се приступити реформи данашњег закона о адвокатима.

Ову резолуцију доставити Краљевској Влади, Господ. Министру Правде, Народној Скупштини и Правничком Удружењу, а послати је и београдским листовима ради публикације“.

Даље је решено да остане стара управа.

Извршеним конституисањем сви су часници задржали своја ранија места.

Услед рата, прва наредна седница управе одржана је тек 1. октобра 1913. год.

На овој седници је било речи о доношењу закона о ликвидацији мораторног стања, па је решено да управа узме учешћа у колико кој то буде било могуће приликом израде овога закона.

12. октобра 1913. год., Министар Правде послао је у праву пројект овога закона на мишљење. У комисију за проучавање пројекта ушли су Добра Петковић, Др. Давид Алкалај и Стеван Вагнер. Они су свој посао завршили и управа је њихове примедбе доставила Министру Правде.

Наредна годишња скупштина одржана је 22. јуна 1914. год.

На овој скупштини било је највише речи о закону о адвокатима.

Услед наступелих догађаја, нова управа није одржала ни једну седницу.

После ослобођења извршена је обнова удружења на ванредном збору од 8. фебруара 1919. год.

Овај збор је сазвао Добра Петковић под председник управног одбора из године 1913./14. на захтев десеторице чланова.

По учињеном кратком помену умрлим друговима, извршен је избор нове управе.

Изабрани су у управни одбор: Добра Петковић, Драг. Гојевац, Иван Павићевић, Коста Протић, Миленко Поповић, Раф. Финц, Милан Димитријевић, Савко Дуканац, Рад. Новаковић и Милан Атанасијевић. — За заменике Мих. Маринковић, Исак Леви и Жика Топаловић. Из унутрашњости: Стеван Максимовић Пожаревац, Коста Тимотијевић Смедерево, Стева Карапеша Прокупље, Милутин Филиповић Крагујевац и Добривоје Мијатовић Шабач.

У надзорни одбор: Жика Тадић, Благоје Барловац, Никола Христодуло, Др. Миленко Стојић и Војислав Милошевић.

На првој седници извршено је конституисање и за предника је изабран Добра Петковић, за подпредседнике Иван Павићевић и Коста Протић; за секретаре Рад. Новаковић и Савко Дуканац, а за благајника Милан Атанасијевић.

У надзорни одбор изабрани су: за председника Благоје Барловац, за подпредседника Вој. Милошевић и за деловођу Др. Миленко Стојић.

Ова управа радила је доста и са успехом. Обновила је удружење; интересовала се за адвокате — војне обвезнике и помогла да се брже демобилишу; прибавила је привремене позајмице адвокатима који су остали без средстава; предузела је кораке да се

адвокатима призна ратна штета због упропашћених канцеларија и т. д.

20. јуна исте год. одржан је редовни годишњи збор под председништвом Добра Петковића.

На овој скупштини поново се повело питање о томе, да ли пензионери могу бити адвокати, па је са 16 гласова противу 2 решено да могу. Ово је питање покренуто услед предложене измене и допуне статута, у погледу пенз. фонда, које су измене и допуне примљене.

Изабрана је стара управа на челу са Добром Петковићем, осим неколицина чланова, који су замењени новима.

Приликом конституисања поново су изабрани: за председника Добра Петковић, за потпредседнике Ђока Карајовановић и Др. Васа Јовановић.

У току свога рада ова управа је послала циркуларе колегама из унутрашњости, ради поновног оснивања подбора, у чему је имала успеха.

На предлог Др. Ф. С. Попса, управа је ступила у везу са Коморама и Адв. Друштвима из нових крајева. Продужен је рад на демобилизацији колега који су још остали на војној дужности, а исто тако су предузимани кораци да се адвокати не позивају на вежбу.

У овоме периоду одржана је једна шира конференција по предмету опорезивања адвоката.

7. и 8. јуна 1920. год. одржана је редовна скупштина удружења на којој је извршена измена чл. 5. правила. Та измена која је примљена гласи: редовни су чланови они адвокати, које удружење прими за своје чланове. — Ова је измена мотивисана тиме, што се показала потреба да се подигне морални ниво адвокатског реда и да би се дала јача гаранција публици у поверењу према адвокатима.

Председник Добра Петковић поднео је свој реферат о разрезу пореза на адвокате и поређење пореске стопе на наш сталеж са другим професијама. — Реферат је примљен у целости с тим да нова управа ово питање даље спроведе и издејствује повољне резултате.

Било је говора о адв. закону, пензионом фонду и органу удружења.

Изабрана је стара управа на челу са Добром Петковићем.

Одмах по свршеној скупштини Добра Петковић је поднео оставку. Управни одбор није оставку уважио и приликом конституисања место председника остало је непопуњено. За првог потпредседника изабран је поново Др. Васа Јовановић, а за другог пот-

председника Др. Давид Алкалај, за благајника Др. Ф. С. Попс, а за секретара У. Јовановић.

Нова управа продужила је рад у смислу донетих одлука и датих овлашћења на годишњој скупштини.

Изабрани су делегати на Савез умих радника.

Наредна скупштина одржана је 7. августа 1921. год. — Измењена су правила у погледу повишења улога и то: за редовне чланове 100—дин., за чланове помагаче 200—дин., за утемељаче 1.000—дин., за добротворе 2.000—дин.

Приликом избора управе од нових чланова ушли су: Јован Кречаревић, Милан Драговић, Љубомир Стефановић, Богомир Богвић и Стеван Синђелић.

На седници од 19. августа 1921. год. извршено је конституисање. За председника је изабран Јован Кречаревић, први потпредседник остао је Васа Јовановић а за другог је изабран Раф. Финц. Благајник је остао Др. Ф. С. Попс, а за секретара је изабран Стеван Јаношевић.

Овако састављена управа продужила је рад на доношењу закона о адвокатима, и на подизању удружења. Исто тако управа је продужила потребне кораке да се адвокатима дозволи заступање на Суду Београдске Берзе.

На дан 2. јула 1922. год. одржана је редовна скупштина удружења, под председништвом Милана Драговића.

На овој скупштини члан управе Љуб. В. Стефановић поднео је реферат о пројекту закона о адвокатима, који је усвојен и решено да га нова управа допуни примедбама које буду евентуално стигле од пододбора у року од три месеца.

У нову управу ушли су, поред старих чланова, Д. Стојадиновић, П. Тодоровић и Драг. Николић.

На конституирајућој седници за председника је изабран Милан Драговић, а за потпредседнике Др. Ф. С. Попс и Љуб. Стефановић; за секретаре Павле Тодоровић и Стеван Синђелић, а за благајника Драг. Стојадиновић.

У току овога периода управа је израдила дефинитивне примедбе на пројект зак. о адв. и поднела их Министру Правде. — 19. новембра 1922. год. одржана је конференција, на којој је основан Адвокатски Клуб. Удружење је примило од Министра Правде пројект закона о јавним бележницима и дала своје мишљење по њему. За све време живо је рађено на доношењу закона о адвокатима.

Наредна скупштина одржана је 23. септембра 1923. год.

После примљеног извештаја и краће дискусије извршен је избор. Предложена је листа са Добром Петковићем на челу, који се на молбу колега примио чланства. Од нових су ушли Обрад Благојевић и Живојин Златановић.

24. септембра 1923. год. одржана је прва седница на којој је за председника изабран Добра Петковић, за потпредседнике Обрад Благојевић и Љуб. В. Стефановић. Остало часништво остало је исто.

У овоме периоду радило се најенергичније на успостављењу „Бранича“. Продужен је рад на зак. о адв. и чињени су покушаји да се закон изгласа по скраћеном поступку, установљеном за издјачење законодавства. Предузета је борба против пискарача.

Примљен је легат у намештају и књигама остављен удружењу од поч. Милана Мостића.

На дан 26. јуна 1924. год. одржан је пре подне помен умрлим друговима, а по подне редовна скупштина.

Скупштини је председавао председник Добра Петковић.

Усвојен је предлог управе о изменама и допунама у правилима. Тако је решено да тач. 1. чл. 2. гласи: „Издавањем свога органа „Бранича“ годишњег листа за правну науку, судску и административну праксу; издавањем правних књижевних радова; јавним предавањима и дискусијама.“

Члан 5. измењен гласи: Редовни су чланови адвокати који се обвезу да ће удружењу редовно плаћати годишњи улог. Редовни чланови плаћају по 240.—дин. на име годишњег улога.

Следећу одредбе о утемељачима, добротворима и дописним члановима.

Измењени су потом чл. 24. и 25. у погледу финансирања часописа и састава редакционог одбора.

Избором су ушли у управу, ови нови чланови: Добривоје Бранковић, Др. Ј. К. Челебоновић, Аца Павловић, Милан Аћимовић, Т. Богатиновић и Ст. Јаношевић.

На првој наредној седници извршено је конституисање и за председника је изабран Добра Петковић, за потпредседнике Љуб. В. Стефановић и Аца Павловић, за секретаре Д. Бранковић и М. Аћимовић, за благајника Т. Богатиновић.

Нова управа успела је да после 19 година поново покрене орган удружења „Бранич“, и да још одмах у почетку, добрим уређивањем листа, обезбеди себи велики број читалаца. Захваљујући напорном раду и заузимању уредника и уређивачког одбора, „Бранич“ је убрзо стао у исти ред са најбољим стручним часописима у нашој земљи.

Поред тога и ова је управа предузимала све потребне кораке да се донесе закон о адвокатима. Што у томе није успела разлог су политичке прилике.

Учињени су први покушаји за оснивање Савеза адвоката из целе земље.

6. септембра 1925. год. одржана је редовна скупштина удружења под председништвом председника управног одбора Добре Петковића.

На скупштини је било речи о зак. о адвокатима, о трошковнику и пискарачима, па је на предлог Др. Ј. К. Челебоновића решено, да се сви предлози пропусте новој управи да она о њима донесе потребну одлуку.

Потом је извршен избор управе. Од нових чланова ушли су: Обрад Благојевић, Др. Драг. Јанковић, Милутин Поповић и Вој. Вујанац. Дотадашњи председник Добра Петковић изабран је аплаузом за почасног председника пошто се из здравствених разлога није могао примити избора у управу.

Приликом конституисања за председника изабран је Обрад Благојевић, за потпредседнике Љуб. В. Стефановић и Др. Драг. Јанковић, за секретара Стеван Јанковић и за благајника Милутин Поповић.

Нова управа је одмах у почетку имала да изврши један значајан задатак, а то је: дочек и пријем делегата првог Конгреса Правника који је одржан у Београду од 19. до 21. септембра 1925. год. а на коме је Конгресу Удружење активно учествовало.

Пошто се међу делегатима за Конгрес налазио велики број адвоката из целе земље, то је на иницијативу управе удружења одржана конференција са свима присутним адвокатима на којој је начелно решено питање о оснивању Националног Савеза. Изабран је Акциони Одбор са задатком да одлуке конференције за оснивање Савеза пропагира и приведе у дело.

У овоме периоду управа је ступила у ближој сарадњи са коморама и удружењима из целе земље у циљу заједничког рада на доношењу закона о адвокатима. Прва заједничка конференција делегата одржана је у Београду 10. октобра 1925. год. — После конференције сви учесници посетили су корпоративно Председника Владе и молили га за што брже доношење закона о адвокатима.

Управа је за све време интензивно радила на овоме послу, а поред тога бавила се сузбијањем пискарача, и акцијом за правилно одређивање браниоца и стараоца степ. маса.

Наредна редовна скупштина одржана је 26. децембра 1926. год. под председништвом председника управе одбора Благојевића.

На овој скупштини примљене су извесне измене и допуне правила од којих је најважнија допуна чл. 1. коме је додата нова тачка: Удружењу је задатак да ступа у везу или заједницу са друштвима и установама у земљи и иностранству са истим или сличним циљевима.

Решено је, да се нова управа ангажује да узме у заштиту колегинице са положеним адвокатским испитом, јер им се чине тешкоће приликом тражења декрета.

Исто тако, стављено је у дужност новој управи да се постара да се адвокатима одобри заступање пред Судом Београдске Берзе.

Извршен је потом избор управе. Као нови чланови управе ушли су: Д-р Иван Рибар, Живојин Шушић и Милан Живадиновић.

На првој наредној седници извршено је конституисање. Остало је старо председништво на челу са Обрадом Благојевићем, Љуб. Стефановићем и Д-р Драг. Јанковићем, а за секретаре су изабрани Вој. Вујанац и Милан Живадиновић.

Управа је продужила рад, обраћајући нарочиту пажњу на доношење новог закона о адвокатима. У овоме периоду закон је био прошао секцију и упућен пред Законодавни Одбор али у томе је распуштена Скупштина, чиме је спречено дефинитивно усвојење закона.

Поднето је неколико кривичних тужби против пискарача.

Одржано је неколико састанака са другим адвокатским организацијама у земљи и донета су привремена правила о оснивању Националног Савеза.

На молбу управе, Министарство Правде је у току ове године слало удружењу све законске пројекте на мишљење. Управа је увек благовремено слала своје примедбе и на тај начин достојно испуњавала задатак који јој стављен чл. 1. правила.

Најзад у овоме периоду наше удружење је примљено у Интернационални Савез адвоката у Паризу, као привремени члан.

У 1927. год. остала је иста управа удружења, којој је једногласно годишња скупштина изгласала поверење.

11. маја 1928. год. одржана је наредна редовна скупштина удружења.

По извештају управног одбора задоцњење у сазиву скупштине потекло је отуда, што је управа желела да изађе пред своје чланове са изгласаним законом о адвокатима, јер је постојало много изгледа да ће се у томе успети.

Скупштини је председавао, први потпредседник Љуб. В. Стефановић, пошто је председник Благојевић због слабости био спречен.

Пошто је примљен извештај и одато признање управи на раду, извршена је допуна правила у чл. 11. и на крају тога члана додато је: „За Управни Одбор, збор бира сваке године још и три заменика“.

Потом је једногласно изабрана стара управа, а као нови три члана ушли су: Павле Тодоровић, Д-р Арсен Чубински и Д-р Јанко Олић.

Приликом конституирања остало је старо председништво, на челу са Обрадом Благојевићем. — Вој. Вујавец престао је бити секретар, а за секретаре су изабрани Милан Живадиновић и Д-р Арсен Чубински.

Одмах је интензивно продужен рад на доношењу закона о адвокатима. Управа је сада радила у два правца: наставила је рад код Секције и Законодавног Одбора Народне Скупштине, и у исто време продужила је акцију код Министра Правде да се у финансијски закон за 1928. и 1929. год. унесе једна одредба по којој ће се један од владајућих закона о адвокатима из нових крајева проширити на целу Краљевину. Спремљена је и једна представка за Министра Правде и Владу у којој је, поред осталог, наглашено да су и лекари и инжењери добили своје коморе путем финансијског закона. Међутим Влада то није усвојила и тако је и ова прилика изгубљена. Ово је натерало управу да се целом снагом врати на стари посао, да тражи што чешће састанке са народним посланицима и утицајним личностима, и да беспрекидно прате рад Народне Скупштине. Најзад, после дугих напора рад управин крунисан је успехом. — 17. октобра 1928. год. Скупштина је после толиког очекивања дефинитивно изгласала закон о адвокатима.

Овим законом у главном испуњене су све жеље адвокатског реда, и у исто време задовољена је једна велика социјална потреба за модерним уређењем адвокатуре.

Што се тиче даљег рада управе он се може обележити у ово неколико тачака: Управа је предузела најживљу акцију за упис чланова и оснивање подбора, али без великог успеха. Апатија која је владала код већине чланова пред оснивањем удружења продужена је и после четрдесет година.

Одржао је неколико састанака са делегатима осталих комора и удружења, па је донета резолуција по питању оснивања Савеза. Политичке прилике омеће су дефинитивно стварање овога Савеза.

Управа је активно учествовала на изједначењу законодавства.

Удружење је примљено дефинитивно у Интернационални Савез. На скупштини, која је одржана 21. маја 1928. год. у Паризу, иза-

бран је Љуб. В. Стефановић, први потпредседник управног одбора, за члана управе Савеза, као делегат нашег удружења. — За овако брз пријем нашег удружења у чланство Савеза има се највише захвалити neumорном раду првог потпредседника Љубомира Стефановића. Исто тако удружење је успешно заступао на интернационалним конгресима адвоката, члан управе Бора Р. Поповић.

Управа је имала своје делегате и на Конгресу у Ремсу, који је одржан 17. маја 1928. г. и на Конгресу у Прагу, који је одржан 27. септембра 1928. год.

Најзад, водила је борбу и противу пискарача у колико је то могла по старом закону адвоката.

10. фебруара 1929. год. одржана је редовна скупштина удружења под председништвом г. Обрада Благојевића.

После прочитаног извештаја повела се дискусија о тужбама противу адвоката, које је удружење примило, па је решено да се по образовању Коморе све тужбе уступе Дисциплинском Већу, пошто Комора није овлашћена да по њима доноси одлуке.

Пошто је примљен извештај, извршен је избор управе. Остали су већим делом стари чланови а од нових су изабрани: Чедо Костић, Драгиша Васић, Здравко Тодоровић, Вељко Петровић и Др. Радоје Вукчевић (у надзорни одбор).

Пошто су се пронели гласови да ће закон о адвокатима бити измењен у својим битним прописима, то је нова управа имала главни задатак да одржи закон о адвокатима онакав какав је санкционисан 28. новембра 1928. г. Ради тога су прво чланови управе посетили Министра Правде, а потом је одржана и конференција Акционог Одбора адвоката из целе земље са које су конференције сви делегати корпоративно посетили Министра Правде. Рад је продужен даље и успело се. — 17. марта 1929. год. потписан је нов закон о адвокатима, који је, изузев одредбе о заклетву и јавним бележницама, био потпуно истоветан у свима својим прописима са законом од 28. новембра 1928. год.

Управа је наставила рад и у другим правцима све до избора и конституисања Адвокатске Коморе а потом је прекинула своје деловање, остављајући Комору да она, поред осталих дужности, продужи посао удружења са већим правом и пуњим ауторитетом, загарантованим новим законом.

Из кратког прегледа који је овде изнет о животу и раду Удружења Јавних Правозаступника несумњиво се утврђује, да је постојање удружења било потребно и да је давало добре резултате, али исто тако се

види, да је оно вечито таворило услед неинтересовања колега, дакле оних, који су први били позвани да га потпомогну и својом помоћи одрже. Било је момената када је удружење услед слабог одзива било у опасности да се угаси, а у два периода, независно од спољних догађаја, до тога је и дошло.

Главни циљ због кога је удружење с поновом био је доношење једног модерног закона о адвокатима. Сада се у томе успело и управа удружења, под којом је овај задатак извршен, нашла је, да после овога нема више разлога за постојање удружења и да га треба ликвидирати.

За ликвидацију удружења, управа је сазвала ванредну скупштину за 3. новембар 1929. год., али је иста морала бити одложена, јер није дошао довољан број чланова.

По овоме, Управа Удружења Јавних Правозаступника одлучила је: да се целокупна имовина удружења има предати Београдској Адвокатској Комори, — о којој ће одлучи решавати заказана ванредна скупштина удружења.

У овоме периоду управа је примила од Г-ђе поч. Блаже Ристића као поклон целокупну његову библиотеку.

Када ванредна скупштина удружења донесе своју одлуку о ликвидацији удружења, управа ће поред намештаја и библиотеке, предати Адвокатској Комори и своју поратну архиву са записницима у пет књига за ове периоде: I књига: од 15. априла 1900. год. до 15. јуна 1900. год.; од 10. августа 1900. до 29. децембра 1904., с извесним прекидима; од 30. јуна 1905. до 23. децембра 1906., с извесним

прекидима; II књига: од 17. јула 1909. год. до 22. јуна 1914. год.; од 8. фебруара 1919. до 18. јуна 1920. год.; III књига: од 19. јула 1920. до 25. септембра 1925. год.; IV књига: од 8. октобра 1925. год. до 4. фебруара 1929. год.; V књига: од 7. фебруара 1929. год. до ликвидације удружења.

„Бранич“, који је од свога постанка 1887. год. орган удружења, предаће се такође у власништво Београдској Адвокатској Комори.

Садашњу управу удружења сачињавају ова лица:

Почасни председник, *Добра Пејковић*;

I. Управни Одбор:

Председник, *Обрад Благојевић*;

Потпредседници: *Љубомир Стефановић* и *Др. Иван Рабар*;

Секретари: *Милан Живадиновић* и *Др. Арсен Чубински*;

Благајник, *Милушин С. Појовић*;

Чланови Управе: *Чедо Костић*, *Др. Јаков Челебоновић*, *Драгиша Васић*, *Др. Јанко Олић*, *Војислав Вујанац* и *Стеван Јаношевић*;

Заменици: *Др. Фридрих Појс*, *Здравко Годоровић* и *Велько Пејровић*;

Из унутрашњости: *Михајло Јевтић*, *Валево*, *Мих. Лучић*, *Крушевац*; *Стијанко Пејровић*, *Смедерево*; *Јован Лукачевић*, *Подгорица*; *Дим. Илићанивић*, *Ниш* и *Миливоје Гадић*, *Ужице*;

II. Надзорни Одбор:

Председник, *Соштар Аранђеловић*;

Потпредседник, *Петар Боготинчевић*;

Секретар, *Др. Радоје Вукчевић*;

Чланови: *Др. Риналдо Чулић* и *Јован Здравковић*.

Нов пројекат стечајног закона

Исак Ј. Леви

АДВОКАТ

После дугог чекања имаћемо и нов закон о стечају, чији је пројекат већ дат правним и привредним институцијама на проучавање.

Нов пројекат је доста опширан, садржи 188 параграфа и сарадници су се потрудили да у њега унесу све оно што модерна наука може дати, према приликама наше земље.

Што се тиче старог закона о стечајном поступку, који је важио у Србији од 1867. год., имамо да приметимо, да је он доста штете нанео и поверљивостима, који су дуго чекали па да ипак из стечајне масе не приме ништа, а од њега су слабе користи видели

и сами дужници. Што се, дакле, овај закон пре угаси, у толико ће бити боље за привредне кругове. Стари закон наш је инквизиторског, шпанског, порекла, који је доспео до нас рђавим преводом из аустро-немачког законодавства.

На нови закон доста се чекало и чека, те смо с правом тражили од меродавних да нам пруже онакав закон, који одговара модерним појмовима о стечају у вези са целокупном нашом привредом. Стечајни закон са његовим поступком треба да је у вези са свима кредитним установама. Он појачава кредит

у земљи и на страни, нарочито ако је добар у погледу брзог реализовања имовине дужникове и гоњења несавесног дужника. За повериоце на страни, а и за наше, добар закон о стечају и извршењима јесте јемство за кредит.

Није нам познато, да ли је у комисији за израду пројекта новог закона било и практичара (адвоката, стец. судије, преставника разних привредних институција), којима су познате све незгоде старог закона и који би исте уклонили из пројекта новог закона.

Стечај, као што нам је познато, установа је старог порекла и суштина му је равнотежност у подели дужникових добара у корист поверилаца у одређеном реду. У стечајном праву су увек владала два система: систем слабије и систем јаке судске интервенције. По првом систему суд само отвара стечај и припрема оне радње, које су потребне за расправу једне стец. масе. Поверлиоци као најпозванији сами више или мање делају да се што пре постигне или равнање са дужником по цени опраштања једног дела дуга, или, ако се исто не постигне, да се масена имовина што пре уновчи ради поделе. Поверлиоци се појављују као једна целина у заштити својих права. По овом систему масе се брже расправљају, далеко од очију судских, те је због злоупотребе настала јака судска интервенција као нека реакција, коју модерна законодавства ублажавају. Други систем, као што смо напоменули, тражи јаку судску интервенцију, која опет због великих формалности јако отежава брзо расправљање једне стец. масе. Окончање расправе се дуго отеже, трошкови се нагомилavaju, тако да за повериоце ретко штогод остаје за поделу.

Какав систем преовлађује у новом пројекту? Један латиничан поглед на пројект новог закона, па је довољно да се види, да у њему преовлађује систем јаке судске интервенције. Изгледа да је пројекат аустријско чедо, шпанског је порекла и у многама се слаже са србијанским законом о стец. поступку. Даје изгледа да ће се још више отежавати расправе стец. маса. Да ли ће се пријемом овог пројекта остварити оне жеље и наде које су у њ. полагане? Да ли ће повериоци у њега гледати са већим поверењем него у досадашњи закон? Да ли ће се уздржати кредит у земљи и на страни новим законом појачати? Јер не треба заборавити, да је стец. закон у вези са законом о извршењима, закон који тангира привредне односе између разних лица. Ако се повериоци увере да у нашој земљи постоји добар стец. зак. који ће брзо расправити једну стец. масу, да они из масе могу извесну квоту добити, да ће суд по закону гонити стец.

дужника, онда ће они са већим поверењем приступити послу у кредитирању, уверени да их закон штити. У противном, ако влада рђав закон, рђав по томе што се расправе стец. маса развлаче у бесконачност, да се несавесан стец. дужник размеће и пролази без казне, онда ће се повериоци тешко решити на кредитирање.

Прегледајући на брзу руку пројекат, слободни смо чинити извесне напомене:

1.) Закон о стечају, као и сваки закон, доноси се за народ. Народ треба упознати са садржином истог. Он по њему има да се управља и све власти, почев од општ. власти, па до највећег суда треба да га правилно примењују. Зар наш народ у предатној Србији и Црној Гори може да зна и да разуме изразе у пројекту као: разлучан, веровник, излучавање, порабодавац, забележбе, отпразак, чинидбе и т. д.? Логично је да пројекат, када постане закон, за Јужну Србију и србијанске крајеве треба штампати чистим источним дијалектом, а за хрватске крајеве, и Далмацију хрватским наречјем, за Босну, Херцеговину и Црну Гору јужним дијалектом са назначењем речи које у народу употребљавају, и најзад за Словеначку словеначким језиком.

2.) У пројекту закона стоји, да по отварању стечаја, када је одлука већ пала, прва је радња судских и спом. органа, да се добра дужникова узимте, да се стављају под печат, док се не изврши попис и процена. У оваквим приликама треба бити предострожан нарочито када се стечај отвара на захтев повериоца или по званичној дужности. Било је случајева да је дужник сазнао за одлуку, па је из радње извукао све што је могао, док је власт дошла да запечатити радњу. Шта више, и сам кад је предао кључеве суду, после је другим кључевима отворио радњу, па је изнео извесну робу. — Ове мере предострожности нису најбоље изведене из § 106. пројекта, по коме зак. пропису судија, управитељ или друго лице по отварању стечаја има да изврши попис. Када је судија спречен, управитеља нема, значи да попис не може бити истог дана. Боље би било да судски извршитељ одмах под печат стави све локале и просторије у којима се дужникова добра налазе, сем стана у коме дужник са породицом обитава.

3.) Напоменули смо у почетку да систем јаке интервенције отежава брзу расправу масе. У Београду, где има више од 300 маса у покрету, тешко да ће се моћи нов закон применити без штете по обе стране. Ту судску интервенцију требало би ублажити и дати странкама више могућности, да ствари сами и брзо решавају. Поред јаке интервен-

ције пројекат закона је доста компликован. У том погледу треба истаћи случајеве побијања из II од. §. 29. Истина је да управитељ може масу уновчити у колико се она да уновчити, и распоред извршити, али *коначну расправу* једне масе још немамо. Она се може протезати још за неколико година, на штету поверилаца који једва ако су добили нешто из стец. масе. Пада јако у очи § 30. пројекта који побијање распростире и на 10 година пре отварања стечаја. Значи, да купац извесног добра није сигуран за правни посао ако му је намера дужникова била непозната. Обе алинеје § 30. пројекта сличне су и дају се различито тумачити. § 31. пројекта, говори специјално о побијању уговора купопродајног, размени и набавци, а који се правни послови могу уништити, ако је стец. дужник исте извршио у последњој години пре отварања стечаја као расипник, т. ј. измера му је била расипање; — тако исто ће стварати компликације и излишне парнице, јер је тешко утврдити у стечају: ко се има сматрати расипником и раскошним, већ једино се то да извести редовном парницом. За повериоце се појављује штета, било да је дужник имао намеру да их оштети, било да је као расипник своју имовину у бесцење продао ради свог угоднијег живота. Мишљења смо, да би у свима случајевима побијања требало рокове скратити и прецизније одредити у ком случају специјално се имају парнице повести у циљу избегавања развлачења једне масе, т. ј. у циљу њеног потпуног окончања. Требало би побијања која се односе на мање суме сасвим искључити.

4.) Одредба у § 35. пројекта нејасна је и конкретним случајевима би се дала боље разјаснити. Пошто је овде у питању извршење једне меничне обавезе, а меница је строго формална исправа, то би требало да ова одредба изостане јер ће створити велике незгоде. Рок за побијање од годину дана и сувише је велики, јер ако се тужбе подигну после годину дана а спорови трају најмање две године, онда нема ни речи о броју и коначној расправи једне масе.

Целу главу о побијању као новитет за наше правосуђе треба прецизније разградити и завести што краћи поступак у њему.

5.) Налазимо да прописи о оспореним тражбинама не одговарају брзом окончању једне масе, јер по § 122. пројекта (штампарска грешка у пројекту § 38.) повериоци, чије тражбине нису признате од свију или извесних поверилаца, морају водити спор са сваким засебно и ти спорови трају услед компликованог поступка више месеци и година, а природније би било да управитељ

маса као експонент свију поверилаца и заштитник масене имовине води те парнице у корист масе. У вези са тим се у § 124. пројекта закона вели, да оспорене тражбине, када постају исправне, пуноважне су и онда када управитељ масе није учествовао у парници. Он према горњем и не учествује у парницама, у којима се појединим повериоцима оспоравају извесне тражбине, а односе се ваљда на случај, када управитељ по својој званичној дужности према § 86. пројекта у опште не призна једну тражбину.

6.) Одредбе о праву гласања на рочишту за привудно равнање требало је прецизније разградити, да се тачно зна до дана рочишта, ко има право гласања а ко не. § 155 пројекта не даје гаранције за то и може се десити да гласају повериоци који немају право за то, а да се ускрати то право повериоцима са правом гласа. Целисходније би било пустити на гласање све повериоце, чије су тражбине до онога дана признате и прецизиране, сем тражбина заложних и излучних поверилаца и то само повериоцима III реда. Питање о пријемним правима је такође компликовано и не одговара општим појмовима о доказу, јер по пројекту пријемних права се пушта на гласање ако он своје право вероватним учини и да је савесно дошао до њега. Квота од 20% за принудно равнање мала је и даће прилике несавесним дужницима да искористе принудно равнање. Најмања би квота требала да буде 30%.

7.) Скраћени поступак по пројекту не обухвата мање стечајне масе које не вреде више од 100.000 дина, или да вреде и више од 100.000 дина, али једва се могу намирити заложни повериоци. Имовина се има проценити по процени на дан пописа а не по коштању стец. дужнику. Код таког скраћеног поступка када је допуштена суд. интервенција, требало би дати одрешеније руке стец. судији, не постављати поверилачки одбор, не узимати у обзир накнадне пријаве у масу и њу одмах коначно расправити. Скраћеним поступком приближујемо се идеалу свију поверилаца да се стец. маса што пре расправи, подела изврши и предузме кривич. поступак ради гоњења дужника.

8.) И ако изгледа на први поглед да стец. право и поступак треба да више води рачуна о имовини дужниковој, о брзом распореду, ипак не можемо занемарити и личност дужникова. За време тешких економских криза може се дозволити стец. дужнику, да не подпадне под тешку одговорност за сву учињену штету повериоцима, која је штета произашла као последица економске кризе. Таквог савесног дужника коме су књиге у реду, треба да узму у заштиту и управитељ

и повериоци, да не би одговарао кривично за штету. Па не само то, но оваком савесном дужнику који је без своје кривице дошао у презадужено стање, треба дати пристojно издржавање за време трајања поступка, што у пројекту нема а постоји по садашњем србијанском поступку. Али у последње време, стечаји су тако учестали да их траже несавесни дужници, којима је прече да закидају туђе, но да сами остану без ичега. За такве дужнике треба унети што бржи поступак ради предаје истог крив. суду, који ће пресудом после истраге утврдити штету и његову кривичну одговорност. Овај пројекат се слабо занима личношћу дужниковом и даје нам слабе или никакве гаранције да ће се противу несавесног дужника предузети мере, које ће утврдити штету и његову кривичну одговорност.

У пројекту смо опазили само превентивне мере у § 113. које се тичу тога, ако стечајни дужник не даје обавештења управитељу, не подноси биланс, неће да утврди имовину заклетвом, и т. д. Под предпоставком да он изврши све ове радње, не може се замислити да је пројектант хтео да несавесног дужника склања сваке одговорности. Требало је унети у пројекат, да се несавесни дужник, чим се покаже да повериоци III реда не могу се по одбитку трошкова измилити са 30%, да се такав стави у притвор решењем самог стец. суда, за веће стец. масе, а за мање, самог стец. судије. Ово би било као административна казна која нема везе са доцнијом његовом кривицом код редовног суђења. Тако исто ће се поступити и са дужницима који немају уредне књиге, предају суду лажан биланс и т. д.

Пројектом треба показати пут којим треба ићи па да се акта предаду државном тужиоцу на даљи рад. До сада се доста лутало, барем код нас у Србији и власти се нису могле наћи које су и када надлежне за отпочињање истраге противу дужника. Да ли се мора чекати увек коначан распоред једне масе, или се то може тражити и за време трајања једне масе, када се појављују знаци који наговештавају штету повериоцима? Мислимо да § 188. при крају про-

јекта треба разрадити детаљно у погледу административне казне и у погледу предаје кривичне тужбе ради предузимања редовног поступка противу дужника: да се тужба може предати од стране управитеља или поверилачког одбора и у току расправе, са најдужнијим материјалом ради отпочињања истраге и предаје суду. Исто тако би требало унети одредбу да се сва акта стец. масе, ако то није раније извршено, предају државном тужиоцу ради судског утврђивања материјалне истине о узроцима презадужености и причињене штете. Државни тужилац би имао у најкраћем времену донети своју одлуку о прекиду сваког рада или га тужбом предати кривичном суду. Најзад при крају има да напоменемо да поступак има и својих добрих страна и модерних ствари, као управитељ стец. масе, у коме се стичу обе функције садашњег закона. Добра је и одлична страна у § 131. пројекта, да се добра која служе као залога могу продати без великих формалности а сам извршни суд може одмах деобу извршити. Запалили смо да су групе као исплатни редови одлично разрађени, само је требало у погледу дужне порезе време пред стечајем смањити, јер је рок од три године и сувише велики, и дужна пореза може на тај начин прогутати и целу масу, тако да за повериоце III реда не остане ништа. Поступак за отварање и скидање стечаја добро је разрађен и одговара духу времена. У погледу деобе закона на стец. право и стец. пост. видимо потпуно разумевање формалног и материјалног дела закона.

За критику једног оваког законског пројекта у начелу и појединостима треба много времена и простора у листу. Не желећи да злоупотребимо гостопримство листа, завршавамо ово своје излагање, са напоменом, као што смо се оградиле у почетку, да то није критика великог обима, већ лични опажаји једног практичара, а радо би слушали и критике других правника и практичара, који су се дуго позабавили законом који сада измиче а који најбоље знају, шта истом као застарелом не достаје а шта као ново треба унети.

Од Совјета ка Земству

Еволуција Совјета

— Аполон Еропкин —

Када су бољшевици у Русији узели власт у своје руке, они су имали готов план са одређеним системом државне управе; то су т. зв. концентрациони Совјети. За то су они,

уништивши и саломивши цео стари систем управљања, са толико лакоће прешли на нови, пошто је он код њих био из раније припремљен.

Да ли се ми, који смо против бољшевизма, налазимо сада у истом положају? Да ли смо ми готови примити власт и управу у своје руке, у моменту рушења бољшевизма?

Тамо у Русији, где је сваки корак грађанина праћен најенергичнијом шпијунажом; где је царство достава, насиља и терора, о ма каквим контра-револуционим плановима не може бити ни речи, ни мисли.

А овамо у емиграцији, међу царистима постоји нека чудна и наивна увереност, да ће се све само по себи удесити, доћи у ред: губернатори ће се вратити у своје губерније, а прокурори (државни тужиоци) да ће доћи на своја стара места. Заборављено је, изгледа, да је све старо уништено; нема више ни губерњских, ни судских, ни земских установа. Све је то потребно поново изградити и преграђивати од комунистичких Совјета.

Сама по себи идеја, сама форма советског система власти, ни из далека није тако рђава; само је она искварена комунистичким начелима, бољшевизмом. Наравно, комунизам, као и све што подсећа на „ком“: они разни ком-партије, ком-беди, ком-сомоли и други слични називи апсолутно ће морати бити избачени са самим кореном.

Али, сâм систем управе њихове, концентрациони органи државне власти могу се потпуно применити и код капиталистичког режима. Ја не видим само зашто би требало задржати назив „Совјети“, када ми имамо наше старо „Земство“, на које смо сви навикли, које немо прихватити, које је нама свима добро познато. Земство сеоско, општинско, губерњско и као круна Земска Государствена Дума и Земски Собор као Законодавна Собранија. Имена су ова везана за нашу историју, наша су национална имена, за које су људи у своје време ишли на робију и на ломачу — у станини.

Зар су давно прошла времена, кад су се ситне земске самоуправне јединице сматрале као забрањено воће, а већ и да не говоримо о Государственој Думи, о којој је дискутовати, па чак и говорити, било забрањено.

Прва револуција је тек родила Государствену Думу, а Дума је се тек у свом четвртом саставу дотакла и ситних земских јединица.

Друга револуција унаказила је, уништила Земство. Но ситне јединице су остале. То су сеоски и општински Совјети.

Ситна земска јединица. Комбеди се уништавају немилосрдно. Нема више ни трага од диктатуре пролетаријата. Сасвим обрнуто је у Земству, у сеоској, општинској земској скупштини где учествује само онај, који је своје дажбине платио. То је већ

стари земски закон, да право на учешће у раду самоуправних органа имају само они, који су платили земске дажбине. Одредите ма који минимум тих пореза, означите предмете, на које се они простиру: земљу, куће, индустријска и трговачка предузећа, једном речи приватну имовину, додајте порезе на приходе и на станове. Не постоји виши диктатура пролетаријата; већ само диктатура оних, који су своје обавезе држави платили, и који у ствари зидају и одржавају државна начела.

Дакле, они који су измирили своје обавезе састављају Земство. Бирају кандидате за сеоске Земске скупштине; скупштина бира свој извршни орган Земску управу, како за своје економске функције тако и за административне. Ова управа располаже и земском полицијом.

Земска скупштина решава текућа питања, саставља буџет и врши разрез порезе. То су најглавније функције и права Земске скупштине, као и избор чланова управе.

Општинска Земска скупштина из средине својих чланова бира општинску управу и одобрава општински буџет. Она такође бира и среске земске кандидате.

Концентрични кругови Земске управе сужавају се од општинског Земства ка среском, губерњском док не стигну центру — Земском Собору, као Уставотворном Собрању.

Најпознатији и најпопуларнији земски радник А. И. Кошељев у питању о ситним земским јединицама рекао је: „Ја хоћу да знам и моје место у овој земској јединици“.

А. И. Кошељев био је један од најбогатијих спахија, владао је многим хиљадама десетина земље. Горње његово питање треба разумети у том смислу да човек, који поседује 3 десетина земље и човек, који поседује 3.000 десетина земље, не могу имати једнака права учешћа у Земским самоуправама и једнако право гласа у питањима разрезивања земских пореза. Но ово је било још 1880. године. Сад је ово питање отпало. Сад уопште нема више никаквих спахија и по мом дубоком убеђењу нема изгледа на повратак истих у Европској Русији, нарочито спахија-богаташа, који би поседовали хиљаде десетина земље.

Распадање великих посела земље на ситније примећав се широм целе Европе сасвим независно од комунистичког бољшевизма. После рата аграрна реформа проведена је у многим капиталистичким земљама, наравно не по формули „пљачкај опљачкано“, већ по принципу, основаном на законским тачкама државне експроприације са накнађивањем штете поседницима земље.

Земље које су припадале А. И. Кошељеву, заузимале су простор од неколико општина, тако, да је не само сеоска, већ и општинска земска јединица била представљена у једино његовој личности, као једином лицу обложеном земским порезом у целој општини.

Сада ни у селу не може се наћи на сличну појаву, јер су велики поседи земаља парцелирани и имају типични карактер ситних сељачких газдинстава.

Нова Земства биће скроз чисто демократска. На основу тога ја и предлажем: увести систем пореза на све облике иметака и прихода, да би у Земствима могли учествовати сви друштвени редови, а не само сељаци — земљопоседници.

Вишеструки систем избора у Русији одавно је познат: губернијски земски кандидати бирани су из редова среских кандидата; специјално срески земски кандидати из редова малих земљопоседника и сељака, бирани су двоструким гласањем. Такође, избори за Государствену Думу обављали су се помоћу двоструког гласања, а за сељаке — тро-струког.

Резултат тих вишеструких избора био је добар. Код овог система стварно одабирали се бољи људи и то што даље, што више, све боље. За губернијске кандидате бирили су се бољи из редова среских кандидата. У Государствену Думу, или у Государствени Совет, бирили су се најбоље и најпопуларније силе губерније.

Апсолутно нема потребе мењати овај систем одабирања, који је давао најбоље резултате за чувену „четвороховостку“: опште, непосредно, равно и тајно гласање. Ова „четвороховостка“ била је у најчистијој форми спроведена код избора у Законодавну Собранију и свима је познат њен резултат.

Чак и при првој субстанцији избора у општинско Земско Собраније она се не може применити, јер ово равнање опет довешће до диктатуре пролетера, до „комбеда“, до терора од стране беспоштинара над домаћинским радним елементом у земљи.

„Ко не ради, тај не једе“ — говоре бољшевици. Ми ћемо преиначити овај афоризам: „ко не плати дажбине, тај није грађанин“.

Шема новог земског самоуправног система, који је основа целог државног управног система представља се веома јасно: 1. — Општинско Земство, бирано на основи Уредбе о непосредном порезу. 2. — Среско Земство, бирано из општинског. 3. — Губернијско, бирано из среског и 4. — Государствена Дума бирана из Губернијског Земства.

Вишеструки систем избора у Государствену Думу, или другим речима вишеструки филтр, за избор народних посланика је систем

веома прост у својој суштини и већ познат народу, а има то преимство што дефинитивно онемогуђује партизанство, притисак партија и централних органа, притисак који је угушио саморађу месног становништва и месних бирача, претворивши их у манекене, у механичку машину без личног разума и воље и на крају довео је до кризе парламентаризма, где су се партије показале најлошијим средством за везу народа са вишим органима власти.

Код нама скициране шеме за земске изборе, партизанство долази у други ред. Бирачи виде, осећају и одлично знају кога бирају; то је њихов човек из њихове средине; они га сами предлажу, они му верују; он је бољи од њих; сасвим обратно ономе човеку, који је њима наметнут партијом, послати њима из престонице, туђинац, којег они не познају и за којег дају глас слено.

И тако ће се понављати у свакој изредној инстанцији: биће изабран бољи, најугледнији у својој средини, а не напоменути од партије непознати туђинац, кога они први пут виде на збору, убедивши се само у томе да је код њега добро подлоштен језик. Веома слаба гаранција за добар будући избор.

Наравно и у Земским Скупштинама постојале су партије; по те партије нису имале сличности са европским политичким партијама. Обично јављало се две партије: конзервативна и либерална, као што је било у Енглеској у добро старо време. Но тамо се бранила убеђења; а савремене политичке партије боре се само за власт; и не само убеђења, већ и партиски програми, служе као оружје за захват власти и ради обарања противне партије.

Губернијске и среске Земске Скупштине у главном се бавиле послом и само у искључивом случају, при ванредном инциденту могао се распасти партиски раздор или партиска страст, најчешће при изборима.

Нека се она и распасти приликом избора, али ће ипак од сваке Земске Скупштине бити изабрани или конзервативци или либерали; можда ће се још организовати и селско-земљорадничка партија. Но то ће бити људи убеђења, а не политичари, који се хватају за власт без ма каквих обзира.

Да не заборавимо још то, да су земски кандидати увек радили бесплатно, без икаквих награда, ни под којим видом они нису примали; чак шта више, они су трошили своје паре одлазећи у варош на сесије о лично свом трошку.

То су били људи идејни и од посла. Овај став је идеалан: м. е. бесплатно обављање посла по дужности земског кандидата. У сваком случају и при избору у Виши Зако-

нодавни Дом плата мора бити сведена на минимум, да не би она била мамац за послијанке већ само скромно подмиривала текуће потребе живота у престоници за време сесије. Само толико.

Што се тиче другог оштрог питања са-временог парламентаризма, питања одговорности министара пред парламентом то и ту ми имамо примера и председања из опита руског земства.

Наравно, земски управни органи били су одговорни пред Земским Скупштинама, које су их изабрале и чију ће вољу они пуномоћно изразити. Но из овога не следује, да би Земска Управа морала подносити оставку после свакога за њу неповољног гласања: овака изlišина осетљивост није постојала код земских органа, којима је на првом месту стајао посао, а не партија. Земска Управа могла је саслушати веома непријатне и оштре критике, па ипак је морала остати на свом месту до конца својих изборних пуномоћја, или до каквог ванредног случаја, за којим би неминовно следовали избори.

Ја мислим, да се овај скицирани систем земских установа потпуно може заменити системом Совјета, вршећи све њихове функције са више безбришности и са већим, због тога, успехом. Важно је, да за смену Совјета буде готов нови апарат за управљање.

Земство је апарат потпуно познат народу, на који је народ навикао и који још није стигао заборавити.

А да не заборавимо и то, да се Совјети у великом степену јављају само као декорација, иза које се скрива стварни режисер — комунистичка партија. На овом немило-срдном режисеру они се и држе. Одстрањујући ком-партију, лако је заменити Совјете Земством.

А да ли је потребан и Горњи Законодавни Дом, као што је пре била Государствена Дума и Государствени Совет? Нека то сад буде Земска Дума и Земски Совет. Ја мислим, да је такав Горњи Дом за Русију неопходан. Руска држава заузима јако велики простор; веома је разнородна по становништву и обичајима. Хитно израђени закони, лако је могуће, не би испали добро. Неопходно је, да би Горњи Дом стишавео хитњу и при избијању несугласица враћао је законски ради поновног прегледа у Доњем Дому.

За то представници Горњег Дома и Земског Совета, морају бити зрелији и по годинама и по квалификацијама и по величини пореза њихових чланова. На пример: може се одредити 40 година старости и образовања не мање од средњег, а може бити и више; налог повећан за 10 пута.

Избор чланова Земског Совета може се обављати како код Губернјских Земских Скупштина, тако и код Градских Дума губернијских градова. Уз ове се могу прикључити и изабраници од Универзитета и других Виших Школа; од Академије Наука и од индустријских и трговачких удружења. Овакви састав Земског Совета имао би доволно ауторитета и за Земску Думу.

Ради решавања особито важних питања наведених у основном законодавству, могу се установити спојене седнице Земске Думе и Земског Совета — Земски Собор, — који би имао функције и права Законодавног Сабора, можда и са неким ограничавањем при решавању питања особене важности, као на пример питање о форми државног управљања.

Дакле, Земски Собор, као законодавни орган био би круна целог система Земске Управе.

Извршна власт, Министри, Министарски Савет, као и код Земских Скупштина, мора се бирати на седницама Земске Думе обичном већином гласова и вршити своје дужности до идућих избора, обично после 3 године.

Министри морају бити ван партија; извршна власт мора стајати изнад партије, као и судска.

Градске Думе среских градова уживају права среских Земских Скупштина, а губернијских градова — губернијских Земских Скупштина.

Право гласа при изборима у Градске Думе, такође, као и при изборима у Земства, имају само они, који су измирили своје дажбине, наравно непосредне.

Градске Думе шаљу своје изасланике на среске и губернијске Земске Скупштине.

Управе градова бирају се Градским Думатама и овлашћене су, како за економске тако и за административне послове; уз то оне располажу и градском полицијом, која се плаћа из градских средстава.

Дакле, Градске Думе, као самоуправни органи, улазе као алке у општи ланац Земске Државне Управе: градски посланици у исто време јесу и посланици Земства и учествују како у избору чланова Земске Думе, тако и чланова Земског Совета, а према томе и Земског Сабора.

Градске Думе, као и уопште Земска надлештва још су живе у сећању народа, те због тога веома лако могу наћи и примити се или, тачније речено, обновити се у животу. За прво време могло би се послужити земским и градским уредбама, све док се не би израдили нови кодекси Државне Управе.

Градска полиција или жандарми. Поред земске и градске полиције, која би вршила дужности месног карактера, мора бити уведена и државна полиција, која би одржавала општи државни ред.

Оваква полиција постоји у свима државама. Нарочито је пак јака у Совјетској Русији. Но када све ове „ком“ м. е. болшевичке установе, буду уништене, моћи ће се знатно скратити расходи за издржавање државне полиције, јер је задаћа ове полиције чувати *обични* државни поредак капиталистичког режима, који постоји у целом свету; онда, кад у Совјетској Русији сви Г. П. У. не само морају чувати већ и уводити, поредак *нормални*, који не признаје личну својину и који се служи и пљачкама, као законским мерама.

Г. П. У. позвано је било борити се са народом, са целим светом у корист пљачкаша; жандарми мораће бранити народ баш од тих пљачкаша и чувати поредак, који постоји широм целог света. Разумљиво је, да бројна количина нормалне полиције биће много мања од аномалног Г. П. У., ставшег против народа, против целог света.

II

Ову шему прелаза од Совјета ка Земству лако је извести и у пракси: болшевици и до сада се служе старим пореским системом, из царског периода, са веома незнатним изменама. Доста је рећи, да су они у последње време увели и монополску продају ракије. Ништа ново, специјално комунистичко, они у овој области нису могли пронаћи. Међу непосредним порезима ми налазимо једино порез на сеоска газдинства, пређе — поземељни, који је њима дао 1926./27. године 350 милиона рубаља; даље — индустријски: — патентни — 75 милиона рубаља и на доходак равњајући 275 милиона рубаља; даље — порез на приходе: лични — 115 милиона рубаља; на предузећа — 80 милиона рубаља, и на крају рентни, наследни и порез на прекомерне приходе, који износи ништавни број близу 9 милиона рубаља. — Сви ови непосредни порези донели су више од 900 милиона рубаља.

По буџету, 1913. године, месни порези земства и градова дали су близу 500 мил. рубаља (без муниципалних предузећа).

Према томе, ако се држава послужу само са половином прихода од непосредних пореза, који се узимају данас од народа, у корист земства и градова, то ће наједаред оживети месна газдинства и јасно ће се одредити групе пореских глава, које ће имати и право гласа при земским и градским изборима.

Ове финансијске мере у толико боље могу успети, што приходи од посредних пореза, кад нестане комунизма, мораће се знатно повећати, као пример навешћемо царинске приходе, који сад готово и не постоје. По буџету 1913. године приходи од посредних пореза, рачунајући овамо и монополске приходе, од продаје алкохолних пића, износили су 1850 мил. рубаља; а по буџету 1926./27. године они су изнели само 1200 милиона рубаља, т. ј. за 650 мил. рубаља мање.

Исто то и са жељезницама: 1913. године чистог прихода од њих било је близу 175 мил. рубаља; а 1926./27. године оне су донеле дефицит од близу 100 мил. рубаља.

Државна индустрија и трговина 1926./27. године тражила је од државе дотацију од 630 мил. рубаља, а прихода држави дали је свега 230 мил. рубаља.

Све ове специфичне пукотине комунистичког газдинства губе место у државном буџету при прелазу ка нормалном животу народа. Одпочеће се примање прихода са парниарница при увозу из иностранства; жељезнице правилно ће функционисати и даваће каси приход; уз то ће и сви нерационални расходи државне индустрије и трговине испати из државног буџета.

Зато овај буџет имаће могућности да половину прихода од непосредних пореза уступи земствима и градовима, тим пре што ће ово уступање имати везу са веома важним и озбиљним реформама државне управе, са помоћу земства и градова.

Недалека будућност показује у коме ће правцу ићи развиће земских и градских капитала и које ће реформе бити потребне у овом делокругу. За сада је говор само о првим моментима прелаза од Совјета ка Земству и о првоначалном конструисању месних органа управе, који се у исто време јављају и као државни органи.

Дакле, сасвим је јасно нацртана шема Земске Управе: они који плате непосредни порез јесу гласачи у Земству.

Но да би се могли спровести земски избори и организовати земске самоуправе — потребно је времена.

За ову прелазну периоду било би корисно послужити се већ постојећим на местима Совјетима. Само првоначално укинувши у њима сваки комунистички карактер једним нарочитим декретом, обавезним за свакога.

Совјетска власт ишла је од центра ка периферији: уз то је ипак у земљи извесно време царовало безвлашће и анархије.

Земски систем иде одоздо навише, од периферије ка центру, и тражиће већи период реформи. За то је и боље послужити се постојећим Совјетима, него допустити анархију.

Овде ми сада прелазимо ка начелном питању: која је та сила, која је та власт што ће родити нову велику Русију?

Рекосмо, да ће Земски Собор, као законодавни орган дати патребну снагу будућој форми државне управе у Русији.

Но, за тај Собор потребно је провести доста сложну церемонију код избора чланова Собора, да би он имао значај и неоспорни ауторитет при израђивању основних закона државног живота Русије.

И неко мора спровести све ове сложне припреме без државне анархије и безвлашћа.

Где је тај диктатор, који би могао приморати 150 милиона душа народа руског да се покоре његовим наредбама?

Диктатори се не бирају и не позивају; они сами себе постављају. Но овај метод ишчекивања да се диктатор појави незгодан је. Треба тражити други излаз.

Обратимо се ка недавној прошлости.

Да ли је Лењин био диктатор или не? И поред све јачине своје власти, он ипак није био диктатор, јер је у самом почетку сакупио око себе сараднике, који су му били равни по власти и створио је „Совнарком“.

Ко је уживао већи ауторитет и био значајнији: Лењин, или Троцки? А Зиновјев у Петрограду? А Ђерзински у Чехи? Чичерин у везама са иностранством? Зар су они ма шта од своје власти уступили диктатору Лењину?

Лењин се само користио ауторитетом своје личности, својом енергијом и ипак остајао је само *primus inter pares*. И то у хаосу револуције, при пуној анархији у земљи, када

су наоружани војници оставили фронт и чинили недела по селима, на целом простору Русије.

Па ипак је живот некако текао, није стао: новац је циркулисао; саобраћали су возови; радила је пошта; појавили су се торбари и т. п. Све је се котрљало по инерцији, док није дошла глад због неродне године. И овде већ без снаге беше диктатура, а у помоћ прилази Америка.

Сетимо се још успомене Привремене Владе 1917. године, где октобрита Годљев ради заједно са социјалистом Керенским, а кадет Шингарев припрема министарску фотељу пораженцу Чернову.

А ево још раније и још јасније: у Привременом Комитету, који је непосредно по абдикацији Цара примио власт, председава најумеренији конзерватор Родзјанко и морао је руку под руку ићи са социјалистима Керенским и Чхендзем, представницима левог крила Думе.

Дешавају се такви моменти у животу државе.

Форму власти у Русији може одредити сам руски народ.

Прво, у Русији треба да буде држава основана на законима и правима.

Друго, да се лична приватна имовина поштује као светиња.

Треће, да земља припадне сељацима, као њихова својина, а не да се њима даје, као у послугу за време.

И четврто, да политичка и земска права гласа имају само они, који су платили свој непосредни порез.

Општа Седница Државног Савета

Д-р Вилан О. Благојевић

адвокат

(Свршетак)

10. Државни Савет је, по донош питању у својој Општој Седници од 6. и 9. новембра 1926. год. бр. 42912, донео следећу одлуку: „Чиновник може добити сталност у државној служби у смислу чл. 18. и 54. закона о чиновницима грађанског реда, пошто претходно положи државни стручан испит и добије оцену стручне комисије“. (Полиција за 1927. стр. 36. и сл.)

11. На дан 4. јануара 1924. год. донео је Министар Народног Здравља два решења на која су два заинтересована лица, управници болница, поднели тужбу Државном Савету. Два разна оделења саветска, по ове две тужбе, донела су два разне одлуке. После тога, изнети су ови случајеви пред

Општу Седницу која је на дан 6. и 9. новембра 1926. год. бр. 42912, донела следећу одлуку: „Решењем г. Министра Народног Здравља од 4. јануара 1924. год. бр. 997. о рангу болница не може имати никаквог правног дејства на ранг, који су управници болница на дан 1. септембра 1923. године“. Ова одлука Опште Седнице не може ни у колико утицати на већ донесене одлуке оделења, пошто је дошла *после* њих, те је у погледу свога дејства, *платионска*. (Полиција за 1927. стр. 151. и сл.)

12. У погледу тумачења чл. 282. финансиског закона за 1922./23. годину односно ратних година редовних професора Универзитета за стицање права на већу групу, два оделења Државног Савета донела су две

разне одлуке. Ово питање расправљено је у Општој Седници на дан 12. марта 1927. год. бр. 8413. на следећи начин: „Ратне године повлашћене првим ставом чл. 282. финансиског закона за 1922./23. год. не урачунавају се редовним професорима Универзитета за стицање права на већу групу“. (Полиција за 1927. год. стр. 216. и сл.).

13. Одлука Опште Седнице бр. 7413. од 12. марта 1927. год. гласи: „Породици државних чиновника и службеника саобраћајних установа, који су умрли пре 1. марта 1924. године, а дотле нису били разврстани, ни преведени на нови закон о државном саобраћајном особљу за пензијски основ има се узети лична пензија покојникова, коју би имао, да је преведен на нови закон о државном саобраћајном особљу“. И ова је одлука дошла после две супротне одлуке оделења. (Полиција за 1927. год. стр. 255. и сл.).

14. „За све монополске кривце једино је надлежан Монополски Суд, који је на основу закона о монополу дувана организован при Управи Државних Монопола“. — Одлука Опште Седнице бр. 9413. од 12. марта 1927. год. Ова је одлука начелне природе а донесена је да расправи питање надлежности суда по монополским кривицама, које је питање било предмет разних оделених оцена. (Полиција за 1924. год. стр. 360 и сл.).

15. По питању основице за одређивање пензије породицама оних лекара који су за време епидемије вршили своју дужност изгубили живот, поводом два супротна решења Државног Савета, Општа Седница је на дан 19. маја 1927. год. под Бр. 18238. донела одлуку да се за основицу при одређивању ове пензије има „узети највиша основна и положајна плата, коју би лекар достигао, кад би навршио пуне године службе“. (Полиција за 1927. г. стр. 555. и сл.).

16. Кад је ступио на снагу закон о обласној и среској самоуправи, Обласне скупштине пожуриле су да донесу пословнике о своме раду и уредбе. У томе раду, оне су се често сукобљавале са Великим Жупанима, који су користили се законским овлашћењем задржавали од проглашења пословника и уредбе. На основу чл. 66. закона о обласној и среској самоуправи позвана је Општа Седница да реши да ли пословник врбаске области од 8. априла 1927. год. има важности, па је одлуком својом од 28. и 30. маја 1927. год. бр. 19263. одлучила да овај пословник „нема основа у закону“.

Користећи се istim правом Велики жупан загребачке области задржао је од проглашења уредбе обласне скупштине у Загребу о обласним лекарима, о лекарском прегледу

војника по повратку из војске, о обавезном лечењу туберкулозе, венеричних болести, трахоме и маларије, о обавезном прегледу здравља пре женидбе и о насилном побачају, пошто исте нису основане на закону. Општа Седница Државног Савета у седници својој од 28. и 30. маја бр. 19263. огласила је становиште Великог жупана исправним и на закону основаним. (Полиција за 1927. г. стр. 645. и сл. и 753. и сл.).

17. По питању стицања права судија на вишу групу аутоматски једно саветско оделење признало је ово право док је друго хтелo доносити противно решење. Да би се ово спречило, изнет је овај спор пред Општу Седницу у смислу чл. 14. Уредбе која је донела на дан 21. и 22. октобра 1927. год. следећу одлуку: „Судије првостепених судова, који испуне услове по чл. 1. Уредбе о разврставању и распоређивању чиновника и осталих службеника грађанског реда — Министарства Правде — задобијају аутоматски и дотичну групу; њима за ово не смета чл. 106. закона о чиновницима грађанског реда“. (Полиција за 1927. год. стр. 941. и сл.).

18. По питању: да ли се према службенику, против кога по чл. 180. закона о чиновницима не постоји тужба непосредног старешине, може предузети дисциплинско поступање, Државни Савет је у својој Општој Седници на дан 21. и 22. октобра 1927. год. донео следећу одлуку: „Дисциплински Судови (Управни Судови и Државни Савет) у надлежностима обележеним у чиновничком закону имају право и дужност по дисциплинским кривицама, које су им у смислу и на начин чл. 180. закона о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда достаљене, ставити под суд и судити и оне саучеснике (било и главне кривце) по истој кривци, који од стране Министра односно непосредног старешине нису оптужени“.

Ова је одлука донесена по једном случају, по коме је Министар Саобраћаја, на изричан захтев Државног Савета, одговорио: *да дошљива лица не шутје, дошљив налази да до њих нема дисциплинске одговорности*. Кад је Државни Савет требао у једном своме оделењу да пресуди, да се не може отворити дисциплински поступак против пом. чиновника, један од чланова је истакао, да би такво решење — пресуда били у супротности са решењем трећег оделења бр. 3971/26, па је цео предмет упућен пред Општу Седницу (податак од г. Дошанџића — Полиција за 1927. год. стр. 1044. и сл.).

На ову одлуку Опште Седнице, Државни Савет је се позвао приликом стављања под суд пом. чиновника у решењу бр. 5097/28

одређујући и претрес. У разлогу је речено следеће: „Државни Савет је најпре нашао да је надлежан за изиђање евентуалне кривиче и противу чиновника напред наведених које Министар не *тужи*, с обзиром на чл. 180. и 181. закона о чиновницима и одлуку Опште Седнице Државног Савета о овом правном питању од 21. и 22. октобра 1927. г. бр. 36226., по којим прописима непосредно старешина по извршеном кратком претходном изиђању само доставља акта дисциплинског суда а суд цени да ли у радњи дотичних чиновника има дела“.

Начин на који се позива Државни Савет на ову одлуку у решењу о стављању под суд, несумњиво нас упућује да верујемо да он сматра горњу одлуку *начелном*.

Међутим, ова одлука је *незаконита* а из разлога:

а) Прописи из чиновничког закона који се налазе у глави Х чл. 159. и сл. и односе се на дисциплинске кривиче, јесу *кривичне* природе и као такви имају се *најстриктније* тумачити. Овде не може бити аналогije.

б) По чл. 180. закона о чиновницима „непосредни старешина *код дозна* за дисциплински *преступ* службеника, извршиће *претходно* кратко изиђање и предаће службеним путем акта надлежном дисциплинском суду.....“ Према овом зак. пропису остављено је непосредном старешини да „*дозна*“ за дисциплински преступ службеника, јер је он у осталом и најпознатији да цени, да ли је и кад учинио нижи чиновник какав дисциплински преступ. Он чак има да изврши *претходно* изиђање, дакле он је претходна, првостепена истражна власт. Тек после овог поступка, окривљено се лице *оштужује* дисциплинском суду који „одлучује да ли ће се окривљена ставити под дисциплинско поступање или не. Пре те одлуке може наредити претходно ислеђење“ (чл. 181. закона о чиновницима). Даље у истом законском пропису се предвиђа шта настаје после: или се окривљени ставља под дисциплинско поступање, или се наређује дисциплинско ислеђење, или се најзад прекида истрага. Али, ни из чл. 180. и 181. овог закона, ни иначе, не може се извести закључак, да се може Државни Савет успоставити у улогу првостепеног тужиоца — надлежног непосредног старешине и за њега и у његово име тужити односно отварати кривичну истрагу и против лица, које он *није* тужио. Ту власт законодавац *није* *пренео* на Државни Савет, јер би тим противречно себи. Државни Савет, као дисциплински суд, не познаје институцију државног тужиоштва, нити је може познавати, из разлога, што су дисциплински преступи специјалне врсте и што је законом

право првостепене оптужбе пренето на непосредног старешину. Он је једино законом овлашћено лице, да цени, да ли *сматра* или да ли је *дознао* за дисциплински преступ службеника који треба да иследи и за који треба да поднесе тужбу надлежном дисциплинском суду. Противним тумачењем, две потпуно одвојене функције — тужилачка и судска — налазе се у једном државном телу, у Државном Савету. Цело пак модерно кривично законодавство је основано на принципима који овај случај потпуно искључује. *Не може једно исто тело и тужити и судити*.

Г. Гојко *Доганџић*, коментаришући ову одлуку Опште Седнице изгледа да је противног мишљења, али ми са њиме, у интерпретацији истих законских прописа, нисмо сложни.

19. „У државну службу не може се примити лице сходно тач. 5. чл. 4. закона о чиновницима грађанског реда, које је у смислу чл. 52. закона о устројству војске привремено ослобођено од војне обавезе док не заврши школовање“. Одлука Опште Седнице од 21. и 22. октобра 1927. донесена после *шири* супротне одлуке оделења. (*Полиција* за 1927. год. стр. 1046. и сл.).

У *Полицији* за 1928. год. г. *Доганџић* је саопштио *шеснаест* одлука Опште Седнице, са својим коментарима, без којих се многе одлуке не би могле објаснити.

20. „За питање месне надлежности Управних Судова мериодаван је чл. 6. Закона о Државном Савету и Управним Судовима у вези чл. 2. закона о изменама и допунама о устројству судова“. Одлука од 8. марта 1926. год. Бр. 12564. Питање је постављено да би се расправила територијална надлежност Скопског Управног Суда, чија се надлежност простире и на територије нишког првостепеног суда, пошто је територијална надлежност Скопског Управног Суда истоветна са територијалном надлежношћу Скопског Апелационог Суда. (*Полиција* за 1928. стр. 39. и сл.).

21. Скопски Управни Суд молио је Министра Правде да се сукоб о надлежности између Управних Судова у Скопљу и Дубровнику по питању одређивања броја посланика за неке вароши и срезове зетске области, реши у Општој Седници Државног Савета, која је на дан 31. децембра 1927. год. под бр. 281. донела следећу одлуку: „За све послове по закону о обласним и срећним самоуправама надлежан је за територију једне области онај Управни Суд, чије је седиште на територији те области, пошто је територија области недељива јединица, па је и надлежност Управних Судова

за те послове недељива". Г. *Доганџић*, који у *Полицији* за 1928. год. стр. 41. и сл. саопштава и коментарише овај случај, не каже нам којим је законским прописом Управни Суд овлашћен да тражи од Министра Правде да овај случај изнесе пред Општу Седницу као и којом је законском одредбом позван Министар Правде да изиска од Државног Савета *начелну* одлуку по спорном питању. Ми те законске одлуке не познајемо.

22. Истакнуто је једно интересантно питање, на име, да ли се могу одлука и пресуда одељења Државног Савета, за које би се пошто су донете, приметиле, да су супротне са већ донетом одлуком односно пресудом одељења по сличном правном питању, *задржавши од експедиције*. Општа Седница је на дан 28. марта 1927. год. под бр. 4615. донела следећу одлуку: "Задржање од експедиције одлука и пресуда одељења противно је чл. 14. Уредбе о пословном реду у Државном Савету и Управним Судовима, пошто су одељења при доношењу одлука и пресуда суверена". Ова је одлука потпуно тачна и на закону основана. Изреченим пресудама Саветских одељења не може ништа стати на пут, па ни питање одлука Опште Седнице. Само се не слажемо са мишљењем г. *Доганџића* да је одлука Опште Седнице, донета после две супротне одлуке одељења по истом правном питању, *обавезна за одељења Савета за у будуће* пошто ми не признајемо право Државном Савету на доношење *начелних* одлука, какво право г. *Доганџић* признаје Савету. (*Полиција* за 1928. год. стр. 127. и сл.)

23. Поступак приликом тражења изузећа чланова Државног Савета, који није регулисан Законом ни Уредбом, прописан је одлуком Опште Седнице бр. 35003. од 20. августа 1926. год. која гласи: "кад се тражи изузеће чланова одељења, које има да решава о неком предмету, онда је одељење дужно, да предмет пошаље г. Председнику, да г. Председник одреди одељење, које ће решавати по овом предмету, ако нађе да постоје законске сметње, да по том предмету решавају чланови одељења, чије је изузеће тражено". (*Полиција* за 1928. год. стр. 129.).

24. У својој Општој Седници од 27. фебруара 1927. год. бр. 27914. Државни Савет је протумачио Т.Бр. 52. нап. 1. зак. о таксама који се има применити "једино у случају, кад је пресудом на основу чл. 34. Закона о Државном Савету и Управним Судовима *одбачена* тужба, која је поднета Државном Савету против одлуке административних власти". (*Полиција* за 1928. год. стр. 129. и сл.)

25. По питању о основу породичне пензије умрлог чиновника, а после две супротне

одлуке одељења, Општа Седница је под бр. 7637. од 10. фебруара 1928. год. донела одлуку која гласи: "За основ породичне пензије умрлог чиновника пре истека рока од три године предвиђеног у чл. 239. закона о чиновницима грађанског реда има се узети лична пензија чиновника, коју би стварно имао по новом закону у моменту смрти без икаквог ограничења". (*Полиција* за 1928. год. стр. 410. и сл.)

26. Општа Седница је на дан 4. маја 1928. г. под бр. 15041. донела одлуку да се по решењима Министара о регулисању пензије државних чиновника и службеника не одређују рочишта, већ да се изиђа и суди по писменом поступку. (*Полиција* за 1928. год. стр. 412. и сл.)

27. По питању кажњавања саучешћа у извршењу дела из чл. 163. царинског закона, Општа Седница на дан 10. фебруара 1928. г. под бр. 7637. донела је следећу одлуку: "Примени чл. 163. царинског закона има места на сва лица, која су узимала учешћа у повреди овог законског прописа без обзира да ли су та лица пуномоћници власника или се у ма каквом другом својству појављују". (*Полиција* за 1928. год. стр. 509. и сл.)

28. "За отварање апотека према § 4. тач. 2. закона о лекариштву за Хрватску и Славонију меродаван је број житеља дотичног места, где се апотека отвара, а не и број житеља околине." Одлука Опште Седнице од 14. марта 1928. год. бр. 10362. (*Полиција* за 1928. год. стр. 700. и сл.)

29. Општа Седница је се на дан 14. марта 1928. год. позабавила и питањем о одређивању награде за рад контрагуалним службеницима. Одлука је под бр. 10362. Ова је одлука дошла по тражењу Главне Контроле да се грешка, *по њеном нахођењу*, приликом доношења пресуде бр. 46179/25. *исправи*. Одељење Саветско је нашло да се пресуда *не може исправљати*, па је предмет "враћен на даљу надлежност" каже г. *Доганџић* г. Председнику који је изискао одлуку Опште Седнице. Каква је надлежност г. Председника по овом предмету тешко је утврдити. Главна Контрола само тврди да постоје *два* супротна Саветска одељења по истом питању.

30. О примени чл. 108. инвалидског закона донета је једна Саветска одлука. Пошто је већина из одељења имала намеру да по другом једном предмету донесе другачију одлуку, то је решавање по овој другој одлуци *обустављено*, па је Општа Седница донела на дан 21. и 22. октобра 1927. год. под бр. 36226. следећу одлуку: "По последњем ставу чл. 108. инвалидског закона од 17. новембра 1925. год. преводе се на пензију по новим законима и породице оних после рата умрлих официра којима су (породицама) над-

лежни инвалиди судови признали право на породичну инвалидску потпору.“ (*Полиција* за 1928. год. стр. 703. и сл.).

31. По питању права на пензију званичника и служитеља, пошто су постојала супротна тумачења овог права у одељењима, Општа Седница је на дан 4. октобра 1928. год. под бр. 24304. донела следећу одлуку: „Званичници и служитељи, који су преведени на нов закон о чиновницима и осталим службеницима грађ. реда, а служба им престала пре него што је ступио на снагу закон о буџетским дванајестинама за децембар и март 1925/26. год., ако су тада имали више од 10, а мање од 15 година државне службе, према чл. 281. финансиског закона за 1922/23. год. који се у овом случају има применити, нису стекли право на пензију.“ (*Полиција* за 1928. год. стр. 948. и сл.).

32. Приликом оцене питања о важности чл. 13. тач. III. Уредбе о исплати ратне штете, једно од Саветских одељења, да не би дошло супротну одлуку једној ранијој, поднело је на тумачење Општој Седници спорни случај и чл. 13. тач. III. уредбе, Општа Седница је на дан 3. октобра 1928. год. под бр. 34304. решила је да примена овог члана јесте дискреционо право Управе Ратне Штете и одлуке по овим предметима не подпадају под надлежност Државног Савета. (*Полиција* за 1928. год. стр. 386. и сл.).

33. „Дневничарска служба при доцнијем примању дневничара за државног службеника сходно чл. 130. закона о чиновницима грађанског реда не рачуна се ни за групу ни за степен.“ (*Полиција* за 1928. год. стр. 1091. и сл.). Ова је одлука дошла после две супротне одлуке одељења по истом питању. Одлука бр. 34034. од 3. октобра 1928. год.

34. „Државним службеницима са територије бив. Аустро-Угарске Монархије, који су из државне службе ступили у кадар ради одслужења војног рока после 6. септембра 1919. год. као дана када је војни закон проширен на целу нашу Државу, не рачуна се време provedено у кадру ни за групу, ни за степен“. Одлука Опште Седнице бр. 34304. од 3. октобра 1928. год. Да ли је било противних одлука саветских по овом питању г. *Догацић* ништа не каже. (*Полиција* за 1928. год. стр. 1093.).

Има још приличан број одлука Опште Седнице које није навео г. *Догацић* а које су објављене у „Службеним Новинама“. Оне су од мање важности те их с тога ми не цитирамо. И у њима се, као и у овде наведеним одлукама, третирају сва спорна питања *начелно*, за *будуће* случајеве у колико није обустављен рад у Саветском одељењу да би се изискала одлука Опште Седнице која би служила за базу новом решењу или пре-

суди. Али у овом случају, стилизација је одлука таква да с правом можемо рећи, да су и оне *начелне*. Овај други случај, и ако је у складу са чл. 14. уредбе и ако *само по оваквој природи послова* може Државни Савет доносити своје одлуке у Општој Седници, врло је редак на жалост: једва тричетири случаја на 34 саопштене одлуке. Он је пак једини предвиђен уредбом и законом, јер само у том случају може одлука Опште Седнице служити као основица за евентуалну *будућу* пресуду. Иначе, доносити одлуке у Општој Седници, пошто су дошле две или више супротних одлука по једном истом правном питању, и тражити да одељења Саветска о њима воде рачуна при *будућим* одлукама по истом правном питању, значи узимати на себе атрибуције законодавца или Опште Седнице Касационог Суда кад доноси *начелне* одлуке. Дотле ни највиши административни суд није властан да иде, јер му то закон не дозвољава. Оно пак што закон у чл. 4. каже да су одлуке Опште Седнице обавезне за одељења има се тако разумети, да се ова обавезност односи на *појављени спор*. Кад се ова законска одредба доведе у везу са чл. 14. уредбе који предвиђа могућност изношења пред Општу Седницу *само* спорног случаја и ништа више и кад само о овом оваквом случају Општа Седница може да решава, — онда је очигледно да у интенцијама законодавца и уредбодавца није била намера да овлашћује Државни Савет да доноси *начелне* одлуке које ће се примењивати за *будуће* случајеве, већ му је била намера да да могућност Општој Седници да одржава *једнообразност* своје јудикатуре *али само приликом суђења односно решавања по конкретним случајевима, споровима*. Ма колико поштовали и са достојном пажњом приказали овим одлукама Опште Седнице, ипак им не можемо признати законски основ кад су овакве одлуке *начелне* природе, јер такав основ нисмо ни у једном законском пропису нашли. *Начелне* одлуке Опште Седнице ни мало не постају основаније на закону услед тога што *via facti* постоје и што им се покорављу — и то је спорно — Саветска одељења. Оне ће, по нама, остати само одлуке без законског основа све док им га законодавац не да, или док изриком, тумачећи правилно закон и уредбу, не оспори законитост оваквих одлука. У очекивању ове законодавне одлуке ми смо се усудили, са аргументима мислимо, оспорити законску основаност ових одлука. Интересантно би било колико наше мишљење деле и остали правници, јер је питање довољно крупно да се њиме позабаве можда и компетентнији од нас.

Анри Робер
члан Француске Академије

Лашо

превео Добривоје Д. Бранковић

сулија

— Свршетак —

Грижу савести једног судије, вештаца, адвоката најзад је не могу ни имати кад врше своју дужност. Лашо, уосталом, бранио је толике велике злочинце у своме животу да не би могао дуго оплакивати свакога од њих да су сви били осуђени на главну казну. У том смислу постоји и једна прича недовољно позната и која ће вам у правој боји показати весели и галски карактер Лашоа. Један млад адвокат, чији је један од првих клијената био осуђен на смрт, дошао је Лашоу сасвим ожалости и питао га: „Шта би сте ви чинили да сте на моме месту? — Показују вам једно средство, одговори Лашо хладно, сасвим просто. Ја тражим аудијенцију код цара: обично он ми је одобри. Богорадим тада за помиловање клијента: готово увек он моју молбу одбија. Тада очекујем мирно дан извршења осуде. Тога дана чиним помен у цркви за душу мојег клијента и после... После? — упита овај нестрпљиво. — После настави Лашо са смехом доброг детета, учиним да буде други осуђен и почињем исту церемонију изнова.

Не можете да направите преглед, чак ни брзо, свих великих процеса у којима је Лашо учествовао. Бранио је у великом броју процеса и морао је одиста бити обдарен нарочитом јачином и лакоћом рада када је могао да савлађује овај тежак посао. Непрестано на адвокатском месту, позиван на све четири стране Франциске, проводиће ноћи у возу после дугих дана суђења, увек готов да сутра дан настави борбу са новим противницима, он је био, може се рећи, неуморан борац. Господар мисли као и своје речи, располагао је тешком навиком да одмах заборавља тешкоће суђења. „Идимо на вечеру, говорио је излазећи, и не говоримо више о претресу!“ У својим пословима у унутрашњости земље, често је имао као противника Жил Фавра који је био његов интимни пријатељ. Прича се о њиховом пријатељству једна дирљива прта: кад су ишли да пледирају један против другог, одседали су у истом хотелу, у суседним собама, и Жил Фавр није никада легао да спава пре него што би дошао до кревета свога славног пријатеља и видео дали има какву потребу.

Ово претерано трошење своје личности, ово раскошно просипање талента зачуђавало је његове колеге. „Кад се неко зове Лашо,

рекао му је један јединога дана, онда се мање пледира. — Не зовем се Лашо, поносито одговорио је он, моје је име Одбрана!“

Његов таленат и његова речитост створили су од њега адвоката очајних спорова, браниоца оптужених које је јавно мишење унапред осудило. Тако је 1869., бранио Тропмана, *неодбранљивог*. Примио се да буде бранилац „чудовишта“, како су га тада називали, поред свих мржњи и претњи, поред свих анонимних писама која су му слата да би га одвратили да не брани овог дејечег убицу. Треба уосталом веровати да адвокати имају нарочиту оптику кроз коју гледају и суде своје клијенте, јер кад су казали Лашоу: „Како сте могли да браните једног таквог бедника? — Бедника! одговорио је овај, ви претерујете, уверавам вас да Тропман у основи није рђав младић! О! у самој основи, додавао је често питао мало убеђен.

У децембру 1873., заступао је Базена пред ратним судом у Трианону, коме је предавао војвода од Омала. И ту је опет противу себе имао јавно мишење, све честите људе, могло би се рећи све Французе. Адвокат Алу, умомљен од г. Тјера да се прими маршалове одбране, одбио је поносито овај непријатни посао. Г. Тјер заиста увек је перорвао у Базенову невиност и бранио га је до последњег часа, са тврдоглавошћу која је својствена старцима. Стога, дали је славни државник упутио маршала великом адвокату који је дао дивну одбрану пред судом, одбрану која се светила генералу Троши. Кад није хтео адвокат Алу, Лашо се примио одбране.

Улога је била тако тешка, тако поражавајућа за јака рамена Лашоа да је он сам није могао носити без повијања. Кад се студира човек, треба то чинити без заинтересованости и страсти, и задржати пре свега себи право да се до краја каже о њему шта се мисли, без ублажавања и преувеличавања. Ствар је била мрска, одбрана немогућа, злочин без извињења, и ако је Лашо тога дана био мало подбацио, кривица је више до жалосног клијента кога је бранио! Некорисно је инсистирати на Базену: тај човек је мртав, учинимо му милост и оставимо га да почива у забораву.

Требао је какво чудо да се спасе Базен. То чудо, Лашо је знао да изврши, не у својој одбрани пред судом; већ у одговору ге-

нералу Пурсе, који је вршио дужност државног тужиоца. Лашо је био завршио своју одбрану пред судом без да је могао потрести војне судије: њихово гледиште је израђено и задовољили су се смејањем, кад је адвокат покушао да да нека стратешка објашњења. Бранилац је био сео, болестан, исцрпљен, са осећањем да је ствар изгубио.

Генерал Пурсе учинио је грубу погрешку што му је одговорио и изговорио; — или тачније прочитао; јер његова оптужба у целисти била је написана са фамозном реченицом: „Господо, адвокат, који је пред нама, бранилац је највећих злочинаца; бранилац је Тропманов.“

Лашо скочи увређен овим пакосним апострофањем и налазећи изненада своју јачину и свој глас изнурен четвородневном одбраном пред судом; постајући понова беседник великих дана, отимајући се тако рећи од самога себе, он се баца на државног тужиоца најдивнијим одговорима и умеде, својом дивном вештином, да победи најзад равнодушност или нерасположење судија!

„Ах! господине, ја вам честитам, рече му војвода од Омала, који га је позвао у свој кабинет, ви сте успели да спасете маршалу главу.“ Заиста судије, да би дали тобож задовољење јавном мишњу, осудили су на смрт издајницу отаџбине, затим одмах потписали мишљење за помиловање и, чудном комедијом која никога није направила лудим, Базен, после замене казне, био је интерниран на острво Свете Маргарите. Ви знате остало...

Хоћете ли упознати човека; чији је живот овога часа анализиран? Хоћете ли да га поново оживите у вашим очима и дивној слици сличности и истине? Кад се може имати слика мајстора, зашто чинити покушај да се створи бледа копија? Пустите да говори Ганбета и кажите ми дали то није најбоља слика у којој се налази цео Лашо:

„Он има високо чело, светло, глатко и округло, — топла и светла фигура, — велики образ као у Римљанима, — широке и упадљиве уснице са осмехом префацијеног Гала, — ноздрва раширена, постављена на солидном носу, — уста пуна и округла која подсећају на уста на којима је Хорације завидео Атиљанима, — око велико, округло, са трепавицама меридионалне покретљивости, (около око коме се ништа није могло сакрити и које је продирало до саме душе), ово око мало умекшано одмором, изненадном и страшно светлошћу се осветљује, смеје се слатким пламеном, које се боји дугиним бојама на кристално бистром и осветљује на целом глобусу, — изгледа главе пуни

величаствености, — кратких руку, фини и пуначни прсти, унутарњи део прстију испуњен, испуњен, ружичаст као код Источњака, — тело право, добро постављено, са изгледом младическе хитрине, — пуноћа лака и пуна финесе: — додајте томе диван глас гинкости и пространства, нешто средње између рога и флауге, сјаја и нежности. — „Јер Лашо био је оно што се може назвати великим музичарем, и нико боље од њега није се служио као прави уметник оним инструментом који се назива човечјим гласом.“

Један други од његових биографа, који изгледа безочно упоређује адвоката са глумцем, „говори о њему са мање речитости. „Овај уметник имао је орган Мелинга, округлицу Коклена, доброћудност Жефреја и љупко достојанство владике кад се погне у предикаоницу.“

Лашо није имао само велики дух, већ још — ретка веза и нежност и деликатно срце. Био је готов увек да учини услугу или да дође у помоћ свима који његову помоћ траже. Никада није одбио да брани каквог сиромашка и често чак својом кесом обавезивао је оне чију је ствар бранио: што није спречио париски народ, са овом раскошном незахвалношћу коме се француски карактер прилагођава тако добро кад треба вратити учињене услуге, да је покушао за време Комуне да запали његову кућу. Али кад је била у питању ствар каквог богатог клијента, Лашо, кажу, тражио је угодне хонораре. Тако кад је ишао да пледира у Египту противу Кедифа, за рачун једног финансијског друштва, за своје заступање наплатио је суму од 60.000 франака и том приликом правно је путошћеве у дивној земљи сунца, — путошћеве које вам у памети оставља незаборавиму успомену!

И ако је нарочито пледирао у кривичним стварима, он је исто тако био добар адвокат и у грађанским споровима, нарочито у парницама због одвојеног живота. Имао је, прича о томе један његов савременик, диван и дирљив начин за пледирање ових деликатних спорова, у којима пре свега то ми се чини, треба избећи скандал и јавност. Позивао је у свој кабинет свога клијента и противну страну и пред њима пледирао ствар као да је у суду; његова противна страна му је одговарала и два адвоката који су тренутно постали судије, редиговали су најзад у потпуном споразуму уговор закључен на леп начин које ће обе стране поштовати као судску одлуку, — можда више, што није каждак тешко. Могао се на тај начин сачувати интерес парничара и чак породице.

Ван суда две ствари апсорбовале су Лашовљев живот: политика и штампа.

Био је убеђени и одушевљени бонапартиста, — ствар чудновата, — бонапартиста нарочито од пада царства, дворанин изгнанства и несрећних дана. Да ли је то услед опозиционог духа, верности једноме режиму — од кога ништа није тражио кад је тај режим био у моћи, — или из дилетантизма, из глумачког каприца? — Не знам то: увек његово убеђење било је сасвим незаинтересовано, пошто ништа није могао да очекује од режима који је за свагда збачен. Неколико пута кандидовао се на изборима и никада није био изабран: опште право гласа, са својом уобичајном логиком; налазило је без сумње да има и сувише талента да би га послало у народну купштину...

У 1869, имао је част да као противника има Жил Симона, у осмом изборном срезу Сене. Поводом ове изборне борбе, један добронамерни песник рђаво инспирисан саставио је оду која је дељена у место гласачког билтена и која се овако завршава:

Украсимо исту заставу,
Као гладијатор који улази у арену;
Скупимо своје снаге при нападу
И изући на гласље, пријатељу,
Мека нас ништа не смета,
Ми спасавамо земљу, ако изгласамо Лашо!

Поред свега, или можда баш услед ове раскошне поезије, Лашо је далеко тучен од Жил Симона, добијајући само 8000 гласова док је овај био дотерао до 30000.

Лашо у осталом био је веома интелигентан да није могао икада постати секташ. Он је пре свега био толерантан и помирљив, чак и у политици: ретка врлина! и његови најинтимнији пријатељи били су непомирљиви противници. То бејаху Г. Г. Жил Гриви, Жил Фавр, Гамбета и т. д. Увек је имао најпријатељскије осећаје са овим последњим, који, једним од оних чудних случајева у којима се уплиће Провиђење, требао је да умре, необјашњиво погођен, на неколико дана после њега. Лашо је служио чак као спона између Жил Гривија и Гамбете који су један за другог имали само врло скромне симпатије и то је био, — чудноват догађај — борбени бонапартиста који је одлучио великог републиканског борца да учини овоме тада шефу државе посету која је остала као чувена, у којој је постигнуто привремено измирење.

Он је био пријатељ и адвокат Г. од Вилмесана, који је тек био основао *Фигаро*. Овај сам лист, који је отпочео своју дивну срећу и богато имао свакодневне процесе, био је довољан „да осигура Лашоу клијентелу у суду.“

Лашо је увек пледирао за Г. од Вилмесана као пријатељ, без награде, и кад му је директор *Фигара* говорио о новцу, он му је

одговарао са својим добрим осмехом: „Не говоримо о томе; ти никада неби био толико богат да ме платиш!“

Лашо је био поред тога добар човек, честит и галантан човек у најчистијем и најфинијем смислу речи. Био је то најзад — што ништа не штети, — фини дух, гибак и деликатан, човек савршен, сјајан говорник и пун жара. Припадао је оним славним скуповима Компјење, где владаху разни Абу и Мериме, где се скупљао најсјајнији двор најелегантнији и најсујетнији у Европи; где се трошио новац Француске, весело, не мислећи на сутрашњицу, у лову, славу, гала представама, у којима је узела учешћа елита великих дама другога царства. Тамо у овим интимним круговима царице где све жене имаху да деле љупкост и доброту, људи дух или срећу богатства, правила је светковина Лашоу и он се сјајно држао међу овим лепим духовима. Како су га једнога дана окупиле госпође, питајући га: „Господине Лашо, кажите нам разлику између генералног и царског прокуратора? — Госпође, одговорио је, сасвим мала: ако убијете мужа, онда је ту генерални прокуратор; ако га ви само претарите, сасвим просто, онда је ту царски прокуратор. Ето разлике.“

Али не води се тако некажњено живот рада и задовољства. Са таквим утрошком снаге и животне енергије организми боље очеленичани истроше се временом. На крају 1881. Лашо је добио један удар који га је натерао да потражи одмор и здравље на југу. Није тамо дуго остао, јер сваки борец не могу дуго да поднесу без рада: Био је свестан да је смртно погођен, али је хтео да умре на адвокатском месту, на месту где је однео толике победоносне битке, где је имао толике сјајне победе!

Повратио се у Париз фебруара 1882. и пледирао је још пред поротним судом у процесу благајника Дерера, оптуженог да је украо милион динара својој банкарској кући. Они који су га тада слушали однели су болну инпресију са сучења. „Његов глас, рекао је један од његових пријатеља, изгледао је као да излази из гроба и ми смо га слушали узбуђени, ожалостијени и зачуђени у исто време; трудили смо се да задржимо интонације па и саму тишину, знајући да Лашо више неће говорити!“

Међутим он је наставио и даље да говори! борени се до краја, са жалосном храброшћу, противу парализе која га је стегла у грло и чинила да се језиком заплићу његове усне, некада тако речите. Није се могао одлучити да напусти судску дворану, позоришну свих својих слава, судску дворану коју је тако волео, и свакодневно, ослања-

јући се на руку оданих пријатеља, могао се видети како се вуче, дута као сен своје сени, у великој судској дворани.

Једнога дана, нешто мало раније пре последње кризе, хтео је да покуша да још пледира пред кривичним одељењем Апелационог суда: Лашо је горе — дошао је да каже адвокат Деманж Анберу Батају — хтели су да спрече да не дође, али је он још хтео да пледира. Бојазније је да не падне на говорницу; молим вас, зар га неби могли одвести?

Ми одосмо до врата судског заседања; али се не усудисмо да уђемо. Са надчовечанском храброшћу, бранилац је нашао начина да каже коју реч, и у одговору, који нам је стварао бол, државни тужилац одавао је част говорништву великог адвоката; кажа нас је ожалостила као какво посмртно слово. Питали смо се са самртничком муком да ли је Лашо то чуо и да ли је разумео да је то значило опроштај, поздрав поштовања самртнику од бића која остаје да живи.

То је био крај, и он се је међутим још борно; парализа мало по мало чинила је своје, али интелигенција остала је недирута. Најзад, деветог децембра 1882., он се благо гасно опколеи својима, пошто је примио највишу верску утеху. Кад је осетио да је изгубљен, наредио је да га пренесу у његов радни кабинет у улицу Бонапарта где је то-

лика беда дошла да се утешу, где су му толике болне исповести учињене...

Умро је са очима управљеним на слику која је представљала једну младу жену, озбиљне и меланхоличне лепоте, са коврчавом косом, крупним црним очима; то је била слика оне којој је посветио култ тако пасивно, то је био портрет Госпође Лафарж...

Ма да, према његовој изричној жељи, никакав позив није био учињен за сахрану и сахрана обављена тринајестог децембра, у исто време кад и сахрана Луја Блана, више од четири хиљаде личности хтеле су да испрате до гробља онога који је био велики адвокат и, што је још боље, честит човек. На гробу, према изричној жељи пре него што ће умрети, ниједан говор није одржат: зар није природно да сви велики говорници, велики беседници као Алу, као Лашо и толики други, заморени целог живота празном виком и шупљом звучности досадних беседа, теже, ушавши у смрт, за одмором и миром.

Лашо, као сви велики духови, имао је непријатеље и клеветнике, имао је нарочито завидљиве и љубоморне... Три ствари ни најжешћи противници нису могли да му оспоре: његов дар, његову доброту и љубав за позив. То је довољно: саме оне врлине осигураће му неизгладиво место у људском сећању.

Извештај

Управног Одбора Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору
поднет на годишњој скупштини одржаној у Београду 10. фебруара 1929. год.,
у просторијама Првостепеног Суда за округ Београдски.

Управни Одбор има част поднети извештај Скупштини о своме раду на пословима Удружења од 15. марта 1928. год., као дана свога конституисања, па до данас.

На пленарној седници чланова Управног и Надзорног Одбора, изабраних на годишњој Скупштини 11. марта 1928. год., извршено је конституисање и Управни Одбор изабрао је из своје средине за председника г. Обрада Б. Благојеваћа, за првог потпредседника Љубомира В. Стефановића, за другог потпредседника Др. Драгутина П. Јанковића, за благајника Милутина С. Поповића, за секретаре Милана Ж. Живадиновића и Др. Арсена Чубинског, адвокате из Београда.

Управни и Надзорни Одбор у овоме периоду одржали су 24 заједничке седнице.

Као и ранијим управама, тако је и овој један од главних циљева био рад на доно-

шењу закона о адвокатима. И присутни ће појмити, са каквим је задовољством и одушевљењем ова Управа дочекала дан када је закон о адвокатима редовним путем изгласан, а потом санкционисан и обнародован. У постигнутом циљу Управа је осетила најбољу награду за свој непрекидан напор и труд, око доношења онога закона. Јер чланови Управе, који су већим делом у њој већ неколико година, нису рад око доношења овога закона схватили само као своју дужност по тач. 1. чл. 1. својих правила, већ су у својој жељи, да се по сваку цену дође до модерног и јединственог закона о адвокатима за целу земљу, уложили све напоре своје, већи део свога драгоценог времена и обухваћени јачином ове жеље, они су у последње време ишли циљу опседнути једним непознатим напоном, који се

само рађа, када страст обухвати човека за испуњењем једнога великог дела. И само тако смо могли победити, јер смо у овом послу пријатеља имали и сувише мало, а непријатеља веома много, не рачунајући овде масу индиферентних чинилаца, који су у закону о адвокатима само гледали једну привилегију више за јавне заступнике, а не социјалну потребу у организацији једнога реда јавних радника на законској основи.

И ако противу воље г. Обрада Благојевића, председника Управног Одбора, ипак остали чланови сматрају за дужност да овом приликом истакну, да оличење свих напора око доношења закона о адвокатима представља неуморан рад и крајња истрајност председника Обрада Благојевића, коме су, поред чланова ове Управе, изјавили писмено захвалност и сви чланови Друштва Одвјетника из Загреба, на својој пленарној седници од 30. октобра 1928. год.

Пошто ћемо у продужењу овога извештаја изнети детаљно све предмете којима се Управа бавила, то се у овом предходном делу нећемо задржавати на тим тачкама, већ приступамо одмах детаљном извештају и молимо присутне да нас саслушају и да потом изводе дати критику на наш рад.

Али пре него што би преишли на овај део, сматрамо за пријатну дужност да још одмах у уводу нашег извештаја изразимо своју пуну благодарност свима онима који су учествовали у грађењу и доношењу овога закона, а који су се трудили да овај закон буде што бољи и савременији.

I ДЕО

Закон о адвокатима

1.) Кратак преглед рада управе у овоме периоду око доношења овога закона.

Када је 11. марта 1928. год. изабрана ова Управа, стање у Народној Скупштини било је такво, да се није могло очекивати да ће закон о адвокатима бити скоро изгласан. Ово у толико пре, што је на дневном реду било изгласавање буџета за 1928./1929. год., после чега је Скупштина имала да иде на дужи одмор. Међутим, Управа није могла да седи скрштених руку, а то би апсолутно било, да је се Управа задовољила обећањима, која је добијала од ангажованих чланова Секције и Законодавног Одбора, да ће се искористити последња седница приликом изгласавања буџета за спровођење нашег закона. Зато је Управа, не прекидајући рад код чланова Секције и Законодавног Одбора, донела још једну одлуку и то: да поради свима силама да се у Финансијски Закон за

1928./1929. год. унесе једна одредба, по којој ће се један од владајућих закона о адвокатима из крајева преко Саве и Дунава проширити на целу Краљевину. Истовремено је решено, да се за ову циљ предложи као најмодернији закон о адвокатима који влада у Војводини, у смислу већ раније постигнуте сагласности чланова Акционог Одбора адвоката из целе земље.

Одмах је образована депутација од већине чланова Управног и Надзорног Одбора, која је посетила Г. Министра Правде и обавестила га о жељама адвоката и молила за његову сагласност и потпору.

Господин Министар је прихватио предлог и тражио да му се у томе смислу достави једна представка. Још истог дана спремљен је акт, у коме је поред осталог наглашено, да су и лекари и инжењери добили своје Коморе путем Финансијског Закона. — Међутим, Влада се није сложила и тако је и ова прилика изгубљена; а Управа се вратила на стари посао, да тражи што чешће састанке са бив. народним посланицима и утицајним личностима.

Поред ових састанака, а да би појачали своју акцију, чланови Управног и Надзорног Одбора на својој пленарној седници од 3. априла 1928. год., решили су, да се пошаље један телеграм председнику Законодавног Одбора г. Кости Тимотијевићу у коме ће се г. Тимотијевић умотити, да убрза акцију око доношења закона о адвокатима.

Одмах сутра дан упућен је г. Тимотијевићу телеграм ове садржине:

Господину

Кости Тимотијевићу, адвокату,
Председнику Законодавног Одбора,

Београд.

Неформално стање у коме се налази адвокатски ред због немања свога закона императивно захтева што бржи и интензивнији рад на доношењу закона о адвокатима. Несумњајући да као адвокат и ви делите ово мишљење, Управа Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору моли вас, да одмах наредите да се продужи рад у Секцији на претресању овога закона и да га потом спроведете кроз Законодавни Одбор и упутите Пленуму.

Секретар Удружења, Председник Удружења,
Милан Живадиновић Обрад Благојевић.

У смислу одлуке на седници од 5. априла 1928. год., истог дана извештене су све Адвокатске Коморе и Удружења у земљи о овој акцији, са молбом да и они исто тако

поступе. После неколико дана Управа је примила одговоре од свих организација, из којих се види, да су све оне следовале нашем примеру, а по неке су чак, више пута узастопце слале телеграме и то како председнику Законодавног Одбора, тако и појединим члановима.

Почетком маја 1928. год. почео је интензивни рад на доношењу закона, јер су чланови Секције Законодавног Одбора, одређени за адвокатски закон, почели да држе уреднице седнице. Ова је ситуација искоришћена у два правца: прво, да се потпомаже то стање за одржавање што чешћих седница, и друго, да се понове захтеви Управе за уношење извесних нових одредаба у закон и за избацивање појединих тачака из пројекта — све у корист доношења, што бољег закона. Тако је, преко г. Савка Дуканца, члана Законодавног Одбора, који је био љубазан да дође на седницу Управе од 14. маја пр. год. истакнута, поред осталог, наша жеља да се допуни § 119, који говори о пискарима и да се у закону унесе одредба о сигнатури.

И ако са овим тражењем нисмо потпуно успели, ипак постигло се то, да закон буде остале усвојен у Секцији и да § 119. бар остане у предложеној редакцији.

Јула месеца почео је претрес закона у Законодавном Одбору, и можемо рећи да је са претресом ишло веома брзо, све док се није дошло до § 119. Тада је, као што је свима присутнима познато, настала таква опозиција и то од стране посланика из Владине већине, да је једно време изгледало, да ће и сам закон доћи у питању.

Најзад су учинени извесни уступци, огорченим противницима овога §, а достојним браниоцима реда људи, противу којих се тај § градио, те је тако августа месеца закон примљен и у Законодавном Одбору.

Да овај сукоб око § 119. није изазвао скидање са дневног реда закон о адвокатима има се највише захвалити г.г. Љуб. В. Стефановићу и Павлу Тодоровићу, адво. који су, као присутни у Београду, поред наших колега из Законодавног Одбора, највише утицали, да се одустане од ове намере, која би, несумњиво, била од фаталног значаја.

Али и ако изгласан од Секције и Законодавног Одбора, пројект је био још увек далеко од тога, да постане закон. Под утицима наше недаће од 1927. год., када је исто тако закон прошао кроз Секцију и Законодавни Одбор, па потом нестало заједно са Народном Скупштином, који је тада била распуштена, ми смо сада још више стрепили и чинило се, да нам тек сада престоји главни рад око доношења овога закона, па се тако

и наставило у овоме послу, сматрајући рад око доношења адвокатског закона, као један од најважнијих и најинтересантијих послова наше сопствене канцеларије.

И као што адвокат у данашње време прати у стопу свој предмет, попут мајке која бди над својим дететом које је тек проходило, тако су сви чланови Управе имајући један изгласан закон у Секцији и Одбору свакодневно одлазили у Скупштину, код чланова владе и њене већине, ургирајући, да се закон што пре упути Пленуму, стави на дневни ред и потом изгласа.

Најзад 17. октобра 1928. год. Скупштина је усвојила закон о адвокатима. Радост је била велика али лица су се морала уозбиљити, јер посао није још био готов.

Требао је упутити закон Државној штампарији, ради штампања потребног броја примерака за потпис Кр. Владе и ради подношења на потпис Н. В. Краљу. И ако је у Државној штампарији посао био пренагмилан, убрзо је и та тешкоћа савладана, и 29. новембра 1928. год. наш закон је био санкциониран.

Последњи § 128. наређује: Закон овај ступа у живот од дана када га Краљ потпише, а обавезну снагу добија три месеца по обнародовању у „Службеним Новинама“. Због тога рока акција Управе још није могла престати и њени чланови су сматрали да имају право на мањи одмор тек 19. децембра 1928. год., када су „Службене Новине“ обнародовале овај закон. — Овај одмор су чланови убрзо сами себи ускратили, јер је требало приступити изради пројекта Правилника за извршење закона о адвокатима, у смислу § 127. закона.

На крају овога прегледа свога рада, Управа сматра да јој је слободно да изјави да се осећа веома срећна и поносна што је дочекала да дугогодишње дело, започето још пре више четрдесет година од наших најстаријих колега, буде крунисано успехом у току њене Управе.

2.) Општи поглед на закон о адвокатима од 29. новембра 1928. год., с обзиром на закон од 1865. год. и на један предатни пројекат.

Закон о адвокатима од 1865. год., који је још само постојао у ретким издањима Државне штампарије, као да није ни егзистирао, јер од целог закона који у истини није бројао више од 70 параграфа, могао се у јавности прочитати и једино приметити његов § 3., који се монотонно понављао приликом постављања извесног кандидата за јавног правозаступника. — А изгледа да је и тај, једино употребљавани параграф овога

закона, могао изостати, јер су се адвокати више постављали по једној утврђеној и одређеној пракси, него ли на бази тога законског прописа.

Цео адвокатски ред, а са њиме и судови и лица, која у јавном саобраћају долазе у додир са адвокатима, сматрали су, да адвокатски закон у опште не постоји и чекали су да се од многобројних пројеката усвоји један, који ће адвокатима, као чуварима и браноцима закона пружити законску заштиту и организовати њихов рад на легалној основи.

Више година радило се на разним пројектима закона о адвокатима док није 1901. год. усвојен један нацрт закона о адвокатима у Краљевини Србији, који је у основи био прло добар и доста модеран, чак и за данашње прилике. Овај нацрт је израдила стручна комисија при Министарству Правде, али изгледа, да није никада прекорачио праг Скупштинских врата.

Тек после рата, да ли због веће агилности чланова Управе нашег Удружења или услед боље среће, адвокати успевају да пројекат свога закона дотуре и у Скупштину, али ово су већ други пројекти рађени после рата. Пројекат од 1901. год. у погледу начела савременог законодавства стајао је далеко иза данашњег закона о адвокатима. Једино је у погледу одбране нашега реда од недостојне конкуренције пискарача био оштрији од данашњег, јер је у чл. 8. тадањег пројекта било прописано: „Ко без дозvole Министра Правде ради адвокатске послове, или другога усмено или писмено заступа пред судовима, казниће се са 100 до 500 дин. у корист државне касе, а у поновљеном случају поред новчане казне и затвором до тридесет дана“, у ком погледу данашњи закон, као што ћемо дод-није изнети, прилично одступа.

Пре него што пређемо на преглед овог закона, сматрамо за потребно да нагласимо, да ћемо у даљем излагању изнети само његове главне одредбе, које треба овај извештај, као први по изгласаном закону, да региструје, а да се нећемо ни у колико упуштити у оцену његових одредаба и у критику појединих прописа, зашто би увек било места, јер савршенство не постоји ни у законима, као ни ма где у људској творевини.

Закон од 29. новембра 1928. год. — Аутономија адвокатског реда. — По § 49. закона, адвокатски стадеж је независан. Надзор над адвокатима уписаним у именик адвоката врши у првом реду Адвокатска Комора, а тек ако Комора не би испуњавала своје законске дужности наступа право Министра

Правде да предузме интервенцију, но с тим да се Комора може на Министрову одлуку жалити Државном Савету. — Ова жалба има суспензивно дејство, ако је поднета у року од пет дана.

Представник целокупног реда адвоката на подручју једног Апелационог Суда је Адвокатских Комора.

Адвокатска Комора је представљена у својој Скупштини која се састаје у октобру месецу сваке године у редован сазив, а текуће послове обавља преко одбора, изабраног тајним гласањем са мандатом за три године.

Скупштина сама одређује број чланова одбора, али он не може бити мањи од двадесет.

За суђење о кривцима адвоката предвиђено је Дисциплинско Веће из реда адвоката.

За разматрање одлуке Дисциплинског Већа надлежан је Касациони Суд који за ове случајеве образује посебно тело под називом Адвокатско Дисциплинско Веће код Касационог Суда.

Касациони Суд по овим предметима суди заједно са адвокатским судијама у Већу састављеном од председника или његовог заменика и четири члана.

Поједина Већа саставља за сваки случај председник Касационог Суда тако, да половину судија узме од судија Касационог Суда, а половину од адвокатских судија.

Најзад учешће адвоката приликом полагања адвокатског испита регулисано је у § 13., по коме испитни одбор представљају председник Апелационог Суда и четири члана од којих двојица морају бити адвокати.

И ове чланове бира скупштина Адвокатске Коморе и то на тај начин, што предлаже Министру Правде осам кандидата од којих Министар утврђује двојицу. — Никакав услов осим звања адвоката, није предвиђен за право избора у чланство Комисије за полагање адвокатског испита.

Слободно уговарање награде. — По § 27. закона, адвокат је овлашћен да уговара награду за свој труд, но не сме поверену му ствар ни целу ни један део прекунити. За ваљаност погодбе потребна је писмена исправа. Врста писмене исправе није предвиђена.

Поред овога, предвиђено је у предидућем параграфу да ће Министар Правде, по сагласању Адвокатских Комора и Апелационих Судова, одредити правилником висину награде за оне послове, који по својој једноставности и природи допуштају просечну цену. — Овако одређена награда примењиваће се, ако награда у напред није уговорена.

У случају спора, поред надлежности редовних судова установљена је и компетенција Одбора Адвокатске Коморе, али само

за решавање путем поравнања. Овако склопљена поравнања о тражбинама адвоката одмах су извршена у смислу наређења грађ. суд. пост.

Код надлежног суда може се подносити тужба за наплату награде и трошкова или тражење да суд одмери адвокатску награду и трошкове.

Ретенција. — Адвокат је овлашћен да задржи готов новац и папире од вредности свога властодавца, али само до износа који је потребан за покриће његове награде и трошкова. — Овако задржане вредности адвокат може предати суду у депозит, а ако странка то захтева он је дужан одмах то учинити. Од дана положеног депозита па за 14 дана, адвокат је дужан тражити од суда одмеравање своје награде и трошкова или наплату тужбом.

Право ретенције је ограничено ако је у противности са изричним овлашћењем властодавца.

Активно и пасивно право избора чланова Адвокатске Коморе. — Активно право избора на скупштинама дозвољено је свима адвокатима који су уписани у именик адвоката дотичне коморе.

Изузетак предвиђа § 40. по коме ако неко неће да се прими за члана одбора Адвокатске Коморе или да настави ту службу и онда кад се покаже да за то нема довољних разлога, биће кажњен новчано од 50—300 динара, а поред тога изгубиће активно и пасивно право избора у Адвокатској Комори за време које се има одмах одредити. Против ове одлуке нема правног лека.

Иста казна постоји за онога адвоката, који неће да се прими за члана Дисциплинског Већа или заступника Коморе, односно његовог заменика.

За пасивно право поред наведеног, постоји још ограничење за избор адвокатског судије при Адвокатском Дисциплинском Већу или Касационог Суда, за које знање је потребно најмање десет година праксе.

Најзад, по § 63., осим председника и једног његовог заменика, бар још половина чланова Дисциплинског Већа, морају бити адвокати, чије се канцеларије налазе у седишту Дисциплинског Већа.

Заступник Коморе и његови заступници могу бити изабрани само између адвоката који станују у седишту Дисциплинског Већа.

По § 61., дозвољено је да председник и чланови одбора Адвокатске Коморе, могу у исто време бити чланови, односно часници у Дисциплинском Већу.

Истражни повереник. — У дисциплинском поступку установљено је знање истражног повереника, кога поставља сам председник

Дисциплинског Већа. Овај повереник има дужност да ради у споразуму са заступником Коморе на ислеђењу дисциплинских кривица.

Пискарачи. — По овоме предмету потрошено је много речи и долазило до жучних сукоба, а то је сасвим природно, јер су с једне стране били адвокати, који су желели да потпуно сузбију т. з. дрвене адвокате, а с друге стране њихови браниоци, који су, под видом заштите сиромашног света, хтели да одрже ово стање. Данас имамо у реду пискарача и дрвених адвоката једну групу људи, који су се са разних страна и под разним околностима скупили, али сви са циљем да што више приграбе адвокатских послова, без пријема одговорности за свој рад, без плаћања порезе на свој рад и да стварају себи приходе безправним радом и нелегалном конкуренцијом. Међу овима срећемо свакодневно бивше општинске деловође, бивше писменије општинске председнике, пензионере, бив. државне чиновнике и званичнике, па све до пензионисаних судија и адвоката са оставком на адвокатуру, јер им је овако много годишње да раде, јер не носе никакав терет ни одговорности. И није редак случај да су ови људи много скупљи од самих адвоката, а колико често нанесу штете својим, да тако назовемо, властодавцима, то они сами најбоље знају. — Ипак простији свет и даље иде њима, као што у случају потребе за лекарску помоћ, радије потражи неку врачару, него ли доктора медицине.

Надати се је ипак, да ће ступањем на снагу новог закона, ако не престати, оно се бар умањити ово зло, које је у исто време и срамота за једну цивилизовану државу.

§ 119. закона о адвокатима, који говори о пискарачима, претрпео је у току грађења и усвајања овога закона, знатне промене.

У пројекту од 26. октобра 1927. год., који је упућен Народној Скупштини истог дана, овај параграф је гласио овако:

„Онај, ко заступа странке пред судовима, другим властима или корпорацијама, или саставља акта, уговоре или друге исправе, а на то није овлашћен, чини кривично дело, које се казни новчано до 3.000—дин. или затвором до три месеца, или обема казнама.

За постојање овога кривичног дела без утицаја је да ли је за рад примљена каква награда, или се из множине састављених исправа или акта, или из честог посредовања, подношења тобоних преноса или других околности, може с разлогом извести намера за добитком.

За суђење ових кривица надлежан је средњи суд, а где овога нема онда судија појединач при окружном суду, односно прво-

степеном суду, по одредбама закона о кривичном судском поступку.

Кривични поступак има се повести на предлог државног тужиоца или Адвокатске Коморе, који имају сва права тужиоца.*

Доцније овај параграф је изменен у толико, што је у почетку додат израз „у виду заната“, тако да је сада прва реченица гласила: „Онај који у виду заната заступа“ и т.д. У истоме пасусу пред реченицом: „или саставља акта или уговоре“ стављен је такође израз у виду заната.

Други пасус претрпео је такође извесне измене, али више стилистичке природе.

Најзад у Законодавном Одбору, овај законски пропис је прекројен и добио дефинитивну форму.

Тако су казне смањене и то новчана од 3.000.— дин. на 1.500.— дин., а затвор од три на два месеца. Даље из групе државних институција и самоуправних тела изузети су општински судови, према чему је пискарачима и даље дозвољено заступање пред свима општинским властима. И најзад избачен је други пасус у целости, који гласи: „За постојање овог кривичног дела без утицаја је, да ли је за поједини рад уговорена награда“ и т. д.

Савез Комора. — Ради заједничке заштите и права адвокатског staleга Адвокатске Коморе могу образовати Савез Комора и у тај Савез улазе представници свију Комора и изасланици Комора који се бирају на три године.

Савез Комора израђује сам себи пословник. Као што се види, образовање Савеза је факултативно, али нема сумње да ће се Савез основати, јер је то жеља свих адвокатских организација у земљи.

Адвокатски Пензион Фонд — По § 117. адвокатског закона Адвокатска Комора ће установити Пензион Фонд за осигурање изнемоглих својих чланова и на случај њихове смрти — њихових породица. Кад се овај Фонд установи Комора ће прописати правилник о величини улога, начину уплате, као и друге ближе одредбе.

Тај правилник подлеже одобрењу Министра Правде.

И ако није предвиђен рок за установу овога Фонда, сигурно је да ће све Коморе, одмах по своме конституисању, приступити његовом оснивању.

Ослобођење од такса. — Рад Скупштине Комора, Одбора Дисциплинских Већа и Пензионог Фонда не подлеже таксама.

Овако гласи § 118. закона и по њему би се могло разумети да рад Одбора Комора подлеже плаћању таксе. Међутим то би било нелогично и зато је у пројекту правилника

за извршење закона, који је припремила ова Управа дато објашњење да се овај законски пропис односи и на рад Одбора Комора.

Забрана саопштавања списа, расправе и пресуде јавности — усмено или путем штампе. — У дисциплинском поступку а по ал. 2. § 84., забрањено је саопштавати јавности садржај расправе. Ко противно учини, биће кажњен по одредбама казниеног закона или закона о штампи, ако је саопштење учињено путем штампе. — Исто тако забрањено је саопштавати путем штампе садржај списа и пресуде (§§ 91. и 92. закона).

С овом тачком завршен је у главноме наш преглед новог закона о адвокатима, обзиром на његове главне одредбе.

На крају имамо само да додамо, да је Управа већ припремила пројекат за правилник, адвокатску тарифу и статут Коморе које ће елаборати у своје време поднети надлежним телима.

По предмету израде пројекта правилника за извршење закона о адвокатима, који пројекат треба да прописе Министар Правде у смислу § 127. закона о адвокатима, одржана је 9. децембра у локалу нашег Удружења седница Акционог Одбора, на којој су били од стране наше Управе г. г. Обрад Благојевић, Љуб. В. Стефановић, Др. Драг. П. Јанковић, Д-р Р. Чулић и Мил. Ж. Живадиновић, као деловођа; од стране Друштва Одвјетника из Загребa председник Др. Иво Политеа; и од стране Одвјетничког Одбора из Осјека, Др. Кајзер. На овој седници делегати су се потпуно сложили са текстом пројекта, а накнадно овај је текст достављен осталим Удружењима и Коморама, чији су чланови били спречени да дођу на ову седницу. Већина ових Удружења и Комора послала је писмено своју сагласност, а Комора из Љубљане доставила је опширно своје примедбе, које су једним делом накнадно усвојене. Пројекат правилника још није предат Министру Правде, јер се очекује да овај предмет дође код министарства на дневни ред.

3.) **Пријем адвокатског закона у осталим покрајинама.** — Према извештајима које је Управа примила одмах по усвајању закона о адвокатима од осталих Удружења и Комора у земљи, да се констатовати, да је закон свуда лепо примљен и радосно дочекан. Ипак морамо нагласити, да су после нас највише били одушевљени адвокати из Хрватске и Славоније, што се може лако разумети, јер су све остале покрајине имале релативно добре законе, док смо само ми и наше колеге са правног подручја Хрватске, Славоније и Срема били још увек под за-

старелим законима, који нису могли задовољити потребе адвоката ни онда, када су ти закони ступили на снагу.

Тако док смо ми до пре неки месец били под законом од 15. јуна 1865. год., у Хрватској и Славонији владао је Царски патент од 24. априла 1852. год.

Природно је, да су се и адвокати из тих крајева, као и наше старије колеге у Србији, борили за доношење новог закона, али су и они били исте среће као и ми. Прављени су разни пројекти и нацрти, радило се енергично и са вољом, али се није успело. Дошло је Уједињење и адвокати из Хрватске, нарочито из Загреба, највише су напора уложили и нашем Удружењу највећу потпору пушили, да се дође до овога закона, чији поступак ми данас славимо. И зато је сасвим разумљиво, што су наше колеге из Загреба, у своме одушевљењу и жељи да своје чланове што пре обрадују новим законом, издали у својој наклади текст целог закона пре свих издавача и штампара и пре но што је закон санкциониран и обнародован.

У почаст наших колега из Хрватске и Славоније, који су имали са законом исте невоље као и ми, завршавамо први део овога извештаја, са овим пасусом њиховог кратког предговора одштапаног уз нови закон о адвокатима. — „Колико ће у истини овај закон користити јавном поретку и нама као сталежу, зависи, наравно, не само од њега него и од нас, који га будемо спроводили т. ј. од колега који буду бирани у Одбор Адвокатских Комора и у Дисциплинска Већа и од оних који буду одлучивали на скупштинама Адвокатских Комора. Од сада ће у главном зависити наша судбина од нас самих. Зато треба велику пажњу посветити првим изборима и прве Скупштине Адвокатских Комора“.

II ДЕО

Рад Управе на другим пословима Удружења.

1.) *Адвокатске организације и пододбори у унутрашњости Србије и Јужне Србије.* — У овоме периоду показао се јачи покрет за организацију адвокатског сталежа у земљи, но што је ранијих година било. Ову појаву Управа је радосно поздравила и учинила све да се то стање одржи и по могућству прошири. Ипак се није много успело, јер већина је после првог одушевљења стала на пола пута, ваљда, из неке апатије, јер се не може веровати да је улог од 240 дин. годишње био разлог томе.

Међутим, Управа је, ипак, свим адвокатима и групи адвоката, који би јој се обраћали за помоћ по каквом предмету, увек излазила на сусрет.

2.) *„Бранич“ часопис Удружења Јавних Правозаступника.* — Одлично уређиван од наших колега г. г. Добре С. Петковића, Љубомира В. Стефановића и Др. Драгутина П. Јанковића, овај часопис ужива врло добар глас и убраја се међу најбоље правне часописе у земљи. Заслуга уређивачког одбора је у толико већа, што, и ако су својим трудом успели да часопис подигну на ову висину, они још увек морају да се боре са великим материјалним тешкоћама, јер је невероватно слаб одзив на претплату, а није редак случај и то, да се од извесног броја претплатаца по неки пут не може наплатити претплата за читаву годину, па и за дуже време.

Заузимањем чланова Уређивачког Одбора а нарочито главног уредника г. Љуб. В. Стефановића, ми смо и у овоме периоду имали за претплатнике Министарства: Унутрашњих Дела, Иностранних Дела, Финансија и помоћ од Министра Правде, која и ако мала, добро је дошла за слабе финансије „Бранич“-а. Поред тога, као сталан претплатник на 10 бројева остала је Народна Банка и на по неколико бројева поједине општине.

У току прошле године „Бранич“ је поред својих старих одличних сарадника, добио и ове нове сараднике: г. г. Др. Драгослава Јовановића, професора Универзитета; Др. Лазара М. Крстића, професора Суботичког Правног Факултета; Аполона Еропкина; Србислава Ковачевића, судију Касационог Суда; Таубера, бив. Руског прав. саветника и др., чија су позната имена још више подигла углед нашем часопису.

Сматрамо за потребно напоменути, да је у*изгледу промена издавача нашег часописа.

Управа не може пропустити ни ову прилику, да не апелује на све присутне да се заузму за претплату на „Бранич“, јер је то једини начин да се сачува наш орган, а срамота би било да се он угаси код толиког броја адвоката у земљи.

3.) *Адвокатска тарифа.* — Као и раније, тако је и у току ове године Управа учинила код судова усменим интервенцијама и писменим путем, да се усвоји и примењује адвокатска тарифа коју је још 1927. год. израдила Управа овога Удружења. — Али, као што је свима познато, ови кораци су остали без успеха, јер без малог изузетка, судови још увек одређују парничне трошкове од ока, у већини случајева тако минимално, да за уложени труд и напор око во-

ђења извесног спора, нисмо награђени ни колико обични посачи или курири.

Срећа је само, што ће ускоро ступити на снагу нов закон о адвокатима, који ће, надамо се, поправити и ово ненормално стање.

4.) *Сузбијање бесправних правозаступника.* — Шта би могли рећи за ову тачку, него опет да очекујемо примену новог закона, јер и ако је Управа и на овом пољу била веома агилна, без закона, ништа ефикасно није могла постићи.

5.) *Одређивање браниоца сипец. маса.* — Ово питање је за нас права рак—рана и зато је баш опасно по њој много чепрати, задовољнемо се да региструјемо да је Управа по овоме предмету, предала Београдском Трговачком Суду, азбучни списак адвоката—чланова Удружења.

Нека би дао Бог, да се, ступањем на снагу новог закона и успостављањем адвокатских Комора, регулише и ово питање на једну начелну основу, што је, у осталом, нормирано и новим пројектом стечајног закона.

6.) *Материјално стање Удружења.* — Из извештаја који ће поднети Скупштини благијик Управин видеће се у каквом је тешком материјалном стању наше Удружење. — Чланова је тако мало, а и тај мали број чланова тешко одговара својој дужности.

Немајући начина да наше колеге натера на упис у Удружење, Управа је у току прошле године покушала да доброволним прилозима поправи ово стање. Али одбијена са неколико страна, где је најпре могла очекивати помоћ, она је стала са даљим неуспешним просјањем.

А Удружењу је потребовао новац не само за минимум његове егзистенције, већ и за пружање помоћи невољницима, који у Удружењу гледају скуп свих адвоката из земље и од њега очекују да их без околишања и обилно помогне. Увиђајући тешку ситуацију ових молитеља, који су били бив. адвокати, или чланови породица пок. адвоката, чланови Управе у већини случајева пружали су им помоћ из својих сопствених средстава.

Као једини изузетак Управа са задовољством истиче пример Француско-Српске Банке, која се уписала за члана-утемељача нашег Удружења, положивши 1.000 динара. — Управа и овом приликом изјављује захвалност дародавцу.

7.) *Тужбе прошиву адвоката.* — И у овоме периоду Управа је примила више тужби противу извесних наших колега. — У свима случајевима Управа је слала ове тужбе у препису дотичним адвокатима и молила за одговор, како би се тужилац могао извести.

До данас Управа није примила одговор ни од једног адвоката и ако је био приличан број таквих тужби.

8.) *Конгрес у Ремсу.* — Почетком марта прошле године Управа је примила од Адвокатске Коморе из Париза позив за учешће на Конгрес Француског Националног Савеза Адвоката, који се имао одржати у Ремсу 17. маја 1928. год. Са овим Конгресом било је везано свечано отварање Палате Правде у Ремсу, која је била порушена за време рата, а потом обновљена. Исто тако ова је прилика имала бити искоришћена за одржање Скупштине Интернационалног Савеза Адвоката.

На седници од 30. априла 1928. год. Управа је одредила као своје делегате г. г. Љубомира В. Стефановића, Бору Л. Поповића и Др. Видана Благојевића. Позивани да одреде своје делегате Друштво Одвјетника из Загреба и Адвокатска Комора из Љубљане, одлазео се само Загреб, делегирајући за овај Конгрес Др. Ивана Андреса, а Љубљана је одговорила да не може послати ни једног делегата.

По свршеном Конгресу г. г. Љуб. В. Стефановић, као вођа наше делегације, поднео је Управи опширан извештај на седници од 2. јула 1928. год.

Конгрес је отворио 17. маја 1928. год. г. Жан Апелтон, председник Савеза Француских Адвоката, поздрављајући присутне делегате страних држава. — Пошто су одржали говоре још двојица француских адвоката, као делегати својих организација, г. Апелтон је дао реч представницима делегација из иностранства и то овим редом: Чехословачка, Југославија, Енглеска, Румунија и т. д.

У име наше делегације говорио је г. Љубомир В. Стефановић, чији је говор произвео врло јак утисак.

По завршеним поздравним говорима, Конгрес је приступио раду по овом утврђеном дневном реду:

- 1.) регистровање судских одлука—јуриспруденција;
- 2.) практични радови на правним факултетима ради спремања студената за адвокате;
- 3.) реформе стажа адвокатских приправника;
- 4.) финансијски спорови;
- 5.) пореско оптерећење адвоката;
- 6.) инокосно судство и делегирање судије;
- 7.) заштита адвокатског позива, која се има спровести путем измене дефиниције о адвокатском позиву;
- 8.) заступање код неспорног судства;
- 9.) реформе војног правосуђа, и
- 10.) конкретне реформе данашњег законодавства.

Право дискусије су имали једино чланови Савеза, а делегати осталих држава имали су само право приступа као посматрачи.

Пошто је по свима тачкама дао опширан реферат (који је отштампан и у „Бранич“у) г. Стефановић је изложио, да циљ наше делегације није био само да представља адвокатски ред из наше земље, већ да и политички, у колико је могуће, пружимо на овоме скупу извештај утицаја, где су били сконцентрисани представници скоро свих држава, у чему се доста успело.

Од стране представника Француског Савеза Адвоката изражена је жеља да будемо у што тешким везама и да у томе циљу измењамо посете. — Познавајући материјалне прилике нашега Удружења, које се бори када му дођу само делегати из Загреба и Љубљане, г. Стефановић је врло радосно прихватио овај предлог, али није смео коначно утврђивати дан посете, већ је остало да се Савез ове године у пролеће званично позове, да нас посети. Несумњиво Удружење неће моћи ни сада ништа учинити у овоме правцу и зато апелује на све наше колеге, који буду ушли у Комору, да воде рачуна о овој ствари и да то приме као аманет ове Управе.

Свечаности у Ремсу обављене су по овоме програму:

- 1.) Посета Палати Правде;
- 2.) Полагање венца на спомен плочи умрлих адвоката из тога судског подручја. — Наша делегација место венца, дала је 1.000 франц. франака за ратну сирочад, што је врло лепо примљено;
- 3.) Пријем у Општинском Дому. — Овом приликом одржао је г. Ари Роберт, адв. из Париза, бриљантну конференцију о ваљаношћу Ремсу и њеном мучеништву;
- 4.) Посета фабрика шампања;
- 5.) Свечана представа у Позоришту;
- 6.) Посета Музеја;
- 7.) Свечано отварање Палате Правде. — Приликом отварања говорио је г. Барту, Министар Правде;
- 8.) Завршни банкет.

Делегат Одјетничког Друштва из Загреба, г. Др. Андреас одржао је веома успео говор на једном банкету у фабрици шампања.

За време бављења у Ремсу одржана је једна седница интернационалних савеза адвоката, која је затим продужена као конституирајућа скупштина у Паризу. — По овоме ћемо се мало опширније позабавити приликом извештаја о савезу.

9.) Конгрес у Прагу. — У времену од 27. до 30. септембра 1928. год. одржан је у Прагу III Конгрес Чехословачких Адвоката. Управа је примила позив за учешће на овај Конгрес преко Министарства Правде и одмах ступила у везу са Одјетничким Друштвом у Загребу и Адвокатском Комором

у Љубљани, како би се делегати Краљевине С. Х. С. заједнички појавили, као представници једне државе. — Из Загреба је одговорено да је за делегата Друштва одређен г. Др. Иван Политео који ће због својих приватних послова отпутовати раније у иностранство и да ће се са нашоом делегацијом наћи у Прагу. Писмом од 11. септембра Адвокатска Комора из Љубљане известила је, да је за своје делегате одредила и то: подпредседника Др. Јанка Жировника и чланове Др. Рудолфа Кривицу и Др. Антона Фетиша. Наша Управа именovala је као своје делегате: Др. Драгутина П. Јанковића, Др. Фридриха С. Попса, Др. Риналда Чулића и Павла Тодоровића.

На седници управе од 10. октобра прошле године, делегат Др. Риналд Чулић, реферисао је о току Конгреса. Из овога реферата се види, да је на Конгресу узело учешће више делегација из иностранства и да је после свечане седнице на којој су поздрављени страни делегати и они одговорили председнику Конгреса, приступило решавању интерних питања Чехословачких Адвокатских Комора, која су питања интересовала само ред адвоката из Чехословачке. У име целе делегације из наше земље говорио је, приликом отварања Конгреса, наш делегат г. Др. Драг. П. Јанковић.

10.) Национални Савез Адвоката. — Као што је у прошлогодишњем извештају изнесено, на конференцији Акционог Одбора, која је одржана 30. и 31. октобра 1927. год., у канцеларији Удружења, а на којој су учествовали делегати из целе земље осим из Сарајева и Сплита, после свестраног испитивања, донета је ова резолуција:

„Потписани чланови адвокатских организација обавезују се:

а) У колико су представници слободних адвокатских удружења, *предложивши* својим Управним Одборима, а по пристанку ових и следећој Главној Скупштини оснивање Савеза Адвоката и приступ Удружења томе Савезу према правилима приложеним овоме закључку;

б) У колико су пак представници Адвокатских Комора на правним подручјима, где нема слободних професионалних удружења, основати таква удружења са сврхом да ова могућност основати Савез, односно приступити Савезу, према приложеним правилима, а у колико не би било могуће таква удружења оснивати, залагати се за придружење томе Савезу путем појединачних приступа.

Сви се пак обавезују заложити се свим силама за оснивање и успех Савеза Адвоката Краљевине С. Х. С.

Овај рад по могућству спровести код свих организација у земљи до краја марта 1928. год., како би се у току априла могао одржати Конгрес на коме ће се Савез основати и његова Управа по избору конституисати.

Пошто је усвојена ова резолуција почело се енергично радити у свима центрима. Наше Удружење се још много раније изјаснило за овај Савез, а редом су почели пристизати извештаји од осталих организација у земљи да приступају Савезу, у смислу донете резолуције. Очекивала се још Скупштина Одјетничког Друштва из Загреба, која је требала бити одржана 11. априла 1928. год. и на којој се имало дефинитивно решити питање приступања Савеза и ове организације. Пошто се у напред знало да ће Загребачка Скупштина прихватити овај предлог, то је још одмах решено, да се непосредно по одржаној Скупштини у Загребу сазове Конгрес и то са онолико Удружења и Комора колико је до тога датума послало свој пристанак.

Међутим, Загребачка Скупштина од 11. априла 1928. год. није могла бити одржана због немања кворума. Ова Скупштина одржана је потом 27. априла 1928. год. и на њој је решено да се оснује Савез Адвоката, али је сазив Конституирајуће Скупштине одложен прво за месец јуни 1928. год., а затим за доцнији датум, када је стицајем прилика услед познатих догађаја ово питање застало много више, него што се могло очекивати.

Ступањем на снагу новог закона о адвокатима, који предвиђа Савез Комора, вероватно ће он ово питање брзо решити и то, можда, на сасвим новој бази.

11.) *Рад Управе на изједначењу законодавства.* — Увиђајући велико интересовање нашег Удружења за изједначење законодавства и вољу Управе да својим примедбама помогне рад на доношењу што бољих закона, Министарство Правде је и у току прошле године слало Удружењу све пројекте закона на преглед и примедбе. Овоме примеру следовало је и Министарство Трговине и Индустије.

Тако је Управа у овоме периоду примила пројект Стетишног закона, Закона о извршењу и обезбеђењу и Закон о сузбијању нелегалне конкуренције.

Пројекат Стетишног закона прегледали су одређени чланови г.г. Д-р Јаков Челебовић, Д-р Фридрих С. Попс и Д-р Риналдо Чулић. Ова комисија је нашла: да је пројекат рђав превод аустријског Закона о стетишном поступку; да има несхватљивих места; да се често врше позивања на извесне специјалне законе који у Аустрији постоје, а које

ми уопште немамо, а можда их нећемо никада ни имати и т. д. Са свега изложенога комисија је изразила мишљење, да се овај пројекат из основа има применити. Са овим мишљењем сложила се и Управа.

Што се тиче пројекта Закона о извршењу и обезбеђењу, као и другог о сузбијању нелегалне конкуренције, они су, услед распуштене последње Народне Скупштине, скинути са дневнога реда, самим тим и Управа није стигла да стави своје примедбе.

Исти је случај био и са пројектом Закона о судским таксама, за који, узгред, морамо рећи да је био немогућ.

12.) *Конгрес Правника.* — На предлог председништва Конгреса Правника, да Удружење пошаље предлог темата за Конгрес, који се имао одржати прошлога лета у Скопљу, Управа је предложила ова два темата:

„1.) Душанов Закон и његов значај по српско правосудје; и

2.) Шеријатско право у опште и посебнице, с погледом на српско законодавство.“

Као што ће, вероватно, присутнима бити познато, председништво Конгреса је, поред осталог, било ставило на дневни ред темат „Душанов Законик“, усвојивши на тај начин наш предлог.

Остало је било да Управа предложи референте и кореференте, међутим је сазив Конгреса више пута одлаган и најзад је решено, да се у опште у току 1928. год. не одржи.

13.) *Интернационални Савез Адвоката.* — У вези са Конгресом Француског Националног Савеза Адвоката, одржана је 21. маја 1928. год., у Паризу, Скупштина Интернационалног Савеза Адвоката. Нашу државу су представљали г.г. Љуб. В. Стефановић, Бора Л. Поповић, Д-р Иван Андрић и Д-р Видан Благојевић, који су у то време већ били у Француској поводом Конгреса у Ремсу.

Скупштину је отворио једним инпресионалним говором председник г. Гијоме Батоније из Париза.

Потом се прешло на дневни ред, који је био овако утврђен:

- 1.) Представљање делегата;
- 2.) Усвајање статута;
- 3.) Избор привремене Управе;
- 4.) Одређивање датума и места за сазив Конституирајуће Скупштине.

На Скупштини су биле заступљене ове државе:

- 1.) Француска, Белгија и Луксенбург, као оснивачи;
- 2.) Југославија, Пољска, Румунија и Бугарска, као дефинитивно примљени чланови;
- 3.) Швајцарска, примљена „ad referendum“;

4.) Чехословачка која још није ушла дефинитивно у Савез; и

5.) Енглеска, Аустрија и Холандија, као посматрачи.

Нису присуствовали Скупштини, а извинули се због недоласка, представници адвокатских организација из Немачке, Канаде, Сједињених Америчких Држава, Финланда и Мађарске.

По извршеном представљању делегата и пошто су прочитани поздравни телеграми, извршен је дефинитиван пријем Чехословачких Комора у овај Савез.

Затим се прешло на другу тачку дневног реда: усвајање статута. У дискусији, која је по овоме предмету поведена, учествовали су и наши делегати. Тако је Др. Видан Благојевић предложио измену чл. 8. статута. Овај члан је у првој редакцији гласио: „Молбе за пријем у Савез имају бити упућене Управи најмање на три месеца пре Конгреса.“ Наглазећи да је овај рок и сувише дугачак, г. Др. Видан Благојевић је предложио, да се, он смањи на један месец, што је Скупштина једногласно усвојила.

Побуђен околностиу што је Швајцарску на овој Скупштини заступао г. Дијази, адвокат из Париза, а у вези говора Аустријског делегата Др. Хофманстела, наш делегат г. Љуб. В. Стефановић предложио је, да се, путем статута реши то питање, о томе: да ли једна држава може опунomoћити делегата друге државе да је пред Савезом заступа.

После дуже дискусије, а због деликатности овога питања, решено је, да се по њему донесе одлука на првом наредном Конгресу.

Пошто је статут у целости усвојен прешло се на трећу тачку дневног реда: избор припреме Управе.

У Управу су ушли представници Француске, Белгије и Луксенбурга и то свако од ових нација са по три члана. Даље је изабран по један члан из осталих делегација држава које су дефинитивно примљене у Савез. Из наше делегације изабран је за члана Управе Савеза г. Љубомир В. Стефановић.

Пошто је решено да се Конгрес одржи 15. новембра 1928. год., у Брислу, седница је закључена. О овоме Конгресу међутим не можемо дати никакав извештај, пошто је одложен и незна се када ће се одржати. После Скупштине од 21. маја пр. год., пријавило се још неколико држава да ступе у Савез и о пријему њихових организација решавање се накидао.

14.) Чл. 380 Финансијског Закона за 1928.—1929. год. — На интервенцију ове Управе, Влада је прихватила предлог, да се укине чл. 50. Уредбе о пословном реду у Држав-

ном Савету, по коме је Државни Савет решавао по тужбама и жалбама без присуства парничних страна.

Ово своје тражење Управа је базирала поред осталог и на чл. 41. Закона о Државном Савету, по коме Државни Савет решава само по жалбама без позива странке, што значи да је Савет по закону апсолутно био позван да за тужбе одређује рочишта. Тражећи у исто време да се и по жалбама примени контрадикторни поступак, Управа је у главном успела са својим захтевом и тако је постао чл. 380. Фин. Зак., који у целости гласи: „Члан 50. Уредбе о пословном реду у Државном Савету укида се. Само по тужбама противу указа и решења о разврстању државних чиновника и службеника, судије Државни Савет и даље без рочишта.“

Ову одредбу су поздравили радосно сви адвокати, а и на пракси се показало, да је Управа добро учинила што је ово питање покрнула.

Зато се и надамо да приликом састављања новог закона о Државном Савету овако створено стање неће бити измењено.

Што се тиче административног рада, он је, и ако обиман, увек отправљан уредно и на време, тако, да је Управа за све време била ажурна.

Са жаљењем морамо констатовати, да ни овај извештај, као ни ранији, не може бити завршен без једне листе преминулих другова.

Тако у току прошле године, по одржаној Скупштини, и у току ове 1929. г. умрли су:

1. Јован Ђ. Авакумовић,
2. Светозар Поповић,
3. Димитрије Тасић,
4. Таса Кузмановић,
5. Живко Ј. Живковић и
6. Благоје Барловац.

Управа је у свакој прилици изјавила саучешће, а сада молимо све присутне да још једном, у име последњег опроштаја, кликнуемо: „Слава им!“

Завршујући овај извештај и подносећи га Скупштини, Управа јој захваљује на указаном поверењу и моли Скупштину да јој изволи дати разрешницу.

Секретар, Председник,
М. Ж. Живадиновић О. Б. Благојевић

Први подпредседник,
Љуб. В. Стефановић
Други подпредседник,
Др. Драг. Јанковић

Чланови Управе:

Др. Иван Рибар, Др. Јаков К. Челебоновић,
Др. Фридрих С. Појс, Аца Павловић, Жив.
Шушић, Мил П. Драговић, М. С. Пойковић,
Павле Тодоровић, Сјеван Јаношевић, Вoj.
Вујанац, Др. Јанко Олић и Др. Арс. М.
Чубински.

Записник

Годишње Скупштине Удружења Јавних
Правозаступника, одржане 10. фебруара
1929. год., у сали I одељења Првостепеног
Суда за округ Београдски.

Председник Обрад Б. Благојевић, отвара
Скупштину у 10 часова пре подне и предлаже
за секретара г. Милана Ж. Живадиновића,
а за овераче записника г.г. Бору Марковића,
Вељка Петровића и Момчила Златичанина,
— што Скупштина једногласно прима.

Потом председник представља Скупштини
делегата Господина Министра Правде г. Д-р
Данила Данића, начелника Мин. Правде.

Г. Сјеван Јаношевић предлаже да се по-
шаље поздравни телеграм Њ. В. Краљу, који
је предлог једногласно примљен.

Одмах је са Скупштине упућен телеграм
следеће садржине:

„Његовом Величанству Краљу Александру I.
Београд.

Удружење Јавних Правозаступника за Ср-
бију и Црну Гору са свога годишњег збора
поздравља Ваше Величанство, Југословен-
ског Краља и изражава своју верност, уз
жељу за Вашу срећу и успешну владавину.

Секретар, Председник,
М. Ж. Живадиновић О. Б. Благојевић.*

На позив г. председника, г. Мил. Жива-
диновић чита извештај Управног Одбора.

Затим су прочитани извештаји благајника
и Надзорног Одбора, па је г. председник
отворио дискусију у вези прочитаних извеш-
таја.

Подпредседник г. Љуб. В. Стефановић —
говори о значају новог адвокатског закона и
поздрављајући Господина Министра Правде
и његовог делегата г. Д-р Данила Данића,
чини апел, да закон у целисти, како је до-
нешен, ступи на снагу о року предвиђеном
тим законом. — Затим говори о раду Управе
на доношењу закона о адвокатима.

Г. Д-р Данило Данић, изасланик Госпо-
дина Министра Правде, поздравља скуп-
штину у име Господина Министра Правде.
Затим говори о значају, адвокатског реда и
најзад уверава Скупштину, да се у Мини-
старству Правде не помишља ни на какве

измене у закону о адвокатима, и да ће закон,
онакав какав је публикован, ступити на снагу
о законском року.

Говор г. Д-р Данића топло је поздрављен
од целе Скупштине.

Г. Мило Стојановић — изражава се по-
хвално о раду Управног Одбора. — Пред-
лаже да се једна стилистичка грешка исправи
у извештају т. ј. да се место израза „Колеге
Хрвати“, стави: „Колеге са правног подручја
Хрватске, Славоније и Срема“.

Г. Чедо Косић — говори о Националном
Савезу у вези са предстојећим образовањем
Комора по новом закону о адвокатима, као
и о даљем опстанку Удружења.

Г. Љуб. В. Стефановић — одговара г. Ко-
стићу да закон о адвокатима предвиђа Савез
Комора и да ће се по избору часништва
Коморе решити и једно и друго питање.

Момчило Јанковић — говори о уређењу
„Бранича“ и нарочито истиче потребу да се
износе примери који доводе у питање одр-
жање јавног поретка у земљи.

Г. Љуб. В. Стефановић, у име Редакци-
је оног Одбора, одговара г. Јанковићу. Тврди
да је Одбор увек обраћао велику пажњу,
да се овакви примери износе. Даље прика-
зује практичну страну „Бранича“—а. Жали што
нема довољног интересовања од стране на-
ших колега у погледу пружања материјала.
У већини случајева ове рубрике, које илу-
струју разне примере из судске и админи-
стративне праксе, морају бити попуњаване
од стране самога Уредништва. Понавља да
ће се практична страна и даље одржавати
и чини апел на све присутне, да помогну
„Бранич“ како претплатом, новчано, тако
давањем чланака и изношењем разних при-
мера, који ће бити од опште користи.

Г. Тома Милосављевић, тражи да се име-
нују адвокати противу којих су стигле тужбе
Удружењу. Из извештаја се види да има
доста таквих случајева и он је мишљења,
да би требало направити списак тих адво-
ката са кратким назначењем због чега је
сваки од њих тужен и овај списак евенту-
ално објавити у „Браничу“.

Г. Алек. Марјиновић — потпомаже пред-
лог г. Милосављевића.

Г. Здравко Тодоровић — предлаже да се
питање о тужбама противу адвоката скине
са дневног реда. — Захваљује Управи
на раду.

Г. Милан Живадиновић — даје објашњење
о врсти тужби, које су у току прошле го-
дине стизале Управи. Изјављује, да су ту-
жиоци у свима случајевима извештавани, да
тужени адвокат није послао одговор Удру-
жењу и тужиоци су упућивани да поднесу
тужбе редовним судовима. Осуђује пона-

шање ових адвоката, што нису одговорили на писма Управе, али сматра да би било незгодно, да Управа по овоме даље ма шта ради, јер се незна у колико су тужбе основане.

Г. Рајко Јовановић — говори о овоме питању и жели да се сви овакви случајеви без икаквих обзира објаве и изнесу на јавност.

Г. Драгољуб Јоксимовић је против овога, у толико пре што долазе Коморе.

Г. Д-р Радоје Вукчевић је истог мишљења. Предлаже да се сви они случајеви доставе Дисциплинском Већу када буде изабрано.

Г. Миро Стојановић тражи да се донесе одлука по овоме питању, јер се преко њега неможе прећи.

Најзад је усвојен предлог г. Д-р Вукчевића.

Г. З. Тодоровић тражи да се записнички изјави захвалност Управном Одбору на свесрдном раду. (Одобравање). Прима се! — Даље предлаже да се избор петорице адвоката за увођење у живот закона о адвокатима изврши из средине Управног Одбора.

Г. Д-р Арсен Чубински говори о начину избора петорице, у вези предлога г. Тодоровића.

Председник г. Благојевић изјављује да је то ствар Г. Министра Правде и Апелационог Суда. — Потом пита Скупштину: да ли прима извештаје. — Са свих страна чују се гласови: „Прима се!“

Председник г. Благојевић, саопштава да су извештаји примљени. Моли Скупштину да изврши избор нове Управе и у том циљу предлаже да се изабере Кандидациони Одбор.

Г. Бора Марковић је мишљења да треба оставити стару Управу, пошто је показала врло добре резултате.

Пошто овај предлог није једногласно примљен, на предлог г. председника, кога је Скупштина овластила, изабран је Кандидациони Одбор у који су ушли: г. г. Чеда Костић, Др. Иван Рибар, Здравко Тодоровић, Вој. Вујанац и Тома Милосављевић.

Пошто је Кандидациони Одбор конференсио 10 минута, г. Т. Милосављевић, објављује ову кандидациону листу: 1.) За Управни Одбор: г. г. Обрад Б. Благојевић, Љубомир В. Стефановић, Милутин Поповић, Милан Живадиновић, Др. Арсен Чубински, Др. Иван Рибар, Др. Јаков Челебонић, Чеда Костић, Вој. Вујанац, Стеван Јаношевић, Драгиша Васић, Др. Јанко Слип; заменици: Др. Фридрих С. Попс, Здравко Тодоровић и Вељко Петровић. Из унутрашњости: Михајло Јевтић из Ваљева, Мих. Лучић из Крушевца, Станко Павловић из Смедерева, Јова Лукачевић из Подгорице, Димитрије Илијановић из Ниша и Мил. Тадић из Ужича. 2.) За Надзорни Одбор: Сотир Аранђеловић, Теја Богатинчевић, Јов. Здравковић, Др. Риналд Чулић и Др. Радоје Вукчевић. — Ова листа је једногласно примљена.

Пошто није било предлога, то је г. председник закључио ову Скупштину у 12^{1/2} час.

Секретар,

Председник,

Мил. Ж. Живадиновић О. Б. Благојевић

Оверачи записника:

Бор. Марковић,

Момчило С. Златичанин

Вељко П. Пејчковић.

Судска и административна пракса

Брачност детета, рођеног у законитом браку и у законом року, може се оспорити само подизањем формалне тужбе а не и једностраном изјавом код судије за неспорна дела. (Одлука Опште Седнице Касационог Суда).

Тужилачка страна, поступајући по решењу неспорних дела судије шабачког првостепеног суда, у тужби и на рочиштима навела је: да је пок. Никола имао синове: Тихомира, Светозара, Новака, Милорада и Живојина-Живана; да је Живојин умро без потомства, пре свога оца пок. Николе; да су према томе имовину пок. Николе наследили његови синови Тихомир, Светозар, Новак и Милорад; да тужени Петроније није

син пок. Живојина, јер је Петронија родила Живојинова жена Ђ., живети ванбрачно са И., и да према томе Петроније и његово право-пријемник Д. немају право наслеђа на једну петину имовине пок. Николе. Тражила је у томе смислу пресуду.

Шабачки првостепени суд нашао је, да учесници тужилачке стране у овом случају нису овлашћени оспаравати брачност туженог Петронија, једно с тога, што законску претпоставку, да је дете брачно, чим је рођено у законском року, може по § 114. грађ. зак. обарати само отац детета, а друго и због тога, што, кад би се и узело, да то право није лично, већ да прелази на наследнике, ипак тужиоци нису наследници оца

Петронијевог, пок. Живојина, који је умро пре свога оца пок. Николе, већ су они наследници пок. Николе, о наслеђу чије се имовине и води спор, те као такви и не могу оспоравати брачност туженог Петронија. Зато је пресудом својом тужилачку страну одбио од тражења.

По незадовољству тужилачке стране, Београдски Апелациони Суд пресудом својом од 26. маја 1928. год. Бр. 4189., одобрио је шресуду првостепеног суда, али не са разлога, брто тужиоци нису овлашћени да оспоравају брачност туженог Петронија, већ зато, што тужбу нису подигли у законом предвиђеном року од три месеца — § 114. у вези §§ 8., 10. и 128. грађ. зак., — рачунајући од дана, кад су сазнали за рођење ванбрачног детета — Петронија — нити су ма чиме доказали, да је и сам пок. Живојин, отац Петронијев, у своје време предузео и судским путем туженог Петронија огласио за ванбрачног сина.

Но по жалби тужилаца, Касациони Суд примедбама свога II одељења од 2.-XI-1928. г. Бр. 9889., поништио је поменућу пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Кад је Апелациони Суд умесно нашао, да се односно рока, у коме тужиоци, као заинтересовани у наслеђу пок. Николе, могу употребити своје право оспоравања брачности туженог, има, аналого применити рок, предвиђен у § 128. грађ. зак., — онда је требао, да, и односно начина (форме) тога оспоравања, примени овај исти законски пропис. У реченом §-у употребљени израз „судски одрекао“ има се тако разумети, да је за оца, који хоће да оспори брачност детета, употреба овог права нувоважна и онда, кад он код надлежног судског органа да изјаву, да такво дете не признаје за своје. Таква изјава није ништа друго, до једна констатација неспорне природе и она се чини код судије за неспорна дела, као судског органа, надлежног за то, те се благовременост употребе тога права има ценити, како према времену подизања тужбе, ако се брачност тим путем хоће да оспори, тако и према времену дате изјаве код судије за неспорна дела. И пошто се рок из § 128. грађ. зак., предвиђен за оца, који хоће да оспорава брачност свога детета, има аналого применити и на остала интересована лица, којима се то исто право признаје, — онда се и на начин употребе тога њиховог права има аналого применити исто оно, што и за оца важи, т.ј. таква лица могу другоме оспоравати брачност не само путем подизања формалне тужбе, већ и једностраном изјавом, у том смислу даном код судије за неспорна дела. Па како се овде из акта види, да су тужиоци, приликом расправе наслеђа пок.

Николе, код неспорних дела судије шабачког првостепеног суда изјавили, да туженог Петронија не признају за брачног и законитог сина пок. Николе, — онда Апелациони Суд погрешно налази, да су тужиоци своје право оспоравања брачности туженог могли тражити само путем подизања формалне тужбе и да им се према томе има ценити и благовременост употребе овога права, већ су тужиоци могли себи задржати ово право и датом изјавом код судије за неспорна дела, под условом да су то благовремено учинили, те је зато потребно, да Апелациони Суд само оцени, стоји ли овај услов или не, т.ј. да ли су тужиоци ову изјаву дали у року од три месеца по сазнању за рођење туженог, па да према томе и спор овај расправи.“

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је писмом свога III одељења од 26-XI-1928. год. Бр. 8653., дао следеће противразлоге:

„Према пропису § 113. грађ. зак. брачна су деца она, која се у законом браку роде. За такву наш грађански законик у поменутом законском пропису сматра сву ону децу, која се роде од законите супруге после 180 дана од дана венчања или пре 300 дана од дана смрти мужевљевог или коначног развода брака. О законитости овако рођене деце наш грађански законик у следећем § 114. вели, да отац не може посумњати, нити се њих одрећи, осим једног случаја, ако јасно докаже, да за време законом одређеног рока од 180 и 300 дана није му могућно било телесно смешење са супругом својом имати. Дакле, претпоставка из § 113. грађ. зак. може се обарати, али не само један једини начин, који предвиђа § 114. грађ. зак. За децу пак, рођену од матере, венчане у браку али пре законом рока од 180 дана, наш законодавац у § 128. грађ. зак. поставља претпоставку небрачности такве деце под условима: да такво дете није недоношче т.ј. да је потпуно донесено, да га отац није признао за своје или најзад, да га се није судским путем одрекао. Што се тиче начина, на који интересовано лице може, у случајевима, које закон предвиђа, да оспори брачност детета рођеног у браку ваља пре свега правити разлику, према напред наведеноме, да ли је у питању оспоравање брачности детета, рођеног у законом браку од 180 и 300 дана, када се дакле хоће да оспори брачност детета услед тога, што муж није био у могућности да има полни сношај са својом женом, или је пак у питању оспоравање брачности детета, рођеног пре законског рока од 180 дана самим тим, што је пре овога рока рођено. У првом случају,

кад се хоће да оспори брачност детета, рођеног у законом року, пошто муж (односно друго заинтересовано лице), како сам закон вели, има доказивати немогућност полног сношаја са својом женом и на тај начин обарати законску претпоставку из § 113. грађ. зак., да су брачна деца сва она, која су рођена у законом браку после 180 дана од дана венчања или пре 300 дана од дана смрти мужевљеве или коначног развода брака, несумњиво је, да је заинтересовано лице може оспорити и нападати брачност оваквог детета само формалном тужбом у редовном контрадикторном поступку, у коме ће суд, као једино меродаван форум за оцену, да ли је тужилац доказао своје наводе или не, пресудом својом изрећи, да ли је дете брачно или не. Сваки други начин према овоме није довољан.

У овоме је смислу и пракса аустријских судова, као и теоретичара при тумачењу одговарајућих прописа општег аустријског грађанског законика (в. „Тумач општег Аустријског Грађанског Законика“, књ. I стр. 251.—255.). Код нас то гледиште заступају Др. Лаза Марковић: Породично право, стр. 170.; Лаза Урошевић: Судски Треник — примедбе под 2. § 114. грађ. зак.; и Др. Драг. Аранђеловић: Правне Расправе, објашњење §§ 113. и 114. грађ. зак. — Ову тужбу заинтересовано лице је дужно подићи у року од три месеца од дана, кад је сазнало за рођење детета, коме хоће да оспори брачност. После претека овога рока, дете остаје брачно и његова се брачност више не може нападати. У другом пак случају, кад се хоће да оспори брачност детета, рођеног пре истека законског рока од 180 дана од дана венчања, према самом тексту § 128. грађ. зак., није потребна формална тужба, као у предњем случају, кад се оспорава брачност детета, већ наш законодавац у § 128. грађ. зак. свако рођено дете сматра за небрачно, ако га се отац (односно и друго заинтересовано лице) одрекне у року од три месеца. Према овоме, употреба овог права оспоравања, односно одрицања таквог детета од стране заинтересованог лица, пуноважна је дакле, с обзиром на сам текст § 128. грађ. зак. а нарочито на употребљени израз „судски одрекао“ и самом изјавом код надлежног судског органа, да таквом детету не признаје брачност. И како је ова изјава само једна констатација неспорне природе, то се она даје пред надлежним неспорних дела судијом, као надлежним за примане оваквих изјава. Гледиште пак II одељења Касационог Суда, које заступа у реченим примедбама од 2.-XI-1928. год., да се аналого § 128. грађ. зак., може оспорити брачност детета и у случају,

који предвиђа § 114. грађ. зак., једностраном изјавом пред неспорних дела судијом а не само формалном тужбом, те да се и према томе има ценити благовременост употребе овог права оспоравања заинтересованих лица, не може се усвојити, пошто је у § 114. грађ. зак. употребљеним изразима „ако муж (односно заинтересовано лице) јасно докаже, да за време законом одређеног рока од 180 и 300 дана, није му могуће било телесно смешење са супругом својим имат“, — дозвољено јасно опредељен начин, на који се има оспоравати брачност оваквог детета, јер се, као што је напред речено, ово *доказивање* може обавити само у редовном судском поступку, дакле путем подизања формалне тужбе, при чему је, према даљем тексту истог законског прописа, искључено као доказно средство и признање супруге, па и само доказано њено блудочниство, што такође иде у прилог томе, да се брачност оваквог детета може оспорити само формалном тужбом а не и једностраном изјавом пред судијом неспорних дела, како је то изрично у § 128. грађ. зак. предвиђено за случај оспоравања — односно одрицања брачности детета, које је рођено пре законског рока. Према овоме, изјава заинтересованог лица код неспорних дела судије о не признавању брачности детета, рођеног у законом браку и у законом року, као изјава дата надлежној власти, не може се узимати у обзир при оцени благовременост употребе овог права оспоравања брачности детета. Па како у конкретном случају тужиоци оспоравају брачност туженом Петронију, који је рођен за време законског брака између пок. Живојина и Ђурђије и то после 180 дана од њиховог венчања, наводећи, да је тужени Петроније зачет у ово време када пок. Живојин није био у могућности, да има полни сношај са Ђурђијом, то су онда тужиоци, према напред изложеном, пошто је овде случај оспоравања брачности детета из § 114. грађ. зак., били дужни, да ово своје право траже подизањем формалне тужбе у року од три месеца од дана, кад су сазнали за рођење туженог Петронија. Но, како се из акта овога спора види, да су тужиоци још у 1924. год. изјавили на протоколу код неспорних дела судије, да не признају брачност туженом Петронију, што значи, да су тада знали за Петронијево рођење, а од тога доба, узимајући као дан сазнања, последњи дан у 1924. години, т. ј. 31. децембар 1924. год., па до дана, кад су тужбу суду поднели, а то је 22. августа 1925. год., прошло је више од три месеца, то је онда сјамим протеклом овога рока од три месеца, тужиоцима утасило право на

подизање ове тужбе и брачност Петронијева више се не може оспаравати, нити пак, према напред реченом, на брачност таквог рођења има утицаја то, што су му тужиоци изјавом код неспорних дела судије, оспорили брачност." —

Општа Седница Касационог Суда одлуком својом од 1. фебруара 1929. год. бр. 15770., усвојила је ове противразлоге Апелационог Суда а речене примедбе II одељења одбацила.

Саопштио Т. И.

Делећи породични статус свога супруга, који је и ако пунолетан, био под очинском влашћу, удова и после смрти мужевљеве остаје под очинском влашћу свекра све дотле, док одласком из куће свекрове ту власт не би прекинула или док се сам свекар исте власти не би одрекао.

Тужилац Т., из Д. Ливадице, тужбом својом представио је, да је после смрти сина му Р., који је, као војни обвезник, умро за време прошлих ратова, остала код њега — тужиоца — у кући снаја му П. са четворо деце од умрлог му сина и да је јш увек под његовом родитељском влашћу; па како она неће да слуша његове наредбе нити да им се покорава, већ га врећа и малтретира њега и његову жену, то је молио суд за пресуду, да се тужена П. отпусти испод његове очинске власти.

Пожаревачки првостепени суд пресудио је, да се тужена П. у смислу § 150. грађ. зак. отпусти испод очинске власти тужиоца, пошто је пунолетна.

Београдски Апелациони Суд, по изјављеном незадовољству тужене П., нашао је, да тужилац ничим није доказао, да је тужена била под његовом родитељском влашћу, па је пресуду првостепеног суда преиначио и пресудом својом од 29-III-1928. г. Бр. 1459. тужиоца одбио од тражења.

По жалби тужилачке стране, Касациони Суд примедбама свога III одељења од 24-X. 1928. г. Бр. 11280. поништио је ову пресуду Апелационог Суда, са следећих разлога:

„Одредба § 150. грађ. зак. има се тако разумети, да мушко лице, које се налази под родитељском влашћу, навршењем 21. године свога живота, остаје и даље под родитељском влашћу али због стеченог пунолетства, има права да испод те власти изађе и почне „за себе на своју руку радити“, исто онако, као што и отац има права, да то своје пунолетно дете отпусти испод своје родитељске власти. Према томе, пунолетство детета не укида само по себи дотадашњу родитељску власт, већ је за то потребна било воља детета, да из родитељске

куће изађе и отпочне за себе одвојено радити, било воља очева, да такво дете испод родитељске власти ослободи. С друге стране, према § 153. грађ. зак., девојка удајом, поред осталог, ступа и у односе, који постоје између њеног супруга „и његове родбине или задруге“; удајом дакле она ступа у онај исти породични статус, који њен супруг у то време има. То пак значи, да девојка удајом долази под очинску власт свога свекра, како у случају, да су она и супруг јој малолетни, тако и онда, кад би јој супруг по својој пунолетству умро, само ако је и после свога пунолетства остао и даље заједно са оцем и тиме пристао, да у смислу поменутог § 150. грађ. зак., родитељска власт очева и даље траје. Делећи тако породични статус свога супруга, који је, и ако пунолетан, био под очинском влашћу свекра и то све дотле, док одласком из куће свекрове ту власт не би прекинула, или док се сам свекар исте власти не би одрекао. Према томе, кад је овде признањем парничара утврђено, да је супруг тужене, пок. Р. све до своје смрти живео заједно са својим оцем, тужиоцем Т., а тужена не пориче, да је у тренутку смрти пок. Р. била његова супруга и да су били заједно са тужиоцем, — онда Апелациони Суд, према оваквом стању ствари, погрешно узима, да је тужилац био дужан доказати, да је тужена, као његова снаја, била под његовом очинском влашћу, јер ове, признање утврђене чињенице стварају законску претпоставку у корист тужиоца, коју он по § 179. грађ. суд. пост. не мора доказивати, док је противна страна не обори, т. ј. има се претпоставити, да је супруг тужене у тренутку своје смрти био под очинском влашћу тужиоца, као свога оца, те да је зато тужена, која дели породични статус свога супруга, остајући и даље у заједници са тужиоцем, самим тим остала и даље под његовом очинском влашћу и таква претпоставка има стајати све дотле, док тужена не докаже, да су, било њен супруг, још за свога живота, било она после његове смрти, изашли испод очинске власти тужиоца. Све док та претпоставка не буде оборена, тужилац по § 150. грађ. зак. има права захтевати тужбом да се тужена отпусти испод његове очинске власти“.

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је писмом свога II одељења од 9-XI-1928. г. Бр. 8167., дао следеће противразлоге:

„Родитељска власт заснива се самим рођењем деце а престаје, кад дете 21. годину наврши, дакле чим постане пунолетно, родитељска власт престаје *eo ipso*, те се § 150. грађ. зак. не може никакo тумачити, да се дете и после 21. године налази под очин-

ском влашћу и да за отпуштање испод очинске власти треба воља детета, да из родитељске куће изађе и отпочне за себе одвојено радити; или воља очеве, да такво пунолетно дете испод родитељске власти ослободи. После пунолетства, дете ће остати под очинском влашћу, кад то отац тражи а исто није у могућности да се само о себи брине, услед телесних и душевних слабости — § 151. грађ. зак. и то тек на основу судске одлуке; дакле задржавање очинске власти не може бити тренутно, већ само судском конституцијом, јер по § 126. грађ. зак., отац је дужан малолетну децу своју у сваком случају заступати, а смисао родитељске власти изражава се баш у томе заступању малолетне деце, која још нису кадра, да сама штите своје интересе а кад деца постану пунолетна, отпада то старање родитељско за децу, те би било противно наређењу § 150. грађ. зак., друкчије га разумети.

„Ако се девојка малолетна уда и њен такође малолетни муж још за време малолетства умре, она остаје под родитељском власти свога свекра — § 153. грађ. зак. У овом случају пак, нити је утврђено, да је муж удове П. био малолетан, нити да је она била малолетна у времену његове смрти а она пак и не признаје да живи на имању свога свекра, те ни у ком случају не може се овим начином доказати, да је она под очинском влашћу свога свекра — тужиоца Т.

„Касациони Суд наводи, да се има претпоставити, да је супруг тужене у тренутку своје смрти био под очинском влашћу тужиоца као свога оца зато, што је био с њим у заједници, па макар да је био и пунолетан, па да је зато тужена П., која дели породични статус свога супруга, остајући и даље у заједници са тужиоцем, самим тим остала и даље под његовом очинском влашћу, а ову претпоставку, називајући је законском, базира на томе, што тужена П. не пориче, да је у тренутку смрти пок. Р. била његова супруга и да су били у заједници са тужиоцем. Законска претпоставка је предвиђена законом, те за законску претпоставку треба изричан законски пропис — § 179. грађ. суд. пост. А овде се не може претпоставити, да је снаја — тужена П. дошла под очинску власт свога свекра — тужиоца Т., кад она нигде није признала, да је после смрти свога мужа, била у заједници са својим свекром — тужиоцем Т. и да је живела на његовом имању и у његовој кући, нити је то у току спора ма чиме утврђено, како то узима Касациони Суд. На против, тужена П. наводи, да је одмах после смрти њенога мужа Р. образована маса над његовом имовином и да она живи на том имању а у кући

своје деце, те према таквом стању ствари, тужилац Т. није ни могао да тражи, да се тужена П. — његова снаха —пусти испод његове очинске власти, јер није доказао, да се је она налазила под очинском влашћу а да се неко може отпустити испод очинске власти, треба прво да докаже очинску власт*.

Касациони Суд у Општој Седници, од 7. XII-1928. одлуком Бр. 14.206., усвојио је примедбе свога III одељења а речене противразлоге одбацио.

Савештно Т. И

За постојање дела утаје из § 229. казн. зак. потребно је, поред осталог, да се утврди да је утајач имао намеру, да утајењу ствар противзаконско себи присвоји.

Првостепени Суд за град Београд нашао је, да у радњи оптуженог И., што је од приватног тужиоца Р. на дан 7. августа 1926. г. примио на чување један коверат са 14.430. — дина, па када је приватни тужилац сутрадан дошао по новац, оптужени му саопштио, да му је коверат украђен, — стоји дело утаје из § 229. казн. зак., казнимо по § 231. истог зак., па га за то дело и казнио са два месеца затвора. Ову пресуду одобрио је и Апелациони Суд пресудом својом Бр. 2463. од 12-IV-1927. год.

По жалби браниоца оптуженог, Касациони Суд примедбама свога I одељења од 22-X-1928. г. Бр. 12143. поништио је поменуту пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Погрешно је Апелациони Суд, заједно са Првостепеним, кад је нашао, да у радњи оптуженог И. што, примивши од приватног тужиоца један коверат са 14430. — дина, по тврђењу самог приватног тужиоца, на чување а на његов захтев, да му тај коверат са новцем врати, није то урадио, наводићи да му је тај коверат украђен — стоји, дело утаје из § 229. казн. зак. Овакво нахођење и Апелационог и Првостепеног Суда је погрешно према досадашњем стању истраге зато, што је за појам овог кривичног дела из § 229. казн. зак. потребно, поред осталог, да се утврди, да је утајач имао намеру да утајењу ствар противзаконско себи присвоји, што у овом конкретном случају ни један ни други суд није ни покушао да изложи чиме је то утврђено. Само признање оптуженога, да коверат са новцем није вратио приватном тужиоцу, не може се узети као довољан елемент за постојање дела утаје из § 229. казн. зак., ако оскудева намера присвајања без накнаде. Осим тога, суд није ценно одбранио оптуженог, да му је предати коверат украђен, како он вели, вероватно од стране кафе-кувара С., који је по

тврђењу и самог приватног тужиоца, био присутан предаји новца а по тврђењу оптуженога нестало из Београда."

Београдски Апелациони Суд није усвојио предње примедбе Касационог Суда, већ је дао следеће противразлоге:

"За појам дела утаје из § 229. казн. зак., тражи се да ко туђу покретну ствар, која му је дата на чување за извесно време, на штету сопственика намерно отуђи или упропасти". Међутим, чињеним ислеђењем утврђено је, да је опт. И., 7. августа 1926. г. примио од приватног тужиоца Р. један коверат са 14.430.—дин. на чување и када му је сопственик овог коверта, приватни тужилац, сутрадан потражио коверат, у коме је био новац, он је изјавио, да је исти нестало. Приступајући правној оцени инкриминисане радње оптуженог, Апелациони Суд налази: да у даном случају стоје сви елементи дела утаје из § 229. казн. зак., јер је оптужени примио од приватног тужиоца један предмет од вредности, коверат са новцем са налогом да му чува и кад потражи да му врати. Сем тога, из тога баш факта, што је оптужени примио коверат са новцем на чување па на захтев приватног тужиоца није хтео да га врати, већ се после тога изговарао, да му је исти украђен, обелодањује се његова намера, да коверат задржи и новац употребити на своју корист. Као што се види, у даном случају су се стекли сви основи за дело утаје, па и сама намера, која је такође битан елемент за постојање истог дела, како је већ то горе назначено. Суд је ценито и одбрану оптуженога, да му је коверат украђен од стране кафе-кувара С. и по истој, као ничим неутврђеној и непоткрепљеној, није могао поклонити вере. У осталом, и да му се је десно тај случај, о коме је реч, оптужени је требао исти одмах да пријави надлежној власти да поведе истрагу и даље по закону поступи. Кад то није учинио, онда значи, да је сама његова одбрана неистинита и да не одговара правном стању ствари; као и да је то само један прост навод, који је у одбрану своју употребио, једино у тој намери, да би се ослободио кривичне одговорности за ово дело."

Општа Седница Касационог Суда од 1. јануара 1922. г. Бр. 15617/928. усвојила је поменуто примедбе I одељења а речене противразлоге Апелационог Суда одбацила.

Сасишито Т. И.

Општински суд није надлежан за издавање уверења о постојању задружног односа али је, у смислу чл. 97. тач. 4. закона о општинама, надлежан, да издаје уверења

о сродству, заједници имања и заједничном животу, као елементима задруге.

М. П. као пуномоћник М., Н. и Ђ. представио је суду, да су извршним решењем неспорних дела судије његови властодавци упућени на редовну грађанску парницу, противу П., удове пок. Д., да докажу, да су до смрти пок. Д. били у задружном стању са њим и то у имању његовом, које се налази на месту званом „Б....“ Покојни Д. био је рођени брат његових властодаваца а четврти њихов брат У. погинуо је за време рата 1914. год. и они су сва петорица живели заједно и једнако у задрузи до смрти пок. Д. и уживали поменуто имање. Како удова П. не признаје његовим властодавцима, да су живели у задрузи са својим братом, пок. Д., то је тужило суду удову П. и молио суд, да пресуди, да су његови властодавци М., Н. и Ђ. до смрти пок. Д., били у задружном стању са њим и то у поменутом имању на месту званом „Б....“ За доказ својих навода, тужилац је поднео уверење суда општине града Београда, из кога се види, да су његови властодавци живели у задрузи и заједници до смрти брата или пок. Д., који је умро 1917. год. и да су исто тако живели у задрузи и заједници и са њимим оцем пок. К., који је умро 1910. год. У исто време поднео је и уверење исте општине, из кога се види да је брат његових властодаваца пок. У. био у задрузи са пок. Д. све до своје смрти, т. ј. до 1914. год. и да се тај њихов задружни однос распорестирао, како на непокретно имање, тако и на радњу и циглану, која је вођена на име пок. Д.

Првостепени Суд за град Београд нашао је, да поднета уверења суда општине града Београда нису издата онако, како прописује тач. 4. чл. 97. закона о општинама, јер нису донешена у договору са одбором и како тужилоци нису поднели никакве доказе о сродству, што је битно за задругу по § 507. грађ. зак., то је пресудом својом одбио тужилоце од тражења, као неумесног и недоказаног. Ову пресуду одобрио је и Београдски Апелациони Суд пресудом својом Бр. 3322, од 3. маја 1928. г., са допуном разлога, да општински суд није дужан да издаје уверење о задружном односу, те према томе задружни однос поднетим уверењима општине Београдске нити чим другим у овом спору, није доказан.

По жалби тужилачке стране, Касациони Суд примедбама свога II одељења, од 14. септембра 1928. г. бр. 9677, поништио је поменуто пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

"И ако је Апелациони Суд допунио раз-

логе пресуде првостепеног суда за град Београд бр. 35780, ипак је пропустио, а у разлозима своје пресуде наведе, да је неправилно нахођење првостепеног суда, да уверења општинског суда, која је поднела тужилачка страна, не одговарају закону по томе, што нису донета у договору са одбором у смислу тач. 4. чл. 97. закона о општинама, — кад се из самих уверења види, да су издата на основу прибављених доказа и одлука општинског суда под истим нумерама а по захтеву тужилаца М., Н. и Ђ., што је довољно, у смислу другог става тач. 4. чл. 97. зак. о општинама, јер таква уверења издаје сам општински суд, без договора са одбором а по I ставу тач. 4. истог прописа, у договору са одбором издаје таква уверења само онда, ако то захтевају поједине власти, што овде није случај. Осим тога, и ако општински суд, како то правилно налази Апелациони Суд, није надлежан за издавање уверења о заједничком стању, јер је то правно питање, — ипак је он, у смислу тач. 4. чл. 97. закона о општинама надлежан за издавање уверења о сродству, заједници имовине и заједничком животу својих становника, те је према томе, Апелациони Суд требао да узме у оцену саму садржину поднетих уверења, па ако нађе, да су истима доказани поједини елементи задруге — задружног односа међу парничарима, — онда да сам утврди: да ли у овом случају постоји задруга или не, а то суд није учинио*.

Београдски Апелациони Суд није могао усвојити ове примедбе, у колико се односе на дату оцену Апелационог Суда о поднетим уверењима, као доказима о постојању задруге, већ је писмом свога II одељења Бр. 6964. од 28.-IX-1928. дао следеће противразлоге:

„Касациони Суд, осврћући се на оцену Апелационог Суда по томе питању, у другом делу својих примедба налази: да је општински суд, и ако према правилној оцени Апелационог Суда није надлежан за издавање уверења о заједничком односу, ипак надлежан у смислу тач. 4. чл. 97. закона о општинама, да издаје сведочанства о сродству, заједници имовине и заједничком животу својих становника. Не усвајајући ово гледиште Касационог Суда, Београдски Апелациони Суд налази: да је наређењем у тач. 4 чл. 97. закона о општинама таксативно набројано, о којим чињеницама општински суд може издавати сведочанства. У поменутој тачки наведеног члана спомиње се само сродство, владање и имовно стање становника дотичне општине, и ништа више. Дакле, према изричном наређењу тога члана, општински суд надлежан је за издавање једино уверења о сродству, владању и имовном

стању а није овлашћен још да издаје сведочанства о заједници имовине, односно живота својих грађана. Заједница живота и заједница имања различите су чињенице од оних првих, за које је општински суд овлашћен да издаје сведочанства,* па се с тога не може ни тумачењем дати општинском суду она власт, коју по закону нема. Овлашћење општинског суда, да може издавати уверења о имовном стању својих становника има се разумети тако, да је општински суд властан на основу прибављених доказа констативати само имовно стање својих грађана а не да је општинском суду дато право још и да издаје сведочанства о томе: у каквом се правном односу налазе више лица, која се према једном имању појављују као интересовани, тј. да ли им је имовина заједничка и да ли је заједнички уживају или сваки посебно.“

Касациони Суд у својој Општој Седници од 17. октобра 1928 г. под Бр. 11.700., усвојио је поменуће примедбе свога II одељења а речене противразлоге Апелационог Суда одбацио. Саопштио Т. И.

Да би могао бити предмет административног спора управни акт мора бити и коначан.

По чл. 18. закона о Државном Савету и управним судовима „појединац, коме је право или непосредни лични интерес заснован на закону повређен незаконитим актом управне власти, има право жалбе само на једну вишу управну власт. Против одлуке те управне власти може поднети тужбу само управном суду. Ако је та управна власт Министар, тужба се подноси Државном Савету.“ — Из овога законског прописа произлази да управни акт ма које управне власти не може бити предмет административног спора, већ да то мора бити акт више управне власти донет по жалби, дакле акт другостепене управне власти. Изузетно првостепена решења Министара, у смислу чл. 17. закона, дају места тужби Државном Савету а тако исто, по чл. 32. уредбе о пословном реду у Државном Савету и управним судовима, акта виших самоуправних власти управном суду. Али питање је да ли сваки управни акт другостепене власти, остављајући на страну као јасне случајеве из чл. 19. закона у којима тужба није допуштена, може бити предмет административног спора. Наиме, виша управна власт по изјављеној жалби може одобрити, преиницирати или поништити решење ниже управне власти. С тога, а да би се расправило постављено питање, потребно је испитати какво је дејство побројаних решења више управне

власти на акт ниже власти и каква је ситуација појединца у овим случајевима. Решење нише управне власти којим се одобрава решење ниже управне власти окончава административни поступак пред управним властима, на који начин је спорно питање административна власт дефинитивно расправља. Решење је постало извршно. Преиначавајући решење ниже управне власти виша управна власт и овде дефинитивно расправља спорно питање, чиме се окончава поступак пред управним властима и решење постаје извршно. У оба ова случаја појединац је добио решење којим се окончава поступак пред управним властима те он може против таквог решења поднети тужбу управном суду. Решење, пак, којим виша управна власт ништи решење ниже управне власти, садржи у примедбама директиву нижој управној власти за решење спорног питања. Као такво оно представља једну унутрашњу радњу управних власти, па се према томе и не издаје појединцима ради евентуалне употребе правних средстава. Те примедбе, као што се из изложеног види, ма какве да су, не представљају никакво коначно решење више управне власти јер не решавају дефинитивно спорну ствар, па се зато не може још ни сматрати да је њима повређено ма чије право или непосредни лични интерес заснован на закону. У овоме случају, према томе, недостаје један од битних услова за постојање административног спора а то је да управни акт вређа право или непосредни лични интерес тужиоца заснован на закону — чл. 15. зак. о Д. С. и У. С., — па зато такав акт више управне власти и не може бити предмет административног спора. Поднету тужбу за поништај решења више управне власти којим се ништи решење ниже управне власти, управни суд би морао одбацити по тач. 4. чл. 24. зак. о Д. С. и У. С. Нижа управна власт, међутим, за коју су примедбе више управне власти обавезне, има по њима доцније ново решење и издати га странкама. Незадовољна странка поднеће жалбу вишој управној власти, која ће првостепено решење одобрити пошто је донето по њеним примедбама. Тек на овај начин донето решење дефинитивно расправља спорно питање и окончава поступак пред административним властима, па ће се за поништај истог моћи поднети тужба управном суду.

Саопштво

Боривоје Ј. Франтловић

секретар Београдског Управног Суда

„Кад бранилац стец. масе оспори тражбину повериоцу, зато што исти није поднео пуноважне исправе, — онда суд,

у смислу § 58. зак. о стец. пост. треба да повериоца упути на грађ. парницу противу стечајне масе, а не да се упушта у оцену питања о јачем и слабијем праву, јер није у питању стварно, већ тражбено право.“

У стец. масу Б. С. Ц., поверилачка Банка, преко свог заступника, пријавила је своје потраживање, у износу од 2.176.097 дин. Уз пријаву поднела је као доказ, у овереном препису, извод из трговачких књига. На рочишту одређеном за ликвидацију тражница, бранилац стец. масе није признао горњу тражбину, пошто поверилачка Банка није поднела о томе пуноважне исправе.

Како је поверилачка Банка као доказ поднела у овереном препису извод из Банчаних књига, које се по чл. 12. трг. зак. могу за полудоказ сматрати, а бранилац стечајне масе није признао важност поднетих доказа, суд, у овом конкретном случају, решењем својим браниоца стец. масе, као слабијег у праву упути је на грађ. парницу противу поверилачке Банке, да путем спора докаже своје право.

По жалби браниоца стечајне масе, Касациски Суд примедбама бр. 10746/28. поништио је решење суда са разлога:

„Погрешно је првостепени суд што се упустио у оцену питања ко је јачи а ко слабији у праву, јер овде није у питању стварно, већ тражбено право, па кад је бранилац масе оспорио тражбину повериоцу, зато што исти није поднео пуноважне исправе, онда је суд, у смислу § 58. зак. о стец. пост. требао да повериоца упути на грађанску парницу, а он то није учинио.“

Поступајући по примедбама, суд је донео решење бр. 33128, и упутио поверилачку Банку на грађанску парницу противу стец. масе. Против овог решења изјавила је жалбу поверилачка Банка и Касациски Суд решењем бр. 15838/28. г. оснажио је решење првостепеног суда бр. 33128, којим је поверилачка Банка упућена на грађ. парницу противу стец. масе.

Саопштво Д. Д. Б.

За појам дела тешке повреде тела из § 177. крив. зак. поред осталог тражи се да код оптуженог у моменту извршења дела постоји и одређена намера да неког повреди.

Првостепени суд пресудом својом бр. 16048, нашао је, да у радњи опт. Светомира, што се на дан 20. јануара 1929. год., у сеоској кафани, једном боцом од два и по литра, коју је узео са келнера, бацно на тужиоца Војислава, која је ударила на сто, за којим је повређени Војислав седео, и разбила се, а парчад од исте флаше ударила повређеног

у десно око и пресекала очну јабучицу тако да је повређени обнелевидео, стоји дело тешке повреде тела злочине природе из § 177. крив. зак. и казнио га за ово дело са две године робије.

По благовремено изјављеним незадовољствима, Б. Апелациони Суд пресудом Бр. 3662, пренаичио је пресуду прв. суда са разлога:

Пресуда прв. суда у погледу квалификације дела не одговара закону, јер у радњи оптуженог што се бацио са боцом од 21/2 литра пуном ракије на сто за којим је прив. тужилац седео са својим друштвом, по нахођењу Апелационог Суда, не стоји дело из § 177. крив. зак., како је то погрешно прв. суд узео, већ дело из § 180. I од. крив. зак., јер код оптуженога у моменту извршења дела, односно бацања боце на сто, није постојала одређена намера, да неког повреди а најмање прив. тужиоца, већ је дело извршено нехатно, што се види из исказа сведока, који су на протоколу претреса под закљетком посведочили: да се оптужени са прив. тужиоцем није пре самог дела свађао, нити је уопште са њиме тада што говорио, а са њиме није ни у пријатељству.

Поменути сведоци даље утврђују, да је оптужени при извршењу дела био у напитом стању, што и сам оптужени признаје, те се, према начину извршења дела не може извести, да је оптужени баш том својом радњом намерно ишао на то, да прив. тужиоца повреди. Ово у толико пре, што се боца могла разбити и парчад са стола одлетети у другом правцу, те да у конкретном случају и не буде повређен, што најбоље утврђује баш та чињеница, да су за столом, на који је боца бачена, седели са прив. тужиоцем и други сведоци, како и сами изјављују и да ниједан од њих осим прив. тужиоца није повређен.

Па како Апелациони Суд налази, да је оптужени представљено дело извршио нехатно, јер и ако није имао једну одређену намеру, ипак је могао претпоставити да ће се флаша разбити и да парчад од ње могу кога од присутних, за столом где је она бачена и повредити, што се и догодило, то му се и казна има одмерити према наведеном законском пропису § 180, став I крив. зак. За ово дело Апелациони Суд казнио је опт. Светомира са једном годином затвора, а за дело из § 177. крив. зак. пустио испод суђења. Касациони Суд пресуду Б. Апелационог Суда оснажио је.

Слободино Д. Д. Б.

Првостепени Суд за град Београд, без обзира да ли спорна питања која ће бити предмет расправе, потичу из грађанског или трговачког посла, и да ли су парничари трговци или нетрговци.

I. И. А. својом тужбом од 5. марта 1925. г., упућеном Београдском Трговачком Суду, под Бр. 1061., представио је: да је још 1899. год. ступио заједно са својим шураком М., у радњу свога таста А., и да је заједно са обојицом био јавни ортак. По смрти његовога таста ступила су у фирму друга два шурака. Ортачки однос трајао је до 1. јануара 1920., када је он, тужилац, из ортаклука иступио. Писменом о разоручавању њему су призната извесна права у погледу њиховога заједничког непокретног имања. Ортаци су се, даље, обавезали да исплате фирмине дугове, а њему врате 30% од суме, која буде мање дата — од оне која је предвиђена. Писменом је утврђено: за закључени биланс на дан 31. децембра 1919. год. има служити као основица за обрачунавање; да су ортаци дужни да исплате све фирмине дугове, и да за сигурност извршења не смеју ни отуђити, ни заложити, делове у заједничком непокретном имању све до 1. маја 1922. год. У погледу надлежности Суда утврђено је писменом: да се сва спорна питања имају изнети пред изабрани суд.

Његови бивши ортаци управљали су непокретним имањем без његовога питања, вршили су оправке без његовога знања, нису исплатили фирмине дугове нити му о томе подносили извештај, нити су му дали дефинитиван обрачун. С тога их тужи Суду и моли за решење да има места саставу изабраног суда.

У одговору на тужбу Ј. су истакли и материјалне приговоре. Односно формалних приговора навели су, да Трговачки Суд није надлежан за расправу спорног питања. Јер оно, што тужилац тражи тужбом није трговачки посао већ чисто грађански.

II. Београдски Трговачки Суд је нашао: да се из тужбе и одговора види да су тужилац и тужени трговци, и да спорно питање потиче из трговачког односа, који постоји између парничара. По § 16. зак. о устрој. Трговачког Суда, Суд је надлежан да суди све спорове који се односе на уговоре и поравнања између трговаца. Како се из тужбе види да се спорно питање односи на пречишћавање трговачког односа из трговачког ортаклука — решио је 12. маја 1925. г., под Бр. 19.948: да је за доношење одлуке по овом спору у питању образовања изабраног суда — надлежан Београдски Трговачки Суд.

За расправу питања, да ли има места саставу изабраног суда надлежан је увек

III. Пуномоћник тужених у својој жалби истакао је:

1. Да оба парничара нису трговци, јер је тужилац то престао бити још 1. јануара 1920. год., када је иступио из ортаклука.

2. Да ни природа непречишћених односа није трговачке, већ грађанске природе. На име, тужбом се тражи да избрани суд расправи питања: о издању непокретног имања под закуп, о оправци непокретног имања и о томе да ли су тужени исплатили дугове, које су примили на себе.

Касациони Суд је нашао: *да ни једним прописом закона о успројству Трговачког Суда није предвиђено да је Трговачки Суд надлежан за доношење одлуке по питању о саставу избраног суда и расматрању пресуда избраног суда, — без обзира на то да ли су парничне стране трговци и без обзира да ли је посао трговачке природе или обичан грађански правни посао. С тога је својим решењем од 1. октобра 1925. год. под Бр. 8455. поништио решење Трговачког Суда.*

IV. Поступајући по тим примедбама као обавезним, Београдски Трговачки Суд је 21. децембра 1925. год. под Бр. 51058., решио: да за доношење одлуке по овом спору у питању образовања избраног суда није надлежан Трговачки Суд.

Саопштно: Самуило Демајо, адвокат.

Деловођа филијале трговачке радње не може бити лице које има своју сопствену протоколисану трговачку радњу.

Друштво за продају „Сингер шиваћих машина“, тражило је одобрење од Трговачке Коморе за отварање своје филијале, именујући за деловођу те своје филијале Н. Н. трговца из истог места.

Трговачка Комора решењем бр. 13182, од 11. децембра 1928. год., одбила је Друштво од тражења, налазећи да деловођа у једној трговачкој филијали не може бити лице, које и сам има и води на своје име протоколисану трговачку радњу, већ да у месту г. Н. одреди друго лице за деловођу, или да г. Н. одјави прво своју радњу по § 6. трг. зак., па да се онда одобрење њему као деловођи филијале може дати.

Овакво решење, Комора мотивише овим разлозима: „По чл. 8. закона о радњама ако неко лице жели да отвори *филијалу* своје радње мора назначити нарочитог деловођу исте филијале.

Пошто, дакле закон не дозвољава да једно исто лице води и *главну радњу* и *филијалу*, онда аналогно томе, једно лице не може и *водићи своју радњу* и бити *деловођа у филијалу* *истоје радње*.

Како је молилачка фирма за деловођу ове своје филијале одредила лице, које има своју сопствену протоколисану трговачку радњу, то се има од овог тражења као неумесног и незаконитог одбити.

Саопштно: Д. Д. Б., судија.

О диспозитиву пресуде у вези са урачунавањем притвора оптуженом.

Дешава се да Касациони Суд, наш највећи суд у земљи, различито решава поједина питања из области кривичног права у својим одељењима; а бивало је случајева, и у истим одељењима и у кратким размацима времена. Један такав случај објављен је у Архивској свесци за јануар тек. године*). Сличан случај објављујемо и ми у овом чланку. Додуше, ово није једнак случај са оним који је објављен у Архиву, не бар у погледу одељења, јер тамо је неједнаке одлуке довело једно исто одељење, док овде различита одељења.

Питање, које је било предмет неједнаког решавања, а које ми овде наводимо, у овоме је: *Да ли треба у диспозитиву пресуде тачно израчунајти колики је притвор који се урачунава оптуженом у казну, с обзиром на чл. 3. Уредбе о убрзању рада, § 64. казн. закона и § 156. а. крив. суд. пост., и ако је већи од досуђене му казне, или конституише само то: пошто је више издржао у притвору, до се одмах пушта у слободу.*

Ево тог примера из којег се види, како Касациони Суд расправља ово питање:

По кривци Д. Б. пресудом Првостепеног суда пећског — као поротног, бр. 7266. од 22.-V-1928. год., који је одговарао за више дела, исти је осуђен за сва дела са једном годином дана затвора, за коју је држ. суд у диспозитиву пресуде дословце казао ово: „Опт. Б... казна се има рачунати од 22. августа 1927. г., као дана прве изречене пресуде, а у казну му се *рачуна више одлежани притвор*, код суда и иследне власти, по одбитку рока за ислеђење, па како је издржао више то се има пусти у слободу“.

Касациони Суд ништећи закључак државног суда ове пресуде, између осталог поиништио га је и са разлога, што:

„3.) Све време које је оптужени провео више у притвору, и које му се по § 156. а. крив. суд. пост. и чл. 3. Уредбе о убрзању рада, у издржану казну урачунава, државни је суд био дужан у диспозитиву своје пресуде *да тачно одреди то време*, а не да само сумарно нагласи да му се и то време у казну

*) Радосав Ј. Перуновић: Архив за правне и друштвене науке, књига XVIII (XXXV). Бр. 1. Београд, 1929. год.

урачунава, као што је то државни суд у овом случају урадио."

Ову одлуку донео је Касациони Суд у свом првом одељењу 12. децембра 1928. год. под бр. 14869.

Даље, по кривици Б. З., из Ујмира, који је одговарао код истог суда за дело из § 177. казн. законика, оптужени је кажњен за то дело са 15 дана затвора, пресудом Пећког прв. суда бр. 12679. од 15.-X-1928. г. У погледу питања, од када му се казна има рачунати и притвора који му се у казну има урачунати, казато је у диспозитиву наведене пресуде ово: „Да би му се казна имала рачунати од данас, као дана прве изречене пресуде, али како је у *притвору издржао више* од досуђене казне, то се има одмах пустити у слободу."

Ову пресуду одобрио је Скопљански Апелациони Суд у I одељењу пресудом својом бр. 5041. од 30. новембра 1928. године, са једном допуном разлога која се односила на одустанак приватног тужиоца.

Државни тужилац у жалби противу ове пресуде Апелационог Суда, позивајући се на предњу одлуку Касационог Суда, тражио је да Касациони Суд поништи ову пресуду Скопљанског Апелационог Суда, са разлога са којих је Касациони Суд поништио наведену пресуду по крив. Д. Б. Но Касациони Суд одлуком бр. 1533. од 16.-II-1929. год., у свом IV одељењу, одбацио је жалбу државног тужиоца, а пресуду Скопљанског Апелационог Суда *одобрио*.

Као што се види, Касациони Суд у свом I и IV одељењу, у кратком размаку времена од два месеца, донео је две супротне одлуке по једном истом питању. Иако ово питање није од толико велике важности, јер је више формалне природе, пошто било да се тај притвор тачно израчуна или не, ако он износи више од досуђене казне, оптужени се има пустити у слободу, ипак не би излишно било донети начелну одлуку по овом питању.

Слободно
Јов. Б. Мијушковић.

Један случај, код Неспорних дела судије, који је добио интересантан обрт.

Почињаша Н. Н. оставила је следеће завештање, које гласи:

Тестамент.

Ја Н. Н. удова.

Моју кућу у . . . улици бр. 15-а.

Моје акције код . . . банке. Пет словом 5 акција . . . завода, осам словом 8 акција по две уједно Црвеног Крста, 6 и дуванска 6 лоза.

Од накита два прстена од брилијаната

и један од дијаманта, 2 минђуше од брилијанта, 1 брош од брилијанта и 4 од дијаманта и мој медајон златан, то има да се све претвори у новац сав накит.

Са овим непокретним и покретним имањем има да рукују Н. Н. трговац и то је мој сусед и мој брат од тетке Н. Н., учитељ.

Мојој браћи од стрицева Петку, Јанку и Василију, има им се дати по 100 динара на ту тролицу што чини триста динара, Н. Н., удови по 300 дин. а тако и Јевдокији Петровић триста динара, а тако и у варош Х да се да 300 динара (а тако и у) дом сироте деце 500 динара, певачкој дружини „Младост“ у варошима Х и У по 500 динара.

Да се сахраним пристojно и то у вароши Х. у гробницу мога деде почившег Огњана, лимара.

А ствари из куће да се даду ономе или оној који ће се наћи око мене и око саране и за годину дана за парастосе који ће жито спремати и друго то се има њима дати.

Са кућом нека ураде како за сходно наћу мој сусед Н., трговац и брат Н., учитељ то су они који сам оне раније напред споменула у тестаменту.

Ово је моја последња жеља да се ово изврши не може ово нико кварили онај тестамент ово сам при чистој свести написала и подписала својеручно.

3. јануара 1897.
Београд.

Н. Н., удова.

Молим мог суседа и брата и Суд да сам горе заборавила да кажем мој прстен од брилијаната да се прода као што сам и горе казала, те да се за тај новац купи прстење простије мојим синовцима Нићифору, Вери и Ставојлу то су деца мојих девера то им је успомена од стрине Н. Н., 15-а . . . улица.

Њена браћа од стрицева, Петко, Јанко и Василије, преко свога пуномоћника — адвоката, изјаснили су се против тестаментa, како у погледу његове важности, — јер не испуњава, по њему, услове § 430. грађ. зак., — тако исто и у погледу његове истинитости.

Молили су суд да се расподела ове заоставштине изврши по законом реду.

Неспорних дела судија, својим решењем, упутио је извршиоце горњег тестаментa на редовну грађанску парницу, као слабије у у праву, противу законских наследника поч. А. Н., — њене браће од стрицева, те да тим путем докажу важност и истинитост тестаментa.

По благовременој жалби извршиоца тестаментa, Апелациони Суд, својим примедбама, поништио је горње решење и то са ових разлога: „погрешно је судија у разлозима

свога решења нашао, да у тестаменту пок. Н. није прецизно одређен наследник кад се из истог тестаментна види, да је поч. Н. извесним лицима оставила одређену квоту свога имања, те су та лица и њени тестаментални наследници — § 454. грађ. зак.

Даље, кад је заступник законских наследника, Петка, Јанка и Васиљка, приликом расправе ове масе, оспорио аутентичност тестаментна пок. Н., онда је судија требао да у свему поступи по чл. 92

Нисмо задоцнели, иако ћемо, тек, сада изнети, да је почивша Н., према уверењу о сродству, оставила, после своје смрти, од најближих сродника, три рођена брата од стрица — Петка, Јанка и Васиљка — и једну рођену сестру од стрица, Гордану.

Примедбе Апелационог Суда биле су саопштене свима заинтересованима, и извршиоцима као и њеној браћи од стрица односно њиховом адвокату, пуномоћнику.

По саопштењу ових примедба пуномоћник се је изјаснио сада, да признаје важност поменутог тестаментна али да остаје, при својој ранијој речи, у погледу његове важности т. ј. оспорава му правну важност.

Неспорних дела судија, пошто је ствар, опет, дошла на мртву тачку, донео је одлуку, да се тестамент пок. Н. саопшти њеној рођеној сестри од стрица Гордани.

И тако, у једном случају, изјавља покојничине сестре биће „Deus ex machina“.

Саопштио: Душан П. Мишић, судски писар.

Увреда и клевета нанета јавним правозаступницима, у њиховом правозаступничком позиву, дело је из § 104., а не из § 210., одн. § 213. казн. закона.

Опужени Ђ. из П. решењем Пећског прв. суда Бр. 5221. од 23-IV-1928. год. стављен је под суд за дело из § 210. казн. зак., зато, што је у одговору на тужбу нанео клевету заступнику тужилачке стране М. З., адвокату из П.

Касациони Суд у свом дежурном одељењу нашао је, да у оваквој радњи опт. Ђ. стоји дело из § 104. казн. зак., и својим примедбама Бр. 8027. од 4-VII-1928. год. поништио наведено решење са ових разлога:

„За постојање дела из § 104. казн. зак. потребно је, да је увреда нанета лицима набројаним у пом. закон. пропису, или јавном служитељу приликом званичног рада. Како је међутим законом о правозаступницима деловање ових у њиховом правозаступничком позиву оглашено јавном функцијом — чл. 28. зак. о правозаст., то и увреда нанета им у њиховом званичном правозаступничком раду, не би било дело казнимо по § 210. казн. зак.,

већ дело из § 104. истог закона. Зато је погрешно првостепени суд, кад је и поред своје констатације, да су инкриминисани изрази били упућени прив. тужиоцу и односили се на његов правозаступнички посао, нашао, да поборањем у овом зак. пропису нису обухваћени и правозаступници“.

Поступајући по овим примедбама суд је опт. Ђ. ставио под суд за дело из § 104. казн. зак., а затим и пресудом Бр. 15647. од 18-XII-1928. год. и осудио, такође, за исто дело.

Но Скопљ. Апелац. Суд у свом првом одељењу пресудом Бр. 592. од 4-II-1929. г. преиначио је наведену пресуду прв. суда са ових разлога:

„Када је оптужени Ђ. . . . у свом одговору на тужбу написао инкриминисане изразе:

онда у оваквој радњи оптуженог стоји дело јавне клевете из § 210. кривичног законика, а не дело из § 104. ал. II крив. законика, како је то био нашао првостепени суд у овој својој пресуди, јер приватни тужилац М. З. адв. из П. није лице у својству оних лица која су побројана у § 104. крив. зак., па није био у том својству ни кад му је оптужени ову клевету нанео,“

Али, по жалби држ. тужиоца, Касациони Суд у свом IV одељ. примедбама Бр. 3248. од 12-III-1929. г. поништио је ову пресуду Апелационог Суда са разлога, што је: „чл. 28. закона о правозаступницима деловање ових у њиховом правозаступничком позиву оглашено . . . јавном функцијом, те се увреда, одн. клевета, нанета им у њиховом правозаступничком позиву има сматрати као дело из § 104. казн. зак., а не из § 210. казн. зак., зато је погрешно Апелациони Суд, кад је преиначио пресуду првостепеног суда, нашао, да § 104. нису обухваћени и јавни правозаступници приликом делања у њиховом правозаступничком позиву, и нанету клевету приватном тужиоцу З. као лицу, које није у својству оних лица из § 104. казн. зак. подвео под § 210. казн. зак.“

Наравно, Апелациони Суд усвојио је ове примедбе и решењем својим Бр. 1483. од 22-III-1929. год., у свом I одељ., опт. Ђ. пустио испод суђења, с обзиром на Указ Н. В. Краља од 6-II-1929. год. о помиловању и амнестији.

Саопштио

Јов. Б. Мијушковић.

Око § 386. грађ. суд. поступка.

Поверилац Н. Н. тражио је код Првостепеног суда прибелешку на имање свога дужника К. П., а за обезбеду меничног по-

траживања у 20.000. дин. са 8% год. интереса од протеклог рока па до наплате.

Својим решењем суд је одобрио предњу прибелешку и решења о прибелешци била су достављена обема странама.

Трећег дана, по пријему овога решења, поверилац је изјавио жалбу Касационом Суду жалећи се, да му суд није обезбедио и онај интерес који је тражио и за који је поднео доказе.

Касациони Суд је оснажио предње решење, пошто је, по речима вишега суда, првостепени суд обезбедио тражени интерес у свом оригиналном решењу, и пометња је само дошла услед техничке грешке учињене при препису решења о прибелешци.

Заплет сада настаје.

Пошто су протекла, скоро, два месеца како су заинтересоване стране примиле решење о прибелешци — дужник К. П. затражио је скинуће предње прибелешке, мотивишући своје тражење фактом, да поверилац није правдао горњу прибелешку.

На месец дана по овом акту, поверилац је правдао одобрену прибелешку.

Усвојивши наводе дужникове, суд је скинуо тражену прибелешку, коју је био Касациони Суд још пре подношења правдајуће тужбе, оснажио.

На ово решење обе су „парничне“ стране изјавиле жалбу, од којих је занимљива — бар за ово наше питање — жалба повериоца Н. Н.

Она у свом једном делу гласи:

„На решење првостепеног суда бр., којим је по тражењу Н. Н. одобрена прибелешка на имање именованог К. П., Н. Н. изјавио је благовремено жалбу Касационом Суду и по истој Касациони Суд решењем својим од бр. оснажио је решење првостепеног суда а жалбу је Н. Н. одбацио.

Ово решење Н. Н. је примио што је на рецепису о пријему поменутог решења Касационог Суда, који се налази у актима овога предмета изрично и означено, истога дана је тужба у циљу правдања поменуте прибелешке написана, па затим — четири дана доцније — првостепеном суду са рецеписом послата.

Како се тужба није могла пре поднети него што Касациони Суд по жалби своју коначну одлуку не донесе, и како је коначну одлуку примио Н. Н. па и поднета правдајућа тужба која је суду — четири дана доцније — испослата, благовремена је, јер по § 386. грађ. суд. пост. тај је рок петнаест дана, а према § 329. грађ. суд. пост. почиње тећи од дана када је коначна одлука Касационог Суда странци у овом случају Н. Н. саопштена, а то је....“

Касациони Суд поништио је решење о скинућу прибелешке а са разлога:

„По § 386. грађ. суд. пост. поверилац је дужан да преда суду оправдајућу тужбу за петнаест дана од дана пријема решења о уважењу прибелешке, али се тај рок рачуна од дана када је дотично решење према њему постало извршно. Како је пак на решење о одобрењу прибелешке бр. изјављена жалба баш од стране повериоца, то се тај рок у овоме случају има рачунати од дана када је поверилац примио решење Касационог Суда, којим је пом. решење првостепеног суда за снажно оглашено, — те отуда овде нема места примени прописа тачке 4. § 392. грађ. суд. пост.“

Ми ћемо покушати да дамо своје мишљење о овом питању.

Нама изгледа да средство обезбеђења (забрана и т. д.) није само себи циљ. Оно представља истина, принуду према дужнику али, у односу на повериоца, оно даје максимум сигурности, да ће се, у потребном моменту, моћи реализовати његово потраживање.

Како, пак, средство обезбеђења ставља дужника у тешку ситуацију, законодавац није хтео да трајање тога стања зависи од самог повериоца, пошто постоји бојазан да би поверилац своје право злоупотребио. И та слобода кретања — повериоца — скраћена му је обавезом, да правда свој акт у року од 15 дана, по пријему решења о забрани и др., иначе се указује могућност дужнику да скине везе обезбеђења.

Закон је хтео да поверилац оправда свој хитар и обзрив поступак учињен према дужнику т. ј. да покаже да дужник неће или не може, на леп начин, да измири свој дуг односно, да је на ступио један од случајева из § 394. грађ. суд. пост. и других сличних.

У нашем конкретном случају поверилац Н. Н. није поступио по закону. Он је својом жалбом на решење о прибелешци могао да продужи у недоглед једно стање које, услед своје тежине, треба да буде привремено па, према томе, што краћег трајања. — Ова одредба, нама се чини да се не варамо, спада у ред одредаба јавно-правног карактера.

Зато мислимо да суд није погрешно када је, на захтев дужника К. П., скинуо прибелешку одобрену повериоцу Н. Н.

Кратка осуда — пресуда није условљена тражењем неког средства обезбеђења и, у том, као пре, не зависи ни од тога, да ли је одобрено или није (коначно) тражено средство обезбеђења.

Та два акта — акт тражења прибелешке и т. д. и правдајућа тужба — имају два за-

себна правна живота и први, неоспорно, својом појавом, изазива други у одређеном року, законом предвиђеном — иначе може да се угаси и он сам.

Понављајући оно што смо већ раније рекли — правдање прикљешке имало је доћи аутоматски по законом путу, независно од судбине саме прикљешке, док је њено одобравање — прокрчено самостално себи путању својим сопственим правним средствима.

Саопштио

Душан П. Мишић,
писар Варошког Суда.

Нешто о такси на удовички ужитак.

Ми смо приметили да је пракса врло нестална при одређивању ове таксе. Подлога њена узима се од случаја до случаја ма да је, према нама, прецизно, законом, обележена. Стога ћемо се позвати на неколико законских прописа који ће нам, ако се не варамо, дати за право, у погледу предњег тврђења.

Када се пажљиво прочитају §§ 412., 413., 414. и 415. грађ. зак. — не водећи рачуна о §§ 774. и 775. грађ. зак., пошто се односе на брачне уговоре — долази се до овог закључка:

1.) Целокупна заоставштина мужевљева служи за основу удовичком ужитку; и из овога излази као последица:

2.) Нико не може окривити ту основу па ни сам супруг у својој последњој вољи.

Ценећи крвне везе и моралне обавезе, законодавац је сузео ово генерално право удовино двама изузетцима, и то:

1а) они, који су до смрти мужевљеве учествовали у ужитку са његовог имања, ту повластицу имају и после његове смрти;

2а) ако се неки блиски сродници, лимитивно побројани, не би могли сложити са удовом или она с њима, и ако би сви они били повезани између себе заједничким уживањем мужевљевог имања, та би се заоставштина, онда, поделила, на све њих, и са једног таквог дела удова би имала неограничено право уживања, наравно, не ослобађајући се, при томе, последица принципа из § 24. грађ. зак.

Као што се види, не би требало да пракса лута.

Чим се утврди кога је супруг-муж оставио, поред удове, после своје смрти, нарочито, када се утврди која су лица живела под једним кровом (фигуративно узето) са удовом и њеним бив. супругом, — сама се огржава база удовичком ужитку. И да би он, сада, добио своју фискалну димензију, имамо се послужити таблицом из т. бр. 23. закона о

таксама, уз припомоћ чл. 25. истог закона. Просто речено, израчунати, прво приход — ужитак заосталог имања, као да је удова остала сама по смрти њеног мужа, па потом тај ужитак изражен у односу на закон о таксама поделити бројем учесника — где се убраја и удова и количник што се добије, представља висину таксе за удовин ужитак.

На завршетку — усуђујемо се да приметимо да је закон оставио једну празнину, не водећи рачуна о годинама старости оних, који остају на уживању имања са удовом док, међутим, није пропустио, у погледу њене старости, да изведе читаву скалу (чл. 25. зак. о такс.). Јер, остала удова, на уживању, са дететом на сиси, или у двадесетим годинама (водити рачуна о § 117. и сличним грађ. зак.), са заовом млађом или старијом, она плаћа увек исту таксу, иако величина њеног ужитка или бар његова перспектива зависи, у многоме од оваквих чињеница.

Саопштио:

Душан П. Мишић,
писар Варошког Суда.

Један интересантан сукоб надлежности између Првостепеног Суда и Министра Унутрашњих Дела.

Господин Министар Унутрашњих Дела, актом својим И. Бр. 348. од 24. фебруара 1928. г. доставио је Суду овоме, да језмене Првостепеног Суда за град Београд и њега, Министра Унутрашњих Дела, наступио негативан сукоб надлежности у погледу разматрања решења по предмету забране Ђ. П. из Београда. Сукоб се састоји у следећем: Градски Суд за град Београд и Чукарицу за извршења, донео је своје решење под бр. 19049/924. г., којим је Ђ. П. у погледу тражења да се њене ствари, које су пописане по забрани Ђ. П. иставе из пописа, упућена као слабија у праву на редован грађански спор. Противу тога решења Град. Суда, она је изјавила жалбу Првостепеном Суду за град Београд, који се одлуком својом бр. 50282/927. г. огласио ненадлежним за разматрање тога решења са разлога, што је закон о градским и среским судовима, по коме је Првостепени Суд био надлежан за разматрање ових решења, престао да важи, па је предмет вратио извршном одељењу Управе Града Београда, да га достави на разматрање вишој надзорној управној власти.

Извршно одељење Управе Града Београда спровело је према овој одлуци Суда предмет Министарству Унутрашњих Дела, као вишој управној власти, но Министарство се такође огласило ненадлежним за разматрање, са разлога: што Министарство Унутрашњих

Дела, као управна власт није овлашћено ниједним законским прописом да разматра решења судске власти, а у смислу начела поделе власти, које је и Уставом санкционирано — чл. 46.—48. Устава и по ставу 3. чл. 3. Уредбе о ликвидацији градских и средњих судова, види се, да су за решења ове врсте за разматрање надлежне судске власти а не управне, одн. извршне. Зато је молио Касациони Суд, да у смислу чл. 110. става 2. Устава, доносе своју одлуку о томе: која је власт надлежна за разматрање напред поменутог решења Градског Суда за град Београд и Чукарицу за извршења.

На основу §-а 8. Зак. о своме устројству у в. става 2. чл. 110. Устава, Касациони Суд узео је овај предмет у разматрање, па је по разматрању нашао:

Решење о коме је овде реч, донето је од стране Градског Суда као пуномоћног судског органа, па је за разматрање таквих решења надлежан редован суд, па било да су таква решења донета од стране градског или средњег суда у местима где он постоји, било да су та решења донета од стране полицијских власти, јер у таквим случајевима полицијске власти не раде у својој улози чисто управној, већ као помоћни судски органи.

По нашем позитивном праву, по одредбама крив. судског и грађан. суд. поступка, као и по закону о истражним властима, полицијске власти поред своје чисто управне надлежности, имају и једну посебну специјалну надлежност, као помоћни судски органи, пошто код нас није постојала и не постоји установа судских извршитеља као помоћних судских органа, који су инкорпорирани код редовног судства. Таква је улога полицијских власти на пример по крив. суд. поступку, кад се оне појављују као иследне власти, у том случају све њене одлуке по предметима ислеђења не подлеже разматрању више управе надзорне власти, већ надлежних редовних судова. Исти је такав и улогом полицијских власти и по грађанском судском поступку; сви послови које оне предузимају по одредбама тога закона и све одлуке које она по њему донесе, све то оне раде у улози помоћних судских органа а не у улози чисто управне, и све те њихове одлуке које оне доносе у томе својству, подлеже разматрању редовних судова а не виших управних органа. Зато је нетачно гледиште Првост. Суда за град Београд, да он није надлежан за разматрање напред поменутог решења градског суда с тога, што је закон о средњим и градским судовима престао да важи, јер ако је он престао важити, остале су на снази одредбе

грађ. суд. поступка, по којима полицијске власти имају надлежност помоћних судских органа. Ликвидације средњих и градских судова има само тај значај и домаћај, да надлежност тих судова, пренесе сада понова на полицијске власти т. ј. пренесе на њих улогу помоћних органа суда. То се најбоље види и из уредбе о ликвидацији градских и средњих судова од 9. октобра 1925. г. којом је прописан само поступак у ликвидацији тих судова.

Према свему до сада изложеном, Касациони је Суд нашао, да је за разматрање решења Градског Суда за град Београд и Чукарицу за извршења, бр. 19049., надлежан Првостепени Суд за град Београд, а не Господин Министар Унутрашњих Дела, па зато враћа ове акте Првостепеном Суду за град Београд с тим, да је о томе извештен и Господин Министар Унутрашњих Дела.

Саопштио Л. Д.

Да је поравнање закључено на превари има се утврђивати у кривичном процесу по кривичној тужби оштећеног, а ако је оштећени за то поднео грађанску тужбу, превара се има утврђивати по начелима кривичног права.

Драгомир је оптужен Шабачком Првостепеном Суду за то што је са пок. Ј. као пуномоћником М. и Ж. 25. јануара 1927. г. споразумно и у намери да оштеће М. и уд. Ж., закључно поравнање код Шабачког Прв. Суда о деоби заоставштине пок. В. а оца пок. В. и његовог, по коме је од 41.87 ха. земље М. као наследници припало 10.61 ха. и нешто у зградама у место да јој припадне половина, — чиме је учинио дело преваре из тач. 1. § 253. крив. зак.

Шабачки првост. суд је у оваквој радњи опт. Д. нашао дело преваре из поменутог прописа.

Постојање представљеног дела и кривична одговорност његова утврђује се признањем о закљученом поравнању протоколом процеса делене имовине по којем је М. и Ж. припало 9.52 ха. и нешто покретности у вредности 226.413.50 дина., а све остало опт. Д. и то 32.34 ха. у вредности 594.008.50 дина., писменом пок. Ј. о примљеној од Д. меници на 50.000 дина., која се односи на поравнање и извештајем банке о есконтовању ове менице. Против њега стоји и то, што је од тужитеља крио да се са његовим пуномоћником поравнао.

Па је решењем својим од 16. окт. 1928. г. Бр. 50138 ставио опт. Д. под суд.

Касациони Суд у I одељењу по жалби оптуженог, примедбама од 27. новембра 1928. г. Бр. 14081, поништио је решење са разлога:

„По II одељку § 146. грађ. суд. пост. поравнање пред судом закључено може се уништити ако се докаже да је на превари или обмани учињено. Према овоме закон. пропису елементи преваре и обмане имају бити утврђени у редовном грађ. суду пред првостепеним судом пред којим је поравнање закључено.

У овом случају поништај поравнања закљученог пред тим судом није тражен на начин изложен у пом. закон. пропису, већ су прив. тужиоци поднели кривичну тужбу противу оптуженог хтејући тиме, да у кривичном процесу утврде постојање преваре приликом закљученог поравнања, што је противно II од. § 146. грађ. суд. пост., јер поменуто поравнање, које има снагу извршене судске пресуде има се сматрати као правно важно, све док се на начин изложен у II од. § 146. грађ. суд. пост. не уништи па тек по томе, може се доказивати постојање дела из тач. 1. § 253. крив. зак.“

Првостепени Суд није усвојио ове примедбе, већ је под 13. дец. 1928. г. Бр. 61115 дао ове противразлоге:

„Дело, за које је Д. оптужен ислеђује се на тужбу прив. тужиоца — § 253. посл. ал. 4. § 258 крив. зак., а по § 31. крив. суд. пост. иследна власт је дужна предузети ислеђење по сваком делу где постоји тужба прив. тужиоца, те по истом пропису власт мора повести истрагу за извршено кривично дело, које се ислеђује по приватној тужби увек кад тужба постоји, што је овде случај.

По § 174. грађ. суд. пост. ако би се при извињању каквог грађ. спора обелоданило какво казнимо дело кога парничара, а од ислеђења овог дела и пресуде зависило би решење грађ. питања, онда ће се од грађ. извињања застати и предузети кривична истрага противу кривца. Дакле прво се расправља питање о кривичном делу.

Да се кривично ислеђење мора завршити пре грађанског види се и из § 12. крив. суд. пост., по коме се у кривичном спору не сматра за истинито оно што је доказано из грађ. суд. пост. грађанском пресудом утврђено, већ обрнуто што је кривичном пресудом утврђено има се сматрати за истинито и у грађанској парници. Према овом пропису, ако би се стало на гледиште I одељења Касационог Суда, онда би после завршеног грађ. спора имао да се поведе кривични спор, ако би се хтело, да евентуални извршилац дела искуси законску казну.

Са свега напред наведеног, погрешно се Касациони Суд позива на II од. § 146. грађ. суд. пост. наводећи да се поравнање може уништити само у грађанском спору, јер кад би се овај и повео, са њим би се по § 174. грађ.

суд. пост. морало застати кад год би то која страна хтела, јер у конкретном случају од постојања представљеног дела зависи и решење грађанског питања. По § 146. грађ. суд. пост. ако се докаже, да је поравнање на превари и обмани учињено, онда ће се поравнање уништити. У § 146. грађ. суд. пост. не говори се о томе на који ће се начин утврдити превара или обмана. Према томе тужилац одређује својом тужбом да ли ће се превара и обмана утврђивати у грађанском или кривичном спору.

Кад је овде подигнута кривична тужба онда се превара има утврдити по прописима кривич. суд. поступка. А да је тужилац хтео да води грађански спор, он би поднео грађанску тужбу.

Ако би се поништај поравнања тражио грађанским спором, појављује се питање, шта се по грађ. закону сматра за превару. Превара се помиње у §§ 537. и 859. и нигде више. Али ни ови прописи ни § 146. грађ. суд. пост. не даје дефиницију преваре, те би у грађ. спору судија имао ово питање да расправи или позивањем на здрав разум и природну правницу — § 8. грађ. зак. или позивањем на прописе кривичног закона — §§ 251. и 253. крив. зак. По мишљењу Првостепеног Суда судија би се при расправи овог питања морао пре позвати на прописе кривичног закона који говоре о превари, овог питања морао пре позвати на прописе кривичног закона који говоре о превари, јер је ово кривично правни појам, него на ма који пропис приватног права.

Да законодавац није мислио да се питање преваре и обмане расправља по прописима грађ. суд. поступка види се и из § 303. грађ. суд. пост. у коме се каже, да се предмет парнице расправља пресудом, а решењем само споредна питања, док ако би се овде усвојиле примедбе I одељења Касационог Суда, онда би се овде главно питање важности поравнања имало расправити решењем по императивном наређењу § 146. грађ. суд. пост. а то би, као што је речено, било противно § 303. грађ. суд. поступка.

Касациони Суд у Општој Седници од 1. јануара 1929. год. Бр. 15450. усвојио је противразлоге Првостепеног Шабачког Суда а примедбе свог првог одељења одбацио.

Суђење по слободном уверењу у смислу закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави.

Касациони Суд Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у I одељењу своје размотрио је по жалби опт. Б. К. и осталих оптужених због дела из тач. 2., 5. и 7. чл. I и из

ст. II чл. 2. зак. о зашт. јавне безбедн. и поретка у држави и дела из I ст. § 50. крив. зак. заједно са пресудом Скопљанског Апелационог Суда од 23. маја 1928. год. Бр. 2387, којом је одобрена пресуда Штипског Првостепеног Суда од 16. марта 1928. год. Бр. 3230, — па је нашао да иста не одговара закону са ових разлога:

„Погрешно је Апелациони Суд, што је одобравајући пресуду Штипског Првостеп. Суда усвојио ниже изложене разлоге истога у погледу опт. Д., П. и К., да се према њима има применити смртна казна, сматрајући да је испуњен услов из § 243. од. I крив. суд. пост., услед тога, што је чл. 19. зак. о зашт. јавне безбедн. и поретка у држави изменио § 243. од. I крив. суд. пост. у том правцу, што се за постојање признања не траже сви услови из 225. крив. суд. пост., већ да је довољно да суд по слободном уверењу утврди постојање признања оптуженог, и да такво признање овде постоји.

Спорни разлози нижих Судова, које Касациони Суд сматра за погрешне гласе према првој пресуди овако:

Даље суд налази: по чл. 19. закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави, за сва кривична дела из истог закона, суд по слободном судијском уверењу суди, како о постојању кривичног дела и кривичне одговорности, тако и о постојању олакшавних и отежавних околности, јер од истих зависи величина саме кривице, па дакле врста и величина казне. Осим тога, по истом чл. 19. пом. закона, суд цени по свом судијском уверењу и постојање признања као доказног средства и суд налази по свом слободном уверењу да овде, као што је већ изложено за свршено дело из тач. 7. чл. 1. пом. закона постоје и признања оптужених: Д. Ж., П. Б. и К. Д. и зато суд налази да се овој тројци, оптужених за ово дело из тач. 7. чл. 1. пом. закона, које се, као што је по-казано, има казнији првостепеном судијском казном из I става чл. 19. пом. закона, казна има одмерити по I ставу чл. 2. пом. зак. и налази да овде према изложеном има места примени смртне казне и према овој тројци оптужених. — § 243. I став крив. суд. пост. Дакле, суд налази да и постојање признања, као доказног средстава, које се по § 243. I става крив. суд. пост. изражи за примену смртне казне, суд има да цени по свом слободном уверењу према чл. 19. пом. зак., а не по принудним законским доказима према § 225. крив. суд. пост. Ово мишљење суда одговара и чл. 19. пом. закона, по коме се дела из чл. 1. пом. зак. од 2. августа 1921. год. имају у целом пресудити по слободном

судијском уверењу. Према томе, мора се рећи да је поменути чланом 19. пом. закона, у самој ствари изменен и став I § 243. крив. суд. пост. и пројумачен у том смислу да се изражено признање из I става § 243. крив. суд. пост. има утврдити по слободном судијском уверењу, а не по принудним законским доказима, где нема места примени § 225. крив. суд. пост. Ово се тумачење чл. 19. пом. закона и 1. става § 243. крив. суд. пост. мора усвојити са обзиром и на оне и овако организоване нападе од стране бугарске македонске револуционарне организације против наше Државе, која је управо, непосредни предмет напада код дела предвиђених у чл. 1. пом. закона од 2. августа 1921. год., због чега овде не може да се примени законодавно тумачење од 10. јануара 1879. год., којим је укинута оно раније законодавно тумачење од 25. октобра 1872. год., по коме пропис 1. става § 243. крив. суд. пост. није важно за дела, која по закону подлеже суђењу поротног Суда, и у овом тумачењу од 10-1-1879. стоји доиста, да се наређење § 243. на сва, па и на она која порота суди, примени. Ово законодавно тумачење важи, дакле, за дела која суди поротни суд, и код којих, поред пороте, која суди, по слободном уверењу, суди још државни суд по законским, принудним доказима, али не важи и за дела из закона од 2. августа 1921. год., која суд, по чл. 19. истог закона суди у целоце, а не делимично по слободном уверењу“.

Касациони Суд сматра да ово схватање није тачно са следећих разлога:

Закон о заштити јавне безбедности и поретка у држави од 2. августа 1921. год. дошао је као допуна свима општим казним законима према текстовима, како они постоје у појединим покрајинама наше Државе. То се види из текста чл. 1. истог закона, где се вели да се „као злочинство у смислу казненог законика“ имају сматрати, ту набржа кривична „дела“. Одмах затим речено је у чл. 2. да ће се учинилац ма кога „од кривичних дела изложених у чл. 1. овога закона“ казнити смрћу или робом до 20 година.

То је све што је у пом. закону речено о кривичном делу и његовом учиниоцу.

Тек у чл. 19. истог закона постављено је једно важно наређење, које се односи на „сва кривична дела“ побројана у том закону у погледу начина суђења. Ту је речено следеће:

„За сва кривична дела по овом закону судиће редовни судови по слободном судијском уверењу“. Неће се дакле судити „дела“, већ ће се судити кривцима „за сва кривична дела“.

У колико се тиче територије надлежности овога Суда, Касациони Суд сматра, да је тиме, у погледу ових дела — специјално оних из чл. 1. као најважнијих — учињено једно важно одступање од позитивног закона о крив. суд. пост. по коме се деликти из гл. IX општег казненог законика (§§ 83 и слични) суде од стране редовних судова по територији принудних законских доказа (гл. XVII — §§ 220—239. зак. о крив. суд. пост.) и да се то одступање састоји у томе, што се редовном суду даје једно право, које код нас сада има поротни суд као такав (чл. 27. и 30. закона о пороти), а које је право закон о заштити јавне безбедности и поретка у држави назвао суђењем „по слободном судијском уверењу“, и које право наш закон о пороти схвата као „уверење“, које поротници прибављају „из укупног извињања и прибраних доказа као и познавања ствари“, при чему су поротници дужни да „покажу своје разлоге, на којима своје мишљење заснивају“ (чл. 30. зак. о пороти). Закон о пороти такође још и следеће (чл. 27): „уверење своје о томе, је ли оптужени доиста крив или није, црпеће из доказа, који су на главном претресу извињаји и из позивања ствари“.

„Слободно судијско уверење“ из закона о заштити јавне безбедности није ништа друго него ово „уверење“, на које мисли закон о пороти и оно се односи само на кривичну одговорност оптуженога а кривично дело, које иначе мора бити доказано по прописима закона о општем кривичном судском поступку. Закон о пороти у чл. 43. казало је да „све, што овим законом није друкчије наређено, о *делима*, која пред поротни суд долазе, вреди наређења кривичног поступка“. — Исто је случај са законом о заштити јавне безбедности. Он је задржао у важности све одредбе општег нашег закона о крив. суд. пост. изузевши оне, који говоре о принудној доказној теорији у погледу утврђења крив. одговорности. Исто као и закон о пороти, он овде даје државним судијама, самим без поротника, оно право, које им заједно са поротницима даје пред поротним судом. Постојање кривичног дела мора да буде утврђено на начин како то позитивни закон о крив. суд. пост. предвиђа, а кривична одговорност се утврђује пред поротом по уверењу поротног суда, а пред овим државним судом „по слободном судијском уверењу“. Оба суда морају да даду разлоге за своје слободно убеђење, јер оно не сме да буде безразложно.

Чл. 19. закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави није, према томе изменио § 243. од. 1 кривичног суд. пост. односно ту постављених захтева за примену

смртне казне. Исто тако као пред поротним судом и овде „кривица“ одн. кривична одговорност оптуженога мора бити, „законом“ т. ј. по закону доказана признањем оптуженога — како то захтева § 225. крив. суд. пост., или исказима заклетих сведока — како то захтева § 229. крив. суд. пост. — пошто је у оба случаја „само дело“ — инкриминисана радња — по свима нужним околностима иначе законом доказано. У погледу доказа постојања дела не може бити убеђења ни слободне.

Да чл. 19. закона о зашт. јав. безбедн. и пор. у држави није изменио § 243. крив. суд. пост. види се из чл. 20. истог закона, где је речено које све „противне одредбе“ и из којих закона — противне овом закону имају престати да важе, а међу тим законима и одредбама не помиње се закон о крив. суд. пост.

Касациони Суд сматра да Првостепени и Апелациони Суд по чл. 19. зак. о зашт. јав. безбедности имају право слободног судијског убеђења само у погледу утврђивања кривичне одговорности: је ли оптужени учинилац извесног дела и је ли за исто крив, а да у погледу утврђивања постојања самог дела, као таквог, не може бити слободног убеђења, јер дело има да буде доказано како то захтева закон о крив. суд. пост.

Према томе, не може опстати ни изложено схватање *нижих* судова, као да они по слободном судијском уверењу, увек и у сваком случају, могу ценити постојање признања као доказног средства. Јер та слободна оцена признања као доказног средства ограничена је и по овом закону у случају примене смртне казне, сходно § 243/1 крив. суд. пост. Суд може у границама примене слободног убеђења изрећи одлуку о кривичној одговорности на основу признања, које нема све услове из § 225. крив. суд. пост., али не може изрећи осуду на смртну казну, ако то признање нема услове из § 225. крив. суд. пост., јер наше законодавство хоће да примену смртне казне изрекче само на потпуној извесности, а не по стеченом убеђењу основаном на слободи судијског схватања.

На основу изложеног Касациони Суд сматра, да је потребно да Апелациони Суд понова у смислу ових примедба оцени, да ли према горе именованим оптуженим има места примени смртне казне, с обзиром на неокрњену важност § 243/1 крив. суд. пост., који није измењен чланом 19. закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави и који за пену примену тражи признање у смислу § 225. крив. суд. пост.

Зато, а на основу § 247. крив. суд. пост. Касациони Суд *ништан* поменути пресуду

тога Суда, и, враћајући му сва акта, препоручује му да по овим примедбама и закону даље поступи.

Скопљански Апелациони Суд је усвојио ове примедбе, па је донео своју другу пресуду од 18. августа 1928. Бр. 3192, коју је одобрио I. одељење Касационог Суда решењем својим од 26. новембра 1928. Бр. 14058.

Надметач, на коме остане лицитација за државне набавке и друге послове, ако одустане од лицитације пре саопштења о одобреној лицитацији и потписа уговора, одговара не само прошлости привремене кауције већ и за накнаду штете држави по чл. 96. зак. о држав. рачуноводству, и ако је у условима лицитације та одговорност изрично предвиђена само пропању привремене кауције у корист државе.

Државни правобранилац у тужби поднетој Охридском Првостепеном Суду на рочиштима представља, да је решењем Госп. Министра Пошта и Телеграфа од 25. септембра 1926. уступљен пренос поште на линији Дебар—Струга и обратно за време од 11. јануара 1927. до 1. јануара 1928. год. на обављеној лицитацији за цену од 84.000 дин. туженом Николи а под условима које је потписао и обезвао се на пренос поште: да тужени Никола по свршеној и одобреној лицитацији није приступио закључењу формалног уговора ни преносу поште у опште, те је министарство расписало нову лицитацију, на којој је пренос поште на означеној линији и за означено време остао на Ристи Н... за цену од 100.000 динара, коју је лицитацију одобрило Министарство решењем од 7. фебруара 1927. год.

Држава је због неизвршења уговора оштећена са 16.000 дин. у већој цени и 12.600 дин. што је исплатила приватном закупцу поште за време док нови купац није почео вршити пренос поште. — Свега са 28.600 дин.

Тужбо је Николи и тражио за државу, да Суд осуди Николу да накнади држави штету у 28.600 дин. са 6% интересом од 7. фебруара 1927. као дана раскида уговора до наплате.

Тужени је одговорио, да је одустао од уговора имајући у виду тач. 12. услова услед материјалних немогућности и не пристаје, да ма шта плати држави, јер је се он тачно придржавао услова лицитације према којима њему пропада само кауција због неизвршења уговора, а сем тога њему није ни саопштено да је лицитација одобрена, те према тач. 12. услова за њега ова лицитација и није обавезна.

Првостепени Суд је за своју пресуду дао ове разлоге:

„Да поднети протокол јавне лицитације у овер. препису, с погледом на услове о закључењу тога уговора, није перфектан, те да би као такав туженог Николу као закупаца чинио одговорним за накнаду штете због неизвршења истог ван положене кауције у 5.000 дин., већ да је истим условом и одговорност закупчева ограничена само на положену кауцију, што се јасно види из тач. 12. ст. III пом. услова, где се вели: „ако надметач, на коме је остала лицитација одустане од ове пре него што се донесе коначна одлука, а тако исто и ако после дојесене и саопштене му одлуке одустане од закључења уговора, или ако не би у прописаном року положио сталну кауцију, пропада му привремена кауција у корист државне касе и одузеће му се право учествовања на свим будућим лицитацијама и погодбама за најам преноса поште“. Овај предвиђени услов за одустанак и последице предвиђене морају се према § 546. грађ. зак. у претресање узети, пошто је уговор закон за уговораче по § 13. грађ. зак.

Поред наведеног протока лицитације не може служити као потпун доказ о одговорности туженог за накнаду штете и за то, што је по чл. 96. зак. о држав. рачуноводству у вези са чл. чл. 38. и 40. правилника за извршење овог закона, потребно, да надлежни Министар или његов овлашћеник у року од 30 дана одобри лицитацију, и да се та одлука саопшти понуђачу, па да се тек онда потпише уговор по наплати прописне таксе и положи стална кауција, а све ово у року од 15 дана по саопштењу понуђачу о одобреној лицитацији, као што је то и предвиђено у тач. 10. пом. услова. Кад се све овако поступи, онда је тек уговор перфектан и обезује обе уговарајуће стране.

Како држава ничим није доказала, да је одлука о одобреној лицитацији саопштена туженом, а тужени то не признаје па чак ни правилност односно законитост саме лицитације, наводећи, да он није имао ни услова да буде лицитант, пошто на дан лицитације, па ни доцније није поднео потребна уверења предвиђена у условима, која сваки лицитант мора имати и тек онда да буде примљен за лицитанта, а ово се не види из протокола лицитације, које околности чине битност самог уговора како у погледу са формалне тако и са материјалне стране, јер по чл. 99. зак. о држав. рачуноводству лицитације које не одговарају одредбама закона о држав. рачуноводству, сматрају се као и да не постоје“.

Ценећи наводе држав. правобраниоца суд је нашао да ови не стоје, јер у цитираној тачки услова предвиђен је случај одустанка и последице одустанка, које су ограничене само на привремену кауцију, коју тужени и не тражи да му се иста поврати, а протокол лицитације у овом случају може служити као доказ само у погледу привремене кауције. Прва лицитација није туженога обавезала на неограничену одговорност већ само на привремену кауцију у 5000 дина. према условима. Тужени није признао своју обавезу по тужби, већ да је био лцитант и да је лицитација на њему остала.

Зато је на основу § 198. грађ. суд. пост. пресудом од 22. децембра 1927. г. Бр. 14103. одбио државу од тражења као неумесног и недоказаног.

Скопљански Апелациони Суд у II одељењу по незадовољству државног правобраниоца пресудом од 16. маја 1928. год. Бр. 492. одобрио је пресуду првостепеног суда.

Касациони Суд у III одељењу 30. новембра 1928. г. Бр. 13050. дао је ове противразлоге:

„Када се из услова за закључење уговора о преносу поште, који се налазе у актима овога спора, а који су саопштени и туженом Николи види, да је онај надметач на кога би лицитација остала био дужан, да по саопштењем му одобрењу надлежног Министра исте, а најдаље у року од 15 дана од дана саопштења потпише уговор о преносу, и када се из протокола лицитације види, да је ова остала на понуди туженога Николе као најповољнијој и да је иста као таква одобрена од стране Министра Пошта и Телеграфа одлуком од 25. септ. 1926. Бр. 50110., но да му иста није саопштена само због тога, што је некуд био нестао, — онда је на њему лежала дужност, ако је хтео, да се ослободи обавезе овако примљене, да у предвиђеном року у чл. 10. услова изјави, да га уговор не веже, а кад то није учинио, онда је одговоран за сву штету проистеклу из оваког његовог поступка за другу уговорну страну — државу“.

Скопљански Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је 16. јануара 1929. год. Бр. 192. дао ове противразлоге:

„Кад је у тач. 12. ал. 3. услова за давање под најам преноса поштанских пошљака на линији Дебар—Струга и обратно, које је тужилачка страна за доказ својих навода уз тужбу поднела, изрично речено: да ће надметачу, на коме остане лицитација, у случају да он од ове одустане, положена кауција пропасти у корист државне касе и да ће му се одузети право учествовања на свима будућим лицитацијама и погодбама за пренос поште; — и, кад, сем овога, у овим условима за дотичног надметача, у

случају његовог одустанка, никакве друге правне последице нису предвиђене, па и накнада штете, која би евентуално за државу проистекла могла — онда се одатле као једини логичан закључак, по нахођењу овога суда, да извести то:

Да је надметачу Николи, на коме је лицитација у питању остала, овим оваквим условом остављено на вољу: да закључени уговор испуни, или да од истог по цену своје привремено одатле положене кауције одустане (§ 551. грађ. зак.).

Према томе, кад је тужени Никола имао право, да под овим условом, од овога уговора о преносу поште одустане и кад је он то своје право употребио и уговор раскинуо, онда о томе, да је он одговоран за штету, која је за државу одатле произашла, не може бити ни речи, јер је он — одустајући од овог уговора — вршио једно своје право.

Потребно је овде напоменути, да, ако ипак до некога за ову штету има кривце, да то, са наведенога, ниуком случају не може бити до туженог Николе, већ да може бити једино до онога лица, које је услове лицитације састављало и које је у ове унело само напред наведени услов, а не и услов из чл. 96. зак. о држ. рачуноводству, по коме надметач, у случају кад од уговора (лицитације) одустане, одговара за сву штету, која би отуда за државу произашла“.

Касациони Суд у Општој Седници од 1. фебруара 1929. год. Бр. 999. усвојио је примедбе свог III одељења а противразлоге Скопљанског Апелационог Суда одбацио са већином од једног гласа.

Вршење издатака код општинских судова на општинске потребе а који нису буџетом предвиђени, — није кривично дело

Д., Ђ. и С. оптужени су Јагодинском Првостепеном Суду за то, што су први и други као наредбодавци а трећи као руковалац касе противно чл. 134. у в. чл. 133. зак. о општинама учинили издатак из општинске касе на општинске потребе у 279.072. дина који није био предвиђен у општинском буџету за 1923. год. нити је за тај издатак постојало одобрење општинског одбора.

Првостепени Суд је у оваквој радњи нашао дело злоупотребе власти из § 122. у в. § 132. крив. зак. и како је према реферату Комесара Гл. Контроле ова сума утрошена на општинске потребе, то је питање о накнади штете спорно у смислу § 296. крив. суд. пост.

Па је пресудом од 20. августа 1928. год. Бр. 30810. казнио оптужене за ово дело а

општину упутио на грађанску парницу за накнаду штете.

Београдски Апелациони Суд у III одељењу пресудом од 10. октобра 1928. год. Бр. 6221. одобрио је пресуду првостепеног суда.

Касациони Суд у I одељењу 2. фебр. 1929. год. Бр. 13616/28. поништио је пресуду Апелационог Суда са разлога:

„Погрешно је Суд, кад је нашао, да у радњи оптужених, што су из општинске касе учинили издатак који није био предвиђен у општинском буџету за 1923. год. нити одобрен од стране општинског одбора, стоји дело из § 122. у в. § 132. крив. зак.

Ово с тога, што забраном оваког поступка у чл. 134. зак. о општинама законодавац није мислио, да исти инкриминише, јер се из самог овог прописа види, да су исти довољно одређене и последице овако неовлашћене радње: обавезом учioniца да накнаде штету причињену својим поступком. Појам злоупотребе из овог прописа није кривично правни појам, и суд је погрешно, кад је то тако узео изједначајући га са појмом дела из § 122 крив. зак.“

Прописом § 471. тач. 4. закона о грађанском судском поступку штити се својина а не уживање непокретног имања.

Драга је у тужби противу Живана поднела Петровачком Првостепеном Суду представила, да је 30. децембра 192... године закључила уговор о куповини и продаји спорног непокретног имања са туженим за 6.000 дин. и новце примила а купцу издала признаницу.

Како је она земљоделац и њој као таквој осим продатог имања остаје за уживање само 72.50 ара, то нема довољно земље по § 471. грађ. суд. пост., па је зато тражила да се уговор раскине а она њему да врати куповну цену у 6.000 дин.

Тужени је оспорио право тужили на раскинуће уговора пошто она није мушка глава и њој закон не штити минимум имања. На рочишту је понудио тужили, да јој до смрти или преудаје уступи продато имање на уживање.

Првостепени Суд је по том нашао:

Да је признањем парничара доказан уговор о купопродаји спорног имања.

Уверењем суда и одбора општине Кашељевске утврђено је да тужитеља Драга са продатим имањем тужиоцу Живану и имањем које јој је остало има снега 3 дана орања и 364 квад. метра, односно да сем продатог имања има још један дан орања и 1500 кв. метара земље на уживање што по § 471. грађ. суд. пост. није довољно, а уверењем општин. суда доказано је и то, да је тужила Драга

земљоделка, те се и на њу простире заштита из § 471. грађ. суд. пост.

Како је поменути уговором о продаји и куповини тужитеља своје имање продала туженом тако да јој није остало за уживање онолико земље, колико земљоделцу штити од отуђења § 471. грађ. суд. пост., то се по овом пропису овај уговор има и раскинути, јер је исти пропис јавно-правног карактера.

Понула туженога Живана, да тужили уступи цело спорно имање на уживање до њене смрти или преудаје без вредности је, баш кад би се парничари на ово сложили, јер као што је напред речено, они не могу својом вољом мењати садржину императивног прописа § 471. грађ. суд. пост.

Приговор туженога, да тужитеља осим продатог имања и оног што јој остаје има имања и у другој општини, без вредности је, пошто о томе, нема доказа, а и сама тужила наводи, да је имала права да наследи трећину имања од свог брата, али да се је истог наслеђа одрекла у корист своје сестре.

Са наведених разлога Првостепени Петровачки Суд пресудом својом од 29. марта 1928. год. Бр. 5941. пресудио је, да се поменути уговор о куповини и продаји непокретног имања раскине.

Београдски Апелациони Суд у свом првом одељењу пресудом својом од 8. септембра 1928. год. Бр. 6383. одобрио је пресуду Првостепеног Суда.

Касациони Суд у II одељењу примедбама од 9. фебруара 1929. год. Бр. 13937. — поништио је пресуду Апелационог Суда са ових разлога:

„Кад је тужени Живан на рочишту од 9. јуна 1927. год. (в. белешку бр. 12603) пристао да продато имање уступи тужили Драги на уживање до њене смрти — онда је суд погрешно нашао, да би се том понудом мењала садржина прописа § 471. грађ. суд. поступка, који је императиван, односно да би том понудом било окрњено благодејање из тач. 4. а. § 471. грађ. суд. пост., јер смисао и дух овога законског прописа је, да се датим благодејањем сачува земљорадничка породица од немаштине респ. циљ је спречавања осиромашења сељана заштитом минимума потребе за живот, а не и заштита саме својине као такве, па кад тужени Живан уступа тужили Драги све спорно имање на уживање до њене смрти и тиме јој обезбеђује egzистенцију законом минимума, онда је суд требао да донесе своју одлуку с обзиром на ограничење представљено у понуди тужене стране“.

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе већ је 2. марта 1929. г. Бр. 1650. дао ове противразлоге:

„Битна садржина правног института наглавице како је он статуран прописом § 471. тач. 4. а. грађ. суд. пост. и правилом Министарства Правде од 4. II. 1874. год. бр. 354. (донетог на основу наведених зак. од 24. XII. 1873. год.) по мишљењу Апелационог Суда је норма којом се баш својина земљоделчева узима у заштиту а не само уживање наведене имовине.

Ово своје гледиште Апелациони Суд заснива не само на изричитим прописима одговарајућег закона и закон. правила (§ 471. тач. 4. одељ. IV, V и VI и тач. 10., 11. и 12. правила) и употребљених израза којима су изречени и по којима одређени минимум свог земљишног поседа не може земљоделца „ни продати ни задужити ни ма којим начином отуђити“ чији смисао не може подлежати сумњи, већ то своје нахођење Апелациони Суд заснива и на разлозима следећим:

Право наглавице донео је српски законодавац у циљу да заштити egzистенцију земљоделца (малих поседника) који чине гро држављана а на тај корак навеле су законодавца прилике проистекле из живота обновљене Србије услед којих су се старе задруге почеле нагло распадати на поједине инкосне куће. Доманини тих нових инкосних кућа стојећи, у новим приликама, сами, без искуства, нису могли да одоле искушењима која су, после тога, настала у живљем промету непокретних добара тако, да су многи остајали без земље док се иста почела код многих других (купаца) да нагомилала.

Пред том појавом законодавац (од 1873.) донео је закон о наглавици да би онемогућио појаву сељачког пролетаријата.

Штитећи наглавицом економску egzистенцију малог поседника законодавац ју је, према одговарајућим, горе наведеним законским прописима, хтео заштити интегрално у свој својој етичко-економској целокупности каква се у једном модерном правном поретку, заснованом на принципима индивидуалне својине и слободе личности као што је наш, може замислити само у заштити својине а не у заштити само уживања као што би излазило из примедба II одељења Касационог Суда.

Ово стога што би заштита самог уживања дозвољавала само доживотно вегетирање земљоделца у питању, ускраћујући му све остале благодети моралне и материјалне природе које право својине даје своје титулару што, законодавац ни по што није хтео.

При томе је потпуно прелевантно својство малог поседника у питању: да ли је то човек или жена, да ли са децом или без њих и томе слично, која се питања не могу постављати, нити узимати у обзир, при питању

наглавице, као једног јавно-правног прописа, који ни сама сагласност парничара не би могла ни у колико мењати и дотеривати — § 13. грађ. закона“.

Касациони Суд у Општој Седници од 3. априла 1929. год. под Бр. 4318. усвојио је противразлоге Београдског Апелационог Суда а примедбе свог II одељења одбацио.

И ако је отац по закону позван да своје дете васпита, ипак кад због дечије непослушности хитно са предумишљајем на свиреп начин удави стегањем гуше своје дете, признаје му се у олакшицу казне и добро владање и тешка невоља којом је од детета нагнан на убиство.

Милутин је оптужен Крагујевачком Прво-степеном Суду за то, што је у напред решивши се да одузме живот насилно своје одраслом али још непунолетном и под његовом очинском влашћу сину Божидару, ноћу између 25. и 26. септембра 1928. год., док је Божидар спавао, отишао код њега са својим малолетним сином Миленком, па је наредио сину да држи брата Божидара за ноге, а он је узео стезати га за гушу и давити га док га није удавио и овај умро, па га после са својом женом Круном и сином Миленком, однели напоље изван куће и затрпали га у јубре.

Оптужени Милутин признао је, да је дуго размишљао како да се ослободи и казни за непослушност свог сина Божидара, па је решио да га удави на спавању што је и учинио на наведени начин, а жени је и другом сину запретио да ником не смеју ништа говорити.

Непослушност Божидарева састојала се у следећим радњама: што је живео за свој рачун не уносећи ништа у кућу, што је своје родитеље грдно, нападао и псовао, да је и свог оца јурио секиром на два дана пред убиство и ударио секиром у врата собе у којој му је био отац, да је на годину дана пре извршења дела говорио, да ће дати пет литара ракије, ко му убије оца, а на осам месеци пре дела гађао га камењем говорећи, да ће се с њим наплатити.

Првостепени Суд је нашао, да овде стоји дело хотичног убиства с предумишљајем кажњиво по § 155. крив. зак., а доказа о кривичној одговорности његовој нашао је у његовом признању, које се слаже са целокупним ислеђењем.

У олакшицу казне узео му је само признање — тач. 7. § 59. крив. зак., а у исто време и отежицу из тач. 4. § 65. крив. зак. што је убио сина, према коме је као малолетном у смислу §§ 115., 116. и 117. грађ.

зак. био дужан, да га храни, одева, васпитава и т. д. Олакшицу добро враћање не признаје му за то, што је пред судом признао, да је раније судски осуђиван за утају новца, као и с обзиром на начин на који је ово дело извршио.

Како су испуњени услови из § 243. крив. суд. пост., пресудом од 26. новембра 1928. год. Бр. 66143 казнио га је смрћу.

Београдски Апелациони Суд наставши да је пресуда у погледу квалификације дела и кривичној одговорности оптуженог добра; даље је нашао да се оптуженом има признати:

1) У олакшицу казне што се оптужени налазио у тешкој невољи према целокупном исљењу, па је овом нагиан дело извршио, а ову му околност признаје зато, што је убијени Божидар био непослушан син према родитељима, да је живео сам на свој рачун не уносећи ништа у заједничку кућу, да је своје родитеље, брата и сестру гдио, посвао и нападао, да је свог оца јурио секиром на два дана пред убиство, којом му је приликом сведок отео секиру, пошто је он прво секиром ударио у врата говорећи оцу: „сад ћу да га убијем“; да је на годину дана пред убиство говорио да ће дати пет литара ракије, ко му убије оца; и најпосле да је на осам месеци пре дела убијени посвађавши се с оцем гађао га камењем, говорећи: „сад ћу са њим да се наплатим“. Све су ове околности доказане исказом по једног сведока за сваку!

2) Према овоме, неправилно је налажење првостепеног суда да оптужени има отежицу из тач. 4. § 65. крив. зак., према коме је као малолетном у смислу § 115, 116, и 117. грађ. зак. био дужан да га храни, васпитава и т. д., је је и убијени Божидар био дужан да свог оца и родитеље поштује и слуша, као и оно што својим радом прибави, у кућу уноси — § 120. и 121. грађ. зак., док на против исљење као што је напред речено утврђено је противно.

3) Првостепени Суд је погрешно узео, да се Милутину не може признати као олакшицу добро владање — тач. 4. § 59. крив. зак. са разлога, што је оптужени раније у 1906. и 1907. год. осуђиван за утају, јер је то дело застарело по § 74. крив. зак.; и с обзиром на начин извршења дела, јер и то не може опстати, јер тим начином давањем и стезањем за гушу, — није учинио дело убиства, без икаквих нарочитих свирепости, те се из поступања оптуженог, како при извршењу дела тако и после тога, не може узети да је покварен човек.

Према томе кад оптужени има три олакшавне околности — тач. 2., 4. и 7. § 59.

крив. зак., онда му се казна има одмерити по § 60. крив. зак.

За то је својом пресудом од 4. фебруара 1929. год. Бр. 842. казнио опт. Милутину са 15 година робије у лакој окову.

Касациони Суд у I одељењу решењем својим од 8. марта 1929. год. Бр. 288. оснажио је пресуду Апелационог Суда већином гласова.

Како се има разумети и примењивати § 398. тач. 4. законика о поступку судском у грађанским парницама.

Господин Министар Правде, актом својим од 14. марта 1929., бр. 18151, доставио је Касационом Суду две одлуке донесене од разних одељења Касационог Суда у Београду, једну другог одељења од 11. октобра 1928. год., бр. 10446 а другу трећег одељења од 4. фебруара 1929. г., бр. 1530, из којих се види неједнака примена § 399. тач. 4. грађ. суд. пост. — По одељење, као што се из духа његове одлуке види, ставило се на гледиште да је, у случају где се једновременно, једним истим актом, тражи забрана за обезбеду и тражбине којој је рок прошао као и тражбина којима рок још није протекла, има узети за доказано да су и ове последње тражбине у опасности већ самим тим што би суд по првој тражбини — са протеклим роком забрану одобрио. III одељење напротив мишљења је да, према § 399. тач. 4. када рок обвези још није прошао, потражилац забране мора да докаже да је једна забрана на имање дужниково већ стављена, па да би се могло узети да је у опасности и она тражбина којој рок још није протекла. По мишљењу тога одељења законодавац тражи да између већ стављене забране и тражења забране по обавезама којима рок још није прошао — *постоји један ма и најкраћи размак у времену*, и да се стога не може сматрати да је опасност за тражбину доказана и онда када се једновременно и истим актом тражи обезбеђење и по обавези којој је рок прошао и оној код које то није случај, па би по првој обавези забрана била одобрена.

Достављајући ове одлуке Касационог Суда, Господин Министар Правде молио је Касациони Суд да, у смислу тач. 1. § 16. закона о своме устројству у вези §§ 103. и 117. Закона о уређењу редовних судова, од 18. јануара 1929. год. донесе начелну одлуку по истакнутом питању.

По овом тражењу Господина Министра, Касациони Суд у данашњој општој седници својој, расмотрио је наведене одлуке својих одељења о којима је реч у вези са решењима првостепеног суда на која се оне од-

носе, па је претходно нашао да има места доношењу начелне одлуке по овом предмету, према наведеним одредбама законским, пошто су разна одељења Касационог Суда, у истоветним случајевима, неједнако разумела и применила једну одредбу законску.

Прелазећи на ствар, Касациони Суд налази:

По § 399. тач. 4. грађ. суд. пост. тражбина је у опасности и ако јој рок није прошао ако се докаже да је једна забрана на имању или право обавезаног *већ сстављена*. Смисао ове одредбе законске свакако је тај да је пре новог тражења забране од неког повериоца, један поверилац, па може бити и исти, своју тражбину забраном раније *већ обезбедио*. У том случају има места забрани која би се доднје тражила, и ако тражбини рок није протекао, зато, што је ранијом забраном евентуално угрожено право других поверилаца или и истог повериоца који је ранијом забраном обезбеђен. Између раније забране и момента тражења нове забране треба, дакле, да постоји размак у времену. На случај да један поверилац једновременно, истим актом, тражи забрану и по обвези са прошлим роком и по обвези којој рок није прошао — што је овде у питању —, па суд одобри обезбеђење по првој обвези, то још не значи да се има сматрати да је једна забрана *већ сстављена* и да суд треба да одобри забрану и по обвези којој рок није прошао. На против, с погледом на правило да се обезбеђење одобрава по обавезама са *већ* прошлим роком, ствар се има посматрати тако, да суд у случају тражења забране о каквом је овде реч треба да цени којој је тражбини рок прошао а којој није, па односно тражбине са прошлим роком обезбеђење да одобри а односно осталих тражбина да повериоца одбије од неоснованог тражења. Другим речима, ово делимично одобрење забране има тај значај да је суд оценио, одобрио, за коју се тражбину забрана по закону може ставити услед испуњених законских услова за њу, па је за ту тражбину обезбеђење и одобрио, а не може се узети и претпоставити намера законодавца да суд, код једновременог тражења забране за обезбеду више тражбина, одобравајући забрану за једну тражбину којој забрани по закону има места одобрава даље неосновано тражење забране и за тражбине којима рок није протекао. Иначе би излазило да се потражилац забране задовољава за један део свога тражења који му је по закону уместан, па зато му је тражење само делимично умесно одобрава се и његово остало неумесно тражење.

Овако се ствар има разумети и зато, што тач. 4. § 399. представља један изузетак од

правила исказаног у тач. 1. и 2. истог §-а који се као такав има најстрожије тумачити, међутим противно мишљење код истакнутог питања засновало би се на ширем тумачењу једне изузетне законске одредбе. Осем тога противно мишљење могло би у многим случајевима бити од тешких па и судбонисних последица за дужнике, нарочито за трговце, имајући у виду да неиспуњење обавезе о року може бити и због велиководности дужникове или што су му се изнео стекла плаћања, — као и то да се дужници, особито трговци, на случај забране, ако су иоле солвентни, труде да обезбеђени дуг што пре регулишу како би тиме повериоце о својој солвентности и отклонили по себе теже последице.

На основу ових наведених разлога и тач. 1. § 16. Закона о свом устројству у вези §§ 103. и 117. Закона о уређењу редовних судова за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца од 18. јануара 1929. год. Касациони Суд у Београду донео је начелну одлуку:

Да се, у случају када поверилац једновременно, једким истим актом, тражи забрану за обезбеду више тражбина од којих је некима рок прошао а неким није, § 399. тач. 4. Законика о поседу судском у грађанским парницама, има разумети и применити тако, да не суд одобри забрану само односно тражбине са прошлим роком, ако су испуњени и остали законски услови за забрану, а не може, позивајући се на речену одредбу законску, одобрити на основу не забрану и за тражбине којима рок није прошао. Забрана одобрена у таквом случају за неку тражбину није забрана „већ сстављена“ у смислу § 399. тач. 4. те да би суд могао одобрити забрану и за остале тражбине, јер према тој одредби између „сстављене“ забране и новог тражења забране треба да постоји размак у времену.

Ова одлука биће обавезна за одољења и општу седницу Касационог Суда.

Из Опште Седнице Касационог Суда у Београду, 2. априла 1929., Бр. 3478.

Одлуке Опште Седнице Државног Савета.

1.

По питању урачунавања година парохијске службе свештеницима при прелазу у државну службу Државни Савет у Општој Седници, одржатој 27. августа 1925. године под бр. 32505 донео је одлуку, која гласи:

„Године парохијске службе свештеника урачунавају се у године државне службе у смислу чл. 137. у вези чл. 235. закона

о чиновницима грађанског реда, кад постану државни службеници.“

Но и поред напред поменуте одлуке Опште Седнице постало је у Државном Савету спорно питање: да ли се године парохијске службе свештеницима при прелазу у државну службу имају рачунати само за степен основне плате или и за групу.

Државни Савет у својим одељењима није подједнако поступио при расправи овог питања, јер док су једна одељења при примени предње одлуке Опште Седнице Државног Савета признавала свештеницима године парохијске службе при прелазу у државну службу и за групу и за степен (одлука VI Одељења од 25. маја 1927. год. бр. 10734), дотле су друга признавала само за степен основне плате одлука II Одељења од 7. децембра 1926. год. бр. 5695).

У смислу чл. 4. закона о Државном Савету и Управним Судовима и ово је питање изнето пред Општу Седницу Државног Савета.

И Општа Седница Државног Савета одржата на дан 15. новембра 1928. год. под бр. 38486. донела је одлуку, која гласи:

„Време provedено у парохијској служби при прелазу у државну службу, ако је исти извршен пре 1. септембра 1923. год. не рачуна се за групу у случајевима, где постоје за напредовање по групама и други услови поред година државне службе, ако ови услови при прелазу нису испуњени.“

Из предње одлуке Опште Седнице види се, да је само приликом разврставања извршеног на основу чл. 225. закона о чиновницима грађанског реда имало места признавању ових година парохијске службе у државну службу сходно чл. 235. у вези чл. 137. закона о чиновницима грађанског реда под условима напред изложеним, а не и при прелазу у државну службу, ако је исти извршен после 1. септембра 1923. год., јер у том случају не би имало места примени прелазних наређења, међу које долази и пропис чл. 235. пом. закона, на основу којег је и признато свештеницима право, да им се године свештеничке службе при прелазу у државну службу урачунају у године државне службе под условима изнетим у наведеној одлуци Опште Седнице.

II.

По питању о наплати 1% за Набављачку Задругу Државних Службеника при исплатама после 1. јануара 1926. године за извршене радове Држави, Државни Савет није подједнако примењивао чл. 70. тач. 3. Уредбе о Набављачким Задругама.

Тако, по тужби предузећа „Д“ против решења Министра Грађевина од 5. маја 1926. године бр. 10877, II Одељење Државног Савета пресудом бр. 20005/27. год. поништило је решење Министра Грађевина са разлога, што налази, да Министар није имао законског разлога за наплату спорног процента од предузећа у корист Набављачке Задруге Државних Службеника, пошто је чл. 70. тач. 3. Уредбе о Набављачким Задругама престао да важи од 1. јануара 1926. године, те према томе за оне исплате, које падају после 1. јануара 1926. године, није ни могао бити примењен чл. 70. тач. 3. поменуте уредбе.

Напротив четврто Одељење Државног Савета по тужби „К“ против решења Министра Финансија од 2. децембра 1926. године бр. 163.634. решењем од 17. октобра 1928. године стало је на гледиште, да је за обуставу 1% за Савез Набављачких Задруга Државних Службеника од важности, кад је створен моменат по коме се обустава има вршити, а не моменат, када се исплата за извршене радове врши.

Ови су случајеви изнети пред Општу Седницу у смислу чл. 14. Уредбе о пословном реду у Државном Савету и Управним Судовима. И Општа Седница, одржата 15. новембра 1928. године под бр. 38486 донела је одлуку, која гласи:

„Праву најлакше 1% у корист Набављачких Задруга Државних Службеника за испоруке Држави престаје сходно тач. 3. чл. 70. Уредбе о Набављачким Задругама 1. јануара 1926. године без обзира на то, кад је уговор о испоруци закључен и испорука извршена, ако се исплата испорука врши после 1. јануара 1926. године.“

III.

По питању о праву на личне и породичне додатке на скупоћу, ако приход од имања износи више од 1.000 односно 3.000 динара донета је на Општој Седници Државног Савета, одржатој на дан 15. новембра 1928. године под бр. 38486 одлука, која гласи:

„По чл. 26. закона о додацима на скупоћу односно члану 16. решења Министарског Савета Д. Р. Бр. 107.201 од 8. октобра 1924. године пензионер нема право на личне и породичне додатке на скупоћу, ако је приход од његовог имања више од 1.000 односно 3.000 динара. Под приходом од имања узима се приход и активан и пасиван. Али под приходом из чл. 26. закона о додацима на скупоћу односно чл. 16. решења Министарског Савета Д. Р. Бр. 107.201/24. год. рачуна се само активан приход, који је на слободној употреби пензионера.“

О примени чл. 282. II став Фин. Зак. за 1922/23 год. према лицима, која су после рата постали државни службеници (неуказни) и у том својству били за време важења поменутог чл. 282., па као такви прешли 1. септембра 1923. год. и под режим новог чиновничког закона.

I.

Државни Савет у VI Одељењу пресудом од 14. фебруара 1927. год. Бр. 3048. одбацио је као неумесну тужбу Главне Контроле поднету против решења Министра Социјалне Политике од 13. октобра 1926. год., којим се Т. П. мајстору Ортопедског Завода признаје право на пензију, рачунајући му двоструко за пензију и време од 18. септембра 1912. до 15. августа 1913. год. и од 13. јуна 1914. год. до 1. септембра 1919. год., које је Т. П. провео у рату са разлога, што Т. П., који је први пут ступио у државну службу 28. септембра 1920. год., има само 6 година и 8 дана државне службе за пензију, јер му се године проведене у рату нису могле признати за пензију, пошто Т. П. није добио додијелу звања, које повлачи пензију.

Напротив на тужбу Главне Контроле против решења Министра Социјалне Политике од 30. маја 1927. год. Бр. 3931., којим је М. Ђ., служитељу признато за степен основне плате и време од 18. септембра 1912. год. до 15. августа 1913. год. и од 13. августа 1914. год. до 1. новембра 1918. год., које је М. Ђ. провео у рату, — Државни Савет у свом IV Одељењу задржао је у смислу чл. 14. Уредбе о пословном реду у Државном Савету и Управним Судовима изрицање пресуде по овом предмету ради изношења пред Општу Седницу.

Из предњих пресуда Државног Савета види се, да чл. 282. II став Фин. Зак. за 1922/23 год. није подједнако примењиван према оним неуказним службеницима, који су били за време рата на војној дужности, па су после рата постали неуказни службеници, као такви дошли под режим новог закона о чиновницима грађанског реда.

По чл. 282. II став. Фин. Зак. за 1922/23 г. време проведено у рату признаје се за степен основне плате и пензију само у случају, кад се добије Указ или звање, које повлачи пензију.

При примени чл. 282. пом. зак. постало је спорно, који се закон има применити за оцену питања: да ли звање повлачи пензију или не; да ли се за оцену овог питања има применити закон о чиновницима грађанског реда, који је ступио 1. септембра 1923. год. или ранији закони, који су важили у вре-

мену, кад је донет чл. 282. Фин. Зак. за 1922/23. год.

У смислу чл. 4. закона о Државном Савету и Управним Судовима ово је питање изнето пред Општу Седницу Државног Савета.

Општа Седница Државног Савета, одржана на дан 21. и 22. децембра прошле године под Бр. 2001/29. донела је по овом питању одлуку, која гласи:

„По чл. 282. II став. Фин. Зак. за 1922/23. г. време проведено у рату не признаје се за напредовање у основној плати и за пензију и оним лицима, која су после рата примљена у државну службу као неуказни службеници и у том својству били за време важења поменутог чл. 282.; као такви прешли 1. септембра 1923. год. и под режим новог чиновничког закона, пошто за оцену питања, да ли положај повлачи пензију или не, није меридаван нов закон о чиновницима, већ ранији закони, који су важили, кад је постао чл. 282. пом. Фин. Закона“.

II.

О примени става 3. чл. 137. закона о чиновницима грађ. реда.

По ставу 3. чл. 137. закона о чиновницима грађанског реда онима, који су за време рата били као државни службеници на војној дужности време овако проведено рачуна се за пензију исто онако, као што се рачуна активним официрима.

Државни Савет у својим одељењима није подједнако примењивао став 3. чл. 137. поменутог закона. У IV Одељењу Државни Савет стао је на гледиште, да се 3. став чл. 137. закона о чиновницима грађанског реда односи на службенике из оних грађанских надлештава, која су у времену рата потпала под војну управу (пресуда од 23. септембра 1927. год. Бр. 25784.). Напротив у VI Одељењу Државни Савет стао је на гледиште, да се став 3. чл. 137. пом. зак. односи на оне државне службенике, који су пензионисани после рока од 3 године, предвиђеног чл. 239. закона о чиновницима грађанског реда (пресуда од 8. фебруара 1928. г. Бр. 31869.).

Општа Седница Државног Савета, одржана на дан 21. и 22. децембра 1928. год. под Бр. 2001/29. год. донела је по овом питању у смислу чл. 4. закона о Државном Савету и Управним Судовима одлуку, која гласи:

„Став 3. чл. 137. закона о чиновницима грађанског реда односи се на све оне државне службенике, који су за време рата били на војној дужности, а пензионисани су

после истека рока од три године, предвиђеног у чл. 239. поменутог закона".

Према чл. 239. закона о чиновницима грађанског реда службеници пензионисани после ступања на снагу овог закона, а у року од три године од дана ступања његовог у живот уживају пензију по одредбама досадашњих закона.

За чиновнике, који буду пензионисани после истека рока предвиђеног чл. 239. пом. закона важе редовни прописи закона о чиновницима грађанског реда, па према томе, сходно предлози Одлуци Опште Седнице и по питању урачунавања времена provedеног на војној дужности.

Чл. 226. Фин. Зак. за 1926/27 год. законодавно је тумачење ранијих правних прописа, те се према томе има применити и на раније несвршене спорове.

Пропис чл. 139. закона о чиновницима грађанског реда, по коме Министри и Државни Подсекретари стичу право на личну пензију тога положаја, ако ту дужност врше најмање две године, није подједнако примењиван у одељењима Државног Савета; јер док су једна одељења у поменуто две године урачунавала и године проведене на расположењу, докле друга одељења нису то признавала.

Стога је ово питање изнето пред Општу Седницу Државног Савета 22. децембра 1925. године, и Општа Седница, под бр. 47801., донела је по овом питању одлуку која гласи:

"Време проведено на положају Министра односно Државног Подсекретара на расположењу, за пензију рачуна се до 1 године дана као време чиновничке службе".

После овог дошао је чл. 226. Финансијског Закона за 1926/27. год., који гласи:

"Министри и Државни Подсекретари на расположењу могу остати у том положају највише годину дана. Време до највише од једне године дана проведено на расположењу рачуна им се у погледу пензије као време проведено у активној служби".

При примени чл. 266. пом. Финансијског Закона постало је спорно питање, да ли ова одредба важи за Министре и Државне Подсекретаре раније пензионисане, или важи само за оне који буду као Министри и Подсекретари на расположењу после ступања на снагу чл. 266. поменутог Финансијског Закона.

Главна Контрола стала је на гледиште, да ова одредба важи само за Министре и Државне Подсекретаре који су стављени на расположење после ступања на снагу чл. 266. пом. Финансијског Закона.

Треће Одељење Државног Савета у 1926. години ништило је решења којима је примењиван чл. 266. пом. Финансијског Закона на пензионисања, извршена пре ступања на снагу чл. 266. пом. закона, сматрајући да је чл. 266. пом. Финансијског Закона нова норма, и да се не може применити на пензионисања, извршена пре ступања на снагу чл. 266. пом. Финансијског Закона (пресуда од 25. септембра 1926. год. бр. 27006.).

У 1928. години III Одељење Државног Савета стало је на гледиште, да чл. 266. пом. Финансијског Закона није нова норма којом се правно стање за у будуће мења, већ законодавно тумачење досадашњих правних прописа, које се има применити и на раније још несвршене спорове, (пресуда бр. 9561/28. године).

Ови су случајеви изнети у смислу чл. 4. закона и чл. 13. Уредбе о пословном реду у Државном Савету и Управним Судовима пред Општу Седницу Државног Савета.

У прилогу гледишта III Одељења из 1926. године на Општој Седници наведено је као разлог, што чл. 139. закона о чиновницима грађанског реда као услов пензионисања претпоставља вршење дужности најмање 2 године; а чл. 266. Финансијског Закона за 1926/27. годину мења тај пропис, допуштајући да се у активну службу урачуна највише једна година проведена на расположењу. Ако би чл. 266. био тумачење, морао би се базирати на појму „вршити дужност“, подразумевајући ту и „бивање на расположење“ без измене рока две године; па пошто се од рока „две године“ уноси измена „до једне године“, то је чл. 139. чл. 266. измене, а не протумачење. За овакво решење ових питања наведена је и чињеница, да је у предлогу чл. 139. закона о чиновницима грађанског реда законодавног одбора било стављено: „ако ту дужност врше најмање годину дана“, а законодавац тај предлог није усвојио, већ је повисио рок вршења службе на две године, не мењајући остали текст тога члана. При доношењу закона о чиновницима грађанског реда била је несумњива воља законодавца: две године вршења активне службе, па се због тога чл. 266. Финансијског Закона за 1926/27. год. не може сматрати као тумачење чл. 139. закона од дана ступања његовог на снагу, већ као нов правни пропис, који важи за у будуће без повратне снаге, пошто је законодавац у 1926. години променио своје гледиште, па чланом 266. Финансијског Закона изменио чл. 139. закона о чиновницима грађанског реда.

У прилогу гледишта III Одељења из 1928. године наведено је као разлог то што је

пропис чл. 266. Финансијског Закона и донет због појављене контраверзе у примени чл. 139. закона о чиновницима грађанског реда, јер се не може претпоставити, да је Влада, поред толиких других важнијих закона, баш за г. г. Министре хтела у трећој години после ступања на снагу чиновничког закона тај закон у њихову корист изменити доношењем новог правног прописа о њиховим пензијама. Не може се наћи ни један стварни разлог за ово гледиште, јер је Министарска служба била исто тако тешка пре доношења чл. 266. Финансијског Закона, као и после тога.

Општа Седница, одржана на дан 21. и 22. децембра 1928. године под бр. 2001. донела је по овом правном питању одлуку, која гласи:

„Чл. 266. Финансијског Закона за 1926/27. год. законодавно је тумачење ранијих правних прописа, те се према томе има применити и на раније невршене спорове“.

Исплата дуговања инвалидских потпора може се вршити на терет парт. 63. буџета за 1928/29. год. само за обавезе од 1. I. 1920. год. до 1. V. 1923. год.

Министарство Социјалне Политике одобрио је актом РБр. 15833 од 25. децембра 1928. год., на основу решења Министар. Финансија Бр. 156200/28, исплату целокупног дуговања инвалидских потпора из парт. 63 буџета за 1928/29. год. без обзира на обавезе из којих су година и за које време.

Главна Контрола на својој седници од 1. јануара 1929. год. одлуком под Бр. 123859/28 није дала сагласност за ову исплату налазећи, да је ова исплата противна чл. 4. финансијског закона за 1928/29. год., пошто се из партије 63. буџета за 1928/29. год. могу наплаћивати једино дуговања инвалидских потпора за обавезе од 1. јануара 1920. године до 1. маја 1923. године.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 1. јануара 1929. год. Бр. 123859/28.

Из кредита за ванредне државне потребе могу се вршити издаци само на оне потребе, које се нису могле предвидети у буџету.

Министарски Савет решењем својим ДРБр. 130396/28. одобрио је кредит од Динара 9.520 за оправку аутомобила г. Министра Вера на терет парт. 1021 „за ванредне државне потребе“ буџета за 1928/29. год.

Главна Контрола на својој општој седници од 1. јануара 1929. год. одлуком под Бр. 124052/28 одбила је сагласност на ово решење налазећи, да овде не стоји случај из

чл. 29. закона о државном рачуноводству, пошто се овај издатак могао предвидети у буџету, те би исплата истог на терет партије 1021 „за ванредне државне потребе“ буџета за 1928/29. годину била у противности са чл. 4. финан. закона за 1928/29. год.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 1. јануара 1929. год. Бр. 124053/28.

Накнада путних трошкова, приликом прекида рада за време службеног путовања, признаје се само у том случају, ако постоји решење надлежног старешине о прекиду рада.

Л. К. технички чиновник, поднео је Месној Контроли на преглед и визу два путна рачуна за извршена службена путовања из Т. у Б. и обратно.

Пошто је Месна Контрола ове рачуне прегледала и визуирала а поносилац рачуна није био задовољан са визом Месне Контроле, то су ови рачуни достављени Главној Контроли на решење.

Главна Контрола на својој општој седници од 28. децембра 1928. год. одлуком под Бр. 117219/28 поинштила је визу Месне Контроле на овим рачунима са разлога, што је Месна Контрола, између осталог, ценила накнаду о оба ова рачуна посебно и ако је путовање по оба ова рачуна извршено по једном истом решењу Бр. 3561/28, — и наредила Месној Контроли, да накнаду за одлазак из Б. у Т. и повратак у Б. призна само у том случају, ако постоји решење надлежног старешине о прекиду рада.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 28. децембра 1928. год. Бр. 117219.

Звање вршиоца дужности среског поглавара не постоји по закону.

Г. Министар Унутрашњих Дела решењем својим УБр 30.506. од 7. јула 1928. год. поставио је по потреби службе за вршиоца дужности поглавара среза Н. М. В., полицијског писара жупаније Н.

Главна Контрола, којој је ово решење достављено на сагласност у смислу чл. 29. свога закона, размотрала га је на својој општој седници од 13. новембра 1928. г. и нашла, да исто не одговара закону, јер не постоји звање вршиоца дужности среског поглавара да би се именовани могао решењем Министровим поставити на то звање, већ се само наредбом Г. Министра Унутрашњих Дела као надлежног старешине могао одредити да врши дужност поглавара среског. С тога а на основу чл. 26. тач. 3 свога закона одлучила је: да се противу овога решења Г. Ми-

министра Унутрашњих Дела подигне тужба Државном Савету.

Из Опште Седнице Главне Контроле 13. новембра 1928. год. Бр. 71.948.

За поједине повремене радове могу се узимати хонорари службеници само ако за то има буџетом предвиђених кредита.

Решењем Министарства Народног Здравља ХБр. 39.979/28. постављени су хонорари службеници-архитекти и цртачи за довршење радова на изради планова за Министарство и Санаторијуме.

Главна Контрола није дала сагласност на ово решење са разлога, што за ова постављења нема предвиђеног кредита у буџету за 1928/29. г., што је потребно према чл. 31. Уредбе о контракталним чиновницима и дневничарима.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 18. децембра 1928. године Бр. 105.124.

Новац добиен од продаје неупотребљиве покретности не може ићи на олакшицу буџетских кредита већ има ући у државну касу као ванредни приход.

Решењем Министарства Војске и Морнарице ЕОБр. 6462/28 одобрена је продаја фураде у 1 заводу за израду војне одеће с тим, да се добиени новац унесе у државну касу на олакшицу партије 671 позиције 1. буџета за 1928/29. годину.

Главна Контрола размотрала је ово решење на својој општој седници од 1. јануара 1929. године па је одлучила: да на ово решење нема шта да примети с тим, да добиени новац од ове продаје не може ићи на олакшицу поменути партије и позиције већ се има унети у државну касу као ванредни приход.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 1. јануара 1929. год. Бр. 111.854/28.

Шеф Месне Контроле не може, као рачуноиспитач Обласне Контроле, вршити истовремено и дужност рачуноиспитача при месној општини.

Главна Контрола размотрала је одлуку те Обласне Контроле Бр. 3377. од 8. децембра 1928. године: да г. Н. шеф Месне Контроле при Окружној Финансијској Управи у Н., који је отправљао дужност рачуноиспитача при Н. општини, за време док је вршио дужност рачуноиспитача Обласне Контроле може и даље ту дужност вршити, — па је одлучила: да се са овом одлуком Обласне Контроле не може сагласити, јер по чл. 17. Правилника о пословном реду и организа-

цији Обласних Контрола шеф Месне Контроле врши надзор над радом Обласне Контроле као и дисциплинску власт над њеним органима, те према томе г. Н. као надзорна власт не може истовремено вршити рачуноиспитачке послове у Н. општини чији рад подлеже његовом надзору као шефу Месне Контроле.

Обласна Контрола може сходно чл. 29. наведеног Правилника да делегира једног или више само од својих рачуноиспитача код већих самоуправних тела који не вршито трајно преглед рачуна дотичних тела, али не и рачуноиспитаче Месних Контрола.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 22. јануара 1929. год. Бр. 122167/28.

Одредбе чл. 370. Финансијског Закона за 1928./29. год. о кредитима из обласног буџета на поверљиве циљеве и репрезентацију односе се на среске поглаваре.

Главна Контрола размотрала је представку Месне Контроле Бр. 1626/28. којом пита, да ли се одредба из чл. 370. Финансијског Закона за 1928/29. годину простире и на среске буџете, — па је одлучила: да су чланом 370. Финансијског Закона за 1928/29. годину ускраћене суме на име поверљивих кредита и репрезентације како Великим Жупанима тако и среским поглаварима.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 25. јануара 1929. године Бр. 97289/28.

Дневнице бив. чланова Обласне Скупштине.

Главна Контрола размотрала је представку те Обласне Контроле Бр. 4118/28. којом пита, кад чланови Обласне Скупштине имају право на дневницу, — па је одлучила: да чланови Обласне Скупштине имају право на дневнице само за седнице на којима су као такви присуствовали сходно чл. 58. закона о обла- и среској самоуправи.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 25. јануара 1929. год. Бр. 119401/28.

Обласне Контроле не могу кажњавати полицијске и општинске службенике за немарљиво вршење њихових захтева.

Главна Контрола размотрала је представку те Обласне Контроле Бр. 1232. од 17. октобра 1928. год. којом пита, да ли Обласна Контрола има право да у смислу тач. 7. чл. 13. Правилника о пословном реду и организацији Обласних Контрола поступи према полицијским и општинским чиновницима, који би се показали немарљиви у извршењу захтева Обласне Контроле, по чл. 118. и 120.

Закона о Главној Контроли, или их треба оптужити њиховој надзорној власти, — па је одлучила: да Обласна Контрола има право кажњавања само над рачунополагачима, наредбодавцима и другим одговорним лицима предвиђеним у чл. 46. и 120. Закона о Главној Контроли, а не и над полицијским и општинским чиновницима, који се не појављују у улози напред именованих лица.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 25. јануара 1928. год. Бр. 101706/28.

За свако продужење уговора о закупу приватних зграда за потребу државних установа потребно је да се наплати такса по закону о таксама.

Решењем Министарства Просвете П.Бр. 16558/28. одобрено је продужење уговора о закупу зграда за историјско-уметнички музеј у Београду још за једну годину и то: од 1. новембра 1928. до 31. октобра 1929. год.

Главна Контрола размотривши ово решење на својој општој седници од 25. јануара 1929. год. одлучила је: да на ово решење нема шта да примети с тим, да се за ово продужење уговора о закупу од годину дана наплати такса по закону о таксама.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 25. јануара 1929. год. Бр. 1149.

Поделу кредита на помоћи и субвенције, у колико иста није извршена буџетом, врши ресорни Министар у сагласности са Председником Министарског Савета.

Решењем Министарства Трговине и Индустије Бр. 58/29. додељена је потпора друштву „Гајрет“, из Београда, у Дин. 10.000.— на терет парт. 957. поз. 1. буџета за 1928/29. годину.

Главна Контрола на својој општој седници од 5. фебруара 1929. год. није се сагласила са овим решењем са разлога, што поделу кредита по партији 957. поз. 1. буџета за 1928/29. год. врши по чл. 14. Финансијског Закона за 1928/29. год. Министарски Савет, односно сада ресорни Министар у сагласности са Г. Председником Министарског Савета, сходно чл. 1. закона о измени законских одредаба којима се прописује саслушавање или одлучивање Министарског Савета оди. сагласност Финансијског Одбора Народног Скупштине од 29. јануара 1925. год.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 5. фебруара 1929. год. Бр. 7743.

Дужност чланова обласних контрола повремена је служба а не стална.

На акт Министарства Унутрашњих Дела СБр. 541/29, којим се тражи извештај: како

се има схватити дужност чланова обласних контрола, као повремена или стална дужност, да би им се према томе могао одредити хонорар, — Главна Контрола на својој општој седници од 15. фебруара 1929. год. одлучила је: да по чл. 102. зак. о Главној Контроли Обласна Контрола решава у седницама само предмете предвиђене у овом законском пропису: да по чл. 103. истог закона Обласна Контрола држи седнице на позив шефа исте или Месне Контроле, а да по чл. 101. зак. о Главној Контроли и чл. 14. и 16. Правила о пословном реду и организацији обласних контрола рачуноиспитачи Обласне Контроле воде сву администрацију, дају визе на документима, врше преглед рачуна и тако прегледају рачуне износне седнице на решење коју према потреби сазивају, па према томе чланови Обласне Контроле решавају само у седницама. Па пошто чланови Обласне Контроле решавају само у седницама које се држе с времена на време а по потреби, то је Главна Контрола мишљења, да је дужност чланова обласних контрола повремена служба, те им с обзиром на то треба одредити и хонорар.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 15. фебруара 1929. год. Бр. 13139.

Ликвидација издатака које чине области из сума дотирањих им из државног буџета.

На питање једне Месне Контроле како се има извршити ликвидација издатака које чине Области из сума дотирањих им из државног буџета а за послове пренете на Области, — Министарство Финансија под ДРБр. 147706/28. донело је следеће објашњење:

„По свима кредитима, који се дотирају областима за пренете им послове, Област прима из државне касе новац на своју признаницу која државној каси служи као докуменат за правдање издатка из касе.

Примљене суме од државне касе на име дотација уносе Области у своју касу као одговарајући приход дотичне партије свога буџета, са тим сумама подмирују расходе и све то показују у своје завршној рачуну и правдају пред својом и Главном Контролом.

Ако се десио неки случај да је државна каса по налогу и за рачун области извршила какву исплату, и та документима имају се предати Обласном Одбору као готов новац да их расходује по својим књигама на одговарајућу буџетску партију, па то пред својом и Главном Контролом правда.

У принципу обласни расход, био он по кредиту који се у виду дотације даје Об-

ласти, био пак у ком другом виду, не може се расходовати по државним књигама нити се може ма где у државном завршном рачуну показати*.

Предње објашњење са којим се сагласила Главна Контрола доставља се Месној Контроли ради знања и управљања.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 12. фебруара 1929. год. Бр. 106397/28.

Принадлежности државних службеника у случајевима поништења указа одн. решења о њиховом постављању или унапређењу.

По питању наплате примљених принадлежности од државних службеника у случајевима где су Указ односно решења о њиховом постављању односно унапређењу поништени

Одлучено је:

Да државни службеници нису дужни да по поништеним указима и решењима о њиховом постављању, враћају државној каси примљене принадлежности, пошто су за време док је одлука о њиховом постављању била у важности вршили службу. Ово исто важи и за примљене принадлежности по одлукама о унапређењу.

Ова одлука доставља се тој Контроли ради знања и управљања с тим, да се има обуставити сваки рад о наплати оваквих принадлежности од дотичних службеника по већ изданим наређењима Главне Контроле.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 12. фебруара 1929. год. Бр. 13801.

Председници и кметови општински могу примати награду за вршење блајинских послова, ако је одлука општинског одбора о награди извршна и ако има кредита по буџету.

На представку једне Обласне Контроле: да ли се председницима и кметовима општинским може исплаћивати награда за вршење блајинских општинских послова, — Главна Контрола на својој Општој Седници од 29. јануара 1929. године одлучила је: да Обласна Контрола у случајевима где је одлука општинског одбора о додељивању ових награда председницима и кметовима општинским постала извршна и ако има зато потребног кредита, да визу за овакве исплате.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 29. јануара 1929. год. Бр. 101690/28.

Накнада путних трошкова полицијским чиновницима.

Месна Контрола при Окружној Финансијској Управи у Н. . . . оспорила је кило-

метражу по рачунима путних трошкова Н. Н. полицијског писара, за извршена службени путовања по *Пословима приватно-правне природе* позивајући се на чл. 10. Уредбе ДРБр. 150000/28.

Главна Контрола на својој Општој Седници од 5. фебруара 1929. год. поништила је визу Месне Контроле на овим рачунима са разлога, *што подносилац рачуна није извршио ова путовања по Пословима јавне безбедности, да би за служио својим чезама морао возити, како што Месна Контрола наводи, већ их је извршио по Пословима приватно-правне природе ван канцеларије, те му с тога накнада за ова путовања припада по Уредби ДРБр. 150000/28, рачунајући и километражу, а не по решењима Министарског Савета* ЈББр. 10253/20 и ЈББр. 8681/21.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 6. фебруара 1929. год. Бр. 8658.

Додаци на репрезентацију не подлеже плаћању службеничког пореза.

По предмету опорезовања репрезентативних додатака које примају: Помоћник Министра Унутрашњих Дела, начелници Министарства, Велики Жупани и други из кредита по парт. 390/3 буџета за 1928/29. год., — Министарство Финансија. — Генерална Дирекција Пореза под Бр. 108021/28 донела је следеће објашњење:

„Узми нашег питања РБр. 14610 од 22. августа 1928. год., част нам је саопштити вам, да специјални репрезентациони додаци по парт. 390. поз. 3. буџета за 1928/29. год. који се имају исплаћивати: Помоћнику Министра Унутрашњих Дела, начелницима и вршиоцима дужности начелника Министарства Унутрашњих Дела, Управницима Града Београда, Великим Жупанима, Управницима вароши Скопља и Битоља, правним референтима великих жупана у Ј. Србији, среским поглаварима и полицијским писарима — дипломирали правницима у Ј. Србији не подлеже службеничком порезу, јер су оне раз-
ног карактера“.

Предње се доставља тој Контроли ради знања и управљања.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 15. марта 1929. год. Бр. 19485.

Накнада путних трошкова за путовања која су започета за време важења уредбе ДРБр. 96000/20. а завршена после ступања на снагу уредбе ДРБр. 150000/28. одређује се по новој уредби из 1928. год.

Главна Контрола на својој Општој Седници од 26. фебруара 1929. год. одлуком

под Бр. 16537. поништила је по изјављеној жалби визу Месне Контроле на рачуну путних трошкова М. П. пореског приправника, између осталог и са разлога: што је Месна Контрола одредила накнаду по овоме рачуну по Уредби ДРБр. 96000/20, јер је ово путовање завршено кад је Уредба ДРБр. 150000/28, о накнади путних и сеобних трошкова већ ступила на снагу, те подносиоцу рачуна припада накнада за ово путовање у смислу чл. 53. пом. Уредбе из 1928. год. по тој Уредби а не по Уредби ДРБр. 96000 из 1920. год.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 26. фебруара 1929. год. Бр. 16537.

Управитељи основних школа као руковођаци школском имовином одговорни су за штете по закону о Главној Контроли и Државном Рачуноводству.

На представку Министарст. Просвете ОНБр. 103633/28. којом пита: да ли постоји одговорност управитеља основних школа у погледу руковања новцем и материјалом који се поклања школама, — Главна Контрола на својој Општој Седници од 15. фебруара 1929. год. одлучила је: *да су управитељи основних школа као руковођаци државном имовином одговорни за све штете и неуредности које се догоде у руковању новцем и материјалом по Закону о Главној Контроли и Закону о Државном Рачуноводству.*

Из Опште Седнице Главне Контроле од 15. фебруара 1929. год. Бр. 10083.

За разматрање одлука о издатцима из касе школског одбора надлежна је Обласна Контрола.

Грађевинска Секција у Пр... доставила је Главној Контроли на сагласност у смислу чл. 72. зак. о државном рачуноводству своја решења Бр. 2942/28. о издатку за оправку школе у селу Болајицу.

По овом предмету Главна Контрола на својој Општој Седници од 12. фебруара 1929. год. одлучила је: *да она нема шта да решава по томе предмету, пошто издатак не ширећи државну касу, већ касу школског одбора, те је за разматрање истих надлежна Обласна Контрола, којој се има предмет и доставити.*

Из Опште Седнице Главне Контроле од 12. фебруара 1929. год. Бр. 3447.

Законодавно тумачење чл. 305. Финансијског Закона за 1928/29. г. од 28. марта 1929. год. важи од 1. априла 1929. год.

Главна Контрола размотрала је представку те Контроле Бр. 353, од 29. марта 1929. год. којом се пита, да ли закон за тумачење чл.

305. финансијског закона за 1928/29. год. од 28. марта 1929. год. важи од 1. априла 1929. год. или од дана ступања на снагу истог, — па је одлучила: да законско тумачење чл. 305. финансијског закона за 1928/29. год. од 28. марта 1929. год. важи од 1. априла 1929. год., о чему се Месна Контрола извештава ради управљања, те се има применити на све нерешене случајеве.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 29. марта 1929. године Бр. 27777.

Стицање права на личну пензију.

На тражено објашњење од једног Министарства: како Главна Контрола тумачи одредбе из чл. 1. Закона о стицању права на личну пензију државних службеника грађанског реда, на име: да ли, с обзиром на став на крају тога члана: „Започета друга половина године рачуна се као потпуна“ чиновник са 9 година 6 месеци и 1 дан службе има право на личну пензију, — Главна Контрола на својој Општој Седници од 2. априла 1929. год. стала је на гледиште: *Да државни службеник стицне право на личну пензију кад наврши 10 година ефективно извршених у активној државној служби или служби државних саобраћајних установа, а да одредба на крају чл. 1. закона о стицању права на личну пензију држ. службеника грађан. реда: „Започета друга половина године рачуна се као потпуна година“ важи само при одређивању висине — степена пензије после навршених 10 пуних година, и да према изложеном у конкретном случају чиновник од 9 година 6 месеци и 1 дан ефективне државне службе не би имао право на пензију.*

Из Опште Седнице Главне Контроле од 2. априла 1929. год. Бр. 29095.

За преглед рачуна бив. Окр. Школског Одбора надлежна је Месна Контрола а за преглед рачуни Обласног Школског Одбора надлежна је Обласна Контрола.

Главна Контрола узела је у оцену питање истакнуто у представи тог Одбора Бр. 502/29. ко је надлежан за преглед рачуна Обласног Школског Одбора и бив. Окружног Школског Одбора те Области — па је одлучила: да је за преглед рачуна бив. Окружног Школског Одбора надлежна Месна Контрола, пошто су окружни школски рачуни саставни део буџетског рачуна Окр. Одбора за које је надлежна Главна односно Месна Контрола по чл. 143. Закона о уређењу округа и срезова, а за преглед Обласног Школског рачуна надлежна је Обласна Контрола по чл. 97. Зак. о Глав.

Контроли, пошто издаци Обласног Школског Одбора падају на терет дотичне Области.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 26. марта 1929. год. Бр. 10243.

Над рачунополагачима по црквеним рачунима, чија је дужност почасна, не могу се изрицати казне.

На представку једне Обласне Контроле: по коме ће се законском пропису изрицати казна над рачунополагачима по црквеним рачунима чија је дужност почасна — без икакве плате и награде, — Главна Контрола на својој Општој Седници од 15. марта 1929. год. одлучила је: да се над овим рачунополагачима не могу изрицати казне, већ се у случају, ако они не склопе и не поднесу своје рачуне у одређеном року или не одговоре на питања и примедбе Обласне Контроле, има у смислу чл. 47. Зак. о Главној Контроли одредити друго лице, које ће о њиховом трошку свршити те послове.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 15. марта 1929. год. Бр. 31887.

Рачуноиспитачи Месних Контрола, који су одређени да у ванканцеларијско време врше рачуноиспитачке послове у Обласној Контроли и који за тај посао примају од Области хонорар одсеком или у месечном износу, немају право на накнаду путних трошкова за одлазак у место Обласне Контроле и повратак.

Примећено је, да многи рачуноиспитачи Месних Контрола, који су одређени на рад у ванканцеларијско време у Обласним Контролама у којима нема сталних рачуноиспитача, наплаћују од Области и накнаду учињених путних трошкова за одласке из места свога службовања до места односно седишта Области где се налази и Обласна Контрола поред награде коју примају од Области у месечном износу.

Овакав поступак тих рачуноиспитача неправилан је и није допуштен, јер они за обављање рачуноиспитачких послова у Обласној Контроли и за накнаду трошкова скопчених одласком у седиште Обласне Контроле, бављењем у истом и повратком већ примају хонорар одсеком или у месечном износу од Самоуправних Области.

Са изложеног Главна Контрола одлучила је: да они рачуноиспитачи Месних Контрола који од Обласне Самоуправе примају награду одсеком илиу месечном износу за обављање рачуноиспитачких послова у Обласној Кон-

тболи, немају право и на накнаду путних трошкова и дневнице за излазак у место Обласне Контроле из места свога сталног службовања и повратак у исто.

Из Опште Седнице Главне Контроле од 10. маја 1929. год. Бр. 39201.

Срески поглавари немају право на дневницу за присуствовање на седницама среског одбора.

Поводом једног конкретног случаја спорне вие за исплату дневнице и додатка на скупоћу среском поглавару за дане одржаних седница среског одбора на терет среског буџета, Главна Контрола актом Бр. 10282 од 22. априла 1929. године умолила је Министарство Унутрашњих Послова за извештај: да ли срески поглавар има право на ову дневницу и додатак на скупоћу. На ово питање Главне Контроле Господин Министар Унутрашњих Послова дао је у акту СБр. 2048 од 16. маја 1929. године следећи одговор:

„Срески поглавар нема право на дневницу и додатак на скупоћу одређен члановима среског одбора. И ако је чл. 150. Закона о уређењу округа и срезова, на коју се одредбу позива у жалби Главној Контроли срески одбор, речено, да се срески одбор састоји из среског начелника, среског члана окружног одбора и два члана које среска скупштина бира између среских посланика, то не значи да је и срески поглавар, члан среског одбора, који би имао право на дневницу по чл. 152. Закона о уређењу округа и срезова. Да срески поглавар није и не може бити члан среског одбора јасно се види из чл. 110. истог Закона, који је прописао услове, који се траже за положај члана среског одбора.

Положај среског поглавара као непосредног вршиоца државне управе према среском одбору означен је јасно у чл. 39. закона о уређењу округа и срезова, по коме он присуствује седницама среског одбора и заједно са њиме чини представке и спрема предлоге за среску скупштину и помоћу државних и самоуправних чиновника и органа извршују одлуке како среске скупштине тако и окупне скупштине. Дакле он ради са члановима среског одбора али није члан среског одбора“.

Предњи одговор доставља се тој Контроли ради знања и управљања.

Из опште седнице Главне Контроле од 31. маја 1929. године. Бр. 44206.

Оцене и прикази

Др. *Ернест Чмић*, **Менични закон** од 29. новембра 1928. год. са тумачем.

Ова мала по своме обиму, али изврсна по садржици књижица, несумњиво је један веома поуздано средство ради оријентисања правној литератури.

Кратке и прецизне примедбе уваженог писца, које пропраћују систематски све одредбе нашег новог меничног закона, служе при практичној употреби истог као једно веома поуздано средство ради оријентисања у новој правној материји.

Далеко од претензије да буде и теоретски исцрпно ово дело ипак одаје велику еруци-

зију писца и као такво неobiчно је корисно ради систематског упознавања свих оних питања из теорије меничног права, која питања остају за доцнију научну обраду.

Писац је свој коментар наменио у првом реду практичарима и ми га можемо само најтоплије препоручити, јер он, као приручна књига, нарочито у првим данима практичне примене новог закона, од велике је вредности за све оне, који желе да буду тачно упућени у садржину закона и у оне новине, које он према досадашњим разним законима на појединим правним подручјама уводи.

Др. Арс. М. Ч.

Белешке

Јавни правозаступници

Г. Министар Правде послао је:

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Боривоја Каменовића, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Момчила Јанковића, јавног правозаступника из Ниша и Љубомира Јањушевића, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Миливоја Петковића, писара у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Лесковачком Суду Тодора Чачановића, судског писара у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Милорада Јовановића, судског писара у оставци и Јована Грендића, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Јагодинском Суду Ђована Целатовића, писара судског у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Бранислава Стефановића, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Струмичком Првостепеном Суду Градимира Илића, судију истог суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Др Рајка Ђермановића, јавног правозаступника из Загреб.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Гавру Церковића, великог жупана у пензији.

За јавног правозаступника при Првостепеном Битолском Суду Жиноту Михаиловића, судског писара у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Пожаревачком Суду Драгомира Ђорђевића, писара истог суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Др Звонимира Пишкулића, јавног правозаступника из Суботице.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Димитрија Павловића, бившег адвоката, Лазара Б. Јовановића, судског писара у оставци и Душана Николића, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Пиротском Суду Ђорђа Ронића, адвокатског приправника из Пирота.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за округ Београдски Салу Јакопаљевића, пензионера из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Пећком Суду Јевту Поповића, адвоката из Андријевце.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Исака Исаковића, адвокатског приправника из Београда и Др Јосипа Љубића, јавног правозаступника из Имотског.

За јавног правозаступника при Првостепеном Скопљанском Суду Благоја Поповића, адвокатског приправника из Скопља.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Др Васу Јовановића, министра из расположеноу.

За јавног правозаступника при Првостепеном Чачанском Суду Милорада Васића, писара истог суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Лесковачком Суду Светозара Грујића, секретара истог суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Бранислава Стојановића, генералног директора у пензији.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Николу Ролковића, судског писара у оставци, Др Јосипа Ереврајца, чиновника у пензији и Тому Томића, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Окружном Суду Александра Вучићевића, писара Београдског Трговачког Суда у оставци и Живојина Милорадовића, судију у пензији.

За јавног правозаступника при Првостепеном Тетовском Суду Светислава Анђрејевића, јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд.

За јавног правозаступника при Првостепеном Лесковачком Суду Станишу Костића, судског писара у оставци и Сану Луковића, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Крагујевачком Суду Јована Радуловића, писара истог суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Новака Пасевића, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Лесковачком Суду Драгину Јовановића, шефа персоналне одсека Дирекције Царина у пензији.

За јавног правозаступника при Окружном Суду у Нишину Ђорђа Вуковића, адвокатског приправника из Нишине.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Михаила Вучићевића, јавног правозаступника у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Г. Миловачком Суду Лазара Сretenовића, судског писара у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Немању Станковића, адвокатског приправника из Шапа.

За јавног правозаступника при Првостепеном Крагујевачком Суду Јована Миловановића, бив. правозаступника.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Немању Вујића, правног референта у пензији.

За јавног правозаступника при Првостепеном Чачанском Суду Александра Ђурчића, адвокатског приправника из Чачка.

За јавног правозаступника при Првостепеном Суду за град Београд Методија С. Анастасијевића, писара Касационог суда у оставци и Д-р Мишу Аналаја, адвокатског приправника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Д-р Предрага Кашиковића, адвокатског приправника из Београда, Светислава Хоћеру, бившег правозаступника и Доброслава М. Богдановића, бившег кмета правника.

За јавног правозаступника при Првостепеном Приштинском Суду Николу Дрмочића, бив. јавног правозаступника.

За јавног правозаступника при Првостепеном Скопљанском Суду Милоја Бумбића, бив. јавног правозаступника.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Милана М. Трифуновића, бив. јавног правозаступника.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Окружном Суду Милана Ст. Марковића, адвокатског приправника из Београда и Љубомира Тодоровића, бив. јавног правозаступника.

За јавног правозаступника при Првостепеном Крагујевачком Суду Душана Ж. Јанићевића, судског писара из Крагујевца.

За јавног правозаступника при Првостепеном Зајечарском Суду Миодрага Д. Гајића, јавног правозаступника из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Београдском Трговачком Суду Радмила Јовановића, адвокатског приправника из Београда и Александра Лазаревића, писара Главне Контроле у оставци.

За јавног правозаступника при Косов. Митровачком Првостепеном Суду Обрена Чорбића, јавног правозаступника из Београда.

Уважене су оставке:

Тихомиру Поповићу, јавном правозаступнику из Београда; Ђорђу Симићу, јавном правозаступнику из Ниша;

Недељку Мутаџићу, јавном правозаступнику из Приштина; Душану Бунушевићу, јавном правозаступнику из Врање; Живојину Маринковићу, јавном правозаступнику из Куманова; Ђорђу Тошићу, јавном правозаступнику из Смедерева.

Престало је право на јавно правозаступништво: Цветку Симоновићу, јавном правозаступнику из Зајечара.

Више Судије

Наименовани су:

За судију Врховног Суда у Сарајеву Иван Премуџић, судија Управног Суда у Сарајеву.

За судију Управног Суда у Сарајеву Д-р Ибрахим Хадномеровић, чиновник Жупаније Српске Јевске Области. За судију Апелационог Суда у Новом Сад Д-р Рикард Николић, заменик главног државног тужиоца.

Пензионисан је:

Јосип Дражеговић, председник Судабног Стола у Госпићу.

Кретање Судија

Послањени су:

За судију Окружног Суда у Суботици Марко Вукчевић, бележник истог суда.

За судију Среског Суда у Алибунару Леонид Дукшински, бележник Окружног Суда у Панчеву.

За судију Нишког Првостепеног Суда Јован Ђ. Јовановић, судија Прокупачког Првостепеног Суда.

За судију Призренског Првостепеног Суда Стеван Деспојевић, судија Пећског Првостепеног Суда.

За судију Пожаревачког Првостепеног Суда Миодраг Стојковић, судија Неготинског Првостепеног Суда.

За судију Смедерског Првостепеног Суда Војислав Богосављевић, судија Неготинског Првостепеног Суда.

За судију Окружног Суда у Великом Бечкерку Д-р Андрија Порван, државни тужилац у Вел. Бечкерку.

Уважене су оставке:

Ернсту Дијаманту, судији Окружног Суда у Суботици; Спасоју Богосављевићу, судији Среског Суда у Бачкој Тополи; Д-р Александру Сленулу, судији Среског Суда у Дарди, и Љубомиру Зелелу, судији Среског Суда у Великом Бечкерку.

Пензионисани су:

Карло Цвић, судија Которског Суда у Чазми; Чедомир Ивановић и Милеко Радуловић, судије Горњо-Миловачког Првостепеног Суда.

Одлуштен је из службе:

Иван Тукловић, судија Судабног Стола у Госпићу.

Послањени су:

У Дисциплинаром Суду при Сјелу Седморце у Загребу:

За председника Д-ра Ернста Чимића, председника Стола Седморце у Загребу, а за његовог заменика Д-ра Николу Огорицу, потпредседника Стола Седморце у Загребу; за судије дисциплиног суда при Столу Седморце у Загребу: Ивана Месарића, Иву Вуковића, Јована Димитријевића и Николу Протића, судије Стола Седморце у Загребу; за њихове заменике: Ивана Мандошића, Д-ра Александра Ванђа, Владислава Вежића и Владимира Бузацића, судије Стола Седморце у Загребу.

У Дисциплинаром Суду при Банском Сјелу у Загребу:

За председника Антуна Ковачића, председника Банског Стола у Загребу, а за његовог заменика Стјепана

Братанића, потпредседника Банског Стола у Загребу; за судије дисциплинског суда при Банском Столу у Загребу: Стјепана Селасића, Никољу Вукића, Драгутину Бубића и Васу Махашинића, судије Банског Стола у Загребу, а за њихове заменике: Димитрија Шабата, Дра Лавослава Хенигсбега, Милана Скорупана и Ивана Јанковића, судије Банског Стола у Загребу.

У Дисциплинском Суду при Касаценом Суду у Београду:

За председника Д-р Душана М. Суботића, председника Касаценог Суда у Београду, а њему за заменика Милорада Поповића, судију истог суда; за чланове: Атанасија М. Продановића, Алексе Анђелковића, Јована М. Јовановића и Велимира Ристића, судије Касаценог Суда у Београду, а њима за заменике: Димитрија Богдановића, Лазара Урошевића, Драгића Н. Солдатовића и Милана Нешиковића, судије истог суда. Дужност државног тужиоца вршиће Велимир Ристић, судија Касаценог Суда у Београду.

У Дисциплинском Суду при Великом Суду у Подгорици:

За председника Марка Радуловића, председника Великог Суда у Подгорици, а њему за заменика Саву Церовића, судију истог суда; за чланове: Саву Фагића, Никољу Почека и Ђукана Спасовића, судије Великог Суда у Подгорици, а њима за заменике: Милана Мрдовина, Љубомира Главољича и Стеву Грегорића, судије истог суда. Дужност државног тужиоца вршиће Степа Грегорић, судија Великог Суда у Подгорици.

Указом Н. В. Краља постављени су:

У Државном Суду за Заштитну Државу:

За чланове: Д-р Душана Суботића, председника Касаценог Суда у Београду; Д-р Никољу Огоровића, потпредседника Стога Селморице у Загребу; Васу Петровића, судију Касаценог Суда Одељења Б. у Новом Саду; Љубомира Арнера, судију Врховног Суда у Сарајеву; Д-р Вишка Дубоковића, судију Стога Селморице одељења Б. у Загребу; Русомира Јанковића, судију Касаценог Суда у Београду; Мирка Кошчеца, потпредседника Банског Стола у Загребу; Драгољуба П. Радојловића, судију Апелационог Суда у Београду; а за заменике: Д-р Едуарда Пајинића, судију Вишег Дежелног Социјалног у Љубљани; Трајка Стаменковића, судију Апелационог Суда у Београду; Д-р Јосипа Кавчића, судију Вишег Дежелног Социјалног у Љубљани; Светозира Вукаловића, судију Првостепеног Суда за град Београд.

У Дисциплинском Суду при Врховном Суду у Сарајеву:

За председника Д-ра Милановића Симића, председника Врховног Суда у Сарајеву; за заменика Д-р Бертолда Ајнера, сенатског председника Врховног Суда у Сарајеву; за чланове: Д-ра Бертолда Ајнера и Тодора Лекића, сенатске председнике Врховног Суда у Сарајеву; Никољу Гојковића и Огдара Вајерста, судије Врховног Суда у Сарајеву и Салиха Мутапића, судију Врховног Шерјатског Суда у Сарајеву; за заменике: Милана Братољуба, Јосипа Бабића, Фрању Михаљиновића и Д-ра Никољу Медоковића, судије Врховног Суда у Сарајеву и Хасимија Хатибовића, судију Врховног Шерјатског Суда у Сарајеву.

У Дисциплинском Суду при Окружном Суду у Сарајеву:

За председника Драгослава Матића, председника Окружног Суда у Сарајеву; за заменика Јосипа Ро-

жића, судију истог суда; за чланове: Јосипа Ружића, Алалберта Качињског, Петра Волгеута и Јову Никољиновића, судију истог суда и Хасија Алаулаха Бушатића, шерјатског судију Среског Суда у Сарајеву; за заменике: Анту Бошњакчића, д-ра Павла Марчеца, Никољу Јанковића и Милоша Мунићу, судије истог суда и Мехмеда Алију Термовића, шерјатског судију Среског Суда у Сарајеву.

У Дисциплинском Суду при Окружном Суду у Бањој Луци:

За председника Милоаса Путника, председника Окружног Суда у Бањој Луци, за заменика Аугустина Облока, судију истог суда; за чланове: Аугустина Облока, Виктора Супека, Рудолфа Прегга и Светозара Предојевића, судије из истог суда, и Мустафу Мујевиновића, шерјатског судију Среског Суда у Бањој Луци; за заменике: Хусеину Ђумрукчића, Анарију Жили, Ристу Вуковића и Мату Жигорића, судије истог суда, и Мухамеда Маглазића, шерјатског судију Среског Суда у Бањој Луци.

У Дисциплинском Суду при Окружном Суду у Бихаћу:

За председника Цветка Радовића, председника Окружног Суда у Бихаћу, за заменика Иву Јурјевића, судију истог суда; за чланове: Иву Јурјевића, Јосипа Каши, Иву Лесића и д-ра Емила Левића, судије истог суда, и Мустафу Реџића, шерјатског судију Среског Суда у Бихаћу; за заменике: Фрању Марека, д-ра Смиљке Градацићеву, Ивана Каликића и Смила Дурћа, судије истог суда, и Ахмета Шехића, шерјатског судију Среског Суда у Босанској Купи.

У Дисциплинском Суду при Окружном Суду у Мостару:

За председника Вукава Каблара, председника Окружног Суда у Мостару; за заменика Милана Михаљиновића, судију истог суда; за чланове: Милана Михаљиновића, Божи Самарџића, Мату Јеричевића и Вишка Лазарића, судије истог суда, и Ибрахима Лемеши, шерјатског судију Среског Суда у Мостару; за заменике: Павла Краља, Петра Застара, Петру Ласића и Фрању Журићу, судије истог суда, и Салиха Удовичића, шерјатског судију Среског Суда у Мостару.

У Дисциплинском Суду при Окружном Суду у Травнику:

За председника Јосипа Пожара, председника Окружног Суда у Травнику; за заменика Никољу Далберовића, судију истог суда; за чланове: Никољу Далберовића, Бартола Царића, Мустафу Већковића, Рагиба Халилабића, судије истог суда, и Асима Брајића, шерјатског судију Среског Суда у Травнику; за заменике: Стјепана Смолака, Хвалајета Кузиновића, Вида Крешића и Арсенија Бореловића, судије истог суда, и Абдулаха Халића, шерјатског судију Среског Суда у Травнику.

У Дисциплинском Суду при Окружном Суду у Тузли:

За председника Антуна Малабаша, председника Окружног Суда у Тузли; за заменика д-ра Ивана Штајнмелера, судију истог суда; за чланове: Д-ра Ивана Штајнмелера, Буре Кривошчића, Станислава Павлоца и Фрању Леовића, судије истог суда, и Османа Мехмедбалића, шерјатског судију Среског Суда у Тузли; за заменике: Едмунда Трајера, Раду Матијасевића, Јосипа Копричевића и Милоша Илића, судије истог суда, и Хасана Казића, шерјатског судију Среског Суда у Грачаници.

Појам кривичног и грађанског поступка

Др. Тома Живановић

професор Универзитета

Следећа излагања су саставни део Општег дела кратких Основа Кривичног поступка (§ 1) и кратких Основа Грађанског поступка (§ 1). Ти основи представљају прву синтетичку, довршену научну обраду ове две правне дисциплине: створен је у њима *Општи* део и *Посебни* део те две науке конструкисањем и издвајањем њихових основних појмова. Сем тога су у њима први пут компаративно ове две дисциплине обрађене, и то не само упућивањем, при излагањима сличних материја, једних на друге, већ и бројним подударањем места излагања сличних материја у систему.

Поменута два кратка Основа, који треба ускоро да буду објављени, сачињаваће, заједно с кратким Основима других правних дисциплина, који ће им следовати, припремни рад за 3. књигу пишчевог *Система синтетичке правне философије* (в. о томе књ. I, 1927, § 10 I).

§ 1. Појам кривичног поступка

I. Забрањујући приватну реакцију против криминалитета (прогонство из заједнице, затим крвну освету и кампозицију) држава је присвојила право кажњења (правни захтев кажњења) и тим самим примила на себе дужност заштите од кривичних дела, према томе дужност кажњења. Ову дужност држава врши по извесним општим правним нормама (правним прописима), чији скуп сачињава *право кривичног* (судског) *поступка*, *кривично процесуално право* или краће *кривични поступак*. У овим су нормама одређене поступне радње одређених лица, посредством којих се утврђује државни правни захтев кажњења, т. ј. право и дужност кажњења (кривични поступак схваћен као једно

поступање, поступно делање; в. III и г. с. п. § 1 I).

Из горњег излази, да је *предмет* кривичног поступка или кривичног спора (т. зв. *res in iudicio deducta, causa criminalis, кривична ствар* или *кривични предмет*, насупрот грађанском, — в. г. с. п. § 1 I I) *казњени захтев*, дакле *један јавно-правни захтев* (в. г. с. п. § 1 I I).

II. *Кривични поступак* посматран као једна *грана права* је скуп државних *правних прописа*, којима се одређују *поступне радње* (т. зв. *процесуалне радње*) *управљене на утврђење основаности државног казненог захтева у једном даном случају и вршиоци тих радњи* (т. зв. *процесуални субјекти*), као и *извршене казненог захтева*, чија је *основаност* већ *утврђена и обим одређен*.

Из ове (прве, в. III за другу) дефиниције кривичног поступка (т. з. *објективног* појма његовог) излази, да има *два основна кривично-процесуална бића*, према томе *два основна појма* Науке кривичног поступка (Кривичног поступка): 1^а *процесуални субјект* (субјекат поступка) и 2^а *процесуална радња*.

III. Кривични поступак се може, као што је (в. I) поменуто, схватити и као једно одређено *поступање*, поступно делање. Схваћен тако он се појављује (друга дефиниција кривичног поступка; в. II за прву) као скуп одређених *правних устанаова* (института), кривично-процесуалних правних устанаова (в. г. с. п. § 1 IV).

I. Ако се процесуалне *правне установе* схвате *реалистички*, т. ј. на првом месту као феномени такви, какви су без обзира на свој правни значај, као физички феномени, онда се кривични поступак у смислу скупа правних устанаова има дефинисати (*прва, реалистичка под-дефиниција* кривичног поступка; за другу в. 2) као скуп одређених *радњи одређених лица* (схватање, на које се наилази у постојећој књижевности, али где се оно не насађа на појам правна установа, већ се произвољно означава као *субјективни* појам кривичног поступка насупрот његовом *објективном* — в. III. — појму,

или као схватање кривичног поступка као његовој *створној* појави, страни).

2. Даје се поред горње (*реалистичке* дефиниције) још једна дефиниција кривичног поступка схваћеног као једно особено *постојање*. То је дефиниција истогa према његовој „*јурисличкој природи*“ или по његовој „*унутарњој страни*.“ Према овој дефиницији кривични поступак је један *правни однос* особене врсте, *ипсистирући*, јавно-*правни* (публицистички) однос, однос између три процесуална субјекта: суда, тужноца и окривљеника. Но пре свега дотични личности нису свесни правог карактера ове дефиниције. То је на име у ствари једно друго, на име *јурисличко* схватање кривичног поступка *посматраног* као скуп одређених *правних услова* (*јурисличка* под-дефиниција; в. г. с. п. § 1 IV 2), наспрот ономе претходном схватању, *реалистичком* (где се *правна услова* схвата, по свом основном елементу, реалистички, као процесуална *радња*). Сем тога схватање кривичног поступка као *правног односа* особене врсте не може да обухвати све саставне делове истогa. Тако ту се несумњиво не могу подвести предизвиђај и извршење пресуде, пошто код ових нема троструког правног односа (в. ниже 3).

3. Кривични поступак се посматран као једно одређено *постојање* има поделити (в. г. с. п. § 1 IV 3) у *три* стадијума (слична, али не истоветна с одговарајућим трима стадијумима француско-немачког поступка): 1° припреми (или претходни) поступак, 2° главни поступак (или судски поступак), 3° извршење казне. Сва три сачињавају т. зв. кривични поступак у *шirem* смислу, наспрот јединоме од њих, *главном* поступку, посматраном посебнице, који се назива кривичним поступком у *ужем* смислу. Припремни поступак се има поделити на три *фазе*: 1° предизвиђај или предистрага, 2° општи извиђај или општа истрага и 3° међуизвиђај или међуистрага (прелазни поступак или истрага). Главни се пак поступак има поделити у две *фазе*: 1° главни поступак у првој инстанци, степену (чији је први део припрема главног претреса, а други сам главни претрес) и 2° главни поступак у инстанци правних средстава (лекова).

IV. О *јавно-правном* карактеру кривичног поступка в. г. с. п. § 1 V.

V. О односу између кривичног и грађанског поступка в. г. с. п. § 1 VI.

VI. 1. Кривични поступак се назива *формалним* кривичним правом наспрот кривичном праву, т. зв. *материјалном* кривичном праву. Тај се назив заснива на томе (уп. г. с. п. § 1 VII 1), што док кривично право нормира

постојање и садржај права на казну, кривични поступак, претпостављајући кривично право, нормира претпоставке и садржај правне заштите у случају извршења кривичног дела. Кривични поступак је дакле *према* кривичном праву *секундарно* и уједно *формално* право.

2. Кривични поступак стоји у тешкој појамној вези с кривичним правом и грађанским поступак с грађанским правом. Приватно-правне обавезе се могу на име утврђити и испунити и *без* грађанског поступка, док се државно право на казну може остварити само посредством кривичног поступка.

а) Из овога је разлога разумљиво, што се је, слично некадашњем излагању кривичног поступка у грађанском (в. г. с. п. § 1 VI), кривични поступак раније (чак и у многим уџбеницима Кривичног права из првих десетина 19. века) излагао у вези с кривичним правом. Ово се је напустило, тек кад се је дошло до сазнања, да кривични поступак чини једну особену, појамно различиту целину, те да се према томе не може научно потпуно проучити, ако није објекат самосталне научне обраде и излагања.

б) Из истогa се разлога и данас од неких, и ако неумесно, захтева заједничко законодавно регулисање кривичног поступка и кривичног права. Има, веде, много материја, које спадају у обе области, као и много материја, које, и ако припадају кривичном праву, захтевају ради свог спровођења савним одређене процесуалне установе. То се заједничко регулисање може у ствари примити само за споредне (н. пр. з. о шумама) и за извесне мање посебне кривичне законе (н. пр. з. о министарској одговорности), и то једино из разлога законодавне технике, а не и с обзиром на саму природу материја.

3. Кривични поступак је (заједно с кривичним правом, и ако у мањем обиму од овога права, које је то скоро искључиво) као и грађански поступак (за разлику од грађанског права) у главном *ius cogens* (в. г. с. п. § 1 VII 2).

§ 2. Појам грађанског поступка.

1. Допуштајући само изузетно самопомоћ, првобитну форму остваривања права, држава је примила на себе *дужност правне заштите* грађана у њиховим приватно-правним *захтевима* (тражењима) према другим лицима. Она врши ту заштиту по извесним правним нормама (правним прописима), чији скуп сачињава *право грађанског постојања*, *грађанско процесуално право* или *праће грађански постојањак* (процес). У овим нормама су одре-

ђене поступне радње, посредством којих држава указује поменути заштиту (грађански поступак посматран — в. IV и к. с. п. § 1 I — као једно *поступање*, поступно делање).

1. Предмет је грађанског поступка (т. зв. *res in iudicium deducta, causa civilis, грађанска ствар* или *првдмет*) насупрот кривичној ствари) дакле извесан *приватно-правни* (грађански, цивилни) захтев (тражење), н. пр. захтев плаћање дуга, развода брака (за разлику од кривичног поступка, чији је предмет један јавно-правни захтев, захтев кажњеница; в. к. с. п. § 1 I).

2. Али се као предмет грађанског поступка појављује и *захтев* (тражење) *правне заштите*, која је према горе реченом *дужности* државе (на основу чега грађански поступак, и ако посредно, служи грађанском праву, спада у *јавно* право о праву, краће у *јавно* право). Овај се предмет назива и *непосредним* предметом грађанског поступка насупрот првоме, који се означава као његов *посредан* предмет.

II. 1. Правна заштита приватно-правних захтева је двојка: правна заштита *утврђивањем у пресуди* и правна заштита *извршењем*. Отуда се грађански поступак разликује на поступак утврђивања (одлучивања, или изрицања) и на поступак извршења.

2. Али постоје разне комбинације једне и друге правне заштите, разне т. зв. *форме* правне заштите или процесне врсте. Док су у кривичном поступку утврђивање и извршење *увек* спојени (в. к. с. п. § 1), у грађанском поступку је та спојеност међутим само *једна* од форми правне заштите. Тако друга једна форма правне заштите је заштита *утврђивањем у пресуди без извршења*. То је н. пр. случај онда, ако неко тврди, да има извесно право према другоме, и овај тражи, да суд пресуди, да онај то право нема. Даља форма правне заштите је заштита само *извршењем*. То је случај онда, кад сам приватно-правни захтев није ни у колико неизвесан, н. пр. кад постоји каква јавна исправа о дугу, која је равна пресуди (н. пр. судски протокол о поравнању).

III. *Грађански поступак* посматран као једна *рана права* је скуп *државних правних прописа, којима се одређују поступне радње* (т. зв. *процесуалне радње*) *урављене на утврђивање основаности приватно-правног захтева (појраживања) у једном даном случају и вршоци тих радња* (т. зв. *процесуални објекти*) *као и принудно остварење свога захтева у случају утврђења његове основаности и обима* (в. II 2).

Из ове (прве, т. зв. *објективне* — в. к. с. п. § 1 II; за другу в. IV 1) дефиниције гра-

ђанског поступка проистиче, да постоје *два основна грађанско-процесуална бића*, према томе *два основна појма* Науке грађанског поступка (Грађанског поступка): 1° *процесуални субјекат* (субјекат поступка) и 2° *процесуална радња*.

IV. Грађански поступак посматран као једно особено *поступање*, поступно делање (в. I) је (*друга* дефиниција грађанског поступка; в. за прву III) скуп одређених *правних услова* (института), грађанско-процесуалних правних услова (в. к. с. п. § 1 III).

1. Схватајући *реалистички* правне установе (в. к. с. п. § 1 III 1) и грађански се поступак, схваћен као скуп правних услова, може дефинисати (*прва, реалистичка* под-дефиниција грађанског поступка; за другу в. 2) као скуп одређених *радњи* одређених *лица*.

2. Грађански поступак посматран као скуп правних услова може се дефинисати (и ако се ту не може подвести извршене пресуде) и као *правни однос* особене врсте, као *шро-стируки, јавно-правни однос*, као однос између три процесуална субјекта: суда, тужоца и туженога (*друга, јуристичка* под-дефиниција грађанског поступка; в. к. с. п. § 1 III 2).

3. Грађански поступак се, посматран као једно одређено *поступање*, има поделити у *три* стадијума (као и к. с. п., в. к. с. п. § 1 III 3): *припремни поступак*, *главни поступак* и *извршење*.

V. Грађански поступак је, као и кривични, део *јавног* права или тачније, сходно нашој деоби права, део *јавног* права о праву, краће *јавног* права. Оба су поступка део *јавног* права: 1° зато што им је задатак *одржање правног поретка*, а ово је функција *државне* власти; 2° што се у оба поступка налазе у правном односу *државни* органи и *приватна* лица; 3° што су њихови завршни акти, на име пресуда и принудно извршење исте, акти државне, *суверене* власти (највише власти заповедања). За кривични поступак посебце се може навести још један разлог, а то је, што је његов објекат један *државни* (казнени) захтев (в. § 1 I).

VI. До краја 18. века сматрао се је кривични поступак као део грађанског поступка због тесне појамне везе која међу њима постоји. Отуда се је у уџбеницима цивилног поступка расправљао и кривични (као врста сумарног поступка). Тек се од 19. века овога дела, у коме је он утврдио нетачност овога спајања, Кривични и Грађански поступак излажу као две засебне дисциплине.

1. *Основна* разлика између грађанског и кривичног поступка лежи у различитости њи-

ховог *објекта* (causa civilis et criminalis). Први има, као што се је видело (I 1), за објекат један *приватни* захтев (потраживање), а други један (в. к. с. п. § 1 I) *јавни* (казнени). Из ове основне разлике потичу и остале (као н. пр. у принципима и формама поступка; па чак и у разним појединим процесним актима, истоименим, али друкчијег значаја у једном и другом поступку).

2. Али између ова два поступка постоји ипак и у модерном праву тесна појамна *сродност*. Они су обоје по својој првобитној природи (в. горе IV 2 и к. с. п. § 1 III 2) *правни односи* између суда и странака, трошци *правни односи*. Из ове основне сродности њихове потичу и остале (као н. пр. истоветна правила за постанак и претпоставке овога односа, за доказа средства и за форму утврђивања пресудом и т. д.; затим важење у оба поступка извесних принципа постављених у 19. веку из разлога целисходности или правичности, као што су принципи усмености, непосредности и јавности). Зато је ради дубље, генеричког познавања оба поступка потребно, а и дидактички корисно, да се у монографијама и расправама поједини процесуални принципи изучавају упоредно и да се у системима једног и другог поступка упућује при изучавању појединих материја једнога на учење о истима у другом поступку. Услед ове сродности се при тумачењу сумњивих прописа кривичног примењују често аналоге одредбе грађанског поступка и обратно.

VII. 1. Док *грађанско право* нормира постојање и садржај приватних права, грађански поступак нормира претпоставке и садржај правне заштите у случају напада на та права. Он је дакле према грађанском праву *секундарно* и *уједно формално* право. Зато би се грађански поступак могао назвати *формалним грађанским правом* насуспрот *материјалном*, као што се кривични поступак назива *формалним кривичним правом* насуспрот *материјалном кривичном праву* (в. к. с. п. § 1 VI 1).

2. Док је грађанско (и у опште приватно) право својим највећим и главним делом *диспозитивно* право, грађански поступак је то само својим мањим и мање важним делом. Грађански поступак је дакле у главном *jus cognens*, т. ј. већина његових одредаба важе независно од воље суделовача, што је у осталом у складу са самом функцијом његовом (в. к. с. п. § 1 VI 3).

VIII. *Правни и ванправни грађански поступак*.

1. Горње одређење појма грађанског поступка претпоставља постојање или тврђење

постојања једне особене врсте *неправа*, *цивилног* (грађанског) неправа (деликта), као што и кривични поступак претпоставља постојање или тврђење постојања једне врсте неправа, кривичног дела. Средствима грађанског процесуалног права се цивилно неправом отклања. Ако је пак то немогуће, додељује се повређеноме извесна оштета или се изриче нека друга санкција у његову корист или поред оштеће било сама, као што се средствима кривичног процесуалног права изриче против кривца у општем интересу казна.

2. Из горње особености грађанског поступка изашло би, као да је овај поступак по својој суштини борба (разлика у мишљењу) између два приватна лица, од којих једно потражује од другог нешто, а ово се друго тужби *ошче*, *спор* дакле у смислу правне *борбе* између два лица. Тако је истина по правилу, али тако не мора да буде. Могуће је, наиме, да се нападнути држи потпуно пасивно, или да чак признаје основаност противничког потраживања, као што опет обратно има спорова у смислу борбе, који се расправљају, не посредством грађанског поступка, већ приватним поравнањем, изборним судом, од управне власти и т. д.

3. Под I наведена особеност грађанског поступка карактеристична је за овај поступак с другог једног гледишта, ако не с мало час (в. 2) поменутог. Има на име норми процесуалне природе, чији је непосредан задатак такође заштита *приватних* права (одржање приватног правног поретка), али које не претпостављају постојање или тврђење постојања грађанског неправа, већ напротив само *могућност* неправа. То су дакле норме, којима је циљ *предохрана* (превенција), т. ј. предупређење евентуалних напада у будућности (н. пр. оспоравања исправе, која се оверава, оштећења малолетника, коме се тудор поставља), а не *репресија*, т. ј. примена санкције на неправу. Скуп тих норми, и ако се појављује као грађанско процесуално право, као поступак *грађанске* природе, није на тај начин грађанско процесуално право у горњем (в. I) смислу, већ једно *особено* грађанско процесуално право. Пошто оно не претпоставља неправу, његову суштину не сачињава *спор* између два лица, т. ј. оно није скуп радњи, чији је предмет *поштивање* нечега (н. пр. оштете) од стране једног лица управљено против другог лица на основу извршеног *кејрала*. Другим речима суштину тог особеног грађанског процесуалног права није *парница* (како се назива грађански и у опште приватно-правни спор, за разлику од терминологије кривичног процесуалног права, где је употребљен

назив кривични *спор*). Отуда се процесуално право ове врсте зове *ванспорним* (или ванспорним) процесуалним правом или поступком, наспрот другоме, т. ј. *баричном* (или спорном) процесуалном праву (како је у осталом и кривично процесуално право) или грађанском (судском) поступку у ужем смислу или просто грађанском поступку.

Доследно томе се грађанско правосуђе, јурисдикција (делатност судске власти) ове врсте назива *неспорним* или *драговољним* правосуђем (*jurisdictio voluntaria vel gratiosa*) или *правном полицијом* (или превентивним правосуђем), наспрот правосуђу спорном (*jurisdictio contentiosa*) или цивилном. Оно се појављује као *суделовање државних органа при постанку, даљем развићу и престанку приватних права*.

а) Код неких је функција, које овде спадају, суделовање судова и других јавних органа *обавезно* (н. пр. издавање и потврда

тапија, постављање *старатеља*, стављање *интабулација*), а код *других факултативно* (н. пр. потврђивање *уговора* и разних *других исправа*).

б) Има радњи *неспорног правосуђа*, које се могу вршити *против воље* дотичног лица, евентуално и *принудно* (као постављање *старатеља*, стављање *интабулације*), као што је, према већ реченом (в. 2), могуће, да се радње *спорног правосуђа* врше без *противљења* туженога. Разлика између спорног и *неспорног правосуђа* не састоји се на тај начин и у томе, што би се поступак код првог предузимао *услед спора* у смислу борбе мишљења, а код другог без спора у том смислу, т. ј. по *сагласности воље* суделовача.

в) *Неспорно судство* је, за разлику од спорног, само *једним делом* у рукама судова, а другим се делом *отправља од других власти* (управних, *напољичких*).

Може ли исправка по закону о штампи, кад је послата преко суда, садржавати клевету или увреду

Д-р Видан О. Благојевић

адвокат

Закон о штампи од 6. Августа 1925. г. са изменама и допунама од 6. Јануара 1929. г. посвећује исправци нарочиту пажњу, читавају пету главу — чл. 26.—29. и чл. 9. закона од 6. Јануара 1929. г.

Оклеветано или увређено физичко или правно лице или власт, имају право на исправку. Ту исправку они могу послати директно листу у коме је изашао клеветнички или увредљив напис. То је редован случај нарочито кад је оклеветана или увређена власт. Они је могу послати и преко првостепеног суда.

Принцип који је постављен у овим случајевима јесте следећи: кад оклеветано или увређено лице пошаље исправку директно листу, лист је *може* штампати или не, према томе, да ли је исправка такве природе, по оцени уредника листа да се може пустити у лист. Поред тога, „уредник се ослобађа од дужности да штампа исправку“ у случајевима предвиђеним у чл. 28. зак. о штампи. Да ли стоји који од ових случајева, цени сам уредник.

Када пак власт пошаље исправку уреднику листа, он је *дужан* да је штампа, — чл. 9. зак. о допунама од 6. Јануара 1929. г. који гласи: „Уредник новина или повременог списка дужан је безусловно да прими и оштампа у

наредном броју новина или списка сваку исправку о чињеницама изнетим у његовом листу, коју му пошаље власт.“ В. и чл. 26. зак. о штампи, прва реченица. То је случај кад је написом нека државна власт оклеветана или увређена. Исту дужност закон му налаже кад исправку шаље какво физичко или правно лице, — чл. 26. зак. о штампи, друга реченица. Само, док исправку власти, уредник *мора* штампати безусловно, дотле истински *може* штампати правног лица, *може* штампати кад је директно послата — чл. 28. зак. о штампи. Кад је пак та исправка послата преко суда, он је *мора* штампати, ако не жели, да се изложи казни из чл. 29. и 68. зак. о штампи.

Пошто смо овако у неколико потеза, објаснили како стоји начелно са исправком по закону о штампи, да видимо како треба одговорити на горе постављено питање, на име, да ли послата исправка по зак. о штампи преко првостепеног суда, може садржавати клевету или увреду.

У чл. 26. зак. о штампи јасно је речено кад је уредник ослобођен од дужности да штампа исправку. Закон је лимитативно појединачно наводи случајеве у којима је уредник ослобођен од те дужности. Ни у једном случају не може уредник

послату му директно од оклеветане или увређене власти. У неизмењеном зак. о штампи од 6. Августа, 1925. г. била је једна јединица могућност да уредник не штампа исправку власти; то је кад је исправка „два пута већа од слога ствари која се исправља“ — чл. 28. тач. 2. Али ако оклеветана или увређена власт у овом случају пошаље ову своју исправку преко првостепеног суда и суд наложи уреднику листа да је штампа, другим речима, нађе, да не стоји приговор из чл. 28. тач. 2. зак. о штампи, онда уредник не може ни из овог разлога одбити да штампа исправку, већ је мора штампати, ако не жели да искуси последње предвиђене у чл. 29. и 68. зак. о штампи.

Са правним или физичким лицем које је оклеветано или утврђено написом и које шаље директно исправку, ствар је другачија. Када уредник листа оцени и по свом тумачењу закона нађе:

а). Да исправка није потписана или да је није потписао оно физичко или правно лице, чије је име у напису поменуто;

б). Да је исправка два пута већа од слога ствари која се исправља;

в). Да исправка садржи какво кривично дело или је неуљудно написана;

г). Да је исправка написана на другом језику него што је напис који се исправља;

д). Да је протекло шест недеља од дана када је напис објављен, — чл. 28. зак. о штампи, он је ослобођен од дужности да исправку штампа. Стари неизмењен закон о штампи предвиђао је још једну могућност, па да се исправка не штампа: то је случај кад је исправка противна чл. 72. старог зак. о штампи. Ова одредба је испала из ревидираног закона о штампи. Наравно, да уредник листа у тумачењу закона и израза употребљених у исправци, може погрешити, па је закон оставио могућност оклеветаном или увређеном лицу, да тражи преко првостепеног суда, заштиту свога права на исправку. То је изриком речено у чл. 26. *in fine* зак. о штампи. Закон чак налаже суду, да истог дана пошаље исправку уреднику листа.

Интересантно је, да кад је оклеветана или увређена власт у питању, закон не претпоставља могућност, да исправка може садржавати клевете или увреде. То с тога, што начелно, власт никога не може да вређа или да клевета, нити да пошље онакву исправку, која би садржавала у себи елементе из чл. 28. зак. о штампи. Зато је законодавац у ревидираном закону о штампи у чл. 9. изриком наложио уреднику новина или повременог списка, да безусловно прими и оштампа у наредном броју новина или списка, сваку исправку о чињеницама изнетим у његовом листу, које му пошаље власт.

Физичко или правно лице може у одбрани своје части, друштвеног угледа, привредног кредита или доброг имена претерати, па у исправци увредити или оклеветати кога, те је сасвим разумљиво, што је у оцени написа ових лица, уреднику и суду остављена много већа слобода. Суд цени, на захтев оклеветаног или увређеног лица, да ли стоји који од пет лимитативно побројаних случајева у чл. 28. зак. о штампи, па ако нађе, да исти не стоје, налаже штампање исправке.

У закону није истина изрично речено, да суд цени, пре него што наложи уреднику да исправку штампа, да ли исправка не садржи који од пет елемената из чл. 28. зак. о штампи, од којих је сваки за себе довољан, па да се уредник ослободи од дужности да исту штампа. Закон само налаже суду — чл. 26. *in fine* зак. о штампи, да исправку пошаље истог дана уреднику.

Али се никако не може претпоставити, да је законодавац хтео дати мање права суду, од оног које је признао самом уреднику у чл. 28. зак. о штампи. Оно што уредник може сам ценити кад прими исправку, суд не само може, већ мора ценити. Сасвим је разумљиво да једна исправка, која садржи елементе из чл. 28. зак. о штампи, не може бити штампана у листу, како услед тога што то не дозвољава уредник листа, тако баш и с тога, што такву исправку не може суд спровести листу са налогом за штампање, јер би у противном, суд саучествовао заједно са писцем исправке у једној кривичној, законом забрањеној радњи, наложио листу да објави напис који садржи клевету или увреду и т. д. а то не може ни једна власт у овој земљи учинити, најмање суд.

Замислимо само, да неко увређено или оклеветано лице, пошље такву исправку, у којој позива народ на буну, или критикује постојеће стање, или вређа основне појмове грађана о држави и државном поретку, све уз одбрану своје части. Уредник листа не хтеде штампати исправку, сасвим разумљиво, а увређено или оклеветано лице исту исправку пошље суду, са молбом за дејство у смислу чл. 26. *in fine* зак. о штампи. Ако се рад суда у овој материји схвати као аутоматски, т. ј. ако се протумаче односно законске одредбе као налог суду, да у сваком случају, не ценећи законску основаност исправке и тежину употребљених израза, не читајући је чак, исту само *форме ради* пошље уреднику листа са налогом да је штампа, онда долазимо до правног и законског апсурда: да суд овде служи само као мост преко кога се имају слати и оне исправке, које садрже у себи елементе из чл. 28. зак. о штампи, поред елемената из

општег крив. законика, закона о заштити државе и др. У место, дакле, да *сјерчи* у самом зачетку појаву кривичног дела у исправци, суд је на против, по овој логици, *фаворизира*. Он, по овом резонувању, не може одбити да наложи листу, да исправку штампа, а то из разлога, што закон у чл. 26. *in fine* изриком каже: „суд је дужан истог дана послати уреднику исправку,“ дакле без обзира на то, што та исправка може не бити учтиво написана, или садржавати какво кривично дело, и т. д.

Овако резонovati, значи, ухватити се за слово закона, па без икакве везе са осталим законским одредбама, доносити закључке по овом правном питању, на веома чудан начин. Значи дакле, дати суду улогу саучесника у неправилним, незаконитим, кривичним радњама, док суд постоји баш зато, да казни све кривичне радње за које се његов суд тражи. Уз то не треба заборавити, да би првостепени суд био у прилици, код оваквог резонувања, да суди по своме сопственом налогу да се исправка штампа, дакле по свом сопственом учествовању у једној неправилној, кривичној радњи, што повећана апсурдност овог резонувања. Кад смо већ на терену апсурдума, зашто не би у резонувању ишли до крајњих граница и зашто не би признали судећем судском колегијуму право, да своје колеге из колегијума, који је наложио штампање исправке, стави заједно на оптуженичку клупу са писцем исправке!??? Јер, ако је писац крив што је клеветничку или увредљиву исправку написао, не мање је крив суд, што је наложио да се иста штампа.

У реду апсурдума, до којих може једна правна ситуација довести, после софистичког тумачења закона, горњи апсурдум би јачачио био на првом месту.

Најзад, кад би све овако било, зашто би закон предвиђао у чл. 29. веома строгу казну за уредника „који без разлога не хтедне на закону основану исправку примити....“ Поред тога, суд може наредити обуставу листа, све док се исправка — наравно на закону основана — не оштампа и то ако лист не објави у првом, а најдаље у трећем наредном броју исправку, чије је штампање суд наредио у смислу чл. 29. зак. о штампи — чл. 68. други став зак. о штампи. Шта значи то: на закону основану исправку? Значи, ону исправку, која није противна чл. 28. зак. о штампи. Ко је овлашћен да тумачи код исправке да ли стоји који од случајева из овог законског прописа? Сам уредник, односно суд, кад се његова помоћ тражи. Оваквим простим излагањем и објашњењем јасног слова закона, долази се до следећег закључка: да суд не може саучествовати у кривичним радњама учињеним путем исправке, па не може следствено ни наложити уреднику да исправку, која садржи елементе из чл. 28. зак. о штампи, штампа. Кад пак суд наложи уреднику, да једну исправку штампа, значи, да је нашао, да иста није противна закону, и да, сходно чл. 28. зак. о штампи, не садржи, између осталог, клевете и увреде. С тога на постављено питање у заглављу овога написа, одговарамо: *да исправка по закону о штампи, кад је дошла у руке суда, не може садржавати клевете или увреде.*

Рад у казним заводима

Д-р Илија М. Јелић

судија

Питање рада у казним заводима може се посматрати с више разних страна, али нас овом приликом интересују само три питања: 1. циљ рада у казним заводима; 2. карактеристичне особине рада у казним заводима и 3. административна организација рада у казним заводима. Зато ћемо се у овом чланку задржати само на тим питањима и трудити се, да на њих дамо што краћи, концизнији али истовремено и што потпунији и јаснији одговор.

1. Циљ рада у казним заводима.

Некада је рад у казним заводима претстављао прави ужас, страх и трепет за осу-

ђенике, јер је био такав да би се пре могао назвати сретством за мучење, него радом како га данас схватамо. Ступањем у завод, осуђеник је губио сва лична и грађанска права и постојао роб у правом смислу те речи, према коме се није имало никакве саимости, већ су измишљавани најгрубљи, најтежи и најпонижавајући послови, само да се осуђеник што више телесно измучи, душевно убије и морално унизи. У ту сврху бирани су радови који се обављају у мраку и под земљом по разним рудницама и другим скривеним местима, да би се отстранила свака јавност и додир с осталим светом, а рад учинио на тај начин што срамнији, беш-

часнији и дегредантнији. Отуда је такав систем рада и прозван *servitude pénale*, који се назив и до данас одржао у енглеском законодавству.

Такво је стање трајало све до 1777. год., када се појавио John Howard са својим радовима о казним заводима у којима је енергично тражио корениту реформу овога питања. Од то доба па до данас стање ствари по овом питању тако се изменило, да се рад у казним заводима више не само не сматра као сретство за мучење осуђеника, него се напротив сматра као сретство да се осуђеник поправи и оспособи за самосталан живот по изласку у слободу. По себи је јасно, да се до таквог схватања није дошло одједанпут и онако на пречац, већ постепено и путем дуге и упорне научне борбе и рада читавог низа генерација научника и других јавних радника на овом пољу. У почетку саме реформе рад у казним заводима служио је првенствено економским и индустријским интересима државе; затим му је додан још један циљ: да послужи што бољем одржавању дисциплине и олакша надзор над осуђеницима, и напослетку, рад се почео схватати и као најпогодније сретство које има да послужи и моралним интересима осуђеника, његовом рекласирању и повратку у слободу као корисног и ваљаног члана грађанског друштва. С таквим схватањем циља рада у казним заводима престало се и с мучењем осуђеника, с подцењивањем његове личности и његова достојанства као човека, а још више с потцењивањем и унижавањем самога рада као једне од најплеменитијих и најузвишенијих особина људских.

Данас се пак, с обзиром на разноврсне потребе које се желе радом задовољити, одређују и разноврсни циљеви раду у казним заводима, а у првом реду:

1., да казну учини ефикаснијом, нарочито када се тиче особа код којих је видно обелодањена одвратност ка раду и сваком часном занимању и које врше кривична дела у скитљи, просјачењу, блудничењу и другим неморалним и по друштво штетним радњама, јер ће рад за сва таква лица представљати извесан терет;

2., да морално поправи и на прави пут изведе преступнике и сва друга лица која су морално посрнула стављајући им у изглед лепшу и сјајнију будућност чим се поправе и какав користан занат изуче;

3., да сваком осуђенику да стручно знање и практично умеће које му је потребно за самосталан начин живота, да би од свога рада могао часно живети по изласку у слободу;

4., да створи могућност осуђенику да заради и својом зарадом репарира штету проузроковану извршеним кривичним делом. Ту спадају: накнада штете повређеним лицима, судски трошкови, новчане казне и друго;

5., да одржава потребан ред и поредак у заводу, јер су нерад и беспослица мати свих порока, па и саме непокорности и револта осуђеника;

6., да олакша и ублажи последице усамљеничког живота у ћелијама, јер је рад једино у стању да отклони чамотину и досаду и да развије бригу код осуђеника, па се због тога у овом случају јавља као права благодет за сваког осуђеника; и

7., да одржи неповредност социјалног начела, по коме нико не може живети на туђ рачун, већ мора свој хлеб зарађивати трудом својих руку и у зноју свога лица све докле може обављати ма какав посао. Ово у толико пре, што треба спремити осуђенике за добре и исправне грађане, а они ће то бити само онда, ако буду познавали и поштовали основе социјалног морала и социјалне правде који почивају на обавезности рада.

II. Карактеристичне особине рада у казним заводима.

Да би рад у казним заводима могао испунити свој циљ, који се жели њим постићи, он мора бити:

1., хигијенски и здравствено подесан. Зато се ни један осуђеник не сме терати да ради и такав посао који би био штетан или опасан по његово здравље, јер је он осуђен само на лишење слободе, а не и на болести и животне опасности. Ово у толико пре, што би такви радови деморализаторски утицали на осуђенике и тиме ометали њихово рекласирање и повратак у слободу, јер на такав рад они не би гледали као на једну превентивну или репресивну меру, него као на једно чисто насиље које јачи врши над онима који немају могућности ни да протествују, а још мање да се бране;

2., васпитног и морализаторског карактера у толикој мери, да од морално посрнутих, сурових, подивљалих, крволочних и запуштених особа направи ваљане раднике, честите и исправне грађане, добре и сносљиве суседе;

3., користан и продуктиван, јер ништа теже и поразније нема но кад човек гађу, а од свога рада резултата не види. Сваки труд мора бити успехом крунисан, иначе убија вољу у раднику и морално га поражава да више није у стању издржати на томе послу;

4., плаћен макар у најмањој мери, да би се потстакло лични интерес осуђеника за радом и поправком, јер ће у награди гледати еквивалент за свој уложени труд, а не само испуњење једне дужности која се огледа у обавезности рада;

5., тако удешен да да осуђенику знање једног заната, техничке вештине или пољопривредне струке од које ће моћи у слободи да живи на поштен начин;

6., разноврсан да би се могао прилагодити личним особинама и склоностима осуђеника у циљу да се код њих потстакне, што јаче развије и укорени воља за изучавањем оних заната и других привредних послова које највише воле;

7., обавезан за све осуђенике, јер кад се прилагођава њиховим способностима, онда нема никаквог разлога да неко буде ослобођен од рада, осим онога за кога се комисијски утврди да је за рад неспособан. Ово у толико пре, што је нерад извор свима пороцима с једне стране, и с друге што је рад свеопшта људска дужност које се човек све до гроба не може ослободити па ма где био и ма у каквим се приликама налазио;

8., редован, непрекидан, стаалан тако, да осуђеник ни једног часа не буде беспослен, јер је само редовно занимање у стању да осуђеника поправи, на прави пут изведе и оспособи за самосталан живот и јаван рад у слободи;

9., и напослетку, тако организован, да се избегава свака осетна и непоштена конкуренција коју би експлоатација осуђеничког рада могла нанети слободном раду, било тиме што би ту конкуренцију чинила држава располажући на једном месту великом групом и бесплатном радном снагом, било тиме што би се створиле привилегије за поједине предузимаче, којима се даје концесија за експлоатацију осуђеничке радне снаге, да својим несавесним и похлепним потхватама убијају локалну и другу малу личну индустрију коју обављају слободни грађани.

III. Административна организација рада у казним заводима.

Рад у казним заводима може се административно организовати на више разних начина, од којих су најглавнији: 1., систем генералног закупа; 2., систем режије; 3., мешовити систем и 4., систем рада на парче.

Систем генералног закупа састоји се у томе, што се цео завод са свима осуђеницима који се у часу закључења уговора у њему затекну, као и онима који ће на упражњена

места доћи, издаје под закуп каквом предузимачу или удружењу на управу за уговором одређено време с тим, да он води бригу о свима економским и индустријским потребама завода, као да зграда одржава у добром стању, да сноси све трошкове око њихове оправке, огрева, осветљења и другог, да снабдева осуђенике храном, оделом, потребним радом и да им плаћа уговорену награду, да се брине о њиховом здрављу и т. д., једном речи, да прими на себе све оне дужности које падају на државу, а као награду за то да може слободно располагати свима производима осуђеничког рада, задржавати за себе онај део осуђеничке награде који би припао државној каси, када би ова вршила експлоатацију осуђеничког рада у сопственој режији, и примати уговором одређену суму на име издржавања осуђеника.

Систем режије састоји се у томе, што управа завода сама организује експлоатацију осуђеничког рада и преузима на себе старање о свима економским и индустријским потребама завода, али зато сав приход од осуђеничког рада иде у државну касу.

Мешовити систем чини средину између прва два система, јер управа завода води бригу о свима економским потребама завода, а извесне локале и радну снагу осуђеника, која остаје на претек, издаје под закуп предузимачу да овај организује занате и индустријске послове које осуђеници треба да изуче.

Систем „рада на парче“ стоји на средини између режије и мешовитог система. Управа завода остаје потпуни господар експлоатације радне снаге осуђеника, а предузимач само набавља потребне сировине, а по потреби и индустријске алате и обавезује се да по утврђеној цени прима све израђене намирнице од донесеног материјала, ако буду израђене онако како је уговором предвиђено.

Сад настаје питање: који је од горе речених система најпогоднији за административну организацију рада у казним заводима? Ако се изузме систем генералног закупа који је и наука и искуство осудило као један од најгорих и по рекласирање преступника најнесрећнијих начина за експлоатацију осуђеничке радне снаге, остаје да се прави избор између режије и мешовитог система, односно специјалног закупа, како ћемо га у даљим разлагањима називати, јер четврти систем—систем рада на парче, у ствари није ништа друго него једна специјална врста режије.

Да би се на постављено питање могао дати тачан одговор, потребно је изнети добре и рђаве стране једног и другог система, па их затим упоредити и усвојити онај који буде имао више добрих, а мање рђавих особина,

јер је то једини пут који води правилном решењу тога питања.

У корист режије наводе се следећи разлози:

1., Режија даје могућности за ширу експлоатацију рада, јер је у стању да организује разноврсна знатска и индустријска предузећа и да тиме да рада свима осуђеницима; напротив, предузимач се ограничава на оне привредне гране из којих може са што мање труда да извуче што већу зараду.

2., У погледу давања стручне спреме режија настоји да осуђенику створи прилику да изучи један потпун занат од кога ће моћи у слободи да живи на поштен и независан начин; напротив, предузимач служећи се машинама и другим индустријским алатима који захтевају крајњу деобу рада, не даје прилику осуђенику да изучи цео занат, већ само један од његових најмањих делова тако, да по изласку из завода он остаје без посла, ако пуким случајем не нађе исту врсту заната и у њему упражњено место баш у оном делу који он зна да ради. Осим тога, режија даје могућности не само да се изучи један занат у потпуности, него и да се изучи руковање машинама и алатима из других заната тако, да осуђеник у сваком случају може да нађе посла кад се пусти у слободу, докле се то не може постићи код закупног система, јер то скупо кошта и предузетник неће на штету да ради, па зато он тражи оне занате који ишту кратко време изучавања и што јачу деобу рада, а с тим у вези и што већу производњу и већу зараду.

3., Код режијског система ленствовање осуђеника је немогуће, јер се управа поједнако брине о слабијим и неуким као и о способним и изученим осуђеницима, док напротив, предузимач се заузима само за изучене и о њима води рачуна, а о неуким мало или нимало, јер више воли да ништа не раде и да им плати надницу, него да му материјал кваре и ометају мајсторе око њихова поучавања и исправљања у раду. Зато предузимачки рад уместо да поправља осуђенике, он их квари јер их учи нераду и беспослицу, а то су два највећа врела свију порока.

4., Режијски систем води рачуна не само о томе, да сви осуђеници раде и да сваки изучи један занат у потпуности, него и о томе, да се осуђенику створи прилика да изучи и усаврши баш онај занат, према коме он има највише склоности и љубави и који је раније у слободи обављао. Напротив, предузимач ни најмање не води рачуна о ранијем занимању осуђеника и њиховим способностима за ову или ону врсту заната, већ једино о томе, како ће њихову снагу што боље организовати и у своју корист употребити. Зато код режијског система завод

личи на професионалну школу а осуђеници на њене ђаке који се спремају за добре раднике и поштене грађане, док код предузимачког система завод личи на фабрику или какву манифактурну радионицу где су осуђеници само делови произвођачког оруђа и ништа више. Услед тога осуђеници кад се у слободу пуште не занимају се више оним радовима којима су се занимали у заводу, већ се одају сасвим другим пословима и тако им рад у заводу ни најмање не користи.

5., Код режије се води рачуна колико о личним потребама осуђеника за њихову бољу и срећнију будућност, толико и о добром гласу заводских радионица, па се зато у заводу не смеју употребљавати рђаве сировине и други неподесан материјал, који би могао компромитовати земаљски извоз у иностранство. Напротив, предузимач једино има у виду своју личну добит, па ће због тога употребити и такве сировине, које могу сасвим дискредитовати земаљски извоз само да он дође до своје жељене зараде.

6., Режија има преимућство над закупним системом и по томе, што цела зарада од осуђеничког рада припада држави а преко ње и свима онима који порезу плаћају и тиме им олакшава извесне грађанске терете, док код закупа та зарада припада појединим спекулантима, који нису и не могу бити достојни те и толике благодатности.

7., Преимућство режије долази још и отуда, што је у мањим и удаљенијим местима од индустријских и трговачких центара апсолутно немогуће наћи предузимача уопште, а поготову таквога коме би се без бојазни могла отворити заводска врата и допустити додир с осуђеницима без опасности по њихово владање.

8., Режијски систем даје више гаранције за бољу дисциплину и ред у заводу, него систем закупа, јер се тиме избегавају сви евентуални сукоби између управника завода и закупца. Осим тога, режија спречава додир осуђеника са страним светом који предузимач уводи у завод, као мајсторе, нижињере и др., који додир може бити од штетног утицаја по ред и дисциплину у заводу.

9., Режија даје више могућности да се обрати нарочита пажња моралном, интелектуалном и социјалном васпитању осуђеника, јер се за то неће жалити ни труда ни времена, док напротив закуп увелико онемогућава додир осуђеника са разним верским, просветним и другим социјалним мисионарима који обилазе казнене заводе, а све под изговором да се не би губило радно време.

10., Режија је много подеснија да се избегне свака непоштена и екстремна конку-

ренција коју би завод могао наносити, слободном раду, јер се држава, као чувар и заштитник интереса свих грађана, подједнако стара и брине о свима својим члановима, па је у могућности да притече у помоћ оштећенима, док предузимач води рачуна само о својим личним интересима, па зато својом непоштенном конкуренцијом може у знатној мери оштетити слична предузећа која обављају слободни грађани.

11. Режија тежи да оствари реформаторски циљ казне, па зато награду даје према владању и постигнутој моралној поправци осуђеника. Отуда највећу зараду могу добити они који су као радници најслабији само ако су у поправљању од других највише одмакли, а најмању они који су највећу у раду, само ако су најпокаваренији, као што је то случај са рецидивистима. Код закупа је обрнуто: највећу награду добијају највећисти радници, а то су обично повратници који су истовремено и најпокаваренији.

12. Код режије је циљ да се изучени и морално поправљени осуђеници што пре у слободу пuste, док напротив, код закупа је обрнуто: да се вредни и извезбани осуђеници што више и што дуже задрже у радионици. Зато предузимач спречава пуштање на условни отпуст оних осуђеника који су потребни његовом предузећу и без којих би оно било лишено најбољих мајстора, а тиме спречава остварење крајњег циља казне: рекласирање преступника.

13. Само историјско развиће казненог система води режији, јер су одвајкада осуђеници радили у корист друштва и под искључивим руководством друштвених органа, па је то развиће прекинуто у неким земљама више из спекулативних и финансијских разлога, него из обзира на захтеве криминалне политике.

14. За режију говоре и непреносиве дужности модерне државе, напиме: рад је један од основних елемената казне лишена слободе, па је зато држава дужна да сама тај рад организује, јер извршење казне једино њој припада, а не приватним лицима.

15. Најзад, за режију говори и сама свест јавног мишљења, јер се с гледишта данашњих назора и схватања о појму морала и социјалне правде не може дозволити да се радна снага оних људи, који су лишени сваке могућности да с послодавцима уговарају на равнотизи, издаје под закуп као какве зграде и магацини, пошто се такав поступак не слаже с достојанством људске личности, па ма она била и злочиначка. Зато се радна снага осуђеника не сме и не може издати под закуп приватним лицима и којекаквим спекулантима, веле присталице режије, јер

то убија достојанство и моралну снагу код осуђеника и спречава њихово рекласирање. Пошто у њиховим очима такав рад може пре изгледати као нека врста робовања приватним лицима, но као извршење казне као јавне установе.

Насупрот свему горе реченом, има писаца који тврде да је закупни систем подеснији од режије, јер је у стању да потпуније задовољи и захтеве криминалне политике и фискалне интересе државе, само када би се уредило као што треба и када би се осигурао потребан надзор у циљу отклањања евентуалних злоупотреба које би могле отуда произићи. Тако се у корист овога система наводи поред осталог и ово:

1. Од државе се касе не тражи никакав новац, који је потребан за свако предузеће, као обртни капитал за набавку првих сировина, машина и других алата, јер све то дају предузимачи;

2. држава скида са себе један велики ризик од евентуалног губитка који нераздвајно иде са сваким индустријским предузећем, јер тај ризик пада на предузимача;

3. уштеђује се државни трошкови око плате и издржавања стручног и техничког особља, јер све то пада на рачун подузетника;

4. рад и даље задржава карактер слободног рада и на тај се начин олакшава постепени прелаз осуђеника из завода у слободан живот;

5. даје се осуђеницима боља прилика да више зараде и да на тај начин побољшају свој тежки положај у који су запади ступањем у казни завод. Самим повишењем плате појачава се марљивост код осуђеника, јер у доброј плати гледају осигурану помоћ при изласку из завода, па због тога боље раде и свесрдније се залажу да занат што брже и боље изуче;

6. одржава се неповредан ауторитет управника завода који се код режије често пута доводи у питање због честих неопходних интервенција у спекулативне послове;

7. избегавају се неминовни сукоби између управника и техничког особља;

8. даје се управнику и другом заводском особљу више слободног времена да се заузму око моралног препорока и поправке осуђеника, уместо да се баве индустријским и другим спекулативним пословима;

9. ослобођава се државна администрација од бриге око смештања и чувања произведених намирница које се могу нагомилати у магацинима и на тај начин заузети и оне просторије које су намењене за друге потребе;

10. много се боље и брже организује рад у хелији, јер предузимач располаже с више

техничких сретстава него, што их могу имати управе казених завода чије се буџетске позиције из године у годину све више и више смањују тако, да саме по себи ни изблиза не претстављају ону суму која је потребна за организовање оваквих радова;

11., рад је много продуктивнији, јер код режије нема заинтересованости, пошто су њени администратори све сами државни чиновници којима је унапред одређена плата, па им је све једно да ли ће приходи од осуђеничког рада бити већи или мањи;

12., и најзад, држава нити може нити има права да се бави спекулативним пословима у правом смислу те речи, јер она не сме излагати своје капитале ризику, као нпр. при уговорима с роком итд., на којима се и зарађује и губи, а без таквих уговора и других трговачких спекулација нема ни зараде.

Ако сад резимирамо све што је горе речено, видећемо, да оба система имају доста и добрих и рђавих страна, дакле да ни један од њих није ни савршен ни у толикој мери подесан, да би могао искључити сваки приговор. Али иако и један и други имају много рђавих страна, ипак се мора признати, да их режија има много мање, него закупни систем, и да је, према томе, она у крајњој линији један од најпогоднијих система за административну организацију рада у казеним заводима. Ово у толико пре, што систем режије поред осталих преимућстава има и нарочито преимућство над закупним системом у питањима одржања дисциплине у заводу, моралне исправке и професионалне спреме осуђеника, јер за све то даје више гаранције него закупни систем, као што је лепо речено под т. 2., 3., 4., 8. и 9. приликом излагања добрих страна рејиског система. А испуњење тих услова у самој ствари претставља остварење главног циља извршења казне над осуђеницима. Јер, дисциплиновати смеде и неуравнотежене елементе, морално поправити оне који су посрнули и и од нерадника направити раднике донста јесте крајњи циљ казне лишења слободе. Зато се систем режије, као подеснији, мора претпоставити систему закупа, и рад у казеним заводима организовати у државној режији, јер то захтевају највиши обзир криминалне политике.

Но и ако је режија, посматрана са теоријског гледишта, један од најпогоднијих начина за административну организацију рада у казеним заводима, ипак њена практична примена, као што то признају и сами њени браниоци, претставља велике и озбиљне тешкоће, које се не могу тако лако пребродити. На првом месту, за њено извођење потребни

су такви управници завода који ће истовремено познавати и организацију свих врста заната који су потребни за осуђенике, као браварство, обућарство, кројење и шивење одела и т. д. На другом месту, управник мора имати духа и способности не само да уме рад организовати и намирнице производити, него и да уме лепо продати оно што се произведе. Тј. на његову стручну спрему мора се надовезати и спекулативна способност да се умеју наћи потрошачи, наиме: да се умеју тражити и примати понуде, да се познају пијачна тржишта и њихове цене, да се нађу најкраћи, најсигурнији и најјефтинији путеви за пренос робе до места одређења и т. д., речју, да се зна све оно што је потребно за вођење трговине. И на трећем месту, треба наћи за управнике такве људе код којих ће се те произвођачке и спекулативне особине моћи да помире с крајњим циљем казисекласирањем преступника, како се тај циљ не би занемарио и завод претворио у фабрику или кавку манифактурну радионицу за израду намирница које се на тржишту највише траже и ништа више.

Да би се свему томе доскочило предлаже се увођење стручног техничког особља које ће у заводу водити бригу о организацији рада и о потребним трговачким пословима. Истина, државу ће то коштати много више него кад би увела закупни систем, али држава не треба да у осуђеничком раду гледа извор за зараду, него само средство да се циљ казне постигне. У колико пак заводско особље буде своје дужности преданије вршило, а нарочито у колико буде водило бољи и организованији надзор над техничким особљем, у толико ће и приходи од завода бити већи, па следствено и државни трошкови мањи. Зато у завод треба примати за чиновнике само оне људе који ту не долазе једино „ухљебија ради“, како се то обично каже, него због тога што тај посао воде и што желе да се њему посвете и срцем и душом, јер се само од таквих чиновника може очекивати стваран успех.

Осим тога, требало би извршен проценат од чистог прихода заводске економије и индустрије доделити службеницима који су уложили изванредно много труда око обуке и запосљавања осуђеника и настојали да се у заводској економији и индустрији постигне што већи приход, јер би их та награда потстицала на још преданији и интензивнији рад, па би због тога доносила више и моралне и фискалне користи, но што би износило тај проценат који би се службеницима као награда додељивао. На тај би начин отпао и приговор који се чини систему режије због недостатка личне заинтересованости код

заводских службеника, јер би је у том случају било, пошто би од продуктивности осуђеничког рада зависила и величина њихове награде, па им због тога не би било све једно да ли ће приходи од тога рада бити већи или мањи.

Али и поред свега горе реченог, ваља имати на уму, да се на питање: који је систем најподеснији за организацију рада у казним заводима, не може дати један општи одговор, који би вредео за све народе и за све државе. Поред свих теоријских разлога изнесених за овај или онај систем, питање за увођење ма кога од њих, мора се расправити још и с нарочитим обзиром на економско-финансијске и друге прилике сваког појединог народа. Јер оно што је најподесније за државе које су финансијски богате и које располажу у довољној мери с извршним чиновништвом за ону струку, не може бити увек најподесније и за државе које не располажу у довољној мери ни с једним од та два сретства. Отуда се може десити да човек буде највећи противник овога или онога система, па ипак, с обзиром на потребе своје земље, да буде принуђен, да тражи увођење баш тога система. Тиме се једино може објаснити факат, да систем генералног закупа још и данас постоји у многим земљама, иако је и науком и искуством доказано, да је он један између најгорих и најнесрећнијих начина експлоатације осуђеничке радне снаге. Али се вели, кад се мора правити избор између два зла: ленствовања осуђеника и организације рада у виду генералног закупа, мора се изабрати мање зло, а то је закупни систем, јер какав такав, бољи је него нерад, пошто је нерад извор свима пороцима.

С обзиром на све то, као и с обзиром на наше финансијске прилике и недостатак у стручном техничком особљу какво се тражи за ову сврху, налазимо да је сасвим добро урађено што је у новом пројекту Уредабе о организацији рада у казним заводима речено, да ће се примењивати сви горе споменути системи, управо, „они који буду најбоље одговарали устројству појединих завода и њиховим економским и финансијским потребама“. Јер, тамо где управа завода буде могла да сама организује рад у сопственој режији, она ће то и учинити, али тамо где то не може учинити, мора се допустити приватним лицима са стране — предузимачима да они то учине, јер се ленствовање осуђеника не сме ни часа допустити. Са тога разлога код нас морају и даље остати у практичној примени оба система, режија и закуп, све донде док се наше финансијске прилике не побољшају у тој мери, да држава буде у стању да узме у своје руке целокупно старање и око административне организације рада и око моралне поправке и професионалне спреме осуђеника.¹⁾

¹⁾ Види књижевност: *Actes des Congrès Pénitentiaires Internationaux* (Londres, 1872; Stockholm, 1878; Rome, 1885, Saint-Petersbourg, 1890; Paris, 1895; Bruxelles, 1900). — *Bahnet*: Le travail des prisons en Amérique, Paris, 1877; — *Chabrat*: Equipements militaires; travail dans les prisons, Bordeaux, 1893; — *Cveche*: Traité des sciences et de législation pénitentiaire, Paris 1905, 280 и даље, 368 и даље и 371 и даље; — *Falkner*: Die Arbeit in den Gefängnissen, Halle 1887; — *Lallemond*: De l'organisation du travail dans les prisons cellulaires belges, Paris, 1889; — *Rowe*: Le travail dans les prisons, Paris, 1902; — *Berthet*: Le travail dans les prisons, Grenoble, 1903; — *Bulletin de la Société général de prisons et revue pénitentiaire*, onde-onde; итд., итд.

О потреби првостепених управних судова

Милан Р. Аћимовић

адвокат

Интензиван законодавни рад у нашој држави обогатио је наш правни живот и поредак читавим низом закона, донетих по најсавременијим принципима науке. Вредност ових закона, као научних елабората несумњива је. Желети је да ваљаност њихову потврди и што бољи ефекат у практичној примени, јер ће примена тих закона кроз живот показати у колико су научна начела применљива на стварност, на наше прилике, правна осећања и очекивања како оних, који ће те законе уводити у живот, тако и оних, чије интересе ти закони третирају. Складност теоријских начела и закона којом се она практички примењује да се постигне

жељени циљ, чини битни услов за добар ефекат сваког закона, јер су закони регулатори правних односа из области њихове латерије или форме. Такви мотиви несумњиво су руководили надлежне чиниоце у њиховом тешком и племенитом раду, а прва мисао свакога правника мора бити искрена жеља, да им успех буде што потпунији. Успех несумњиво лежи у решењу питања око организовања органа, који ће и те законе, у својству преставника државне власти, примењивати и по њима решавати спорна питања.

Питање примене закона из области приватног и кривичног права у ужем смислу, и закона који спадају у компетенцију ре-

довног судског правосуђа стоји на најбољем основу, те се у томе погледу нема шта нарочито нагласити. Али зато питање административних закона, а нарочито фискалних, представља један од најважнијих проблема нашег правног живота, јер од тога зависи ефекат закона не само са гледишта материјалног како за државу тако и за њеће поданике. Тај ефекат зависи како од брзине, тако и од правилне примене законских прописа.

Административно судство, као најновије у систему правосуђа још је увек предмет проучавања и реформисања код свих држава, па природно и код нас. Ми смо чак добили и посебне, Управне Судове са одређеном компетенцијом и врло добро изабраним кадром. Наше административно судство треба реорганизовати у духу нашег новог законодавства и тежњи, да се државна администрација, у колико се она појављује и као судска, посебна организација, саобрази циљевима нових закона за брзо и правилно функционисање. Наше управно судство има две објективне тешкоће у својој раду. Прво, што Управни судови разматрају одлуке управних власти по административним споровима, који нису довољно диференцирани. И ако је чл. 15. зак. о држ. сав. и упр. суд. дата дефиниција административног спора, у пракси још је увек колебање и неизвесност шта је то административни спор, јер је тешко у појединим случајевима правилно одредити природу спора, а нарочито с обзиром на последњи одељак истог члана, који гласи: „Постоји ли у давом случају овакав интерес оставља се суду на оцену“. Тако се дешавало да многа спорна питања, грешком или неизвесношћу управних чиновника у схватању правне природе предмета, које појединачно расправљају поједина питања, по садржини или форми њихових одлука изгубила карактер административног спора, и тако у опште не дођу пред управне судове. Ово се нарочито дешава код фискалних, кривичних спорова административне природе. Природно је, да ниже управне власти, односно органи, који појединачно разматрају та питања морају доћи у недоумицу какво ће својство имати дати случај, да ли је чисто управни, или спорни, и ако је спорни, да ли је из области административног права или не. Те или сличне погрешке природно могуће су и код самих судова, где се колегијално решава али су код индивидуалних одлучивања чешће и неминовније. Тако се дешава, да се силом околности, једно административно спорно питање и не износи пред надлежи Управни Суд, већ иде пред управне власти, или непосредно пред Државни Савет.

Друга тешкоћа је у томе, што пресуда Управног Суда, у коме суде дугогодишње судије или стручњаци правници појединих управних струка, дакле у главном сви правници, разматра у последњем степену Државни Савет, у чијем саставу законом је предвиђено, да може бити једна трећина неправника. Према томе може се догодити непријатан случај, да једну пресуду по спорном питању из царинског закона донету од правника, бивших врло угледних представника царинске струке и судија или председника судова, поништи једно одељење Државног Савета, ма и случајно састављено или већином или искључиво од неправника, рецимо инжењера и лекара. Или пак да то питање буде решавано у једном так састављеном одељењу Државног Савета а да уопште није ни било разматрано од стране Управног Суда. У томе правцу било би још врло много примера, врло деликатних и интересантнијих од овде наведеног, али нам није то циљ. Циљ нам је да нагласимо потребу практичног и могућног организовања једног бољег, целисходнијег и ефикаснијег административног правосуђа, путем стварања нових, првостепених управних судова, јер су они ипак најбоља гаранција за правилну и правичну примену нових административних закона, материјалистичке природе, како донетих, тако и пројектованих, који ће бити уведени у живот. На тај начин грешке се свде на најмањи број, ради се са више пажње, неће се враћати предмети на поновни рад у оним размерама, као што је бивало, кад су појединачно чиновници решавали, који су поред све савесности могли нехотично грешити, а нарочито из страха од одговорности.

Несумњиво да организација судова мора бити у складу са организацијом административних власти. Организација административних власти и првостепених судова такође треба да врши према циљевима и тежњама закона који задиру у материју административног права и све његове гране. У колико то за сада није могуће довести у склад до крајњих конзеквенца, или, у колико би то изазвало финансијске тешкоће, јер многи закони захтевају често пута огромна материјална средства, могло би се створити једно прелазно стање, да се што више садања администрација прилагоди новим савременијим потребама без икаквих издатака.

Далеко би нас одвело да се упуштамо у детаље и пројекције да ово своје гледиште што јасније и до потпуности изложимо, јер то је предмет једне читаве студије, нарочито за наше прилике, т. ј. према стању административне поделе земље и нашем да-

нашњем административном судству. Желам је једино, да ово питање стварања првостепених административних судова истакнемо као једно од врло актуелних, врло корисних, и по нашу администрацију драгоцено и насушно потребно.

За први моменат организација ових судова могла би се извести без икаквих издатака, стварањем привремених судова при свима министарствима, као и при банским управама и њиховим одељењима. Састав судова могао би се вршити од чиновника са правничким образовањем заједно са угледним стручњацима, чиновницима, и угледним преставницима стручним у колико правника не би било. Судови не би морали радити сваки дан, и све. Њима би се могло упућивати на рад само оно, што или није довољно јасно и очигледно чиновнику, који то појединачно решава; или оно, зашто би странка обраћајући се дотичном надлештву плаћала посебну, судску таксу, желећи да по тој ствари првостепени административни суд решава непосредно, или, по њеном призиву на одлуку, донете од појединца, чиновника. Верујемо, да би се ту постигао и финансијски ефекат, јер би приходи од тих такса, ма како мале оне биле, с обзиром на бројност предмета давали држави врло лепе приносе, који би могли евентуално на крају још прве године образовати извор, из којих би се могли издржавати и стални судови.

Рад судова могао би бити без штете по редовно администрирање. Извиђање могло би да се врши колегијално 2—3 пута недељно, или према броју, обиму и вредности предмета, а место да се један чиновник, у компликованом случају занима једним предметом на уштрб осталих послова неколико сати, па и дана, да би што правилније решио спорни предмет, колегијално, после краће дискусије и саветовања, решавао би се исти предмет за десетине минута, као што је и код редовних судова. Треба разумети и положбај чиновника, који појединачно решавајући спорне случајеве, врло често поред све пажње, искуства и свесности долази у један психолошки тежак моменат, кога изазива бојазан од одговорности, да му се не учини каква замерка или не изазове сумња у свесност. Све то отпада када се колегијално решава, јер за такву одлуку гласа више лица, која и сваки посебце и колективно дају свакој својој одлуци несумњиви ауторитет судске одлуке, са свима моралним и законитим преимућствима над одлуком појединца.

Тако организовано управно судство у многоме олакшава рад и одговорност министра или шефова дотичних надлештава, у чију

компетенцију спадају дотични предмети, и растерећују управне власти, пошто се администрација разграничава и диференцира на чисто управне акте, и управно судске радње, и са више пажње и енергије раде и једни и други. Питање самог разграничења је врло просто, и расправљало би се према прописима о устројству дотичних надлештава. Најзад и ауторитет министара или шефова био би заштићен радом њихових судова, а однос судова према шефовима надлештава могао би се уредити повољно и по ауторитет шефова и по правилно и правично решавање спорних предмета и примену закона.

Најзад овим би било решено и питање жена правника, са свима општим условима за функцију судије. Међу њима има велики број одличних и савесних радника, које су служећи у редовним судовима стекли лепу ерудицију за тумачење и примену закона.

Врло их много има, које по знању, савесности и вредности не само да су равне својим колегама — мушкарцима, већ су им шта више и озбиљни такмичари. Штета је, да тај број жена напустила државну службу па чак и позив, где се тражи правничко образовање и тражи себи посла на другим пољима рада, јер као жене не могу постати судије редовних судова и ако имају све опште услове. Оне би несумњиво биле врло корисне и одличне судије првостепених управних судова, улазећи у њихов састав као чиновници дотичних надлештава.

Може нам се најзад пребацити што ово цело питање покретемо без конкретнијих и детаљнијих објашњења. Али, рекосмо да нам то није ни био циљ, јер је питање обилно и захтева много простора, па и студија. Циљ ових скромних радова за сада је у томе, да ово питање заинтересује наше надлежне чиниоце и правнички свет, а заинтересовање развиће добру вољу, која све постиже.

Желети је, да наша моћна Краљевина у своме развићу постигне што брже и што боље резултате у изграђивању својом. То ће се постићи засејавањем свих поља њене делатности најплеменитијим семеном, јер оно даје најбоље плодове. Законодавство је основица правног поретка, а он је услов за прогрес и благостање народа. Ми смо у периоду најплодније реформације законодавства, од кога очекујемо врло много. Организовањем институција, које ће те законе а нарочито оне, који задиру у материјалне интересе народа, примењивати, ми од немих речи и слова закона стварамо живу силу државне енергије, која и материјално и етички мора да подигне наш народ на жељену висину, а нашу Краљевину, наш заједнички идеал, на степен што моћнијег фак-

тора не само наше среће већ и међународне заједнице. У тој заједници ми материјално не морамо за сада бити први, ни међу првима јер је рано за то, али, у погледу реформа правног живота, ми смо показали много успеха кроз неколико закона, а нисмо далеко да се такмичимо са најнапреднијим, јер то зависи претежно од нас. Тежити је,

да и примена закона материјалистичког значаја што више пренесе на судове, јер суд је, био и остао кроз цео наш живот симбол највеће правде у очима целог нашег народа, најчистији олтар оних наших закона, који регулишу питање материјалних интереса и добара, који су врло често предмет и административних спорова.

Нова општинска трошарина града Београда и њено укидање

Данило В. Стевановић

начелник Царинске Управе у пензији

Нова уредба о општинској трошарини града Београда од 10. Децембра 1929, после врло кратког њеног важења стављена је ван снаге, из узрока са којима је јавност упозната, од којих је као главнији тај, што би том новом тарифом највише били погођени сиромашни слојеви београдског становништва. Према томе враћа се на снагу ранија тарифа. Но како је вероватно да ће се на другој бази израдити нова Уредба, која се намеће као потреба ради повећања општинских прихода, а како је се, из узрока које ћемо навести, у сваком случају, због извесних непотпуности и нетачности, морала извршити потпуна ревизија те нове а укинуте Уредбе, то сматрамо за потребно да бар у главним потезима прикажемо те њене извесне мане, како се оне не би опет поновиле и у евентуалној новој Уредби. Тако:

1. На првом месту питање је: је ли та Уредба била противна постојећим трговинским уговорима? Пре одговора на ово питање морамо се позабавити извесним чињеницама. Познато је, да се, по правилу, увозна царина простира на сав увоз (чл. 1. зак. о општ. цар. тарифи — „на сву робу“), на све увозне артикле, јер су они изрично у увозним тарифама „поменути“ или „обухваћени“, те је, ради примене тога начела у чл. 3. закона о општој царинској тарифи одређено да се: „роба која није именована нити је обухваћена, царини по овом ставу по коме се царини роба с којом је она најсроднија по карактеру и употреби“. То је исто начело била усвојила и укинута Уредба у чл. 88., што значи, да је се општинска трошарина имала наплаћивати на све предмете који се израђују, троше и уносе у трошарински реон. То се поткрепљује већ и самим набрајањем група робе у чл. 2. дот. Уредбе, којим се оно исцрпљује, а тако исто и проширењем појединих тар. бројева терминима из царинске тарифе и додацима, као: „и

слично“, „и остало“, „и напоменути“ и т. д. Кад ствар тако стоји, онда због проширења њене важности и повећавања висине њених станова, па и на предмете који ранијом тарифом нису били поменути, ни обухваћени — та тарифа, по нашем мишљењу, није била у складу са извесним трговинским уговорима. Тако:

По чл. 11. тргов. уговора са Немачком, „уговорне стране обавезале су се, да неће под изговором унутрашњег поређивања оптерећивати робу која је означена у дот. тарифама, а која се у земљи не производи ни новим, ни повећаним, ни понова запеденим, одн. повећаним порезама — дакле и трошарином. Факат је, да је тога било у дот. тарифи.

Исто је тако по чл. 6. трг. уговора са Француском, где је нарочито наглашено, да се нова установљивања трошарина и нова повећавања не могу чинити сем дажбина и такса које постоје у тренутку закључивања тога уговора.

Тако је било и по чл. 11. уговора с Аустријом, где је истакнут услов: да се трошарином порезана роба производи код нас, а изузетно, да ће се моћи она и на даље наплаћивати, па и ако се не производи код нас, ако је дотична трошарина постојала и пре закључења тога уговора, али се постојеће трошарине не могу повећавати.

2) Нетачност дот. Уредбе испољавала се и у несаглађу текстуалног дела са тарифом. Т. и. пр., чланом 18. под б., ослобођени су плаћања трошарине „монополисани предмети“, дакле предмети свих монопола без разлике. Међутим у бр. 97. порезана је со; у бр. 229. ватрено оружје (по закону о експлозивима, баруту, муницији, оружју и т. д. од 24. септ. 1929.), оно је монополисано; у бр. 24. порезан је дуван, а из броја 21—4. није изузето семе од дувана (Управа Држ. Монопола Бр. 13101/28) и т. д.

3) Ни у погледу потребне јасности, прецизности и техничке обраде, укинута тарифа није била задовољавајућа. Да наведемо само неколико примера: У бр. 28—6 предвиђен је „биљни восак сваке врсте па и изливен али неспраћен“, у бр. 29. предвиђен је тај исти артикул, јер предвиђа исте особине, а обрада поменута у бр. 28. „па и изливен“, шири је појам, и значи без разлике, те већ самим тим обухвата и обраду из броја 29. („изливен у калупе“).

У бр. 10. предвиђен је подстав 2—б, али се не види да постоји подстав 2—а. У броју 97. при набрајању хлорида, помиње се уз магнезијев, боријев и т. д. и „калијев“ хлорид, али, нема сумње, као трговински артикул коме је ту место а који је и у царинској тарифи уз дотичне артикле увршћен, требало је назначити „калијев“ хлорид. Таквих нетачности има доста. У броју 204 предвиђен је „нетечајни новац“, а одмах за тим и у броју 205 то исто.

4) Није се могао оставити без приговора ни сав текстуални део Уредбе. Он је, у главном, задржан из раније Уредбе којој је одговарао. Али изменом и проширењем нове трошарин. тарифе по угледу на царинску тарифу, требало је, колико толико, и тај текстуални део саобразити тој новој трошаринској тарифи. Т. н. пр. у броју 18. нове Уредбе побројана су ослобођења. У бр. 205 нове тарифе биле су предвиђене „споменице“ са трошарином од 2000 дина. Члан 9. т. 3. царинске тарифе споменице ослобађа царине, али би плаћале општинску трошарину.

Тако је и са књигама, нарочито научним. Уопште није ни требало уводити општинску трошарину на књиге нити да општина рефлектира на тај приход, без обзира са коликом су трошарином књиге порезане. У толико мање, што су књиге, па и повезане, према новом уговору с Француском ослобођене царине, а тако исто и чланом 9. т. 14. зак. о општ. царин. тарифи. Те према томе, пошто ни чл. 18. Уредбе није предвиђао ослобођење трошарине на књиге, наши ђаци кад се враћају из иностранства на књиге би били ослобођени царине и свега али би плаћали само београдску трошарину. Исто тако, како се нова општинска тарифа у главном базирала на царинској тарифи, требало је и чл. 18. Уредбе, сагласно са тарифним делом, у многамо допунити с обзиром на одговарајуће одредбе у закону о општој царинској тарифи.

5) И у погледу целисходности појединих тарифских ставова, нова општинска трошарина имала је мања. Нема сумње као по правилу и све трошарине, и та тарифа била је израз првенствено фискалне политике — ради повећања општинских прихода. Баш стога, и у томе погледу, при изради те нове тарифе требало је показати више умешности, јер свакако није био циљ да се само повећа и да велики обим тарифи и да се у њу стави што већи број наименовања кад се на први поглед одмах дала видети сва неефикасност тога. Т. н. пр. у тој тарифи били су изрично побројани: „матиче“ (целе за рођење) бр. 36 са трошарином од 100 кгр.; „сала од јазаваца“ и „медведска срца“; „штиглице“ (бр. 55. тарифе) са трошарином од 100 кгр. и т. д. Место оваквих и сличних набрајања, све се то могло прегледније и више систематски изложити, па ипак да тарифа буде и јаснија и разумљивија за трошаринске органе, а на првом месту, могао се је учинити срећнији избор трошаринских артикала — са мање артикала постићи више прихода, а уз то, што више поштедити масу потрошачку, по правилу сиротињу. Независно од финансијске теорије о приносности пореза на артикле опште употребе, даје се ипак повољан принос остварити порезима које би више носиле карактер пореза на луксуз, јер он може бити извор великих прихода у опште, а нарочито прихода од трошарине.

Нећемо се упуштати у излагање свих мања текстуалног дела, а нарочито кривичног одељка и квалификације дела. Непознати, у сваком случају остају мотиви н. пр. што је изостављено дело нетачне пријаве (чл. 87. раније уредбе) и ако оно остаје при увозу преко царинарница у члану 166 цар. закона („трошарине“), те, без обзира на чл. 55 те нове уредбе имало је разлога задржавању ранијег члана 87, али са смањеном казном. Напротив, по нашем мишљењу, за кријумчарења, у интересу што веће заштите интереса а и заштите лојалних обвезника, није требало смањивати ранију казну. Најзад, правилније би било, да је одредба чл. 60 Уредбе саображена одредби тач. 1. § 14. новог кривичног законика.

Несумњиво је да ни трошаринска тарифа не сме бити у супротности са привредним, занатлијско-индустријским интересима, које Држава тежи да постигне привредно трговинском и саобраћајном политиком у погледу наплате возарине, пореза и царине.

(Наставиће се.)

Нови Кривични Законик за Краљевину Југославију и идеје троеобног (трипартитног) система у науци Кривичног Права

Боривоје Д. Петровић
писар Варошког Суда

I. Наука Кривичног Права има своје појмове, који су двојаки: или су појмови споредне врсте или су основни. На овом питању, а нарочито на броју ових основних појмова, разишли су се теоретичари, односно сви су — целокупна кривично-правна књижевност заснована на дводеобном (бипартитном) систему заступа једнострано гледиште а које и данас важи у овој књижевности. То њихово једнострано и погрешно гледиште имало је и реперкусије на готово сва савремена, као и старија законодавства.

Система, постојећих данас у науци Кривичног Права, који се баве питањем броја основних појмова у овој науци, има два. Један је стари, назван традиционалним дводеобним, бипартитним, а други је новијег датума назван троеобним-трипартитним. Први зна за два основна појма у науци Кривична права — Кривично дело и казну, а други зна за три кривично дело, кривца и казну.

Питање усвајања једног од ова два система, у кривичном законодавству, је од огромног значаја с обзиром на консеквенце које проистичу из ових. С тога, пре него што пређемо на излагање идеја, које је усвојио наш нови Кривични законик, ми ћемо у кратко бацити поглед на ове системе и указати на њихове консеквенце, што је од великог значаја за разумевање извесних одредаба у нашем новом Кривичном законик у).

Главни заступници дводеобног система и његови најдоследнији синтетичари сматрају се у Немачкој v. Liszt-а у Француској Garraud, па ћемо се с тога и овде задржати на њима као главним представницима овога система. Тако према v. Liszt-у Кривично право је: „Скуп ових државних правних правила путем којих се за кривично дело као биће (als Tatbestand) надовезује казна као правна последица“¹⁾. Из ове дефиниције, као што се види, излази да су основни Кривично правни појмови: Кривично дело и казна, што се види из следећих речи овога писца: „Verbrechen und Strafe sind danach die Beiden

Grundbegriffe des Strafrechts“. Дакле као што се види v. Liszt²⁾ не даје појам кривца нити му одређује засебан кривично правни положај у науци Кривичног права. Тако чине и остали немачки писци, па се с тога и консеквенце таквог схватања основних кривично правних појмова односе на целокупну немачку правну књижевност.

Као Немачки правни писци, тако и Француски дају исту дефиницију Кривичног права, у погледу објеката, који спадају у домен ове науке. Тако према Garraud-у, а овај се може узети као представник Француске Кривично-правне књижевности - Кривично право или „казнено“ је: „Скуп закона који нормирају, у свакој држави, извршење репресије од стране државе“³⁾. Сем тога он додаје „Кривично или казниено право има за домен и за објекат изучавања „право кажњавања“ (ius puniendi)⁴⁾ и најзад он изрично одређује објекте изучавања науке Кривичног права, вели: „Казнене науке (Strafrechtswissenschaft), имају заједнички објекат учења: о кривичном делу и казни“⁵⁾.

Овако схватање појма Кривичног права и објеката изучавања овога, има за консеквенцу формирање нелогичних и несталних појмова двају основних појмова те науке. Тако, да би били доследни своме појму Кривичног права, а избацујући појам кривца из његове дефиниције, и прећутно увлачећи га у појам кривичног дела, они, заступници дводеобног система, морали су да формирају појмове кривичног дела и казне у складу са горњим схватањима. Тако, они формирају дефиницију кривичног дела на субјективно-објективној основи, наиме у ову увлаче и појам кривца, појам чисто субјективне природе, и тиме стварају конфузију појмова, из чега проистичу и нелогичне последице, што све пак има реперкусију у науци Кривичног Права, а специјално у Законодавствима која су акцептирала те и такве идеје. „Кривично дело је, вели V. Liszt, (казнена радња), биће, за које правни поредак не узје казну као правну

¹⁾ в. Д-р Т. Живановић: Конструкција троеобног система у науци Кривичног права (Глас Срп. Краљ. Акад. Наука CXVIII-926 г.): као и Les Problèmes Fondamentaux du Droit Criminel — Paris 1929. § 3. et § 4. et suiv.

²⁾ в. V. Liszt. — Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. (19) § 1. — I.

³⁾ в. v. Liszt — op. cit. — § I.

⁴⁾ в. Garraud — Précis de Droit criminel — Paris, 1926. — § I. 1.; et Traité — § I. 1. tome I.

⁵⁾ в. Garraud — Traité théorique et pratique du Droit pénal Français t. I. § I. 1. 1913.

⁶⁾ в. Garraud — Traité t. I. § I, 2.

последницу".⁷⁾ (Ово је његова формална дефиниција Кривичног дела). Затим, вели овај писац: „Кривично дело је вина противправна радња“ („Verbrechen ist schuldhaftes rechtswidrige Handlung“).⁸⁾ и најзад продужује он „Кривично дело је казном угрожена вина противправна радња“.⁹⁾ Као што се види из цитираних дефиниција појам кривичног дела дат од стране v. Liszt-a, је субјективно — објективан, јер он у његов појам увлачи виност, појам субјективног карактера. Исто схватање има и Garraud, који истина није дао дефиницију кривичног дела, али из његовог излагања елемената кривичног дела може се сазнати његово схватање овога. То се види из његовог изучавања Кривичног дела које је он изучава са гледишта: „l'in fraction, considérée dans la moralité c'est à dire au point de vue subjective par rapport à la culpabilité de l'agent“, а да би се могло Кривично дело посматрати са те како он вели „субјективне“ стране, треба извршица: „да је могао да разуме оно што је учинио и да је хтео то да учини“.¹⁰⁾ Као што се види и Garraud, као и Немачки писци, зна за „морални“ елемент у појму кривичног дела, а то су атрибути кривца а не кривичног дела.

Консенскенда горњег схватања науке Кривичног Права као и кривичног дела, једног од основних појмова ове науке, јасно се огледа у следећа два случаја.

1. *Код саучешћа*, саучесник неће бити кривац ако извршилац предходног кривичног дела није вин. Тако рецимо саучесник подстрекач лице А подстрекне лице Б, које је умоболно, на убиство лица Г. По схватању кривичног дела од стране дводеобног система, заснованог на субјективно-објективној теорији, подстрекач лице А неће бити кажњено услед акцесорне природе саучешћа, јер у овом конкретном случају нема кривичног дела. Кривичног дела нема услед тога што му не достаје „морални“ елемент, а то је виност, односно овде подобност за урачуљивост. Ово гледиште је очигледно нетачно, јер појам виности не спада у појам кривичног дела већ у појам кривца.

2. Тако исто и ванредни облици виности (као нпр. предумишљај, с обзиром на афектна стања, прелест, страх и плашња § 54. к. зак.) убројаће се и кривцу саучеснику. Тако нпр. лице А подстрекне лице Б на умислајно убиство лица Г, а ово изврши убиство са предумишљајем. Саучесник-подстрекач биће

кажњен као да је подстрекнуо на предумишљајно убиство. Пошто је по теорији субјективно-објективној, виност саставни део кривичног дела, те је према томе стварна околност и има се уписати и кривцу саучеснику и ако он нема поменути својства.

Међутим ове нелогичности и контрадикције не јављају се у систему тродеобном, који заступа објективну теорију о појму кривичног дела, а који је конструисао, као и поменуту теорију, Д-р Тома Живановић¹¹⁾. Тако према овом писцу Кривично право је: „Скуп државних правних прописа којима се одређује казна за кривично дело против кривца“.¹²⁾ Дакле као што се види објекти науке изучавања Кривичног права су: кривично дело, кривац и казна. Појам кривца је издвојио и све његове елементе као засебан кривично-правни појам, те су тиме отпале све оне контрадикције којима обилује доктрина субјективно-објективне теорије. Тако према овоме писцу: „Кривац је извршилац свршеног или покушаног кривичног дела или подстрекавања и помагања у таквом кривичном делу, који се налази у психичким односима одређене квалитете са својом радњом и, по правилу, њеном последицом, и који испуњује у казненом закону предвиђане објективне личне услове кривичне одговорности“.¹³⁾ На тај начин према овом схватању кривичног дела заснованом на чисто објективној теорији, и кривца као засебног кривичноправног појма, откоњене су нелогичности доктрине дводеобног система. Консенскенде оваког схватања појма Кривичног дела и кривца су од великог значаја. Тако ако само узмемо у обзир поменути примере код саучешћа, видећемо одмах из поменутих случајева. Код првог случаја, као што смо видели, подстрекач који је подстрекнуо на убиство умоболно лице, неће бити кажњен јер нема кривичног дела, а нема га јер му не достаје субјективни елемент — ма да се ова нелогичност хтела да избегне конструкцијом појма посредног извршиоца — и кажњава се саучесник као посредни извршилац, ма да прави извршилац није вин. Међутим код објективног схватања кривичног дела саучесник подстрекач неће бити кривац па према томе и кажњен, и ако извр-

¹¹⁾ в. Д-р Т. Живановић, — основни проблеми Кривичног права, 1910. Основни Кривичног права. Општи део 1922. године, као и расправу у Гласу Срп. Краљ. Акад. Наука Бр. СХVIII. из 1926. године а под насловом — Конструкција тродеобног система, као и Les problèmes fondamentaux du droit criminel 1929. Paris.

¹²⁾ в. Д-р Живановић, Основни Кр. Пр. Оп. Д. § 2. I. Les problèmes fondamentaux § 1. I. 1929.

¹³⁾ в. Д-р Т. Живановић, Основни проблеми Кр. Пр. § 2. т. А.

⁷⁾ в. v. Liszt — op. cit. § 26 I.

⁸⁾ в. v. Liszt — op. cit. § 26.

⁹⁾ в. v. Liszt — op. cit. § 26. I. 2.

¹⁰⁾ в. Garraud — Précis 41. p. 77; слично и Code Pénal — art 64.

шилац кривичног дела није вин, те према томе и није кривац, а то с обзиром на акцесорну природу саучешћа и схватање кривичног дела по објективној теорији.

Као што је случај са саучешћем такав је случај и са осталим појмовима Кривичног Права, који су доследно изведени, што све и одликује троеобним систем и даје му приоритет према дводеобном, који постепено, али стално губи терен у науци, а и законодавства га напуштају и усвајају нови троеобни систем.

II. Основна карактеристика нашег новог Кривичног Законика који је најзад донешен у 1929 г., а после вишегодишње напорног рада наших правника, а по угледу на стари српски пројекат од 1910 г., основна карактеристика као што смо казали је у томе што је усвојио идеје троеобних система у науци Кривичног Права. Тако он зна за три основна Кривично-Правна појма, кривично дело, кривца, и кривично-правне санкције (казну, и мере безбедности). Тако у глави II се говори о кривичном делу и о „учиниоцу“ — кривцу, а у III глави се говори о казнама и најзад се у IV глави говори о мерама безбедности, које су једна врста кривично-правних санкција^{*)}. А то је новина једна у погледу санкција, јер у науци Кривичног Права постоји читав проблем око усвајања унитарног или дуалитета кривичних санкција. Као што је познато главне присталице унитарног кривичних санкција су: Социолошка - Немачка или в Liszt-ова, и Талијанска — позитивна — Ferri-ева школа у науци Кривичног Права, који истичу једино мере безбедности као санкције у борби против криминалитета. На супрот овоме систему унитарног кривичних санкција јављају се присталице дуалитета ових, истичући њихов дуалитет — казну и мере безбедности као средства у борби против криминалитета, а ову идеју о дуалитету кривичних санкција изнео је у нашој кривично-правној књижевности, као и у опште у науци Кривичног Права, Д-р Т. Живановић, у својој аргументованој расправи — Дуалитет Кривичних Санкција — казне и мере безбедности, која је прочитана на скупу Српске Краљевске Академије Наука, као приступна Академска беседа 1926. год. Овде смо узгред само напоменули усвајање дуалитета кривичних санкција од стране нашег новог Кривичног законика, па с тога се и нећемо више на њима задржавати, јер материја коју оне обухватају била би предмет друге специјалне расправе.

Наш нови Кривични Законик није дао дефиницију кривичног дела ни кривца, али је одредио појмове који карактеришу ове две кривично-правне установе. Тако § 16. став I. вели „Кривично је дело извршено с умишљајем: кад је учинилац његово извршење хтео и кад је он, предвиђајући забрањену последицу која може из његовог дела да наступи, пристао на њено наступање, без обзира на то да ли је он то желео или не.“ Дакле као што се види субјективни елементи који спадају у појам кривца, потпуно су издвојени и дат је њихов појам.

Исто тако дат је појам и другог облика винности, поред горе наведеног појма умишљаја, и појам нехата. Јер виност има два редовна облика, умишљај и нехат. Кривично је дело, вели ст. II. § 16. извршено из нехата кад је учинилац предвидео наступелу последицу али је лакоумно држао да не је моћи отклонити или кад он није предвидео наступелу последицу и ако је ову према околностима а нарочито према његовим личним особинама могао или је био дужан предвидети.

Исто тако јасно се види из текста законика да су субјективни елементи одвојени од појма кривичног дела и придодати као атрибути појма кривца — §§ 19. 20. и 21. Новог Кривичног Законика. У прва два §§-а говори се о кривичном делу односно случају када нема кривца услед недостатака кога његовог елемента, ма да кривично дело, као објективна чињеница, и тада постоји, а § 22. Н. К. З. говори о подобности за урачуљивост т. ј. о способности за свест о својим делима, и кад ове нема лице „неће бити одговорно“, а кривично дело као објективна чињеница постојаће. Међутим по дводеобном систему не би било ни кривичног дела пошто оно, по овом систему, садржи и појам винности, који је атрибут кривца.

§. 25. предвиђа један од основа искључења подобности за урачуљивост односно један од елемената у појму кривца — виност која бива искључена код постојања стања нужде, у ком случају постоји кривично дело али нема кривца услед недостатка винности код овога. Међутим по дводеобном систему неби постојало ни кривично дело, јер по овој, виност је саставни део појма кривичног дела, а такву нелогичност избегао је наш Нови Кривични Законик горе поменути §-ом, и стао на исправније гледиште усвојивши концепцију кривичног дела троеобних система.

Даље, §. 26. нормира један од основа искључења подобности за урачуљивост — а то је постојање стање малолетности — доба детињства. Деца су лица, вели ст. I §. 14., Н. К. З., која вису навршила 14. година, и малолетство у том случају, према § 26. Н. К. З.

^{*)} О овоме смо говорили у нашем чланку „Дуалитет кривичних санкција у новом кривичном законик у Кр. С. Х. С. и борба против криминалитета“ („Правда“ од 3. маја 1929 год. бр. 119).

искључује постојање кривца, што би по дводеобној системи искључивало кривично дело, а такво гледиште, као што се види, није усвојио наш Нови Кривични Законик, већ гледиште троеобног система, које као што смо видели заступа чисто објективну теорију о појму кривичног дела.

Међутим најглавнија одредба Н. К. З. из које се јасно види акцептирање идеја троеобног система, јесте одредба која се односи на саучешће а која носи наслов „подстрекавање и помагање“. Дакле као што се види из овог наслова, одбачен је традиционални назив горњих двају института, који се у науци Кривичног Права погрешно називају, од неких писаца, саучешће. Та важна одредба налази се у § 34. ст. IV а која гласи: „Лични односи, својства и околности, услед којих се или одговорност искључује или кажњивост повећава, смањује или искључује, могу се узети у обзир само оном учиниоцу, подстрекачу или помагачу код кога се нађу“. Ово значи да лична својства, која су субјективног карактера убројаће се онемо код кога се нађу, а лична својства чисто стварног карактера, односно објективног карактера, убројаће се и подстрекачима и помагачима, пошто су та својства стварне околности, те према томе саставни су део кривичног дела. Тако на пример лице А подстрекне лице Б на умишљајно убиство, а ово изврши убиство са предумишљајем. У овом случају према § 34. ст. IV, подстрекач се неће казнити за подстреквање са предумишљајем, већ само за умишљајно подстреквање, јер су умишљај и предумишљај чисто лична својства, те ће се према горе цитираном §-у убројати само онемо код кога се нађу, односно у овом случају само кривцу извршиоцу а не подстрекачу. Али рецимо А подстрекне Б на извршење кривичног дела чиновничке утаје или рецимо подстрекне војника да напусти јединицу у време ратног стања, и лице Б изврши кривично дело чиновничке утаје односно напусти своју јединицу као војник. Онда је својство чиновника односно својство војног лица лично својство, али је стварног карактера те је према томе елемент појма кривичног дела, у овом случају чиновничке утаје односно кривичног дела напуштања војне јединице у време ратног стања. Та својства и ако личног карактера убројаће се, у овом случају и кривцу подстрекачу, и он ће одговарати као саучесник — кривац подстрекач у кривичном делу чиновничке утаје односно у кривичном делу напуштања војне јединице од стране војника у ратном стању.

Ово разликовање које чини § 34. Н. К. З. је од велике важности, с тога, што ако се

узме да се лична својства, субјективног карактера, убројају и подстрекачу односно помагачу, што чини дводеобни систем, јер то мора да чини услед погрешног схватања кривичног дела, — па кад нема кривичног дела неће ни бити кривца — саучесника услед акцесорне природе саучешћа. То гледиште Н. К. З. својим §-ом 34 — одбацио је, и усвојио гледиште троеобног система по коме у овом случају услед постојања личних својстава — субјективног карактера искључује се само постојање кривца извршиоца, а кривично дело постоји, па ће и кривац саучесник — (подстрекач и помагач) бити одговорни, услед акцесорне природе саучешћа. Тако примера ради, навешћемо § 324. Н. К. З., који говори о сродничкој крађи, и према коме је лични објективни услов кривичне одговорности за појам кривца: да извршилац није сродник или супруг. Дакле својство супруга или претка је лично својство објективног карактера и оно је елемент кривца, а не кривичног дела, јер није стварна околност па према томе с обзиром на § 34. ст. IV у в. § 324. Н. К. З. и саучесници у сродничкој крађи биће кривци и ако лица предвиђена у § 324. неће бити кривци, јер у том случају кривично дело постоји, тек услед акцесорне природе саучешћа кривци саучесници одговараће као саучесници у сродничкој крађи. Међутим по дводеобној доктрини заснованој на субјективно-објективној теорији схватања кривичног дела саучесници у сродничкој крађи не би одговарали јер нема кривичног дела. То гледиште наш Нови Кривични Законик није усвојио.

То су у основним цртама идеје усвојене од стране нашег Новог Кривичног Законика, с обзиром на доктрину троеобног система и њено схватање кривичног дела као објективног бића. А то је један разлог више и један аргумент више који иде у прилог троеобног система, јер сва модерна законодавства, као и сви послератни пројекти Кривичних Законика акцептирали су идеју троеобног система, а одбацили конфузне и нелогичне идеје дводеобног-традиционалног система у науци Кривичног Права. Акцептирањем идеја троеобног система учињен је огроман прогрес у развоју нашег Новог Кривичног Законодавства, јер последице које су проистичале из прописа нашег старог Кривичног Законика, а који је био заснован на идејама дводеобног система, јер је био перцепција идеја Немачког Кривичног Права по коме је рађен Пруски Кривични Законик од 1851 године, а чије је главне идеје узео из овога, биле су у нескладу са фактичким схватањем ствари и начелима модерног пра-

восуђа. Те је тако у многоме и судовима олакшано правилније оцењивање фактичких момената, и подвођење истих под законске прописе, одређујући свакој чињеници или својству њено место у систему законика.

Тако наш Нови Кривични Законик спада међу најмодерније кривичне законике у Европи у опште, на модернијим идејама је заснован него и Француски Кривични Законик из доба Наполеонове кодификације, а који је служио за углед готово свима законцима Европског Континента, а модернији је и од Немачког Кривичног Законика од 1871. године, који је заснован на модерним идејама, за своје време, а исто тако бољи је по редакцији и од Талијанског Кривичног Законика од 1889 г., као и од пројекта који је радио Ferri, а који усваја такође идеје троделног система, ма да истина као трећи основни појам кривичне санкције узима само мере безбедности и тиме заступа унитар кри-

вичних санкција, чиме се, с обзиром на санкције кривичне, разликује од свију постојећих пројеката као и Кривичних Законика. Ма да истина није доследно извео појам кривичних санкција на бази унитарности, већ је мерама безбедности придао и циљеве које казна има, те је тиме на посредан начин усвојио дуалитет кривичних санкција.

Дакле као што се види, из свега изложенога, наш нови Кривични Законик може да служи за углед свима оним државама, које имају да изврше реформу свога Кривичног Законодавства, и у исто време има да служи на част нашој Кривично - Правној Науци која је успела да своје идеје, модерног карактера, спроведе и кроз законодавство. Јер, често и народи мали по територији могу да даду велика дела исто тако као и народи са великим територијама и дугогодишњом културом, а такав је случај и са нашом државом и њеним Новим Кривичним Закоником.

Есконтна листа

Бор. А. Милојковић

судја у пензији

(Свршетак).

Са гледишта формалног права и стриктно тумачећи једино својеручно попуњена и потписана есконтна листа јесте доказ, потпун доказ против потписника, а само потписана есконтна листа, када је другом руком попуњена јесте полудокказ за потписника.

Пракса, као што поменуемо, и у приватно правним трансакцијама и на суду (код срства за обезбеђење и суђења како у редовном тако и у кратком поступку) узима есконтну листу једнодушно за потпун доказ већег уговореног интереса и ако за то нема ослободница у једном законском пропису.

У суштини својој есконтна листа јесте један једностран акт, једно признање. Она је доказ за постојање једног усменог уговора и ако сама није уговор. Тај уговор има за предмет обећање извесног интереса по меници, а не дуговану суму из менице. Уговорачи овог интереса јесу: прво, лице које фунгира на есконтној листи (може бити једно лице или више лица); а друго, лице у чијим се рукама налази есконтна листа са меницом у исто време.

IV.

Довде смо указивали шта све есконтна листа није. Сада је потребно да укажемо шта све она јесте, или тачније речено, на

шта она највише личи и шта треба да је по позитивном законодавству.

По својој спољашњој форми она највише личи на признати трговачки рачун. Ако би новчани заводи или трговачке радње имале своју специјалну трговачку књигу, са онаквим истим рубрикама као и есконтна листа и у њу уписивали садржину есконтних листа, онда би есконтна листа у свему била равна признатом трговачком рачуну за оне дужнике, који су је само потписали, и у том случају она би била потпун доказ противу свију потписника, који на њој фунгирају. Ако овакве књиге постоје, есконтна листа би могла бити полудокказ чак и да није потписана од дужника овако исто као и сваки други извод из трговачке књиге. Да се оваква пракса заведе код завода ништа не стоји на путу, а било би корисно. Законске забране за ово нема, а нов менични закон је чак шта више требао изрично да је предвиди.

Али у пракси се тако не ради, менице се не преписују изводе у књиге на онај начин и са оним рубрикама како је то у есконтној листи. По томе есконтна листа не би могла бити извод из трговачке књиге. Есконтне листе се у заводима чувају као новчани документи, као писмени докази за себе (т. ј. сами собом), и као такви документи употребљају се за доказ у оригиналу, а саме

менице се (опет необавезно) препишују у нарочиту књигу.

Па ипак есконтна листа је у суштини својој само признати рачун, а ево зашто: ако се у већини случајева сам извод из трговачке књиге шаље дужнику на признање као рачун, ипак тај рачун не мора увек имати форму верног извода, већ може бити текстуално скраћен, садржавајући само означавање дуга и узете робе, или само означавање дуга. Ако дужник призна тај и такав рачун, онда је он потпун доказ и без обзира на његову форму, т. ј. и без обзира на то да ли је тај рачун дословце веран извод из трговачке књиге или није. — Дакле: трговачки обичај је ту створио један нарочити поступак, који у осталом није противан за кону, а оснива се на признању обичајног права у домену трговачког права. По овој истој логици и есконтна листа, и ако није извод из трговачких књига, она самим фактом што је потписана од дужника (обвезника) равна је по доказној снази признатом трговачком рачуну. Као и код обичног рачуна, који се шаље на признање, тако и овде није потребан потпис повериоца кад иначе није сумње да је исправа у корист повериоца, који је држи и у чијој је својини. — Ако не би усвојили овако тумачење, онда егзистенција есконтне листе не би имала апсолутно никаквог ослонаца у закону, нити ма каквог правног објашњења!

V.

Обавезна лица по есконтној листи узимају фактички на себе једну обавезу више по што је обавеза из менице, а то је у суштини једна нова обавеза.^{*)} Та обавеза, сасвим логички, не би требало да важи за оне, који је нису узели на себе и признали својим потписом на есконтној листи. Ово није предвиђено законом и остављено је пракси да она то реши. Пракса је то решила на тај начин, што је пошла од фикције да сви они потоњи преносиоци, који нису означени на есконтној листи одговарају за уговорени интерес означен у есконтној листи по фикцији да је њима при преносу менице познат и тај споредни меничним уговор о интересу, чији је доказ есконтна листа. — Овде је претпоставка да нико није пренео мање права од онога које је добио и сам, те да по томе претпоставка треба да се докаже.

VI.

Још о обавези, које доказује есконтна листа (фрагменти). — Односно саме обавезе

из менице, она се несумњиво преноси засебно и независно од есконтне листе и то је преношење слободно од свих приговора, дакле без ограничења. Интересована лица су ту да у сваком потребном моменту — ако хоће — учине употребу од обавезе из есконтне листе везујући је за меничну обавезу, а у своју корист.

Обавеза из есконтне листе утиче на главну меничну обавезу само у погледу величине интереса иначе ни у колико. Но ипак дели њену судбину за толико што је у важности само док постоји главна менична обавеза. Ово значи: да обавеза из есконтне листе није самостална и не може постојати без везе са меницом, као што не може постојати и кад је менична обавеза угашена. Дакле постојање саме есконтне листе не претпоставља да још постоји менична обавеза. Егзистенција меничне обавезе у овом случају мора се изрично доказати.

Сопственик менице услед меничног преноса стиче, самостално и независно од личних односа, који постоје између издатеља и осталих његових претходника сва права, која проистичу из саме менице. Имајући још есконтну листу у рукама сопственик менице стиче још изузетно већа права на тражење интереса означеног у есконтној листи. За стицање ових већих права потребна је есконтна листа као доказ.

VII.

Када смо утврдили да је есконтна листа у суштини признати трговачки рачун, тиме смо са гледишта формалног права објаснили њен разлог за постојање. Са оваким објашњењем, надамо се, добија снагу важећег права и постојећи трговачки обичај, који је есконтну листу увео у приватно-правне трансакције и јуриспруденцију.

Факт да је есконтну листу дотакао и један заборављени закон, на који се нико не позива, нити га се придржава, не мења суштину овог нашег излагања, а ово у толико више што је тај закон донесен као повластица искључиво „Београдског Кредитног Завода“ и „Смедеревске Кредитне Банке“ од 10. I 1879. год. Па и као закон та изузетна „повластица“ лишен је сваког разлога за постојање, јер тај закон дозвољава као изузетак тој двојци новчаних завода да за доказ уговореног меничног интереса сачине есконтну листу, а то је оно што је по општим правним принципима у опште дозвољено не само свима осталим заводима него свима који учествују у меничним уговорима и без обзира да ли су то физичка или правна лица. Са дошећем Правилника за извршење закона о таксама, ова је погрешка у

^{*)} За овако о овде исправљено тврђење на стр. 118 Бранича да 1928 у коме смо тврдили да је обавеза интереса у еск. листи без основа (sine causa debendi).

неколико исправљена и свима новчаним заводима стављено је у дужност да уз сваку меницу морају имати и есконтну листу. Но, узгред буди речено, и овај Правилник није примењен у пракси.

VIII

Остаје још питање: да ли приватна лица треба да пишу есконтну листу на случај уговореног интереса друкчијег него законског? У осуству законских прописа, а у духу општих правних принципа и трговачких обичаја које смо доведе изложили, ми мислимо:

да и приватна лица треба да пишу есконтне листе и да им ништа не стоји на путу да то учине. Па не само то него би било неправда лишити их тога права. Овде кажемо неправда зато што се та забрана не би могла мотивисати ни једним законским прописом. Пракса је то решила у овом смислу у коме смо ми изложили и изнели оправдање са гледишта права.*)

Верујемо да ће се са основном идејом, која чини предмет ове наше потпуно самосталне и оригиналне расправе, сложити и они, који се у појединим фрагментима и споредним питањима не слажу с нама.

Трговински уговор са Немачком и ауторска права по Бернској Конвенцији.

Д-р Милан Бартош

доцент Университета.

Остављајући на страну наговештавања Српског Грађанског Законика од 1844. г. (§ 720.) о томе да ће се једном Уредбом решити питање о заштити ауторског права, ми смо у предатној Србији све до рата у позитивном законодавству налазили једино одредбе у трговинским уговорима закљученим између Краљевине Србије и Француске Републике да се Србија обавезује да у најкраћем року уведе заштиту ауторског права. И ако је то свечано обећање дато први пут још 1884. г. до његовог испуњења све до рата није дошло.

Први пут у Србији ауторско право загарантовано је општим југословенским законом о штампи од 6. августа 1925. г. (чл. 17). Ту се признаје искључиво право умножавања и то право закон квалификује као право својине. Оно траје 25 година после смрти творчеве у корист његових наследника и повреда даје оштећеноме право на накнаду штете у редовној парници.

Одмах ће поставило питање да ли се тиме штити у Србији само ауторско право дела објављених у нашој држави или свих дела ма где објављених. Ми верујемо да чл. 17. има један широки смисао. Он није предвидео никакво ограничење. Отуда он пружа потпуну заштиту свих дела на која се односи закон о штампи без обзира да ли су у питању дела објављена у земљи или ван ње. Такво стање правно је постојало све до 27. децембра 1929. г. кад је закон о заштити ауторског права од 26. децембра 1929. г. у своје §-у 2. поставио нарочити услов реципроцитета за заштиту дела пореклом из иностранства.

Без обзира да ли је тачно горње решење (за које ми верујемо да је тачно) или ре-

шење по тенденцији т. з. територијалног дејства Закона о Штампи (Закон се односи само на дела објављена у Југославији), десила се једна правна компликација. 20. децембра 1927. г. објављен је закон од 17. децембра 1927. г. о ратификацији уговора о трговини и пловидби између наше Краљевине и Немачке. Тај уговор закључен је у Берлину 6. октобра 1927. год. У њему стипулисано је у чл. 28: „Уговорне стране споразумеле су се да, у циљу давања заштите на пољу литерарне и уметничке својине, примењују одредбе ревидиране Бернске Конвенције од 13. XI 1908. год.“.

Компликација се појавила отуда што је уговор са Немачком одмах ступио на снагу док Бернска Конвенција код нас није ни публикована све до данас и ако је, по званичном саопштењу, тек ових дана ратификована.

Отуда појавило се питање у каквом су положају немачки држављани чија су ауторска права повређена у међувремену између ступања на снагу трговинског уговора и ступања на снагу југословенског Закона о заштити ауторског права.

То питање морамо посматрати посебно у три хипотезе, али ипак његово решење зависи од једног начелног питања. Поставља се питање да ли је Бернска Конвенција о заштити ауторског права постала *интегрални део* Закона о трговинском уговору са Немачком. Сигурно је, да јесте. Е онда се питање поставља да ли ће судови бити позвани да примењују ту конвенцију у односима између немачких држављана и наших, и ако она није објављена. Правило је да један закон има обавезну силу једино и

само кад буде био правилним путем обнародован. Међутим Бернска Конвенција о ауторском праву није обнародована. Како ћемо ту? Неки су истicali да је закон спомињући Бернску Конвенцију у ствари свима и свакоме, и појединцима и судовима, издао наредбу да се обавесте о тексту њеном и да га се придржавају. Начин на који ће се обавестити остављен је властима и заинтересованим.

По другом мишљењу закон је збиља одобрио уговор по коме се Немачкој као такој наша влада може обавезати на гаранцију да ће наша држава Немцима дати права која произилазе из Бернске Конвенције, али да је то само одобрење да држава прими ту обавезу државе као међународан субјект и да ће се та обавеза у праву поштовати тек кад наша држава буде издала подробне прописе о примени те своје обавезе.

Ми верујемо да је ово последње решење тачније. Наша влада добила је законско овлашћење да уговори такву обавезу са Немачком, али да би се она могла извршити потребно је било издати прописе нужне за њену примену. Отуда ситуација немачких аутора и после потписивања уговора са Немачком није подједнака. Ту постоје три хипотезе различите по времену и по правима аутора.

1. *Период од раификације уговора до доношења закона о ауторском праву.* У овом периоду немачки аутори имали су право на заштиту једино по чл. 17. Зак. о Штампии (који и. пр. не забрањује слободно преводње; једино њихове ствари нису смеле бити прештапаване, умножаване без њиховог одобрења).

II. *Период од доношења Закона о Ауторском Праву до раификације Бернске Конвенције.* Немачки аутори у овом периоду имају, без обира на реципроцитет (§ 2), права на сву заштиту која се у опште по нашем Закону о Ауторском Праву може дати страним ауторима и делима издатим у иностранству. Трговински уговор, односно његово позивање на Бернску Конвенцију помаже им једино то што су, чим докажу да су они немачки држављани и да је дело угледало света у Немачкој, ослобођени да доказују постојање фактичког реципроцитета, јер судија трговински уговор као закон своје земље мора знати, а он садржи клаузулу о дипломатском реципроцитету.

III *Будући период који ће наступити тек од раификације и публикације Бернске Конвенције у нашим Службеним Новинама.* — Тек у овом периоду немачки аутори моћи ће да се позивају пред нашим судовима на одредбе Бернске Конвенције и тражити да им се да потпуна заштита њиховог права

коју им гарантује Бернска Конвенција. Тек од тога тренутка југословенски Законодавац прописује да ће се и у унутрашњем праву извршавати обавеза коју је он примио на себе у међународно-правним односима према Немачкој.

Отуда једном речју немачки аутори пред југословенским судовима моћи ће се позивати на Бернску Конвенцију тек од дана њене публикације у нашим Службеним Новинама. Иначе пре тога немачки аутори позивајући се у Југославији, специјално на територији бив. Краљевине Србије, на Бернску Конвенцију тражили би да им се даду већа права од оних која имају домаћи аутори. А то се, у Међународном Приватном Праву, сматрало и сматра*) као нешто што је противно међународном јавном поредку. То је оно што не могу тражити, јер нико није дужан да поштује туђа права која нису никаквим законом заштићена. Нико не може одговарати за повреду онога што му није забрањено.

Али независно од права немачких аутора да траже накнаду за повреду својих права учињених на југословенској територији, у границама које прописују наши закони (који обавезују наше грађане и које једино наши судови могу примењивати), немачки аутори имали би за повреде нанете им у Југославији од тренутка проглашења трговинског уговора Југославије и Немачке (дакле од 17.-XII-1927. год.) до будућег проглашења Бернске Конвенције, у колико су оне требале бити заштићене код нас по Берској Конвенцији, а нису добиле ту заштиту по Југословенском Законодавству, да траже међународно-правним путем накнаду од југословенске државе као такве (као међународно-правног субјекта обавезног да им пружи заштиту) а не од појединаца који су их оштетили искоришћавајући слободно њихова ауторска права, која су им требала али нису била заштићена у Југославији. То је зато што код једног међународно-правног акта треба двојити две ствари, његову међународну и његову државно-правну важност. До њеног проглашења Бернска Конвенција у Југославији не може имати и није имала државно-правне важности. Отуда грађани или судови нису дужни да је примењују. На против југословенска држава као таква може Немачкој одговарати што није благовремено извршила обавезу коју је примила трговинским уговором, обавезу да ће немачким делима осигурати у Југославији ауторска права гарантована Бернском Конвенцијом. То су две ствари које се не смеју бркати.

*) Видети нашу расправу о принципу стечених права у Међународном Приватном Праву, Београд, 1929. год.

Системи државне контроле у вези са уст. новом Главне Контроле

Љуб. В. Стефановић

адвокат

Тежња новијих законодавстава за све већим савршенством државног уређења изазвала је нагао развој административног правосуђа у прошлости столећу. Надлежност административних судова мењала се и развијала према потребама државног живота, а са проширењем њихове надлежности мењале су се и развијале њихове функције. Та појава у развоју административног судства налази своје објашњење у сталноме умножавању захтева савременог државног живота. Јер, у колико су ти захтеви сложенији и бројнији, у толико су сложеније функције оних државних установа, којима је додељено да их врше.

У таквом наглом развоју налазила се до данас, готово у свима земљама, установа Главне Контроле.

Атрибуције Главне Контроле, као особеног административног суда, разноврсне су у савременим законодавствима. Њена функција, која јој је све већма давала обележје аутономне установе, довођена је у склад са потребама модерног државног уређења. Једна од тих потреба, од значаја за парламентарне режиме, јесте финансијска контрола, која има за задатак да нормира правилно финансијско газдинство државе. Ту контролу у парламентарним земљама врше, у разном облику, два тела; Народно Представништво и Главна Контрола.

Вршење финансијске контроле створило је рачунске функције Главне Контроле, а из ових развиле су се њене судске функције. Та контрола, која представља један од услова за уређење државног кредита и јемство за срећеног финансија, може бити: административна, судска и парламентарна или политичка.

Административно-финансијска контрола је она, коју врши управна власт над одговорним лицима у циљу правилног руковања државном имовином. Судско-финансијска контрола је она, која се врши у виду прегледања и суђења рачуна одговорних рачунопологача и предузимања потребних законских средстава за обезбеђење материјалних државних интереса, у свима случајевима у опште, где су ти интереси повређени. Најзад, парламентарна контрола је она, коју врше народна представништва у парламентарним земљама над извршењем буџета и осталих финансијских закона.

Главна Контрола, у круг своје надлежности, има првенствено судску контролу, а у неким државама и један део парламентарне, коју врши као помоћни орган Народног Представништва.

Устројство Главне Контроле је двојако, судско и административно. Оно што је карактерише као судску установу јесте сталност и независност њених чланова, озакоњена готово у свима државама; облик њених одлука; извршност тих одлука према имањима и личностима одговорних државних органа, и, најзад, њено законско право и дужност да ставља и скида сва законска средства обезбеђења на имањима одговорних рачунопологача. Административно пак обележје Главне Контроле карактеришу њене административне функције.

С обзиром на своје функције, Главна Контрола је административан суд *sui generis* са две врсте особених надлежности: судском и парламентарном. Та двојност њених надлежности одговара самој природи ствари¹⁾. Она потиче из факта, што две врсте државних органа извршују финансијске законе: наредбодавци и рачунопологачи. Отуда је и одговорност тих лица, према различитости усвојеној у законодавствима парламентарних земаља, двојака: морална, или политичка, и материјална, или грађанска. Прва одговорност, која се за министре назива још и политичка, покреће се и решава пред народним представништвима. Друга се расправља и утврђује пред Главном Контролом или сличним надлежним административним судом. Политички су одговорни само наредбодавци, т. ј. министри, чија та политичка, или морална одговорност замењује општу грађанску одговорност чиновника за новац и имовину, који су им на управу поверени, а затим шефови надлештава. Грађански су по правилу одговорни рачунопологачи, т. ј. органи који стварно рукују државном имовином, а само изузетно и наредбодавци. Министри су једини органи управне власти који се старају о извршењу буџета и других финансијских закона, изузимајући случајеве, где је то право, по законском овлашћењу, пренето на њихове чиновнике. Они својим на-

¹⁾ Marcé Victor. — L'Institution de la Cour des Comptes en France et dans les principaux Etats étrangers (Bul. de Lég. Comp. 1890 p. 19.)

редбама или регулишу прикупљање државних прихода (н. пр. министри финансија), или употребљују те приходе на издатке одређене државним буџетом. Министри као наредбодавци не врше сами те материјалне функције, они не рукују државним новцем.

Други разлог тог диференцирања одговорности је овај. Рачунопологачи као стварни руковођи државном имовином могу нанети штету државним интересима не само извршењем неправилних или незаконитих наредба, дакле као оруђа наредбодавца, већ и властитим руковањем државном имовином, било из нехата, било свесно, кад то намерно учине, као н. пр. у случајевима злоупотреба у званичној дужности. Наредбодавци издавањем неправилних наредба најчешће наносе моралну штету државним интересима, док на против рачунопологачи који манипулишу државним новцем могу извршити само материјално оштећење државних интереса. И како морална штета у принципу има за последицу моралну одговорност, то и материјална штета повлачи као последицу грађанску одговорност.

Ретко се дешава да те одговорности оделито постоје. Политичка одговорност министара може, и ако у ретким случајевима, бити везана са њиховом грађанском одговорношћу. Грађанска пак одговорност, због своје узрочности која лежи у нехату или злоупотреби рачунопологаца, везана је како са моралном (која код њих није политичка) тако и са кривичном одговорношћу.

Ти моменти у питању грађанске одговорности државних органа побудили су законодавце, да за њено утврђивање институишу један особени и независан рачунски суд. Тако се дошло на мисао о оснивању Главне Контроле, под чијим је финансијским надзором стављен рад свих оних органа државне управе, који, ма у ком виду, судују у извршењу финансијских закона. Велика важност те установе огледа се у значају њених функција. Разлози који начелно бране постојање административног судства, могу се са пуно смисла навести у корист постојања Главне Контроле, као специјалног административног суда. Та њена специјалност састоји се у томе, што се она јавља као један рачунски суд са одређеним судским атрибуцијама. Али је та њена судска надлежност двојачко ограничена: прво тиме, што је та надлежност у суштини грађанско-правне а не и кривично-правне природе, и друго, тиме, што Главна Контрола не располаже најширом влашћу грађанско-правне природе. Њене одлуке нису дефинитивне, јер подлеже, без мало у свима земљама, разматрању

виших судова. Она је махом само рачунски суд првога степена.

Та надлежност Главне Контроле, или боље, системе њених функција са погледом на разна законодавства биће предмет даљег сумарног разлагања.

Облици функција Главне Контроле

Све функције Главне Контроле могу се поделити у четири главне групе: рачунске, судске, административне и буџетске.

Појам и природу тих функција одређују њихови називи. Оно што се код Главне Контроле нарочито истиче, то су њене рачунске функције, из којих се развијају њене судске функције.

Судске функције Главна Контрола врши на два начина: у облику пресуда о рачунима и о стању касе и у облику дисциплинских казни.

У вршењу првог облика тих функција, установа Главне Контроле јавља се као особени рачунски суд.

Други облик њене судске власти, изрицање дисциплинских казни, она врши према свима рачунопологацима. Те казне, које она изриче на основу закона о своје уређењу, коначне су.

Историјски развитак наше Главне Контроле

Судске атрибуције наше Главне Контроле нису биле узаконене одмах по њеном постанку. По првом закону о уређењу Главне Контроле од 14. јула 1844., она тих атрибуција није имала и била је административно тело које је имало за задатак да испитује државне рачуне и рачуне прихода и расхода општина и других јавних установа. Тих атрибуција она није имала у то време и поред тога, што је Народно Представништво већ по Уставу од 1835. вршило буџетско право у целој потпуности својој.

Судске функције признате су Главној Контроли први пут законом о њеном уређењу од 15. септембра 1858. По том закону она добија право да по нарочитом поступку решава о исправности рачуна и суди о неисправним рачунима и касама. Она је доносила решења о неисправним рачунима у облику пресуда. Противу тих решења могли су се жалити Касационом Суду, у одређеном року, и одговорни рачунопологачи и „правитељствени комесар“. Надлежност редовних судова за суђење по предметима о исправности рачуна била је предвиђена само за случајеве утврђених злоупотреба. По том закону, Главна Контрола је имала, истина у ужем обиму но данас, и право

дисциплинарног кажњавања. Тако је судска власт наше Главне Контроле била у томе периоду нашег државног живота у главном иста као данас.

Али већ 1860. Главна Контрола губи своје судске функције. По закону од 16. фебруара те године, рачунополагач имао је право да тражи од редовног суда да му он још једном прегледа рачуне, пошто претходно измири недостатке. Та законска измена у пракси је подбацила у погледу очекиваних резултата. Редовни судови поред својих многобројних текућих послова, тешко су отпављали и те нове, дотле непознате им послове, који су им својом специјалном природом задавали особенних тешкоћа.

То је био разлог да се убрзо за тим, 1872., опет измени „устројеније Главне Контроле“. Том новом изменом закона, судска власт понова је враћена Главној Контроли и постављени су главни основи њеног судског уређења, који су у главном све до данас остали непромењени.

Преглед упоредног законодавства

Да би се правилније могло оценити уређење наше Главне Контроле, било би од користи изнети у кратком прегледу уређење те установе у другим државама.

Наглашено је већ, да су судске атрибуције Главне Контроле разноврсне у савременим законодавствима. Њена судска надлежност није једнака у свима државама, јер је у зависности од извесних момената државног живота, као што су социјално-политичке прилике у земљи, облик владавине и т. д.

С тога уређења државних установа којима ја поверено вршење те контроле у опште, па следствено и уређења њихове судске власти, нису истоветна.

Овај преглед износи неколика типична уређења Главне Контроле у европским државама, с нарочитим погледом на њене судске функције.

Како је међутим сталност и независност један од битних елемената судског обележја појединих установа, њихових органа и атрибуција, то ћемо ту карактеристику истаћи код оних законодавстава, која су усвојила принцип сталности и независности чланова Главне Контроле.

Француска. — Најраспрострањенији облик уређења Главне Контроле је онај, који је усвојен у Француској законом од 16. септембра 1807. са доцнијим изменама и допунама.

Француска Главна Контрола (la Cour des Comptes) састављена је из једног првог председника, три председника, осамнаест чла-

нова саветника (conseillers maîtres des comptes), осамдесет и шест контролних известиоца (conseillers référendaires), једног државног заступника (procureur général) и двадесет чланова рачуноводства (auditeurs des comptes).

По закону о њеном уређењу француска Главна Контрола има две врсте задатака: да суди по рачунским предметима и да врши контролу. Она с једне стране представља особени административан суд, који прегледа и ликвидира рачуне опште државне администрације, а евентуално и суди по њима; с друге стране она је једно тело које има да обавештава извршну и законодавну власт о извршењу финансијских закона.

Председници и чланови саветници стални су и некретљиви у служби. Само они имају права решавања и гласања.

Државно заступништво при Главној Контроли представља државни заступник. Његова је дужност да контролише правилно извршење закона.

Надлежност француске Главне Контроле различита је према врсти државних органа. Тако на пр. према рачунополагачима који рукују државним новцем, она има судску власт. Према рачунополагачима који рукују материјалом, она има контролну власт. Док према наредбодавцима она нема ни судску ни контролну власт.

Њена судска власт је грађанско-правне природе. Кривично-судске власти она нема ни у случајевима утврђених злоупотреба, које суде редовни надлежни судови.

Озакоњеним уређењем Главне Контроле усвојено је јединство финансијског правосуђа за целу Француску. По својој важности Главна Контрола долази после Касационог Суда. Она зависи само од Државног Савета, који решава по жалбама изјављеним на њена решења. Жалбе противу њених одлука могу се изјавити ако постоји један од ових законских услова: ненадлежност, повреда закона и прекорачење власти.

Изузетно Главна Контрола има и власт Апелационог Суда при разматрању незадовољстава општина и других јавних установа на одлуке Савета Управних Области, ако нису у питању суме веће од 30.000 франака. Иначе она решава у последњем степену и њене су одлуке извршне.

То је прва врста судских функција француске Главне Контроле. Али осим те прве и главне врсте атрибуција, она има и дисциплинску власт над својим особљем. Ту власт она врши или по званичној дужности, или на захтев државног заступника над оним особљем, које се огреши о дужност или компромитује углед и достојанство своје. Дисциплинске су казне ове: укор, привре-

мено удаљење од дужности и губитак звања. Осудна решења о привременом удаљењу од дужности и губитку звања постају извршна тек на основу указа извршне власти, донетих по претходном саслушању министра финансија (законодавно објашњење од 1852).

Као што се види, француски систем заснива се на одговорности рачунополагача. Сфера те одговорности утврђује сферу судске надлежности француске Главне Контроле, као специјалног управног суда, који има за главни задатак да штити државу од грешака у примени закона и уредаба и законских одступања, као и од провера рачунополагача, не спремајући својим радом ток државног управљања¹⁾. Ова би се Лабандова дефиниција Главне Контроле могла применити на ту основу готово у свима државама, сем у оним, где Главне Контроле имају и превентивну финансијску контролу.

Овај француски систем спроведен је, са познатим изменама, у многим европским државама.

Немачка. — У Немачкој постоји Главна Контрола (Rechnungshof des Deutschen Reiches). Законом од 4. јула 1868. контрола државних рачуна северо-немачког Савеза била је поверена за време од 1867. до 1869. пруској Главној Контроли, (Oberrrechnungskammer), која се звала „Главна Контрола северно-немачког Савеза“. Тим законом предвиђено је поступно умножавање функција те установе, чије је чланове бирало Савезно Веће (Bundesrath) а постављао савезни praesidium. Немачка Главна Контрола независна је и у погледу сталиности њени су чланови извршати са судијама, с том разликом, што се по службеној потреби могу преместити на друга судијска или овима по закону равна звања.

По своме уређењу немачка Главна Контрола, слично француској, прегледа и расправља рачуне државних прихода и расхода. Сем тога она има и дужност да суди по предметима неисправних рачуна. Њена судска надлежност у главноме усвојена је из француског система.

Па ипак ваља напоменути да у судским функцијама немачке Главне Контроле има неких особености. Те особености потичу из специјалног решења питања о материјалној одговорности чиновника по немачком Reichsbeamtengesetz и по уредби (Gesetzsammlung). Тим законом, који институише општа права државних чиновника, усвојен је особеност поступак за утврђивање и накнаду недостатака. О самом недостатку немачки законик не

даје одређену дефиницију, али се у пракси узима да недостатак постоји онда, када је стварно стање касе мање од онога, које је рачунским књигама утврђено. Смисао тог израза, на тај начин, опсежнији је од смисла израза повреде службене дужности.

Немачки законодавац одступио је од француског система у погледу организације Главне Контроле у томе, што се жалбе на њене одлуке изјављују редовним судовима, и то како са формалне, тако и са материјалне стране закона.

У односу према своме особљу, немачка Главна Контрола је надлежна дисциплинарна власт.

Аустрија. — У Аустрији је установљен „Виши Суд Контроле“ (Oberste Rechnungshof), чија се рачунско-судска власт проширује на све гране државне управе, изузев на политичку и судску управу.

Аустријска Главна Контрола самостална је према министрима. Састављена је од председника, подпредседника, потребног броја саветника (Rathgeber), секретара (Hofsekretären), рачунских известиоца (Rechnungsprüfer) и другог потребног особља (Manipulationsbeamten).

По закону о своме уређењу, аустријска Главна Контрола суди по предметима државних рачуна. Њене судске функције у главном су исте као и у Француској и Немачкој; а такође и дисциплинарна власт. Али због те сличности судских функција не треба закључити да та сличност постоји и у њеном уређењу према уређењу француске Главне Контроле. Ма да Штајн²⁾ стоји на гледишту да је француско уређење Главне Контроле служило за углед аустријском, и ма да Кутнер налази да су председник и подпредседник Главне Контроле стални и независни, ипак се, с обзиром на стварну зависност тих представника Контроле од шефа државне управе — на том гледишту стоји и Сајдлер, професор беошког Универзитета — може узети, да уређење аустријске Главне Контроле није извршено по француском систему.

Угарска. — Угарска има своју засебну контролу састављену од председника који има ранг министра, потпредседника, секретара, шефова одељења, ревизора и осталог потребног особља, чији се број одређује буџетом.

Судске атрибуције угарске Главне Контроле исте су као и атрибуције аустријске Главне Контроле, како у погледу суђења о исправности рачуна, тако и у погледу њене дисциплинарске власти.

Италија. — Италијанска Corte dei Conti састављена је од првог председника, затим

¹⁾ Laband Dr. Paul. Das Staatsrecht des Deutschen Reiches § 48, II, 2.

²⁾ L. D. Stein, Lehrbuch der Finanzen, 3 Ed. p. 56.

председника — начелника одељења, чланова саветника, државног заступника који има као помоћнике једног или више известиоца — референата (rapporteur), секретара и референата. Председнике и чланове — саветнике поставља краљ указом, на предлог министра финансија, а по саслушању министарског савета.

У уређењу италијанске Главне Контроле спроведен је француски систем. Њене судске функције (суђење о исправности државних рачуна и вршење дисциплинарске власти) сличне су судским функцијама те установе у Француској. Поступак за суђење истоветан је са поступком судским у грађанским споровима.

Енглеска. — Енглеско уређење Главне Контроле одступа од додје изложених система, који се, у суштини, заснивају на француском. Он представља засебну групу уређења, која, поред своје оригиналности, има и неке сличности са првом групом система. А та сличност постоји и у питању функција и у питању организације Главне Контроле.

Енглеска Главна Контрола (Audit Office) постоји од 1785. До 1866, када је извршена њена реорганизација, она је била састављена од једног председника (Chairman), четири стална члана комисије (комесара) и сто тринајест чиновника и инспектора (examiners). Председника и чланове комисије постављао је краљ доживотно на предлог оба енглеска дома. Они су, дакле, били стални и независни.

Надлежност те установе поступно се ширила. После тешких финансијских злоупотреба извршених за време експедиција у Холандију и Египат (1782—1806) морале су се извршити корените реформе. Законом од 22. јула 1806, увећан је на 10 број чланова Главне Контроле и проширена је знатно њена власт.¹⁾ Дата јој је широка контрола над извршењем буџета. Тада јој је стављено у дужност да сваке године прегледа државне рачуне приликом њиховог склапања. Њене судске атрибуције у погледу суђења о исправности тих рачуна доцније су тачније одређиване краљевским одлукама од од 1831., 1836., 1851., 1861. и 1866.

Када је касније установи Финансијски Суд који је имао за задатак да надгледа пре употребе државних прихода, да се ти приходи траже за циљеве, за које их је вотирао парламенат, тада се надлежност Audit Office а свела на прегледање државних рачуна и суђење о њиховој исправности. После те друге реформе, Финансијски Суд

и Главна Контрола стављени су под надзор Главног Државног Контролора и његовог помоћника. Оне је доживотно постављао краљ на предлог оба дома, а њихово потчињено особље постављало је Министарство Финансија. Државни Контролор и његов помоћник вршили су судске функције и доносили пресуде. Та суђења су била претходна или коначна. Осуде по претходном суђењу, које би у ствари представљало истрагу, извршене су; противу њих нема места жалби. Коначно суђење о исправности рачуна може се завршити или констатовањем рачунополагачеве исправности, и та се одлука шаље Министарству Финансија на оснажење, или утврђивањем недостатка, у ком случају рачунополагач има право да се жали Суду истога Министарства.

Остављајући на страну критику овога система која истиче зависност Државног Контролора од Министарства Финансија у питању постављање потчињеног особља, потребно је напоменути да је тај систем у Енглеској дао добре резултате.

Белгија. — Белгијска Главна Контрола може се у неку руку сматрати као парламентарна установа. Председника и чланове бира на шест година парламенат.

Ма да по начину избора и постављања својих чланова белгијска Главна Контрола носи донекле обележје сталне парламентарне комисије, ипак се може рећи да је она у суштини административан рачунски суд, у свему сличан са таквим судовима других држава. Њене судске функције одређене су законом о њеном уређењу, по коме она својим извршним одлукама има да утврди исправност оди. неисправност рачуна државних рачунополагача, који рукују државном имовином. У питањима поступка при суђењу, предузимања законских средстава обезбеђења, утврђивања одговорности рачунополагачеве и свих других појединости судских функција, белгијски законодавац усвојио је француски систем.

Русија до 1917. — Интереса ради треба поменути уређење контроле у предратној Русији. На супрот установама Главне Контроле у осталим европским државама, руски законодавац усвојио је био један нарочити систем. По томе систему Главна Контрола у предратној Русији било је нарочито министарство, уређено као и друга. Она није била у ствари судска установа. Немајући судске надлежности, она је свој рад сводила на давање мишљења и на критику финансиског управљања у разним ресорсима државне управе.

Грчка. — Уређење грчке Главне Контроле ваља поменути због тога, што је она по

¹ Marcé V. op. cit. p. 241.

уређењу установа судске власти. То уређење представља засебни систем. Устројство и функције грчке Главне Контроле одређени су законом о устројству судова.

Данска. — У краљевини Данској установу Главне Контроле замењује једна комисија, коју бирају оба дома Folkthing и Landsting. Ова комисија нема судских функција. Делокруг њеног рада састоји се у контроли државних прихода и расхода и правилног буџетирања.

Шведска. — И у Шведској није установљена Главна Контрола, већ њене функције врше две комисије: Statsutskott, стални парламентарни финансијски одбор и Kammar Rätt, одбор ревизора, које сваке године бира Rigsdag.

* * *

Из изложеног прегледа може се видети да се европска законодавства, с обзиром на уређење и атрибуције Главне Контроле, могу поделити у четири главне групе:

а) у законодавства, која Главну Контролу сматрају као специјалан административан суд, са судским атрибуцијама;

б) у законодавства, која је сматрају као чисто судску установу;

в) у законодавства, која су је институисала као засебно министарство без судских атрибуција, и

г) у законодавства, која су је заменила са парламентарним одборима и комисијама, не придавајући овима никакву судску надлежност.

Прва је група најмногобројнија. Тај су систем од европских држава усвојиле: Француска, Немачка, Аустрија, Угарска, Југославија, Румунија и, са извесним одступањима, Енглеска, Белгија и Холандија.

Други систем усвојен је само у Грчкој.

Трећи систем био је спроведен у Русији до 1917.

Четвртој групи припадају законодавства Данске, Шведске и Норвешке.

И поратне европске државе махом су пришле првом систему вероватно зато, што он по својој правној конструкцији и по својим принципима двојне контроле: суђења по рачунима свих рачунополагача и надзора над тим органима и, нарочито, надзора над министрима и наредбодавцима, најбоље одговара потребама савремених држава.

Расматрање и критика ових система, с погледом на потребу преуређења наше Главне Контроле, биће предмет засебног чланка.

Прогресивна кодификација међународног права

— Др. Миленко Милић —

Прва конференција за прогресивну кодификацију међународног права, која заседа у Хагу, представља одлучну етапу за међународно право. Сталан пораст међународних односа и развитак организованог међународног живота изазвао је потребу за кодификацијом међународног права. Узимајући у обзир сав значај појачања међународног поретка, у еволуцији међународног права врло често се тражи сличност са развитком и стварањем интерног права. У тражењу те сличности дошло се до употребе и речи кодификације, која у једном домену нема исти значај и обим као у другом. У смислу интерног права, кодификација значи редакцију једне систематске целине, обухватајући уједно све правне гране. У међународном праву кодификација нема исправан смисао. Често пута се чује да је једна међународна конференција кодификовала, и онда кад је била сазвана ради усвојења једне конвенције по једном питању.

Како је међународни живот врло сложен то се сматрало да се нове одредбе међународног права имају појавити само онда,

кад треба задовољити нове потребе. Случајност конференција у међународном праву замењује сталне законодавне органе у интерном праву. У месту сличности, која се често пута узима за премису, долази се до разлике у упоређењу националног и међународног права. Према томе, да ли се основима сличности или основима разлике поклања више пажње, различито се може схватити и сам појам кодификације међународног права. У главном постоје три система. Кодификовати се може помоћу једног комплетног система по угледу на интерне законе. Овај систем налази се у пројектима првих присталица кодификације међународног права, и има за собом све лоше стране оскудице међународне јуриспруденције. Затим се може ограничити само на констатацију већ постојећих правила, а да се ништа не додаје. На крају трећи систем је еклектички, редигује у јасне формуле питања, која се односе на најважније материје из међународног права, и покрај тих правила ствара друга потребна за практичну примену. Овај трећи има велика предимства

над раним, јер осигурава систематско помирење разлика између разних правних система у свету. Главне препреке кодификације налазе се баш у различитости правних свести код извесних народа. Постепеним и фрагментарним радом могу се постићи веће и значајније концесије, а самим тим и осигурати знатнији успех.

Прве присталице кодификације међународног права јављају се крајем осамнаестог века и почетком деветнаестог. То су Бенгхам, Стјуарт Мил и Естебан де Фератер. Мало доцније Паролдо, Домин Петрушевић, Блунчи, Дадлеј Филд, Фиоре, Диплеси и т. д. Скоро су сви један генерални међународни законик. А Блунчи и Дадлеј Филд израдили су и сам законик са многобројним члановима. Код Блунчија и то је још карактеристично што издаје своја мишљења за многа правила. Многа научна друштва узела су за предмет проучавања кодификацију међународног права, као институт за међународно право, удружење за међународно право, које је на томе радило још под старим именом енглеског удружења за реформу и кодификацију међународног права, и т. д. Нарочиту пажњу посветили је још од прве конференције Панамериканска Унија. Шта више у Рио де Жанеиро би изабрана 1912. године једна комисија која је одмах отпочела свој рад. После рата понова обновљена та комисија израдила је више конвенција из међународног јавног права, а један законик међународног приватног права, које је поднела на усвојење шестој Панамериканској конференцији.

Са појавом Лиге Народа засновале су се нове наде. Лига Народа, која је основана после светског рата, после једног лошег искуства за стабилност међународног права, морала је у домену своје активности задржати место и за усавршавање међународног права. И теоријски и практични разлози били су довољно јаки, да се еластични основи међународног права замене са више прецизним формулама. Том задатку служила би кодификација међународног права. Али, њена велика потреба није се огледала само на тој страни. Међународни живот стицајем нових околности постајао је све разгранатији, и требало је убрзо попуњити извесне празнине.

Први глас у корист новог дела чуо се још на првој сесии скупштине Лиге Народа. Представник Белгије г. Лафонте предложио је, да скупштина са свог првог састанка позове меродавне институције, и да им препоручи рад на координацији правила која треба примењивати у односима између народа. Предлог белгијског представника остао је без успеха, јер се латинском схватању на-

супрот ставило англосаксонско. Лорд Роберт Сесил сматрао је, да није дошао тачан моменат да се што предузме на кодификацији међународног права, које још није довољно одређено.

Међутим захваљујући сталним органима Лиге Народа, где заседају специјалисти, под окриљем те установе извесне међународне конвенције кодификовале су нека питања. То је допринело да се после једног периода времена могло говорити озбиљније о потреби кодификације. Лига народа је отпочела своју делатност на том пољу и изабрала је систем прогресивне кодификације, који најбоље осигурава успех.

Када је 1924. године на Скупштини Лиге Народа шведска делегација поново покренула питање кодификације, скупштина се одлучно изјаснила за и умолила Савет, да сазове комитет експерата, у чији састав треба да уђу личности од индивидуалне вредности, и од значаја за представљање главних правних система у свету. Одговарајући тој молби Савет је образовао комитет експерата од 17 чланова, који су под претседништвом Хамарскјелда, шведског делегата развили свој рад по утврђеном програму. На првом месту комитет је себи ставио у дужност, да састави привремену листу питања између међународног права чија би решења путем међународних споразума била потребна и могућа. Дале, саопштити ту листу владама држава, које су чланови или не Лиге Народа, и проучити њихове одговоре. На крају спремити извештај Савету по питањима, која су достигла довољан степен зрелости и предложити поступак за спремање конференције.

Рад комитета експерата био је огroman и задовољавајући. Узимајући у обзир многа питања он се ипак у свом крајњем резултату ограничио само на оне тачке, које постигавши зрелост могу бити предмет међународних конвенција. Кад је његов извештај дошао пред Скупштину Лиге Народа 1927. г. наишао је на леп пријем код присутних делегација. Само је португалски представник Кабалеро пао у заблуду, јер је претендовао да Лига Народа изради законик међународног права. Пошто је овај предлог игнорисао ставност не водећи довољно рачуна о томе, што у свима деловима међународног права нису утврђени принципи, није био усвојен и Савет је изабрао комитет од пет чланова. Тај комитет имао је за задатак да посрђава потребне припреме за сазив прве конференције и отпочео је одмах свој рад под председништвом г. Бадвана, професора Правног Факултета у Паризу. Комитет је упутио владама следећа питања:

1) стање њиховог позитивног права, како интерног тако и међународног са што више опширних, библиографских и из јуриспроденције података.

2) подуче које су стекли из њихове сопствене интерне и спољне праксе.

3) њихова мишљења о накнадним додацима правилима на снази, и о начину како испунити празнине међународног права.

Тридесет земаља, међу којима и Сједињене Америчке Државе, одговарале су било делимично било у целости на горња питања. На основу тих одговора комитет је израдио базу за дискусије на конференцији, садржану у трима свескама. Тако комитет није поднео мишљења својих чланова, већ остао потпуно у својој препаративној улози подносећи резултат студије на основу одговора влада. Три су питања узета за предмет кодификације на првој конференцији.

1) држављанство

2) територијалне воде

3) одговорност држава у погледу штете, причињене на њиховој територији, страним лицима и добрима.

Кад је отворена конференција у Хагу 13. марта о. г. и кад је отпочела свој рад, ова су питања изазвала, свако за себе, дугачке и живе дискусије. У комисији за држављанство земаља са јаком имиграцијом желеле су, да буде усвојена резолуција по којој натурализација у једној страниј земљи повлачи аутоматски са собом губитак ранијег држављанства. Друге државе које су уосталом у већем броју, желе да признају државама право, да губитак држављанства потчине извесним условима.

У комисији за територијалне воде избиле су две супротне тезе по питању, колику зону треба оставити, три или шест морских миља. Најзад у комисији за причињену штету приликом усвојења критеријума за одговорност државе огледала се супротност погледа у томе, да ли је довољна само акција или омисија извршне власти, или још већа одговорност.

Из тих дискусија, које још увек трају, јасно се види како је тежак посао кодификације, шта више и кад су у питању и оне тачке које су достигле степен зрелости. За-

преке које коче лак завршетак започетог посла такве су природе, да супротност погледа произилази из супротности интереса. Велике и мале силе врло често пута појављују се у две одвојене групе, а тако исто и врло често национална правна схватања траже превагу. На самој конференцији већ је било речи, какав карактер треба дати резолуцијама. Сам карактер конференције, као и сва замашност предузетог дела предестинирали су, да одлуке буду у оквиру конвенција. Али, ипак Енглеској, која верна својој правној концепцији гледа у међународно право део свог националног законодавства, чији је главни извор јуриспроденција националних судова, није сметало да предложи да се изгласани принципи усвоје путем декларације.

Тако схватање је врло тешко помирити са самим задатком конференције. Међународни морал треба заменити с међународним правом, ако се жели избећи интервенција политике у проблемима од виталног значаја по међународну заједницу. Међународно право еволуира сразмерно према јачању централних тенденција у међународној заједници, које се често пута не развијају правом линијом. Услед тога и међународна правила имају контрактuelни карактер, и то не само у моменту свог постанка већ и за време свог опстанка. Примери из светског рата дају довољно доказа.

Тешкоћа да се у домену међународних односа направи разлика између правног и политичког појма произилази из тога, што у остварењу међународне правде народи претендују, да се усвоји формула која најбоље одговара њиховом схватању. У међународном животу национална осетљивост зна бити каткада тако јака, да се од националне политике често пута жели направити међународно право. Дозвољавајући потпуну слободу у акцији политика се разликује од права, које тражи стриктно покоривање одређеним правилима. Борба између међународне политике и међународног права је осцилирање између два пола, и зато се има узети да прогресивна кодификација међународног права води ка постепеном елиминисању међународне политике.

Судска и административна пракса

I

Одлуке Касационог Суда

Код утаје је битно, да се утврди намера утајача да примљену ствар хоће против-законо да присвоји.

Иван је оптужен првостеп. суду вар. Београда за то, што је од Ранка примио 7. августа 1926. г. коверат са 14.430 дин. на чување па када је сутра дан Ранко дошао по новце, оптужени му је саопштио да му је коверат са новцем украђен, међутим он је новац утајио.

Оптужени је признао да је од тужиоца примио коверат на чување и да му је казато да у коверту има 14.000 дин. Сумња на кафекувара у механи где му је коверат дат, да га је украо.

Првост. Суд је нашао: да у представљеној радњи стоји дело утаје из § 229. к. з. кажњиво по § 231. к. з. Кривична одговорност оптуженог утврђена је његовим признањем да је коверат примио на чување од прив. тужиоца и да му га није вратио.

Па га је пресудом од 18. марта 1927. г. Бр. 14595 казнио.

Београдски Апелациони Суд у I одељењу одобрио је ову пресуду пресудом од 12 априла 1927. г. Бр. 2463.

Касац. Суд у I одељењу 22 окт. 1928. г. Бр. 12543 поништио је ову пресуду Апелаци. Суда са разлога:

„Погрешно је Апелациони Суд заједно са Првостепеним Судом кад је нашао да у радњи опт. Ивана што, примивши од прив. тужиоца један коверат са 14.430. дин. по тврђењу самог прив. тужиоца, на чување, а на његов захтев да му је тај коверат са новцем врати, није то урадио, наводећи да му је тај коверат украђен, — стоји дело утаје из § 229. к. з.

Овакво нахођење Првостепеног и Апелаци. Суда погрешно је према досадањем стању истраге за то, што је за појам овога дела потребно поред осталог да се утврди, да је утајач имао намеру да утајену ствар против-законито себи присвоји, што у овом случају ни један ни други суд није ни покушао да изложи, чиме је то утврђено.

Само признање оптуженога да коверат са новцима није вратио прив. тужиоцу, не може се узети као довољан елемент за постојање дела утаје из § 229. к. з. ако оскудева намера присвајања без накнаде.

Осим тога суд није ценио одбрану оптуженог да му је предати коверат украђен како он вели вероватно од стране кафекувара Станка, који је по тврђењу и самог прив. тужиоца био присутан предаји новца, а по тврђењу оптуженога нестало из Београда“.

Апелаци. Суд није усвојио ове примедбе већ је дао противразлоге:

За појам дела утаје из § 229. крив. зак. тражи се, да ко туђу покретну ствар, која му је дата на чување за извесно време на штету сопственика намерно отуђи или упропасти. Међутим, чињеним истраживањем утврђено је, да је опт. Иван примио од прив. тужиоца Ранка један коверат са 14.430. дин. на чување, и када му је сопственик овог коверта сутрадан потражио коверат са новцем, он је изјавио да је исти нестало.

Апелаци. Суд налази, да у овом случају стоје сви елементи дела утаје из § 229. к. з.; тако оптужени је примио од тужиоца коверат са новцем с налогом да му чува и кад потражи да му врати. Сем тога баш из тога факта, што је оптужени примио коверат са новцем на чување, и на захтев тужиоца није хтео да га врати, већ се после тога изговарао да му је исти украђен, обелодањује се његова намера, да коверат задржи и новац употреби на своју корист. Као што се види у овом случају су се стекли сви основи за дело утаје па и сама намера која је такође битан елемент за постојање истог дела, како је то већ горе назначено.

Суд је ценио и одбрану оптуженога, да му је коверат украђен од кафекувара, и истој као ничим недоказаној и непокрепљеној није могао поклонити вере. У осталом, и да му се десило тај случај о коме је реч, оптужени је одмах требао да пријави надлежној власти да поведе истрагу и даље поступи по закону. Кад то није учинио, онда значи да је сама његова одбрана неистинита и да не одговара правом стању ствари, као и да је то само један прост навод, који је у своју одбрану употребио једино у намери, да би се ослободио кривичне одговорности за ово дело“.

Касац. Суд у Општој Седници од 1. јануара 1929. г. решењем Бр. 15617. усвојио је примедбе свог I одељења, а противразлоге Апелаци. Суда одбацио.

Свекар може своју снају заосталу по смрти сина у његовој кући отпустити испод очинске власти ако је постала пунолетна

Танасије је представио Пожаревачком првостепеном суду, да је после смрти сина му Радосава који је као војни обвезник умро у рату остала код њега у кући његова снаја а удова пок. Радосава Перса са четворо деце и да је она до данас под његовом родитељском влашћу. Како она неће да га слуша нити да се покорава његовим наредбама, већ на против подговара и своју децу на непослушност према њему, врећа и малтретира њега и његову жену а поред тога износи ствари и храну из куће, па је без његовог одобрења продаје.

Зато је тужио суд и тражио, да се тужена Перса отпусти испод његове очинске власти.

Тужена Перса одговорила је, да су истинити тужбачки наводи, о чему је поднела и уверење општинског суда.

Првостепени суд је нашао:

Признањем обеју парничних страна утврђено је, да је Перса снаја тужиоца Танасија по умром му задружном сину Радосаву и да је продужила свој задружни живот и по смрти свог мужа пок. Радосава са својим свекром тужиоцем Танасијем.

По § 111 грађ. зак. на тужиоцу Танасију као задружном старецини лежи дужност кућом и имањем управљати о снабдевању задруге старати се и о кућевним пословима бригу водити, а тужена као његова снаја дужна је његовим наредбама покоравати се и слушати их.

Ово његово право односно дужност према снаји — туженој Перси зависи од његове воље — § 100. грађ. зак., те како тужилац Танасије тражи да се тужена Перса отпусти испод његове очинске власти, а признањем тужене утврђено је, да је пунолетна, то се у смислу наведеног законског прописа, има довести пресуда према тужбеном тражењу и тужена отпусти испод његове очинске власти.

Пресудом од 15. октобра 1927. год. Бр. 29539 пресудио је, да се тужена Перса отпусти испод очинске власти свога свекра.

Београдски Апелациони Суд у другом одељењу нашао је да ова пресуда не одговара закону са ових разлога:

„Да би се могло узети, да тужилац по § 150 грађ. зак. има право да се тужена отпусти испод његове родитељске власти, потребно је да тужилац докаже да је тужена као његова снаха и била под његовом очинском влашћу. Међутим тужилац ничим е доказује, да је тужена била под његовом

родитељском влашћу, и кад ово ничим не утврђује — § 178 грађ. суд. пост. — пресудом од 29. фебруара 1928. год. Бр. 1459 одбио је тужиоца од тражења.

Касациони Суд у III одељењу примедбама од 24. октобра 1928. г. Бр. 11280 поништио је пресуду Апелационог Суда из разлога:

„Одредба § 150. грађ. зак. има се тако разумети, да мушко лице које се налази под родитељском влашћу, навршењем 21 године свога живота остаје и даље под очинском влашћу, али због стеченог пунолетства има право да испод те власти изађе и почне за себе на своју руку радити, исто онако као што и отац има право, да то своје пунолетно дете отпусти испод своје родитељске власти. Према томе пунолетство детета не укида само по себи дотадању родитељску власт, већ је за то била потребна воља детета, да из родитељске куће изађе и отпочне за себе одвојено радити, било воља очева да такво дете испод родитељске власти ослободи.

С друге стране, према § 153. грађ. зак. девојка удајом, поред осталог ступа и у односе, који постоје између њеног супруга и његове родбине или задруге, удајом давље она ступа у онај исти породични статус који њен супруг у то време има. То пак значи, да девојка удајом долази под очинску власт свога свекра како у случају, да су она и супруг јој малолетни, тако и онда, кад би јој супруг по свом пунолетству умро, само ако је и после пунолетства остао и даље заједно са оцем и тиме пристао, да у смислу § 150. гр. зак. родитељска власт очева и даље траје. Делећи тако породични статус свога супруга, који је и ако пунолетан, био под очинском влашћу, удова и после тога остаје под очинском влашћу свекра, и то све дотле, док одласком из куће свекрове ту власт не би прекинула, или док се сам свекар исте власти не би одрекао.

Према томе, кад је овде признањем парничара утврђено, да је супруг тужене, пок. Радосав све до своје смрти живео заједно са својим оцем, тужиоцем Танасијем, а тужена не пориче, да је у тренутку смрти пок. Радосава била његова супруга и да су били у заједници с тужиоцем, — онда Апелациони Суд према оваком стању ствари погрешно узима, да је тужилац био дужан доказати, да је тужена, као његова снаха била под његовом очинском влашћу. Јер, ове признањем утврђене чињенице стварају законску претпоставку у корист тужиоца, коју он по § 179. грађ. суд. пост. не мора доказивати, док је противна страна не обори, т. ј. има се претпоставити, да је супруг тужене у тренутку своје смрти био под очин-

ском влашћу тужиоца као свога оца, те да је за то тужена, која дели породични статус свога супруга, остајући и даље у заједници са тужиоцем, самим тим остала и даље под његовом очинском влашћу, и таква претпоставка има стајати све дотле, док тужена не докаже да су било њен супруг још за свога живота, било она после његове смрти, изашли испод очинске власти тужиоца, а све док та претпоставка не буде оборена, тужилац по § 150. грађ. зак. има право захтевати, да се тужена отпусти испод његове очинске власти.

Београдски Апелациони Суд је 9. новембра 1928 г. Бр. 8167. дао ове противразлоге:

„Родитељска власт заснива се самим рођењем деце а престаје, кад дете 21. годину наврши, дакле чим постане пунолетно родитељска власт престаје те се § 150 грађ. зак. никако не може тумачити, да се дете и после 21. године налази под очинском влашћу и да за отпуштање испод очинске власти треба воља детета, да изађе из родитељске куће и отпочне за себе одвојено радити или воља очева, да такво пунолетно дете испод родитељске власти ослободи.

После пунолества дете ће остати под очинском влашћу, кад отац тражи а исто није у могућности да се само о себи брине услед телесних и душевних слабости — § 151. грађ. зак. и то тек на основу судске одлуке, дакле задржавање очинске власти не може бити тренутно већ само судском констатацијом, јер по § 126. грађ. зак., отац је дужан малолетну децу своју у сваком случају заступати, а смисао родитељске власти изражава се баш у томе заступању малолетне деце, која још нису кадра да сама штите своје интересе, а кад деца постану пунолетна, отпада то старање родитељско за децу, те би било противно наређењу §. 150. грађ. зак. друкчије га разумети.

Ако се малолетна девојка уда и њен такође малолетни муж још за време малолетства умре, она остаје под родитељском

влашћу свога свекра — § 153. У овом случају пак нити је утврђено, да је муж удове Персе био малолетан, нити да је она била малолетна у времену његове смрти, а она пак и не признаје да живи на имању свога свекра, те ни у ком случају не може се овим начином доказати да је она под очинском влашћу свога свекра.

Касациони Суд наводи, да се има претпоставити, да је супруг тужене у тренутку своје смрти био под очинском влашћу тужиоца као свога оца за то, што је био с њим у заједници, па макар да је био и пунолетан, те да је за то тужена Перса, која дели породични статус свога мужа остајући и даље у заједници с тужиоцем, самим тим остала и даље под његовом очинском влашћу, а ову претпоставку, називајући је законском, базира на томе, што тужена Перса не пориче, да је у тренутку смрти пок. Радосава била његова супруга и да су били у заједници с тужиоцем. Законска претпоставка је предвиђена законом те за њу треба изричан законски пропис — § 179 грађ. суд. пост. А овде се не може претпоставити, да је снаја дошла под очинску власт свога свекра тужиоца Танасија, кад она нигде није признала да је она после смрти свог мужа била у заједници са својим свекром — тужиоцем Танасијем и да је живела на његовом имању и у његовој кући, нити је у току спора ма чим утврђено, како то узима Касациони Суд.

На против тужена наводи, да је одмах после смрти њеног мужа образована маса над његовом имовином и да она живи на том имању а у кући своје деце, те према таквом стању ствари тужилац Танасије није ни могао да тражи, да се његова снаха Перса отпусти испод његове очинске власти, јер није доказао, да се је она налазила под његовом очинском влашћу.

Касациони Суд у Општој Седници од 7. децембра 1928. г. Бр. 14206, усвојио је примедбе свога одељења а противразлоге Апелационог Суда одбацио.

II

Одлуке Државног Савета

О примени одлуке опште седнице Државног Савета при доношењу пресуде у одељењу Савета.

У Државном Савету постало је спорно питање: да ли има места обнови спора, ако при доношењу пресуде у одељењу није примењена одлука Опште Седнице, која је према чл. 4. Закона о Државном Савету и Управним Судовима обавезна за одељења Савета.

Тако Државни Савет у свом III одељењу

пресудама бр. 44099/25 год. и бр. 44114/25. год. одбацио је тужбе двојице државних службеника због признања времена provedеног у војсци противно одлуци Опште Седнице Државног Савета од 22. децембра 1925. године бр. 44846.

Обе стране по овим споровима тражиле су обнову спора са разлога, што одељење није применило обавезну постојећу напред поменућу одлуку Опште Седнице.

По овим тражењима друго одељење пресудом бр. 29079/27. год. одбацило је једног од тужилаца од тражења обнове спора са разлога, што није испуњен услов из тач. 13 § 426. зак. о поступку судском у грађанским парницама.

Напротив пето одељење на тражење другог тужиоца пресудом бр. 14566/28. год. одбацило је тражење обнове спора са разлога, што налази, да непоступање по одлуци Опште Седнице Државног Савета при доношењу пресуде у одељењу Савета представља „суштствени недостатак пресуде“, те да према томе обнови спора има места сходно тач. 13. § 426 зак. о поступку судском у грађанским парницама.

Ови су случајеви изнети пред Општу Седницу Државног Савета у смислу чл. 4. закона о Државном Савету и Управним Судовима. И Општа Седница Државног Савета одржата на дан 1. јуна 1929. године под бр. 21287 донела је по овом правном питању одлуку, која гласи:

„Ако при доношењу пресуде Одељење Државног Савета није применило обавезну одлуку Опште седнице Државног Савета сходно чл. 4. закона о Државном Савету и Управним Судовима смајра се ипак пропуштање бишајм недосишајм пресуде у смислу тач. 13 чл. 426. грађ. суд. посилука“.

О постављењу државних службеника на неко звање у нижој групи од оне, у којој је то звање распоређено уредбом о разврставању чиновника и осталих службеника грађанског реда.

По питању: да ли може бити државни службеник постављен на неко звање у нижој групи од оне, у којој је то звање распоређено Уредбом о разврставању чиновника и осталих службеника грађанског реда, IV одељење Државног Савета пресудом бр. 32039/24. год. одбацило је тужбу Главне Контроле против Указа којим је Д. П. постављен за референта Министарства Вера у VI групи I категорије. Одељење је нашло: да у овом случају нема повреде закона у корист чиновника и ако је звање референта предвиђено само у V групи I категорије са ових разлога: Уредба о разврставању апстрактно је распоредила звања по групама и није прописала никакве услове за постављење у групе односно категорије. Пошто је Д. П. испуњавао услове закона о чиновницима грађанског реда за постављење у VI групи I категорије, то добијањем звања „референта“ без V групе није био повређен ни један законски пропис у корист постављеног.

Напротив III одељење Државног Савета пресудом бр. 39926/24. год. ставило је на гледишту, да је закон повређен у корист службеника, кад је службенику дато звање, за

које не испуњава услове са нижом групом од групе у којој је то звање. Ово са разлога, што је III одељење Савета мишљења, да је звање везано за групу као њен саставни део, те да се према томе службенику не може доделити само звање без истовременог унапређења у односној групи.

Општа Седница Државног Савета, одржата 1. јуна 1929. године под бр. 21287 донела је по овом правном питању, које је пред њу изнето, одлуку, која гласи:

„Тужба Главне Контроле против Указа или решења о постављењу држав. службеника на неко звање у нижу групу од оне, у којој је то звање распоређено Уредбом о разврставању чиновника и осталих службеника грађ. реда, заснована је на закону, јер је оваквим постављењем повређен закон у корист појединца“.

О примени чл. 106. став 2. закона о чиновницима грађанског реда

По чл. 106. став 2. закона о чиновницима грађанског реда припадљивости приликом унапређења, ако је унапређење добијено у првој половини месеца, теку од првог дана истог месеца, иначе од првог дана наредног месеца.

При примени овог прописа у Државном Савету постало је спорно, да ли се овај пропис има примењивати само при обрачуна припадљивости приликом унапређења у вишу групу или се има применити при обрачуна припадљивости, кад је добијен и виши степен основне плате. Тако по тужби Главне Контроле Државни Савет у I одељењу пресудом од 11. јануара 1926. год. бр. 48082 поништио је решење Мин. Финансија од 5. септембра 1925. год. бр. 15233 са разлога, што налази, да примени чл. 106. став 2. закона о чиновницима грађанског реда нема места при обрачуна припадљивости, добијеног вишег степена основне плате, већ се има применити само приликом унапређења по групама.

Напротив по тужби Главне Контроле Државни Савет у VI одељењу пресудом од 17. септембра 1927. год. број 15852/26. год. одбацио је тужбу Главне Контроле, јер налази, да се став 2. чл. 106. поменутог закона има применити на свако унапређење, па и на виши степен основне плате, пошто је из претпоследњег става чл. 165. закона о чиновницима грађанског реда види, да се реч „напредовање“ у закону употребљава подједнако и за групе и за степен основне плате.

Ово је питање изнето пред Општу Седницу Државног Савета у смислу чл. 4. закона и чл. 12. Уредбе о пословном реду у Државном Савету и Управним Судовима.

У прилог напред поменутог гледишта VI одељења наведено је још и то, што се не

само из претпоследњег става чл. 165. закона о чиновницима грађанског реда, већ и из чл. 24, 25, 56, 59, 62/2 пом. зак. види, да се реч „напредовање“ односи на напредовање и у основној и у положајној плати. Исто тако у чл. 106. закона о чиновницима грађанског реда предвиђено је од кад теку „принадлежности“, а у чл. 28. пом. зак. основна плата предвиђена је од „принадлежности“ на првом месту; па кад у првом ставу чл. 106. закона о чиновницима грађанског реда реч „принадлежности“ обухвата у првом реду основну плату, нема никаквог основа, да се у другом ставу истог члана основна плата искључује из појма „принадлежности“.

Општа седница Државног Савета, одржата на дан 27. априла 1929. године бр. 16024 донела је по овом правном питању одлуку, која гласи:

„Примени става 2. чл. 107. закона о чиновницима грађанског реда има места и приликом унапређења на виши степен основне плате“.

О учрачувању година учитељске службе пре положеног испита за степен основне плате

По питању учрачувања година учитељске службе пре положеног практичног учитељ-

ског испита I Одељење Државног Савета пресудом од 25-XII-1925. год. бр. 18235, ставло је на гледиште, да се за степен основне плате признају сходно чл. 137. у вези чл. 241. закона о чиновницима грађанског реда све године учитељске службе, а за групу сходно чл. 242. поменутог закона само године од дана положеног практичног учитељског испита.

Четврто Одељење Државног Савета решењем од 24. јануара 1928. год. бр. 12495 задржало је у смислу чл. 14. уредбе о пословном реду у Државном Савету и Управним Судовима изрицање пресуде, јер је већина г.г. саветника била мишљења, да се учитељима треба признати за групу учитељска служба, па и она пре положеног учитељског практичног испита.

С тога је ово питање изнето пред Општу Седницу Државног Савета.

Државни Савет у својој Општој Седници, одржатој на дан 9. марта 1929. год. бр. 8892, донео је одлуку, која гласи:

„Године учитељске службе пре положеног практичног учитељског испита признају се учитељима за степен основне плате; а за групу признају се у смислу чл. 242. закона о чиновницима грађанског реда“.

III

Одлуке Главне Контроле.

Дневнице и остали трошкови државних службеника

Главна Контрола размотрила је решење Министарства Финансија Д.Р.Бр. 18889 од 15. маја 1929. године којим је прописан поступак код примене одредбе чл. 48. Уредбе о накнади путних и сеобних трошкова државних службеника грађанског реда Д.Р.Бр. 150000/28. а које гласе:

„Поводом неједнаког тумачења и примене чл. 48. Уредбе о накнади путних и сеобних трошкова државних службеника грађанског реда ДРБр. 150000/28. год. препоручује Вам се, да у оваквим случајевима поступате по следећим упутствима:

1) Одредба чл. 48. Уредба ДРБр. 150000/28. год има се примењивати у свима случајевима, где је појединим законским прописима наређено, да приватна лица — правна и физичка — имају да сноси трошкове учињене приликом изласка државних службеника по пословима приватно-правне природе било по позиву заинтересованих лица било по наређењу законском или службеном.

2) У случајевима, где је Законом наређено

да приватна лица — правна и физичка — имају да плате у корист државне касе дневницу за државне службенике, који врше њихове послове приватно-правне природе (Закон о трошковима управних власти) неће се од приватних лица наплаћивати никаква дневница за државу, већ ће се државном службенику исплатити дневница и остали трошкови из депозита, који приватна лица полажу по одредби става 2. чл. 48. Уредбе ДРБр. 150000/28. год. Ово са разлога, што су по закону о трошковима управних власти управни чиновници и остали службеници за изласке по пословима приватно-правне природе имали стални месечни додатак, који је чл. 49. закона о буџетским дванајестинама за август—новембар 1925. год. укинут а који је до тада исплаћиван из сума, наплаћених на име дневнице од приватних лица по чл. 5. закона о трошковима управних власти.

3) Према одредби става 1. чл. 48. Уредбе ДРБр. 150000/28. год. дневнице и остали трошкови припадају по одредбама Уредбе ДРБр. 150000/28. у свима случајевима, где се посло приватно-правне природе врши ван

канцеларије. Према томе дневнице се имају исплаћивати по одредбама чл. 4., 5. и 6. километража по одредбама чл. 7., 8., 9., 10. и 17. накнада за возну карту по одредбама чл. 11., 12., 13. и 14. накнада за подвоз колица по одредбама чл. 15., 16. и 18. накнада за пртљаг по одредбама чл. 19. и 20. и накнада за изванредне трошкове по одредби чл. 22. Уредбе ДРБр. 150000/28. год., без обзира на то, да ли се посао приватно-правне природе обавља у месту сталног службовања или ван овога (чл. 2. Уредбе ДРБр. 150000/28. год.).

4) Исплата дневнице и осталих трошкова

има се вршити из депоноване суме и благовремено поднесеним рачунима, прегледаним и визираним од надлежне Месне Контроле а по одбитку изузете аконтације. Вишак положеног депозита, ако га према визи Месне Контроле буде било, има се вратити депоненту.

5) Овим се замењују сва до сада издата објашњења и упутства о тумачењу и примени чл. 48. Уредбе ДРБр. 150000/28. год.* — и нашла, да противу овог решења нема шта да примети.

Из опште седнице Главне Контроле од 4. јуна 1929. год. Бр. 46746.

Критика

Д-р Илија М. Јелић: „Васојевички Закон од дванаест точка“).

I

У Српском књижевном гласнику од 1. децембра ове године (стр. 534—538) изишла је рецензија под горњим насловом у којој су учињене пеке замерке мојој расправи истог назива („Васојевички закон од дванаест точка“). Посебна издања Академије наука LXXIII Београд, 1929). Иако учињене замерке по речима самог рецензента не умањују вредност моје књиге, јер, „... она остаје као једна од значајних књига за нашу историјско-правну књижевност,“ ипак се морам на њих осврнути, јер су у њима изнесена нека нетачна схватања која се тичу метода у научном расправљању, па ће њихова исправка бити од користи не само за списа рецензије, него и за сваког другог који се бави науком и њеним обрађивањем.

II

1.— Рецензент замера што писам навео имена лица од којих сам дознао за текст закона, „јер то не би било без значаја за проучавање закона, нарочито за испитивање његове аутентичности.“ Истина, имена лица писам навео, али сам навео време, место и средину у којој сам дознао за текст закона, а та три елемента су довољни да послуже смеру коме рецензент тежи. Правило је, кога се држе сви озбиљни истраживачи, страни и домаћи, који своја испитивања врше не-

посредно и на лицу места, да се не помињу имена лица од којих се дознало за овај или за онај податак, јер се сматра да је довољно кад се каже да се до тих података дошло непосредним испитивањем на лицу места и кад се поред тога означаи време и крај у коме је испитивање вршено. И то се ради тако, не само кад се прибира општа грађа, него и кад се прибира грађа ове врсте чијим сам се прикупљањем и ја бавио. Као доказ за ово последње наводим примера ради: Рад. Космајан: *Лека-канум* (sic!) [Годишњица Н. Чупића, XXI, 210—220]; Андрија Јовићевић: *Малесија* (7 Закон Леке Дукађина) [Насеља, књ. 15, 96—98] и Гејџон: *Kanuni i Lekë Dukadinit* [Hylli i Dritës (Скадар) у безмало свим бројевима од пре и после светскога рата], који су прикупљали и објавили текст Закона Леке Дукађина и од којих ниједан није забележио имена лица од којих је дознао за текст закона. Уосталом, у неким случајевима друкчије се и не може поступити него тако, јер је понекад немогуће назначити имена лица од којих сте дознали чињенице, пошто их нисте чули од једног или од четворице, него од читавог круга лица, и то од сваког по нешто, а тек од свих скупа све. Такав би случај био с обичајима који се чују у породици [јер нико од нас не би знао казати шта је све чуо од оца, шта од мајке, шта од старијег брата, а шта од својих комшија] или на каквом скупу или седељци где сви учествују у разговору и где се узајамно допуњују и коригују. Због тога се у таквим и сличним случајевима прикупљени подаци не могу везати за име овога или онога лица, него за име целог скупа, целе средине у којој се до тих података дошло. Отуда изостављање имена у таквим и сличним случајевима важи као утвр-

* Као одговор г-ци Радмили С. Петровићевој, на њену рецензију објављену у Српском књижевном гласнику од 1. децембра 1929. стр. 534—538, добио сам од г. Д-ра Јелића овај документован чланак.

ђено правило, кога се држе сви страни испитивачи и кога су се досада држали сви сарадници *Српског етнографског зборника*, (Цвијић, Ђорђевић, Ердељановић, Тројановић и др.) и кога сам се правила и ја држао, јер сам дознао за текст закона од старијих људи, приликом вођења разговора за време зимских седељки, што је у Уводу моје књиге и назначено (стр. 7). Само су због тога изостала имена неколико старијих људи (Зарије Вукића, Уроша Ивановића и др., сви из Слатине) од којих сам управо и дознао за име и цео текст закона, иначе ја сам и раније врло много слушао о појединим прописима његовим, само нисам знао, а право говорећи нисам се раније ни трудио да сазнам, откуда су ти прописи и како су настали.

Према свему горе реченом, јасно се види, да је рецензент изгубио из вида општа утврђена правила која вреде за прикупљање и објављивање етнолошког материјала, па је због тога и његова замеска у толико неумеснија у колико је управљена баш противу тих опште усвојених правила.

2. — За рецензента је интересантно што нема помена о овоме закону у ранијим књигама и расправама о Васојевићима, па се чак чуди што га ни ја, који сам га забележио још 1916 године, нисам споменуо у својим ранијим расправама: *Крвна освета и умир у Црној Гори и Северној Арбанији* (1926) и *О браќоломству* (1928), иако овај закон садржи материјала који је од значаја и за једну и за другу књигу. Међутим ту нема ничега ни интересантног ни чудног, јер је тако морало бити. Интересантног нема због тога, што се прикупљањем правних обичаја Васојевића није нико нарочито бавио, па због тога нико није ни могао сазнати и покупати све њихове правне обичаје, поготову оне који су стварани према тренутним приликама и потребама, као што је то случај с обичајима које садржи „*Васојевићки закон*“ и који су се као такви врло брзо губили с настанком нових прилика, јер су нове прилике изазивале нове потребе, а нове потребе нове обичаје, нове законе.

Осим тога, сви испитивачи и други путници који су се бавили животом и обичајима Васојевића и других црногорских брђанских племена, задовољавали су се једноставним констатовањем: да су код свих племена постојале народне скупштине, да су на тим скупштинама доношене одлуке, правила, стеге и друге уредбе, које су вределе за цело племе¹⁾ да је све то доношено акламацијом и једногласно итд., али се нико није упуштао и у прикупљање самих тих скупштинских одлука, стеге, уредба, па су због тога оне остале незабележене, а време и заборав своје

учинили. Отуда све књиге и расправе које говоре о Васојевићима, говоре о свему другом, само не о правним обичајима Васојевића, а у колико то и чине, све је то узгредно, површно и само о најпознатијим и најопштијим стварима, као о задрузи, породици, породичним односима, наслеђу, али и о томе тилко површно, да се пре може рећи да није ништа речено, него да је нешто казано.

Томе факту, површном и узгредном испитивању и прикупљању правних обичаја Васојевића, треба додати и још неке друге чињенице као: да су обичаји које садржи „*Васојевићки закон*“ стварани у бурним временима пре сто и више година; да су то једна врста нових, реформисаних обичаја који нису могли имати дубоког корена у народном животу и схватању, јер их народ није стварао еволутивним путем и у току дужег времена, већ путем револуције и под утицајем новоствореног стања и тренутних животних прилика које су настајале са сваким одметањем Васојевића од Турака; да се такви обичаји, као што је познато, врло брзо губе и заборављају са настанком нових догађаја и нових промена у политичком животу, јер нове политичке промене изазивају ново уређење, следствено нова правила, нове уредбе, нове законе; да су те политичке промене код Васојевића биле у XVII, XVIII и првој половини XIX века толико честе, да се могу узети као правило, а редовне прилике као изузетак, и најпосле, да се не само није нико бринуо да се ти обичаји, правила, уредбе, закони прикупе и од заборава сачувају, него се шта више и од самих државних власти нишло на то, да се они забораве, да се све што је племенско, а нарочито све оно што потсећа на самосталност и независност појединих племена, што пре уништи и заборави преда, а то све ради учвршћења династије, народног и државног јединства које је у Црној Гори пре неколико деценија стајало на врло слабиим ногама због племенске организације њених грађана.¹⁾ Кад се, дакле, све то узме у обзир, ту нема и не може бити ничега интересантног, што се „*Васојевићки закон*“, као закон једног племена које је било најмање одано црно-српској династији, не помиње ни у једној ранијој књизи које говоре о Васојевићима. Рецензент је

¹⁾ Па не сачува то, него су по жељи и упућенима из цетинског двора прилично објављивања појединих докумената изостајала имена властелина и кнезова у Црној Гори, да се о њима ништа не зна и да се на тај начин династија Петровића прилике и истакне као једина племићка породица (в. М. Драговић: Прилози за историју у Црне Горе, *Летопис Матице Српске* [1891], III, 17-19). — По упућенима из двора прикупљао је грађу о брђанским племенима и Павле Ронински, па отуда код њега оне многобројне нетачности и површности у излагању грађина о овим племенима.

све чинице те изгубио из вида, и зато је и могао изразити чуђење, коме овде уопште није било места.

Кад су се сами Васојевићи почели бавити прикупљањем и испитивањем правних обичаја свога краја, нарочито кад су се почели више интересовати за племенске одлуке које су доношене на народним скупштинама и којима је вршена реформа старих и увођење нових правних обичаја, дознало се од старих људи и за текст „Васојевићког закона“, као и за текстове других племенских одлука и уредаба. Г. Томаш К. Катанић, срески начелник у пензији, родом из села Божића у Васојевићима, који се већ двадесет и више година бави прикупљањем обичаја и проучавањем грађе о Васојевићима и који је без сваке сумње један од најбољих познавалаца живота и обичаја Васојевића, чуо је текст „Васојевићког закона“ још пре светског рата од неких старана (Сава Перова, с Рецова Луга, који је сматран за најбољег познаваоца традиције Васојевића, и других). Кад сам почетком 1927 послао г. Катанићу текст закона који сам чуо и забележио 1916 да га сравним с текстом који је он чуо и забележио, г. Катанић ми је одговорио писмом од 20 јуна 1927 да је и он чуо све одредбе „Васојевићког закона“ које сам и ја забележио, осим одредбе § 2, јер каже: »За то нисам чуо, већ је глава људска рачуната 1001 грош. Осим тога, г. Катанић ми је послао и свој коментар појединих прописа овога закона, затим неке друге прописе којих није било у моме тексту, као и неке податке о практичној примени „Васојевићког закона“, али их ја нисам хтео употребити, јер их нисам дознао непосредно на лицу места.

Најпосле, г. Катанић каже, да су Васојевићи на својим племенским скупштинама доносили разна решења, норме и правила, »по којима су се владали и која су обавезна била за сво племе. Таква решења, која су била обавезна за племе и по којима се калупио живот, народ је називао законом, судом и правдом... Према потребама закон је допуњаван и све се сводило да се одржи вера, слобода, име своје и заштити човек од самовоље појединаца. Како није ништа писано, закон је памћен и дефинисан у кратке изреке, и многе су му точке савршенције и боље него данашњих закона. Почетак закона је давњи, али је до нас дошао у оном облику у коме је практикован од 1825.—1852 « — Г. Бодан Н. Лекић, родом из Краља у Васојевићима, сада адвокат у Београду, у своме писму од 20 септембра 1929 каже измешу осталог и ово: »Прочитао сам твоје најновије дело-студију »Васојевићки закон од дванаест точака«, чије су ми »точке« и садржина коментара били

скоро у целини познати, јер ми је све то у раном детињству толико пута понављано у кући мога деде од најугледнијих Васојевићких главара. Но твоја је огромна заслуга, што си све то марљиво прикупио, стилски ванредно обрадио и на тај начин од заборавна спасао.

С обзиром на то, да су Васојевићи од вајкада били национално ретко свесни и да су били у непрекидној борби са Турцима, они су, силом околности, били принуђени, да доносе норме које су регулисавале њихове унутрашње односе и за њих биле обавезне исто онако као што су данашњи закони обавезни за грађане једне државе.

Ја бих само жалео, да се на ове не зауставиш, но да продужиш рад у истом правцу и да прикупиш још и друге многобројне одлуке и норме, које су Васојевићи доносили на својим скупштинама у току целог XVII, XVIII и првој половини XIX века, те да се на тај начин ово ретко богатство народне традиције од заборавна спасе. «—

Г. Шћепан Арсовић, судија у Царди, родом из Краља у Васојевићима, у свом писму од 2 децембра 1929 између осталог каже ово: »Кад ми је закон дошао руку одмах сам га прочитао и видео да су ми неке ствари познате још од раније, као нпр. и текстуално наводи одредбе §§ 2, 3, 7 и 8, па наставља: »Све оне ствари, које ти рекох да су ми познате, причао ми је још раније пре турскога рата мој пок. деда [по мајци] Радош Рајковић, бата љовски баријактар [из Краља]. « — Г. Ђорђе Г. Ђулафић, адвокат с Андријевце, родом из Полиња у Васојевићима, ту скоро (14-XII-1929) пише ми да је прочитао моју књигу „Васојевићки закон“ и поред осталог каже: »Књигу сам прочитао и видео да је по стилу, писмености, логици, право ремек-дјело. За њен садржини, односно о самоме закону и другоме што је у вези са њим, не могу ти тако брзо одговорити, јер ја врло мало знам о овим стварима. Све ми из ње пије некако ново, а откуда ти, ја сам не могу рећи: тј. када је читам изгледа ми као да читам оно о чему сам свакодневно слушао, с малим изузетком, али ја лично не бих знао рећи: је ли то закон био, или у народу узречице и поједине временом израђене заповијести«. То су ми исто усмено казали још и многи други Васојевићи (г. Илија Бобовић, претседник будимљанске општине и др.) наиме: да су им прописи закона познати, али да не знају од кога су их чули, а још мање откуда су и како су постали. А то је сасвим појљиво: име закона и његова творца се заборавило, јер смо ми четврт генерација после оних који су довели закон; заборавиле су се и многе законске одредбе, а оне које су се очувале усменим

предањем до данашњег дана, измешале су се с народним пословицама и узречницама, па се данас у народу, изузимајући врло старе људе, не зна откуда су и како су постале. Да то нису ни народне пословице ни друге узречнице, него прави законски прописи, најбоље показује њихов облик и њихова садржина (»Да се беспоговорно умире сва братства васојевачка и србљачка. Ко не буде олдија, да буде нагонџија«; »Потурчењаке нико да не убија, но да се остави свакоме братству да своје врпе у праједовску вјеру. Ако потурџе не буду олдије, да буду нагонџије, а ђотеци ко што понесе« итд.). Али остављајући на страну то, што је текст закона једина познат као одредбе »Васојевићког закона«, а другима као народне узречнице и друге временом изражене заповести, једно је тачно: да је садржина, односно текст закона онакав какав сам ја објавио, познат једном ширем кругу лица из разних крајева Васојевића, и да је према томе нетачно тврђење рецензента да је »закон био сасвим непознат« и да се »о њему није ништа знало«. Ово у толико пре, што један податак, једна чињеница не мора бити позната само по томе, што се помиње у каквој књизи или расправи, већ она може бити позната и на који други начин, као нпр. путем усменог предања итд. То је случај и са текстом »Васојевићког закона« који се досада не помиње ни у једној књизи, као што се не помињу ни многи други правни обичаји нашега народа, али који живе у народној усмени и који су због тога познати једном ширем кругу лица, једном читавом крају народа, а то је много већи број него што је број читалаца ма које књиге наше научне књижевности.

Као што нема ничега интересантног у томе што се »Васојевићки закон« не спомиње у ранијим књигама о Васојевићима, тако исто нема ничега чудног ни у томе што га ја нисам споменуо у својим расправама: »Крвна освета и у мир у Црној Гори и Северној Арбанији« и »О браколомству«, јер томе спомињању није било ни места. У своју расправу о крвној освети и умиру уносио сам по правилу само оно што је опште, што је заједничко код свих племена, а тек по изузетку и оно што је локално, ако је то локално вредело као опште правило за један дужи период времена и за један читав крај. Подаци о крвној освети и умиру које садржи »Васојевићки закон« су и по времену (§ 1 и 2) и по простору (§ 7) на које се односе толико локалне природе, да нису могли бити унесени у књигу, а да се тиме у знатној мери не повреди горе постављено начело, кога сам се строго држао приликом израде споменутих расправа. Податак »ко јабанцу своју жену

уступи...«) за који рецензент мисли да је од значаја за моју расправу »О браколомству« не односи се на дело браколомства, него на једно сасвим друго дело, дело *подвођења*, а ја о *подвођењу* нисам уопште писао, него само о *браколомству*. Могло би се дакле помислити, да рецензент намерно меће да прави разлику између ова два сасвим различита правна појма, браколомства и подвођења. Али није тако. Он има ту слабост и онда кад то перзирљиво иде на његову сопствену штету. Између многобројних таквих примера којима је преплављена једна његова брошура »Законик Петра I *владице црногорског*« (Цетиње, 1929. Прештампано из »Записа«, која је приказана и похвално оцењена у *Српском књижевном гласнику* (књ. XXVIII, бр. 3, стр. 237)), навешћемо само неколико, али не од оних који се тичу пераспознавања правних пијанца и других правних тачина, јер му се такве грешке не могу уписати у грех пошто је врло млад, него од оних који се тичу »оног најмањег« што сваки правник мора да зна, а то је: (1) да познаје правилне називе основних појмова правних и (2) да уме повући бар главну разлику између тих појмова правних. Да рецензент не зна ни једно ни друго, навешћемо овде само неке доказе. Као доказ за прво нека послужи ово. Уместо правилних и у науци једино усвојених назива: *саучешће, издаја, увреда и клевета у званичној дужности* и тд., рецензент употребљава изразе: *саучешништво, изајство земље, срамотење и бешчастије судија* итд., итд. Као доказ за друго, тј. да рецензент не уме да прави разлику између основних појмова правних нека послужи ово. Грбљски законик час назива »Грбљски Статут« (кроз целу поменућу брашуру) а час »Грбљски Законик« (Записи за 1929 V, 247), иако статут и законик означавају два сасвим различита правна појма. На стр. 19 поменутих брошура стоји дословце: »Законик казни саучешништво у кривичним делима; »по чему зли људи кад не буду имали бранитељах, неће имати јакости чинити зло, како су се научили, а бранитељи неће злочинце бранити, када стану за њих плаћати и суду одговарати (чл. 4) »Из наведеног става излази двоје: прво, да рецензент не зна, да се не кажњава кривично дело, него његов учинилац, и да према томе, законик не може казнити »саучешништво«, него само саучесника, тј. извршиоца кривичног дела које се зове саучешће; друго, овде уопште и није реч о *саучешћу*, него о *подржавању*, а то су две толико различите радње и по времену кад се врше [јер се радње саучешћа дешавају пре извршења, а радње подржавања (јатаковања) после извршења кривичног дела] и по својим карактеристичним знацима [јер рад-

ње саучешћа иду на то, да се неко потстрепне или помогне да изврши какво кривично дело, а радње подржавања управљене су на то, да се извршила кривичног дела сачува од казне] да је заиста чудно, како их је могао рецензент идентификовати. Даље на стр. 37 каже се: »Данилов законик уводи телесну казну које у Петровом нема«, након чл. 2 Петрова законика предвиђа смртну казну, из чега излази, да рецензент не зна да смртна казна спада у ред телесних казни. Затим на истој страни стоји ово: »Смртна казна се врши стрељањем. Нема помена о другој врсти те казне [!!!!]. Из текста законика излази да је постојао и који други начин извршавања смртне казне, само што се не одређује«. Из овог става јасно се види да је за рецензента исто *врста смртне казне и начин њеног извршавања*, па отуда према њему може да буде више врста смртне казне!! — Кад рецензент овако логично износи своје мисли и закључке, шта је тек остало за његово излагање и тачно приказивање туђих мисли!

Али и кад не би постојали истакнути разлози који су ме руководили да не спомињем *„Васојевићки закон“* у својим ранијим расправима, ипак његовом спомињању није било места због једног другог врло знатног разлога. Наиме: *„Васојевићки закон“* је објављен много доцније (1929), него друге две расправе (1926 и 1928), па због тога није могао ни бити споменут у тим расправама. Његово навођење »по мојим забелешкама«, или, »по мојим испитивањима«, било је неизводљиво, јер је поред материјала који је требало унети у коју од ранијих расправа, било неопходно потребно и објаснити: откуда тај закон, како се до њега дошло, шта садржи итд., дакле, рећи све оно што је најпотребније да се о њему зна, па затим објаснити оне прописе које је требало донети, а све то заузело би толико места, да би свако, па и сам писац рецензије, с разлогом могао замерити да свему томе није било места, нарочито у расправама које говоре о сасвим другим стварима. Ово у толико пре, што моје раније расправе не би по садржини ништа добиле, јер оне већ тај материјал садрже, али би, напротив, њихова целина и систематска обрада много изгубиле због објашњења која би неминуемо морала доћи уз име закона и поједине прописе његове. Рецензент је све то превидео, па је због тога и учинио замерку којој није било места.

3 — Рецензент каже да, моја подела на старије и млађе прописе коју сам извршио према њихову облику не може опстати »због самог коментара Г. Јеліћевог«, и као доказ наводи §§ 2 и 4 које ја убрајам у старије, али који према коментару спадају у

млађе, и обрнуто. § 14 који ја убрајам у млађе, док по коментару излази да је то један од старијих прописа, из чега, као природан закључак, следује, да сам дошао у противречност са самим собом, јер постоји неслагање између онога што сам рекао у Уводу и онога што сам рекао у коментару поменутих прописа. До оваког закључка дошао је рецензент због тога, што је побркао две сасвим различите ствари: оно што сам рекао као писац и оно што сам рекао као прост преносилац народног предања на хартију и ништа више. У Уводу ја сам као писац изнео своје мишљење о добу постанка појединачних прописа законских, а у коментару сам оставио онако како о томе гласи народно предање, јер је тамо речено да ће се поједине речи, изрази и цели законски прописи објашњавати веројатно према народном схватању ондашњих Васојевића, тј. закон протумачити »тако како би га протумачио сам законодавац кад би у животу био« (стр. 7).

Држећи се тога правила и коментаришући поједине прописе мени за ову прилику није било главно то да утврдим да ли је овај или онај факат историски тачан или не, већ да ли тај факат народно предање сматра као тачан или не, јер се овде не тражи историска тачност, него тачно проналажење народног схватања, народне воље коју је изразио кад је редигавао поједине одредбе. Отуда и неслагање између онога што је речено у Уводу о добу постанка појединачних прописа и онога што је о томе речено у њихову коментару, јер у Уводу писац износи своје сопствено мишљење, а у коментару кроз писца говори народно предање. Следствено томе, писац одговара за оно што је речено у коментару само за тачно и верно излагање народног предања, али не и за његове контрадикције, неслагања у времену, географији и лицима, којих је оно пуно и препуно. Кад се та неслагања узму у обзир, онда није никакво чудо што народно предање с једне стране каже да је *„Васојевићки закон“* постао око 1830, а с друге да се § 14 онога закона односи на Млетачку републику која је, као што се зна, престала постојати као самостална држава још 1797. Уосталом ово неслагање није тако тешко да се не би дало разумети, јер је било доста оправданих разлога са којих су ондашњи Васојевићи могли поверовати да у то време заиста постоји Млетачка република, јер су они и тада, као и раније у доба Републике, долазили у додир са трговцима млетачким и њиховим агентима, а поред тога је у то време још постојао »гуверназур« у Црној Гори који је у ранија времена штитио интересе Републике и њених грађана. А из свега тога јасно изла-

зи, да ја нисам дошао у противречност са самим собом, него се моје мишљење не слаже са народним предањем, а то није никакво чудо. Да је писац рецензије мало пажљивије прочитао моју књигу, он би то одмах увидео, па би уштедео себи стављање неумесних замјерки.

Са истих разлога са којих је торња замјерка неумесна, неумесан је и приговор рецензента о неком мом локалном патриотизму и племенском честољубљу који он изводи из коментара § 14., јер је и тај приговор резултат погрешног схватања да је оно што је речено у коментару поменутог прописа моје сопствено мишљење, а не да тако народ мисли и осећа.

4. — Наводећи по мојим речима када су се све Васојевићи одметали од Турака и престајали да им плаћају данак, рецензент завршује: »По коментарима г. Јелића излази, дакле, да су Васојевићи неколико пута *дефинитивно* одбијали плаћање данка Турцима, али се не може видети кад је то *дефинитивно* заиста и било.« Израз *„дефинитивно“* подвукао је сам рецензент што значи да је та реч и створила забуну код њега, јер је није схватио у оном смислу у коме сам је ја употребио: *сасвим* или *потпуно*, као што се то види и из самог текста, него ју је одвојио од текста и независно од других речи и изрази са којима стоји у вези дао јој значење: *настава*. Отуда је за њега било нехватајуће како су Васојевићи могли неколико пута *дефинитивно* одбијати плаћање данка, кад реч *дефинитивно* искључује свако понављање оне радње на коју се односи. Да је рецензент мало пажљивије прочитао књигу, неодолјиво би морао увидети, да је то *„дефинитивно“* бивало увек кад год би Васојевићи прекинули сваку везу с Турцима и престајали да плаћају и везиру данак и агама и беговима доходак, тј. кад год би се од Турака потпуно или сасвим одметнули. А таквих потпуних одметања било је много више по што рецензент може и да замисли, јер цео XVII, XVIII и прва половина XIX. века не претстављају ништа друго до непрекидан низ борби Васојевића за слободу и независност, и у тим борбама колико су пута падали, толико су се пута и од Турака *дефинитивно* одметали.

И овде би човек могао помислити, да рецензент намерно даје други смисао употребљеним речима, а не онај у ком су оне употребљене. Али није тако. Примери из његових радова показују, да он олако и површно тумачи поједине речи и узима у обзир само најобичнија значења не водећи рачуна и о другим значењима тих речи која су у даном случају можда и важнија од главног значења.

Тако у једном свом чланку *Доба постанка Грбаљског законика* (Записи за 1929, V, 247—249) узима он као необорив доказ да овај законик није могао постати пре 1492 год. то, што се у чл. 6, 13 и 111 помиње *чибук*, а *чибук* је према његову мишљењу могао постати тек онда када је Америка пронађена и дуван из ње донесен. До овако погрешног закључка рецензент је дошао због тога што није знао, да реч *чибук* има више значења и да првенствено значи *прут*, *штап* (Рјечник хрватског или српског језика. Изданје Jugoslovenske akademije, под «čibuk»), а *чибук* као *прут* и *штап* постојао је и пре проналаска Америке, па је у том значењу и употребљен у горе поменутим прописима, што се лепо види из чл. 111 у коме се каже за младића или девојку ако што из куће крадом протрају »да их отац на скупуштини сеошкој обличи и ишба *чибуком*«. А такво шибање или »шибикање«, као што је познато, није никада вршено камишем, него штапом — *чибуком* који је носио отац (а и сваки други угледнији човек) као старешина породице.

Према томе, ако нема других сигурнијих доказа, да Грбаљски законик није постао пре 1492, тај се факат не може утврдити ни тиме што се у неким прописима његовим помиње *чибук*.

5. — Рецензент каже, да је било непотребно објашњење изрази *„дупло“* и прештампавање акта начелника среза парашинског из 1855, јер је израз јасан, а овај акт, »чија је садржина веома вулгарна« и који »говори о блудничеству једног свештеника«, објављен је скоро (1928) и у једном приступачном часопису као што је *Бранич*. Пре свега није истина да сам тумачио израз *„дупло“*, него *„платити дупло“* (стр. 17) а то је нешто сасвим друго. Али остављајући то на страну, рецензент је дошао до погрешног закључка због тога, што није схватио ни прави смисао објашњења изрази *„платити дупло“*, ни праву вредност садржине акта из 1855. Израз *„платити дупло“* није објашњаван због тога што се не би знало шта сам по себи значи, него због тога што се не зна начин на који се то *„платити дупло“* измињивало: сретством новца или сретством истовјетних једнородних ствари, јер од утврђења те чињенице зависи не само правилно објашњење § 8, него утврђење и једне друге за науку врло важне чињенице: да ли је у то време (око 1830) владао у Васојевићима *новчани систем* (систем куповине и продаје) или *натурални систем* (систем размене). Због тога објашњење: *„Платити дупло значи дати за једну ствар две исте такве ствари; тј. ако је украдено теле даће се два телега“*, итд. које иде уз § 8, не само да није сувишно,

него је неопходно потребно. Рецензент није дакле био у стању да то осети.

У акту из 1855 рецензент је видео само историју блудничења једног свештеника, па је због тога и садржину тога акта оквалификовао као »веома пулгарну«. Међутим ја сам нашао да је садржина тога акта *веома, веома значајна*, јер садржи много драгоцених података о узроцима кризе вере и морала код нашег народа, итд., а нарочито податке о једној изузетној казни — *штрофењу људи*, затим о *колективном народном суђењу* и *постојању приватне казне* у Србији чак и у 1855! Документи каже да садрже такве податке не налазе се сваког дана, и зато никада није сувишно њихово прештампивање, нарочито тамо где њихова садржина, у вези са сличном и другом једнородном садржином, добија други изглед, другу боју и другу вредност. Зато сам у коментару § 17 и прештампав поменути акт у целини, јер је у овој књизи баш и било место да се он објави, колико због самог коментара односног прописа, толико и због упоређења података који говоре о колективном народном суђењу и вршењу приватне казне у Србији са подацима који говоре о истим установама у другом крају нашег народа. Осим тога, овај акт је тако мајсторски написан, да се он не може препричати нити у изводу донети, а да због тога његова садржина врло много не изгуби, не само од своје стварне вредности, него и од оне своје ведре духовитости помешане са озбиљном строгаошћу коју имају и примењују само искусни полицајци кад хоће некога да »опрне« или да му »опанке поткују«. Зато се човек и нехотице мора напосијати и без икаква размишљања одобрити, бар за први мах, поступак сељака из Буљана, кад прочита овај акт у целини, док, напротив, то не би био случај кад би садржину тога акта прочитао у изводу, или просто препричао другим речима. Да је рецензент могао схватити значај овога документа и све ове чињенице које су са њим у вези, задело би се добро чувао, да не учини овако крупну погрешку какву је учинио: да са својом дефиницијом о томе акту јавно покаже и скућени обим својих правничких схватања.

6. — Рецензент каже: »У литератури о Васојевићима Г. Јелић цитира Sufflay, Srbi i Arbanasi (1926), 60. Ту се само, по Јиречеку, наводи које је године први помен Васојевића, и указује се на традицију по којој они имају заједничко порекло са неким арбанаским племенима. Затим цитира *Зборник за историју, језик и књижевност срп. народа XIV, 115*. То је шеста књига Стојановићевог зборника *Старих српских записа и написица*. На цитираној 115 стр. налази се само један кратак запис,

у коме се каже како 1809 (?) год. »одметну се Васојевићи и Хас«. — Са ове две замјерке рецензент је учинио четири погрешке. Прва се састоји у томе, што тврди да сам у *литератури* о Васојевићима цитирао и изворе (запис о одметању), а то не одговара фактичком стању ствари, јер сам под заједничким насловом: »Види о Васојевићима«: навео и литературу и изворе (стр. 11). Друга се погрешка састоји у томе, што каже (тако бар излази из његових речи) да није требало наводити Шуфлајево дело, кад је већ цитирано Јиречеково дело одакле је Шуфлај узео податак о првом помену Васојевића. Ако је рецензент доиста на то мислио, много је погрешно, јер се по опште усвојеном правилу морају увек навести сви писци, односно њихова дела, који један податак узимају као тачан и у колико их је више, у толико је боље, јер то значи да се по томе питању створило или је на путу да се створи *опште научно мишљење*, *communis opinio doctorum*, а утврђивање тога факта није од мале вредности. Кад сам видео да је Шуфлај у својој изврсној расправи *Srbi i Arbanasi* примио без резерве Јиречеков навод о првом помену Васојевића, ја сам у томе видео почетак формирања општег научног мишљења о томе факту, па сам због тога цитирао и Шуфлаја и Јиречека, иако је први узео поменути податак од другог. Трећа се погрешка састоји у томе, што тврди, да постоји Стојановићев зборник, јер таква књига која би носила наслов: *Стојановићев зборник старих српских записа и написица*, не постоји у нашој научној књижевности. Најпосле, четврта се погрешка састоји у томе, што према речима рецензента није требало наводити запис о одметању Васојевића, јер је кратак, из чега излази да он дели све изворе у две групе, али не према њиховој сигурности и вредности садржине, него према редовности, па оне с малим бројем редова, дакле кратке, не рачуна ни у шта, и због тога замера што сам навео један такав извор од неколико редова. Тако ради рецензент не само с изворима, него и с литературом, о чему сведочи његов приговор против цитирања Шуфлајева дела, јер он изрично каже: »Ту се само (курзив је мој), по Јиречеку, наводи које је године први помен о Васојевићима, и указује се на традицију по којој они имају заједничко порекло с неким арбанаским племенима«. Да су овака схватања рецензента погрешна и неприхватљива, не треба нарочито доказивати. Шта више ја сам тврдо уверен, да не само што их неће нико усвојити, него ће он, рецензент, бити тај који ће се први бацити камењем на њих.

7. — Рецензент замера што сам у литера-

тури приликом навођења Јиречекова дела, *Историја Срба, Српски етнографски зборник* и *Zbornika za narodni život* i običaje umesto strana ставио »овде-онде«. Тачно је тврђење рецензента, да стране нису наведене, али је неумесна његова замеска да је уместо »овде-онде« требало ставити бројеве страница. Јер приликом цитирања појединих књига од једног или више томова, као и при цитирању великих колекција у којима су подаци о теми која се расправља разбацани по целој књизи, односно по свима свескама или у истим свескама на више места, као што је то случај с горе поменутих књигама, да би се избегли читави низови бројева, уместо страна *редовно* се ставља (изузимајући кад се праве регистра и садржаји) »овде-онде (passim)«. Ово се у толико пре ради, кад цитирање књиге имају регистар, као што га у овом случају имају и Јиречекова *Историја Срба* и *Српски етнографски зборник*, помоћу кога се може на брз и лак начин доћи до жељених података. Такав начин цитирања нисам измислио ја, као што би се то дало извести из учинене замеске рецензента, него он вреди као утврђено правило, кога се држе сви озбиљни научни радници, страни и домаћи.)

Неумесност ове замеске најбоље се види у конкретном случају, наиме: кад би се попустило по савету рецензента, тј. кад би се навеле све стране из поменуте две колекције од којих свака има по неколико десетина књига, а без мало у свакој књизи по неколико расправа, од којих готово свака расправа садржи по нешто о вештицама и о народном веровању, добило би се толико бројева, да би знатан део моје књиге био само њима преправљен. А то нико паметан не би урадио, па верујем ни сам рецензент¹⁾.

1) Тако нпр. познати француски криминалиста Киш (Cuche) овако цитира велику ревију: Гласник Друштва за казнене злочине: "Bulletin de la Société des Prisons (Revue pénitentiaire), 1878 et 1880, passim" (Traité de science et de législation pénitentiaires, Paris, 1905, p. 41).

2) Шта би тек казано рецензенту за Јиречка која често пута цитира литературу овако: "Главни извори су дела цара Константина Порфирогенита (око 948). Арабски географи пружају мало података". (Историја Срба I, 81); или: "Многе расправе Јагича и Брикнера у Arch. slav Phil". (о. с., I, 116); или: "Извори: поред неколико латинских и првих старосрпских повеља, нпр. свирепици: Јован Кипај, Никита Акимат-Хонски, Јевеитије Солунски и Константин Манао (беседи); латински хроничари трећег крсташког рата" (о. с., I, 188); или: "Многострани расправе Стојана Новаковића од 1891 и даље као песници замишљеног дела: Народ и земља у ствари српског држави" (о. с., II); или: "Млетачке исправе у Лубућа" (о. с., II, 94)? — Изгледа да је рецензенту непознато да се литература не наводи ради читалачке дубине него ради стручности, а за њих је сасвим довољан и овакав начин цитирања.

8. — Рецензента буне речи: *олџија* која се помиње у § 1 и 4 „*Васојевићког закона*“ и *волџија* коју помиње г. Маријановић (*Васојевићки главари* 37), па каже: »Како се та реч не налази у речницима, не знамо шта је тачније: олџија или волџија.« Међутим о каквој тачности или нетачности не може бити никаквог говора, већ може бити реч само о томе: да ли се обе те речи чују у народу или не, и да ли обе имају исто значање или не. Ако је рецензент на то мислио, ево да му то и објасним. Обе те речи олџија и волџија употребљавају се подједнако у Васојевићима и значе једно исто: хтећи нешто од своје драге воље, јер олџија долази од *оли* (= хоћеш ли?), тј. од хтећи, а волџија од *вољати* бити.

9. — Судићи по неким замескама могло би се пре рећи, да је рецензент моје књиге „*Васојевићки закон*“ и „*О браколомству*“ више прелистао, него што их је пажљиво прочитао. Тиме се једино може објаснити факат, да он понекад тврди, да у књизи није ово или оно речено, што је тамо изрично казано. Тако каже, да у својој расправи *О браколомству* нисам навео од кога сам чуо или на који сам други начин сазнао за обичај гостопримства о коме је реч на стр. 31 ове књиге, иако је у истој књизи на стр. 17—18 у напомени под 3 речено: »Подаци из нашег обичајног права, у којима то није другачије означено, забележени су према резултату наших сопствених испитивања народног живота и народних обичаја...« Затим тврди, да говорећи о вештицама нисам навео у „*Васојевићком закону*“ писмо Петра I које је објављено у Срп. етногр. збор. (Насеља IX, 345), иако је на стр. 54 поменуто књиге уз осталу литературу о вештицама наведен и Срп. етногр. зборник. Ова друга замеска неумесна је и због тога, што и да нисам навео литературу о којој је реч, ипак ми се због тога не би могла учинити никаква замеска, јер ја нисам нисам посебну расправу о вештицама код нашег народа уопште, него сам компоновао један законски пропис према схватању које влада о вештицама у Васојевићима, на због тога нисам био ни обавезан да наводим целу литературу о вештицама, већ само оно што је било потребно за правилно објашњење односног прописа и ништа више. Шта више, ја сам држећи се класичног правила: *superflua non poscent*, безмало навео целу литературу о вештицама у другим крајевима нашег народа, па би ми се због тога пре могло замерити што сам то урадио, него што нисам и остатак навео, јер строго узевши томе навођењу није ни било места, пошто се наведена литература није односила на Васојевиће, него на сасвим друге крајеве нашег народа. — Да

је рецензент бар то уочио, добро би му дошло, јер ако ништа друго, бар би мута замера била колико толико умесна.

По неким примерима могло би се мислити, да рецензент намерно прелази летимиче преко ствари и да се навлаш прави да не види оно што треба да види и што може свако да види. Али рецензент то не ради намерно, већ је то нека његова нарочита особина, да у књигама не види оно што је изрично написано, и с друге стране да тамо пађе и оно чега уопште нема. Као доказ за прво нека послужи овај пример. На стр. 20 поменути његове брошуре он каже: »Законик забрањује крвну освету (чл. 5, 18),« док међутим чл. 5 изрично допушта крвну освету над убицом, јер га може убити не само брат убијенога, него и »најкрајњи Црногорац или Брђанин«. Као доказ за друго, тј. да рецензент налази у књигама и оно од чега тамо ни трага нема, нека послужи овај пример. На истој (20) страни дословце стоји: »Законик ступа на снагу од дана кад га скупштина прими (чл. 2, 14, 15, 17, 19, 21).« Међутим у поменутим члановима од свега тога нема ни помена, јер они говоре о сасвим другим стварима. Рецензент је, дакле, дошао до тога свога тврђења начином, који је за нас потпуно загонетан.

10. — Говорећи о томе, да према мојим речима постоје две врсте прописа: млађи и старији, рецензент каже: »Према мједу (мени) између осталих у раније треба убројити и параграфе 1, 2, 3 и 4... иако ја нисам нигде рекао да § 4 спада ни у раније ни у доцније одредбе. Као доказ за своје мишљење да неки прописи имају лепши и углађенији облик него други, ја сам примера ради навео неколико таквих прописа и од једне и од друге врсте, али § 4, као и неке друге прописе (6, 7, 13, 17, 24 и 26) уопште нисам ни споменуо, јер нисам вршио њихово лимитативно набрајање, него само примера ради. То се види из става који о томе дословце гласи: »Тако нпр. прописи §§-а 1, 2, 3, 5, 8, 9, 12, 21, 25, 27 итд. имају углађенији облик него прописи §§-а 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, што ће рећи да су први старијег, а други познијег датума« (стр. 6). Међутим рецензент и поред такве констатације тврди, да ја убрајам § 4 у раније, а затим доказује како је то моје мишљење нетачно, јер из коментара излази да је то један од млађих прописа. У ствари рецензент овде обара тако рећи своје сопствено мишљење, јер је он, а не ја, сам и за свој рачун убројио § 4 прво у старије прописе, да би затим могао доказати да он спада у млађе.

И овде би човек могао помислити да рецензент намерно изврће прави смисао мојих

речи рецимо због неког личног нерасположења према мени; али није тако, јер он поступа на исти начин и према другим писцима, па се због тога може пре узети, да је то начин његовог научног расправљања: он приписује другима мисли и схватања, које они уопште немају. О тачности овога уверава ме поменута брошура његова у којој се на стр. 6—16 расправља о постанку Петрова законика и наводи седам разних мишљења о томе кад је постао тај законик, а у расправљању тога питања узело је учешћа, према наводима рецензента, преко шездесет писаца, које страних које домаћих! Шта је у ствари? — Све оне писце који су ма због чега и ма којом приликом споменули Петров законик према свом или оном издању или према овом или оном посредном извору, и не слугећи да је спорна година његова постанка, писац је стрпао у ону групу у коју долази година коју је издавач, односно посредни извор означио као годину постанка Законика, па затим прича надутачко и нашироко како то мишљење није тачно. Очеvidно је, дакле, да овим доказује своје потпуно непознавање метода у научно расправљању и толики исти недостатак критичности, која је за такво расправљање неопходна.

11. — Последња замерка рецензента, да би боље било да сам онај део етнолошког материјала, за који сам и сам рекао да га уносим у већој мери него што ми је требало, објавио на ком другом месту, јер се овде због њега губи целина, и књига непотребно повећава, неумесна је као и све друге замјерке његове. Целина се не губи, јер је све оно што чини суштину, целину, књиге тако видно истакнуто (параграфи и њихови бројеви штампани су масним, а законски текст и све важније речи и изрази разређеним словима), да све то одмах пада у очи чим се књига отвори. Осим тога, додати су на крају ове иначе мале књиге од 76 страна и *прелед параграфа по садржини и реиштар* речи и израза које садрже закон и коментар. А то све скупа чини да може свако, па и најпросторији лајак, наћи брзо и лако све оно што му треба.

Књига се није повећала »непотребно,« него због стварне потребе, јер је материјал, који се могао одвојити без велике штете по коментар онакав какав је објечан (в. стр. 7—8), врло мали, управо толики, да се сам за себе не би могао објавити, а да се добрим делом не понове ствари које су објављене у коментару »*Васојевићког закона*«. Ово стога, што је срж, суштина овог материјала морала бити објављена у коментару, а они ситуијни детаљи из народног живота који су могли изостати, изгубили би своју праву

вредност, ако би се посебно објавили, јер њихова садржина добија другу боју и другу вредност кад стоји у непосредној вези са сличном и другом једнородном садржином, а сасвим другу кад се сами за себе одвоје. Зато је било много боље и те детаље објавити тамо где им је место, него их одвајати и објављивати на ком другом месту. Књига се тиме врло мало повећава али се зато на другој страни врло много добија: материјал се не цепа већ на једном месту концентрише, избегавају се непотребна понављања, а коментар добија свој пунији и рељефнији облик. Рецензент није имао, дакле, толико увиђавности, да потребу овога мога поступка правилно процени.

12. — Најпосле и сам закључак рецензента није на своме месту, јер се противи логичном схватању и фактичном стању ствари. Према његовим речима моја књига »...остаје као једна од значајних књига за нашу историјско-правну књижевност«, »по томе што се њоме објављује један досада непознат закон«, као да све оно што је непознато мора имати и своје вредности само стога што се први пут објављује. Ако једна ствар сама по себи није добра, она то не може бити ни због тога што је нова, јер све што је ново не мора бити и добро, а од значаја могу бити само добре ствари, па биле оне старе или нове. Рецензент, као што се види, није схватио да се вредност моје књиге не може састојати једино у новини закона, него ваљда у вредности његове садржине и у вредности етнолошкога материјала, први пут објављеног у овој књизи, који у самој ствари и чини суштину ове књиге и који је по мишљењу компетентних стручњака од кудикамо веће вредности за науку, него и закон и његова новина.

III

Ето у колико су умесне и оправдане замјерке рецензента. Поред најбоље воље писам му могао дати за право ни код једне замјерке, просто због тога што су све од реда потпуно неосноване. Он је истина и сам рекао, да његове замјерке не умањују вредност књиге, а ја сам овим чланком доказао не само тачност тога тврђења његовог, него и то да су те замјерке биле и сасвим излишне. Али и поред тога, ја сам ипак захвалио рецензенту на уложеном труду и изгубљеном вре-

мену око писања ове рецензије о мојој књизи, јер је време новач.

Да завршимо. Похвално је од Уредништва Српског књижевног гласника, што је уважало гостопримство чланку овог младог писца, али би још похвалније било да је тај чланак претходно прегледало,¹⁾ ако не због угледа свога часописа а оно због угледа оне високе установе, у чијем је издању изишла моја књига „Васојевички закон“. Јер да је то урађено, ја не бих имао потребе да пишем овај чланак, као одговор Српском књижевном гласнику, као што није дошло до такве потребе ни за Архив за правне и друштвене науке, орган београдског правног факултета, где је млади писац прво и покушао да објави свој реферат о мојој књизи. Исто тако похвално је од Уредништва и то, што као чисто литерарни часопис прима оцене и приказе и за оваку врсту радова као што је „Васојевички закон“. Али ни најмање није похвално то, што не прима и озбиљне одговоре на своје оцене и приказе, јер такав поступак: с једне стране омогућивати нападе у виду критике а с друге ускраћивати одбрану у виду одговора, не само што је неправичан, него је најблаже речено и још више него неправичан.

Д-р Илија М. Јелић.

¹⁾ По својштену самога рецензента Уредништво Српског књижевног гласника је објавило ову рецензију на захтев г. Д-ра Владимира Ђоровића, професора српске историје на Универзитету, јер је г. Ђоровић реферисао, да су учињене замјерке тачне и умесне и да је од користи за науку да се рецензија објави. Када сам ја послао овај чланак Уредништву као свој одговор, опет је реферисао г. Ђоровић и предложио да се одговор не штампа. Не треба се чудити оваквим рефератима г. Ђоровића, јер је он реферисао о стварима за које није имао довољног разумевања. „Васојевички закон“ је расправља из правне етнологије (ethnological Jurisprudenz) и за оцену таквих радова могу бити компетентни само етнологи-правници, али никакво и историчари. Отуда се од г. Ђоровића као историчара није могао што друго ни очекивати, него да рецензију са онаквим схватањима и крупним погрешкама препоручи Српском књижевном гласнику, а затим да мој одговор одбије. Показане погрешке у рецензији исто су толико и погрешке г. Ђоровића колико и самог рецензента, јер се г. Ђоровић, као референт, са њима сложио, а оне су толико крупне, да најмање могу доминирати професору Универзитета. Истину, могао би му се узети у олакшицу околност да он као историчар није могао ући дубље у све тачане правне етнологије и у научни њеног научног обрађивања, али га то ипак не може правдати када се тачне датума суда о деланим из сасвим другачије струке по што је његова.

Оснивање Београдске Адвокатске Коморе

Рад на оснивању Коморе. — Конституционе скупштине Коморе. — Избор и састав Коморе. — Пословници Коморе. — Спискови адвоката и адвокатских приправника.

Законом о адвокатима предвиђено је оснивање Адвокатских Комора на територијама Апелационих Суда.

Раду на оснивању Београдске Адвокатске Коморе приступило се почетком маја о. г., а на основу решења Господина Министра Правде од 1. маја 1929. Бр. 33781, којим је постављен Одбор Петорице Адвоката са територије Београдског Апелационог Суда.

Текстови тих решења гласе:

МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ

Бр. 31220.

24. априла 1929. год.
Београд.

Апелационом Суду

Београд.

Умољав се у смислу прописа првог става §-а 124. Закона о Адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца од 17. марта 1929. и у вези са Уредбом од 16. априла 1929. Број 30180 о броју и седиштима Адвокатских Комора предложити одбор од петорице адвоката, који ће сазвати конституирајућу скупштину.

Списак адвоката прилаже се, који се умољав по употреби вратити.

Уједно прилаже се препис Уредбе о ближим улутствима у погледу конституирања Адвокатских Комора.

Министар Правде

(М. П.)

Др М. Сршкић

ОПШТА СЕДНИЦА

БЕОГРАДСКОГ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА

Бр. 3660.

27. априла 1929. год.
у Београду.

Господичу Министру Правде.

Према акту Господина Министра Бр. 31220, од 24. ов. мес., а у смислу § 124. Зак. о Адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца од 17. марта тек. год. и Уредбе од 16. априла т. г., Београдски Апелациони Суд је у данашњој својој Општој Седници из списка адвоката, приложеног наведеном акту Господина Министра, изабрао сведеху петорицу, коју има част предложити за чланове одбора за сазив конституирајуће скупштине:

- 1) г. Стефановића В. Љубомира,
- 2) г. Драговића П. Милана,
- 3) г. Јанковића Д-р. Драгутина,
- 4) г. Филиповића Т. Радомира, и
- 5) г. Стојадиновића Драгослава, адвокате из Београда.

Претседник Суда,

Мих. Нанковић, с. р.

Судије:

Радојловић П. Драгољуб, Динић Дим. Андрија, Буд. Чолић, Ал. Поповић, Бож. Р. Прокић, П. К. Влајић, Мих. Бркић, М. М. Јовичић, Мил. М. Куртовић, Ђ. С. Чохаџић, Т. Стаменковић, Мил. Живковић, М. П. Подградски.

Деловођа—секретар,

Богдан Борђевић

МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ

Бр. 33781.

1. маја 1929. год.
Београд.

Апелационом Суду

Београд.

Господин Министар Правде својим решењем од 1. маја 1929. године, бр. 33781., поставио је у смислу прописа § 124. Закона о Адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца од 17. марта 1929. године, а по предлогу Апелационог Суда у Београду, одбор од Петорице Адвоката са територије Адвокатске Коморе у Београду и то госпду:

Стефановића В. Љубомира;

Драговића П. Милана;

Јанковића Др. Драгутина;

Филиповића Т. Радомира, и

Стојадиновића Драгослава, адвокате у Београду, који ће на основу достављеног им списка адвоката позвати све адвокате са територије Адвокатске Коморе у Београду на конституирајућу скупштину и уопште обављати све функције које им ставља у дужност Закон о Адвокатима и Уредба од 20. априла 1929. год. бр. 31220 о ближим улутствима у погледу конституисања Адвокатских Комора, проглашене у додатку Службених Новина од 29. априла 1929. године, под бројем 225.

Ово се саопшћује Апелационом Суду позивом на извештај од 27. априла 1929. године, бр. 3660 са молбом да о овом решењу

господин Министра Правде обавести свакога од горе споменуте госпoде адвоката, а најстаријем да преда списак адвоката, који је припослан актом Министра Правде од 24. априла 1929. бр. 31220.

По наредби Министра Правде,
За начелника

(М. П.)

М. Куглер.

Саопштење овог решења и списак адвоката примио је од Апелационог Суда првоименовани члан Одбора Стефановић Љубомир.

Одмах по своме постављењу, Одбор је отпочео рад, обележен у наредним записницима његових седница.

ЗАПИСНИК

I Седнице Одбора Петорице Адвоката за припремни рад за избор Адвокатске Коморе на територији Београдског Апелационог Суда одржане на дан 14. маја 1929. год. у Београду.

Присутни су: Љубомир В. Стефановић, Милан Драговић, Др. Драгутин Јанковић, Радомир Филиповић и Драгослав Стојадиновић, адвокати из Београда.

После проучавања питања о датуму сазива конституирајуће скупштине за Комору, Одбор је решио да се та скупштина сазове у недељу 9. јуна 1929. год. у 9. час. пре подне.

Скупштина ће се одржати у великој дворани новог Универзитета у Београду.

Одбор даље решава да се позивање за скупштину и гласање на скупштини врше по списку адвокатском који је Министарство Правде преко Београдског Апелационог Суда доставило Одбору.

Одбор даље решава да се сви адвокати са територије Београдског Апелационог Суда за ову скупштину позову:

1) позивом-прогласом преко Службених Новина;

2) позивом путем писама, лично им упућеним;

3) подесним објављивањем—оглашавањем преко дневних листова; и

4) саопштавањем позива адвокатима из унутрашњости преко првостепених судова.

Затим је Одбор утврдио овај дневни ред скупштине:

1) Отварање скупштине и избор њеног часништва;

2) Одређивање броја чланова Одбора Коморе (тач. б. и в. § 43. зак. о адвокатима), броја заменика председника и чланова Дисциплинског Већа (§§ 60. и 61. зак. о адвокатима) као и броја заменика заступнику Коморе.

3) Избор часништва Коморе;

а) Избор председника, заменика председника и чланова Одбора Коморе;

б) Избор председника, заменика председника и чланова Дисциплинског Већа Коморе;

б) Избор заступника Коморе и његових заменика;

г) Бирање 14 адвокатских судија;

д) Избор 8 чланова испитног одбора.

Одбор је за овим закључно седницом и идућу заказао за суботу 18. маја о. г. у 17. часова у канцеларији члана одбора Стефановића.

(Следећу потписи)

Записник

II Седнице Одбора Петорице Адвоката за припремни рад за избор Адвокатске Коморе на територији Београдског Апелационог Суда, одржане на дан 16. маја 1929. год. у Београду.

Присутни су: Љубомир В. Стефановић, Милан Драговић, Др. Драгутин Јанковић, Радомир Филиповић и Драгослав Стојадиновић, адвокати из Београда.

Прочитан је записник I седнице Одбора и без примедбе усвојен.

Члан Одбора Др. Драг. Јанковић реферирше да је од Ректората Универзитета добио одобрење за велику дворану у згради Новог Универзитета за конституирајућу скупштину. Коначно је закључено, да се у тој дворани одржи скупштина и да се то обзнани.

Члан Љубомир Стефановић предлаже да се донесе начелно решење о учешћу Одбора Петорице у евентуални предизборни рад за конституирајућу скупштину и на његов предлог решено је: да Одбор Петорице, као целина, не учествује у томе раду, већ да се ограничи и задржи само на својим чисто законским функцијама.

Затим је ова седница закључена а идућа заказана за 18. мај о. г. у 6 час. у вече у канцеларији члана Одбора Стефановића.

(Следећу потписи)

Записник

III Седнице Одбора Петорице Адвоката за припремни рад за избор Адвокатске Коморе на територији Београдског Апелационог Суда, одржане на дан 18. маја 1929. год. у Београду.

Присутни су: Љубомир В. Стефановић, Милан Драговић, Др. Драгутин Јанковић, Радомир Филиповић и Драгослав Стојадиновић, адвокати из Београда.

Прочитан је записник II седнице Одбора и без примедбе усвојен.

Чланови Стефановић и Драговић предлажу формуларе за позивна писма адвокатима, листу за гласање и текст огласа за Службене Новине, као и прогласа који би се имао

изложити. После свестране дискусије одбор усваја садржаје и облике предложених формулара.

Одлучено је да се поручи печат за Одбор. Печат да садржи назив „Одбор Петорице Адвоката у Београду“, а у средини државни грб.

Затим је Одбор узео поново у претрес питање да ли да се изради једна листа за гласање за сва звања и делове у Комори, или да се изради 9 разних листића. После дуже дискусије решено је да буде једна листа и то садржаја и облика усвојених на прошлој седници. Листе би се приликом гласања озваничиле печатом Одбора и парфима Одбора Петорице.

Затим је седница закључена а друга заказана за 22. мај о. г. у 6 час. у вече у канцеларији члана Одбора Стефановића.

(Слеђују потписи)

Записник

IV Седнице Одбора Петорице Адвоката за премијни рад за избор Адвокатске Коморе на територији Београдског Апелационог Суда, одржане на дан 22. маја 1929. год. у Београду.

Присутни су: Љубомир В. Стефановић, Милан Драговић, Др. Драгутин Јанковић, Радомир Филиповић и Драгослав Стојадиновић, адвокати из Београда.

Прочитан је записник III седнице Одбора и без примедбе усвојен.

Члан Стефановић реферише о нетачности званичног списка адвоката, који је Одбор преко Апелационог Суда добио од Министарства Правде. У списку има доста неисписаних адвоката који су преминули, напустили адвокатуру, прешли у државну службу или се преместили из једног места у друго, као што опет има и адвоката неуведених у тај списак. О томе је усмено обавестио и Министарство, у коме му је обећано да ће се списак исправити. Решено је, да се списак упути Министарству Правде ради исправљања.

Потом је решавано о обавештавању адвоката из унутрашњости и решено је, да се позивна писма упуће адвокатима из унутрашњости преко Судова и да се председници судова умоле за наређење, да се штампани огласи изложе у судским зградама на видним местима.

Решавано је и о трошковима око штампања формулара, за поштарину и др., па је решено да их одбор из својих средстава чини, па да их тражи од Коморе.

Отпочело је проучавање питања о спровођењу гласања на конституирајућој скупштини. Решење овог питања одложено је за идућу седницу.

Потом је IV седница закључена а идућа заказана за 31. мај о. г. у 5 час. по подне у канцеларији члана Одбора Стефановића.

(Слеђују потписи)

Записник

V Седнице Одбора Петорице Адвоката за премијни рад за избор Адвокатске Коморе на територији Београдског Апелационог Суда, одржане на дан 31. маја 1929. год. у Београду.

Присутни су: Љубомир Стефановић, Милан Драговић, Др. Драгутин Јанковић, Радомир Филиповић и Драгослав Стојадиновић, адвокати из Београда.

Прочитан је записник IV седнице Одбора и без примедбе усвојен.

Члан Стефановић реферише да је актом Одбора доставио Министарству Правде примљени званични списак адвоката ради његовог исправљања према подацима које је прикупио, као и оним које Министарство може само да прибави и провери. Министарство је исправљени списак данас вратило Одбору.

Уједно реферише да је сваком Суду у унутрашњости послао по два огласа, извод из списка адвоката уписаних при односно Суду као и сва писма за адвокате у местима дотичних судова.

Члан Одбора Драговић реферише о изашијању позивних писама београдским адвокатима.

Чланови Драговић и Стефановић подnose рачуне о извршеним издатцима до данас. Решено је да се од Управе Адвокатског Удружења затражи покриће за трошкове (ефективне) Одбора.

Затим се прешло на расправљање питања о спровођењу избора на конституирајућој скупштини. Члан Стефановић предлаже да се од адвоката непознатих Одбору Петорице приликом гласања тражи легитимација или да их лично познају два позната адвоката. То питање остало је отворено и после дуже дискусије решено је:

Да председавајући после уводног поздрава именује једног секретара скупштине, три оверача записника и пет бројача гласова. Присутни ће се уписивати при улазу у дворану и том ће им се приликом предавати гласачке листе. Листе ће се озваничавати печатом Одбора. За остављање листа набавиће се подесна кутија. За бројаче гласова израдиће се у довољном броју ушивени спискови са назначењем на спољашњој страни, на које се часнике и делове Коморе ти спискови одnose. Скупштина се неће прекидати до свршетка гласања и пребројавања гласова. Ако се пребројавање не сврши истог дана у вече, наставиће се следећег дана. Бројање гласова вршиће бројачи у присуству чланова Од-

бора. Скупштини ће председавати по годинама адвокатуре најстарији члан Одбора Драговић.

За овим је седница закључена а наредна заказана за 6. јуни ове године у канцеларији члана Стефановића у 5 час. по подне.

За позив на Скупштину Одбор је издао овај проглас:

(Следећу потписи)

Адвокатска Комора у Београду

Позив на конституирајућу скупштину.

Одбор петорице адвоката са територије Београдског Апелационог Суда, постављен од стране Г. Министра Правде, решењем од 1. маја 1929., број 33781. на основу §. 124. Закона о адвокатима одлучио је да се конституирајућа скупштина Адвокатске Коморе у Београду одржи на дан 9. јуна 1929., у 9 сати у великој дворани Новог Универзитета, са овим дневним редом:

1. Отварање скупштине и именовање њеног часништва;

2. Одредивање броја чланова Одбора Коморе (тач. б. и в. § 43. Закона о адвокатима) броја заменика, председника и чланова Дисциплинског Већа (§§ 60. и 61. Закона о адвокатима) као и броја заменика заступнику Коморе;

3. Избор часништва Коморе:

а) избор председника, заменика председника и чланова Одбора Коморе;

б) избор председника, заменика председника и чланова Дисциплинског Већа Коморе;

в) избор заступника Коморе и његових заменика;

г) избор 14 адвокатских судија; и

д) избор 8 чланова испитног одбора.

Позивају се сви адвокати са територије Београдског Апелационог Суда, уписани у списак Министарства Правде достављен ове Комору, да на ову скупштину дођу.

Број 4. — Од Одбора Петорице Адвоката, 23. маја 1929. године, у Београду.

Записник

Конституирајуће Скупштине Адвоката са територије Београдског Апелационог Суда, одржане 9. јуна 1929. год. у великој сали Новог Универзитета.

I.

У име Одбора Петорице г.г. Љуб. В. Стефановића, Др. Драг. Јанковића, Милана Драговића, Рад. Филиповића и Драг. Стојановића, најстарији члан г. Милан Драговић отвара Скупштину поздравним говором.

II.

Председник Г. Драговић предлаже да се упутити телеграм Краљу и Министру Правде г. Др. М. Сршкићу, што је примљено.

III.

Г. Добра Мијајковић, адв. из Шапца, моли Скупштину да се јавно изјави захвалност Одбору Петорице на досадањем раду, што Скупштина усваја.

IV.

Председник предлаже за секретара Скупштине г. Милана Живадиновића, адв. из Београда, за овераче записника г. г. Стевана Вагнера, Радована Јеленића и Владу Поповића и за бројаче гласова г. г. Милана Влајковића, Павла Павловића, Јована Велимировића, све адв. из Београда и г. Мих. Јевтића адв. из Ваљева.

Скупштина усваја.

V.

Прелази се, затим, на другу тачку дневног реда: Одредивање броја чланова Одбора Коморе (тач. б. и в. § 43 зак. о адвокатима), броја заменика председника и чланова Дисциплинског Већа (§§ 60 и 61 зак. о адвокатима), као и броја заменика заступнику Коморе.

Решено је и то:

1) да Одбор Коморе има 21 члана, тако да са председником и замеником буде свега 23 члана;

2) да Дисциплинско Веће има, поред председника, још три заменика и 16 чланова — свега 20; и

3) да заступник Коморе има три заменика.

VI.

Трећа тачка дневног реда: „Избор часништва Коморе“

Председник предлаже: да се гласање врши уписивањем часника у листе припремљене од стране Одбора Петорице, или прилагањем већ оштампаних листа, које су издале разне групе адвоката. — Усвојено,

Затим је дат одмор од пола часа.

Гласање је почело у 10.25 час. по списку који су својеручно потписали сви присутни, а завршено је у 11.40.

По свршеном гласању одмах је приступљено пребројавању гласова, коме су присуствовали поред Одбора Петорице, секретар, оверачи записника и бројачи гласова.

Бројањем гласова добивени су ови резултати.

I Председник Коморе

За председника Коморе гласана су ова лица:

1) Обрад Благојевић добио 171 глас

2) Михајло Тадић „ 163 гласа

Осим именованих добили су по неколико гласова још деветорица тако да је, за председника гласано свега 11 лица.

II Заменик Председника Коморе

За заменика председника Коморе гласана су ова лица:

- 1) Др. Драг. Јанковић добио 139 гласова
- 2) Љуб. В. Стефановић „ 85 „
- 3) Драгиша Васић „ 72 гласа
- 4) Др. Васа Јовановић „ 38 гласова

Осим именованих добили су по неколико гласова још деветорица тако, да је за заменика председника гласано свега 13 лица.

Пребројавање је вршено непрекидно до 7 1/2 час. вече, па како до тога времена нису пребројани сви гласови, то је услед заморног рада овај посао прекинут. Одлучено је да се све листе ставе у гласачку кутију, да се кутија привеже јемствеником и запечати печатом Одбор Петорице и најзад да се на хартији где је стављен печат потпишу сви присутни. Кутију ће примити на чување Председник г. Драговић.

Пошто је по свему овоме поступљено, решено је да се пребројавање продужи сутра, 10. ов. мес. у 8 час. у вече у Ловачкој Сали хотел Империјала.

Председник,

Мил. П. Драговић

Секретар,

Мил. Ж. Живадиновић

Бројачи гласова

1. Мил. Влајковић
2. Павле И. Павловић
3. Мих. Р. Јевтић
4. Јов. М. Велимировић

Оверачи

1. Стев. Вагнер, адв.
2. Радован С. Јеленић
3. Влад. Поповић

Чланови Одбора Петорице

1. Д. Јанковић
2. Љуб. В. Стефановић
3. Рад. Т. Филиповић
4. Д. Стојадиновић

II

У понедељак 10. ов. мес. у 8 часова у вече састали су се поново сви чланови Одбора Петорице, секретар и бројачи гласова, па је продужен рад на пребројавању.

Овај посао је настављен и уторак и потом сваког дана, па је завршен 15. јуна 1929. г. у вече.

Бројањем гласова добивени су еви резултати:

II Одбор Коморе

За чланове Одбора Коморе гласана су ова лица:

А. Београд

добило гласова

- 1) Милан Влајковић 276
- 2) Др. Иван Рибар 248
- 3) Др. Радоје Вукчевић 246
- 4) Бора Н. Поповић 227
- 5) Аца Павловић 189
- 6) Војислав Вујанац 196
- 7) Драгомир Јанковић 222
- 8) Михајло Милкић 209
- 9) Др. Риналд Чулић 163
- 10) Љубомир Стефановић 158
- 11) Миливоје Благојевић 153
- 12) Драгослав Стојадиновић 150
- 13) Др. Драгутин Јанковић 145
- 14) Драгиша Васић 133
- 15) Др. Никола Петровић 129
- 16) Милан Живадиновић 119
- 17) Рафаило Финц 115
- 18) Драган Симић 114
- 19) Шемајо Де Мајо 98
- 20) Сима Алкалај 98
- 21) Милић Милићевић 89
- 22) Милан Анимовић 86
- 23) Рад. Милашевић 81
- 24) Димитрије Крчевинац 79
- 25) Здравко Тодоровић 76
- 26) Влада Степановић 75
- 27) Вељко Петровић 74
- 28) Јеврем Томић 66
- 29) Драг. Љубобратић 61
- 30) Милан Драговић 48
- 31) Љубица Трифковић 47
- 32) Коста Трајковић 47
- 33) Стеван Јаносевић 45
- 34) Богомир Богић 44
- 35) Богољоб Кујунџић 42
- 36) Илија Ускоковић 42
- 37) Павле Тодоровић 42
- 38) Др. Страшимир Милетић 42
- 39) Јован Јовић 41
- 40) Милоје Арсеновић 40
- 41) Добра Петковић 40
- 42) Љуб. Крунић 38
- 43) Др. Јанко Олип 32
- 44) Драг. Тодоровић 27
- 45) Др. Антон Михел 24
- 46) Павле Мијатовић 22
- 47) Др. Васа Јовановић 18
- 48) Воја Милошевић 15
- 49) Стеван Вагнер 13
- 50) Рајко Јовановић 12
- 51) Михајло Тадић 12
- 52) Милутин Поповић 11
- 53) Савко Дуканац 11
- 54) Живко Тадић 13
- 55) Живко Живковић 13
- 56) Бора Л. Поповић 11
- 57) Витор Крстић 10
- 58) Влада Симић 10
- 59) Обрад Благојевић 10
- 60) Гаврило Леви 10

Следују имена 152 лица која су добила испод десет гласова; према томе из Београда је гласано свега 212 кандидата за Одбор Коморе.

Б. Унутрашњост

	добио гласова
1) Мијало Јевтић, Ваљево	263
2) Мих. Лучић, Крушевац	254
3) Мих. Тадић, Ужице	248
4) Милан Марјановић, Пожаревац	172
5) Др. Андра Живковић, Јагодина	161
6) Илија Стојановић, Зајечар	98
7) Драг. Петровић, Шабац	95
8) Др. Христ. Петровић, Зајечар	73
9) Ђорђе Драшкић, Ужице	66
10) Димитрије Летић, Смедерево	57
11) Милош Цукавац	46
12) Мио Делевић, Зајечар	41
13) Драг. Ранковић, Пожаревац	23
14) Љубиша Димитријевић,	21
15) Лаза Анастасијевић, Јагодина	20

Поред именованих добили су испод десет гласова 51 адвокат из унутрашњости. Свега из унутрашњости гласано 66 лица, а за Одбор Коморе заједно Београд и Унутрашњост 278.

III Председник Дисциплинског Већа

За ово звање гласана су ова лица:

	добио гласова
1) Стеван Вагнер	164
2) Михајло Тадић	104
3) Милутин Поповић	39
5) Милић Милићевић	10

Следују имена 12 лица која су добила испод десет гласова. — Свега за председника Дисциплинског Већа гласано 16 кандидата.

IV Заменик Председника Дисц. Већа

За ово звање гласана су ова лица:

	добио гласова
1) Рад. Филиповић	198
2) Др. Миленко Стојић	192
3) Стеван Вагнер	95
4) Драгић Павловић	86
5) Милан Драговић	81
6) Др. Ф. С. Полс	75
7) Др. Иван Рибар	61
8) Драг. Стојадиновић	59
9) Влад. Степановић	45
10) Милош Недић	44
11) Павле Мијатовић	11

Следују имена 48 лица која су добила испод десет гласова. — Свега за Заменика Председника Дисциплинског Већа гласано 59 кандидата.

V Дисциплинско Веће.

А. Београд

За чланове Дисциплинског Већа гласана су ова лица:

	добио гласова
1) Зафир Станковић	261
2) Рад. Џабић	259
3) Драг. Гођевац	257
4) Др. Јанко Олић	231
5) Рад. Атанасијевић	191
6) Милан Анимиовић	189
7) Здравко Тодоровић	177
8) Влад. Симић	176
9) Милош Недић	160
10) Жив. Шушић	127
11) Драг. Рафаловић	111
12) Душан Илић	80
13) Драгиша Васић	72
14) Рад. Милашевић	71
15) Драг. Тодоровић	66
16) Љубиша Трифунковић	65
17) Теодор Бгатићчевић	59
18) Божидар Влајић	57
19) Димитрије Крчевинац	57
20) Будимир Павловић	56
21) Др. Страшимир Милетић	54
22) Вујић Добривоје	48
23) Бора Николић	44
24) Миро Стојановић	43
25) Илија Живачевић	43
26) Влад. Душманић	42
27) Јосиф Стојановић	41
28) Јован Велимировић	38
29) Живојин Миловановић	38
30) Гаврило Јеровић	36
31) Манојло Николић	35
32) Воја Милошевић	34
33) Влад. Степановић	28
34) Петар Петровић	28
35) Драг. Стојадиновић	26
36) Љубиша Ивковић	25
37) Милољуб Мишић	20
38) Милорад Павловић	15
39) Бора Петровић	11
40) Александар Хаџи Ристић	10
41) Гаврило Леви	10

Следују имена 135 лица која су добила испод десет гласова. — Свега за чланове Дисциплинског Већа гласано 176 кандидата.

Б. Унутрашњост

	добио гласова
1) Аксентијевић, Г. Милановац	189
2) Милош Цукавац, Ђуприја	182
3) Драг. Велислављевић, Шабац	152
4) Мих. Ивеша, Крагујевац	93
5) Милош Терзић, Паланка	92
6) Александар Ђурић, Чачак	87
7) Милорад Марић, Лозница	84
8) Александар Димитријевић, Краг.	84

	добно гласова
9) Љуб. Кордић, Чачак	82
10) Чедо Бајкић, Градиште	80
11) Љуб. Димитријевић, Аранђеловац	77
12) Милан Константиновић, Смедер.	74
13) Селимир Панић, Лозница	61
14) Милан Јекић, Паланка	44
15) Влад Павловић, Јагодина	43
16) Чедо Радовић, Крагујевац	32
17) Вој. Славнић	11
18) Милија Филиповић	10

Поред именованих добили су испод десет гласова 36 адвоката из унутрашњости. Свега из Београда и унутрашњости гласано 230 лица за Дисциплинско Веће.

VI Заступник Коморе

За ово звање гласана су ова лица:

	добно гласова
1) Милан Драговић	194
2) Јован Здравковић	86
3) Воја Павловић	39
4) Милић Милићевић	12

Следећу имена 13 лица која су добила испод десет гласова. Свега за Заступника Коморе гласано 17 кандидата.

VII Заменици Заступника Коморе

За ово звање гласана су ова лица:

добно гласова

	добно гласова
1) Милорад Павловић	189
2) Тома Милосављевић	186
3) Јован Здравковић	106
4) Рад. Никодијевић	71
5) Др. Ник. Ђуришић	69
6) Петар Вучковић	63
7) Бора Н. Поповић	60
8) Љуб. Максимовић	56
9) Бран. Чоловић	47
10) Милан Анимиовић	45
11) Бора Николић	12
12) Илија Живанчевић	12
13) Мих. Ст. Николић	11
14) Воја Павловић	10

Следећу имена 61 лица која су добила испод десет гласова. Свега за Заступника Коморе гласано је 75 кандидата.

VIII Адвокатске Судије

А. Београд

За ово звање гласана су ова лица:

добно гласова

	добно гласова
1) Живко Тадић	289
2) Савко Дуканац	243
3) Обрад Благојевић	217
4) Ник. Капетановић	169
5) Коста Протић	195
6) Раф. Финц	191
7) Др. А. Михел	188

	добно гласова
8) Угљеша Јовановић	185
9) Милић Милићевић	183
10) Сотир Аранђеловић	133
11) Љуба Живковић	130
12) Мил. Атанасијевић	113
13) Вој. Павлићевић	107
14) Љуб. Стефановић	80
15) Зафир Станковић	64
16) Воја Милошевић	59
17) Милан Влајковић	57
18) Андреја Андрејевић	45
19) Чед. Костић	45
20) Рад. Филиповић	44
21) Драг. Маринковић	41
22) Др. Јаков Челебановић	41
23) Рад. Попс-Драгић	38
24) Милош Недић	23
25) Добра Петковић	19
26) Михаило Тадић	18
27) Стеван Вагнер	15
28) Драган Симић	11
29) Милутин Поповић	11
30) Др. Иван Рибар	11

Следећу имена 70 лица која су добила испод десет гласова. — Свега за Адвокатске Судије гласано 100 кандидата.

Б. Унутрашњост

добно гласова

	добно гласова
1) Милутин Филиповић, Крагујевац	185
2) Добривоје Мјатовић, Шабац	184
3) Милан Константиновић, Смед.	183
4) Пера Марковић, Ваљево	170
5) Милосав Петровић, Туприја	87
6) Мил. Чобановић, Аранђеловац	86
7) Драг. Марковић, Краљево	85
8) Страх. Поповић, Ужице	81
9) Коста Тимотијевић, Смедерево	79
10) Драг. Ранковић,	74
11) Мил. Марјановић	44
12) Сима Клепаревић	42
13) Драг. Петровић	39
14) Мих. Лучић	39
15) Чед. Радовић	31
16) Љуб. Кордић	23
17) Мих. Шкорић	16

Поред именованих добили су испод десет гласова 24 адвоката из унутрашњости. Свега из Београда и унутрашњости гласало 141 лице за Адвокатске Судије.

IX Испитни Одбор

За ово звање гласана су ова лица:

добно гласова

	добно гласова
1) Др. Драг. Јанковић	302
2) Коста Протић	257
3) Мих. Тадић	217
4) Др. В. Јовановић	212
5) Љуб. Радовановић	193

	добило гласова
6) Добра Петковић	191
7) Аца Павловић	163
8) Др. Р. Чулић	162
9) Ђ. Карајовановић	134
10) Воја Милошевић	106
11) Воја Вујанац	104
12) Др. Лаза Марковић	96
13) Андреја Андрејевић	78
14) Др. Јаков Челебановић	78
15) Др. Рад. Вукчевић	72
16) Др. Видан Благојевић	63
17) Милић Милићевић	61
18) Др. Арсен Чубински	59
19) Др. Жив. Лукић	51
20) Милан Влајковић	10

Следују имена 63 лица која су добила испод десет гласова. — Свега за Испитни Одбор гласало 83 кандидата.

Према напред изложеном стању Одбор Пејорице констатира да су добили ајсо-лућну већину и према томе изабрани и то:

I У Одбор Коморе

А. Београд

- 1) Милан Влајковић
- 2) Др. Иван Рибар
- 3) Бора Н. Поповић
- 4) Аца Павловић
- 5) Војислав Вујанац
- 6) Драг. Ивковић
- 7) Мих. Милић

Б. Унуштрашњост

- 8) Мих. Јевтић — Ваљево
- 9) Мих. Лучић — Крушевац
- 10) Мил. Тадић — Ужице

II У Дисциплинско Веће

I За Заменика Председника

- 1) Рад. Филиповић
- 2) Др. Миленко Стојић

II За чланове

- 1) Зафир Станковић
- 2) Рад. Цабић
- 3) Др. Јанко Олић
- 4) Драг. Гојевац

III За Заступника Коморе

Милан Драговић

За заменика заступника Коморе

- 1) Милорад Павловић
- 2) Тома Милосављевић

IV За Адвокатске Судије

А. Београд

- 1) Ник. Капетановић
- 2) Коста Протић

- 3) Обрад Благојевић
- 4) Раф. Финц
- 5) Милић Милићевић
- 6) Др. Антон Михел
- 7) Живко Тадић
- 8) Савко Луканац
- 9) Угљеша Јовановић

Б. Унуштрашњост

- 10) Милутин Филиповић — Крагујевац
- 11) Добривоје Мијатовић — Шабац
- 12) Милан Константиновић — Смедерево.

V Испитни Одбор

- 1) Коста Протић
- 2) Добра Петковић
- 3) Мих. Тадић
- 4) Др. Драг. Јанковић
- 5) Др. Васа Јовановић
- 6) Љуб. Радовановић

Даље је констатовано да се ужи избор има извршити између ниже именованих који су добили највећи број гласова.

I Председник Коморе

- 1) Обрад Благојевић
- 2) Михаило Тадић

Заменик председника

- 1) Др. Драгутин Јанковић
- 2) Љубомир Стефановић

Одбор Коморе

- 1) Др. Риналд Чулић
- 2) Љубомир Стефановић
- 3) Милив. У. Благојевић
- 4) Драг. Стојадиновић
- 5) Др. Драг. Јанковић
- 6) Драгиша Васић
- 7) Др. Ник. Петровић
- 8) Милан Живадиновић
- 9) Рафаило Финц
- 10) Драган Симић
- 11) Шемајо Де Мајо
- 12) Сима Алкалај
- 13) Милић Милићевић
- 14) Милан Анимић
- 15) Рад. Милаћевић
- 16) Дим. Крчевинац
- 17) Здравко Тодоровић

Унуштрашњост

- 18) Милан Марјановић — Пожаревац
- 19) Др. Андра Живковић — Јагодина
- 20) Илија Стојановић — Зајечар
- 21) Драг. Петровић — Шабац.

II Дисциплинско Веће

Председник

- 1) Стеван Вагнер
- 2) Михаило Тадић

Заменик Председника

- 1) Стеван Вагнер
- 2) Драгић Павловић
- 3) Др. Фридрих Попс

Чланови

- 1) Здравко Тодоровић
- 2) Влад. Симић
- 3) Милош Недић
- 4) Жив. Шушић
- 5) Драг. Рафановић
- 6) Душан Илић
- 7) Драгиша Васић
- 8) Рад. Милашевић
- 9) Драг. Тодоровић
- 10) Љубиша Трифуновић
- 11) Теодор Богатинчевић
- 12) Бож. Влајић

Унутрашњост

- 13) Драг. Велислављевић — Шабац
- 14) Михаило Ивеша — Крагујевац
- 15) Милош Терзић — Паланка
- 16) Александар Ђурчић — Чачак.

III Заменик Заступника Коморе

- 1) Јован Здравковић
- 2) Рад. Никодијевић

IV Адвокатски Судије

- 1) Пера Марковић — Ваљево
- 2) Сотир Аранђеловић
- 3) Љуб. Живковић
- 4) Милан Атанасијевић

V Испитни Одбор

- 1) Аца Павловић
- 2) Др. Риналд Чулић
- 3) Ђ. Карајовановић
- 4) Вој. Милошевић

Имена кандидата су поређана обзиром на број гласова који су добили на дан 9. јуна 1929. године.

У Одбор Коморе и ако Београд бира још свега 8 члана узето је 17 кандидата, а не 16 пошто су Др. Драг. Јанковић и Љуб. Стефановић ушли у ужи избор за заменика председника, те ће један од њих двојице избором за заменика председника испасти из комбинације за избор у Одбор Коморе.

За заменика Председника Дисциплинског Већа узета су три кандидата и ако је требало ставити два, јер се бира свега још један заменик, а то је извршено зато што ако кандидат Стеван Вагнер буде изабран за Председника Коморе, онда он испада из комбинације за заменика председника и избор се има извршити између Драгића Павловића и Др. Фридриха С. Попса. Не буде ли Ст.

Вагнер изабран за председника, онда се ужи избор за заменика председника има извршити између њега и Драгића Павловића.

Угљеша Јовановић није ушао у ужи избор избор за члана Дисциплинског Већа и ако је за то имао услова, зато што је већ изабран за адвокатског судију.

По завршеном послу Одбор Петорице решио је, да се ужи избори изврше 24. јуна 1929. год. у 9 час. пре подне у великој сали Новог Универзитета. — Одштампане су гласачке листе за уже изборе и умољени Председници Првостепених Судава са територије Београд. Апелац. Суда да о дану и месту избора обавесте колеге из унутрашњости. У исто време избори су објављени преко дневних листова.

Секретар,

Председник,

Мил. Ж. Живадиновић Мил. П. Драговић

Бројачи гласова:

1. Мил. Блајковић
2. Павле И. Павловић
3. Мих. Р. Јевтић
4. Јов. М. Велимировић

Овргављу:

1. Стев. Ј. Вагнер
2. Рад. С. Јеленић

Чланови Одбора Петорице:

1. Д. Јанковић
2. Љуб. В. Стефановић
3. Радивој Т. Филиповић
4. Д. Стојадиновић

Записник

II састанка Скупштине Адвоката са територије Београдског Апелационог Суда одржане за уже изборе 24. јуна 1924. год. у 9 час. пре подне у великој сали новог Универзитета.

I

Председник Г. Драговић отвара скупштину и даје потребна обавештења о начину гласања. Затим позива секретара да прочита записнике Конституирајуће Скупштине од 9. јуна 1929. год.

II

Секретар Г. Живадиновић објашњава скупштини да је записник веома обилан и пита присутне да ли пристају да се чита само онај део где се говори о изабраним кандидатима или захтевају читање записника у целости, зашта би требало доста времена.

Пошто је скупштина једногласно пристала на овај предлог, то је г. Живадиновић прочитао записник у изводу у колико се односи на изабране кандидате.

III

Председник саопштава одговор Господина Министра Двора на телеграм који је скупштина од 9. јуна о. г. упутила Њ. В. Краљу.

Затим чита још неколико телеграма који су стигли скупштини.

IV

Председник чита писмо г. Мих. Тадића којим се одриче кандидације за Председника Одбора Коморе.

Саопштавајући ово писмо по жељи г. Тадића, председник изјављује да је и мимо овога писма слободно гласати за г. Тадића.

V

Приступило се потом гласању и то прво за Председника Одбора и његовог заменика и за Председника Дисциплинског Већа и његовог заменика.

Гласало је свега 170 адвоката.

Пребројавањем гласова констатовано је:

I За Председника Коморе

гласани су:

добило гласова

1) Обрад Благојевић	105
2) Мих. Тадић	65

Према томе за председника коморе изабран је *Обрад Благојевић*.

II За заменика Председника Коморе

гласани су:

добило гласова

1) Др. Драг. Јанковић	104
2) Љуб. Стефановић	64

Према томе за ово звање изабран је г. Др. Драгутин Јанковић

III За Председника Дисциплинског Већа

гласани су:

добило гласова

1) Стеван Вагнер	89
2) Мих. Тадић	80

Изабран Стеван Вагнер

IV За заменика Председника Дисц. Већа

гласани су:

добило гласова

1) Драгић Павловић	60
2) Др. Фридрих Попс	38

Изабран Драгић Павловић.

После саопштења овога резултата приступљено је гласању за остала тела Адвокатске Коморе.

Гласало је свега 176 адвоката.

Бројањем гласова констатовано је да су гласани ниже именовани:

I За Одбор Коморе

Београд

добило гласова

1) Драгиша Васић	127
2) Љубомир Стефановић	120
3) Милан Живадиновић	119
4) Драгослав Стојадиновић	113
5) Милан Аћимовић	100
6) Драган Симић	93
7) Миливоје Благојевић	91
8) Др. Никола Петровић	86
9) Милић Милићевић	85
10) Раф. Финц	84
11) Дим. Крчевинац	82
12) Др. Риналдо Чулић	71
13) Здравко Тодоровић	65
14) Шемајо Демајо	49
15) Сима Алкалај	53
16) Рад. Милаћевић	39

Унутрашњост

добило гласова

17) Милан Марјановић, Пожаревац	114
18) Др. Андра Живковић, Јагодина	91
19) Илија Стојановић, Зајечар	82
20) Драг. Петровић, Шабац	65

Према томе изабрани су:

- 1) Драгиша Васић, 2) Љубомир Стефановић, 3) Милан Живадиновић, 4) Драгослав Стојадиновић, 5) Милан Аћимовић, 6) Драган Симић, 7) Миливоје Благојевић, 8) Др. Никола Петровић 9) Милан Марјановић из Пожареваца и 10) Др. Андра Живковић из Јагодине.

II За Дисциплинско Веће

Београд

добило гласова

1) Влада Симић	122
2) Здравко Тодоровић	111
3) Драгиша Васић	106
4) Милош Недић	101
5) Душан Илић	100
6) Драг. Рафајловић	96
7) Живко Шушић	83
8) Драг. Тодоровић	81
9) Љубиша Трифуновић	72
10) Божидар Блајић	69
11) Теодор Богатинчевић	63
12) Рад. Милаћевић	58

Унутрашњост

добило гласова

13) Михајило Инеша, Крагујевац	102
14) Александар Ђурчић, Чачак	98
15) Драг. Велисављевић, Шабац	87
16) Милош Терзић, Паланка	54

Према томе изабрани су:

- 1) Влада Симић, 2) Здравко Тодоровић, 3) Драгиша Васић, 4) Милош Недић, 5) Душан

Илић, 6) Драг. Рафајловић, 7) Мих. Ивеша, Крагујевац, и Александар Ђурчић, Чачак.

III За Заменике Заступника Коморе

	добило гласова
1) Јован Здравковић	107
2) Рад. Никодијевић	66
Изабран Јован Здравковић.	

IV За Адвокатске Судије

	добило гласова
1) Милан Атанасијевић	126
2) Сотир Аранђеловић	100
3) Пера Марковић (Ваљеве)	92
4) Љуба Живковић	36
Изабрани:	
Милан Атанасијевић и Сотир Аранђеловић	

V За Испитни Одбор

	добило гласова
1) Воја Милошевић	131
2) Аца Павловић	82
3) Ђока Карајовановић	78
4) Др. Риналдо Чулић	49

Изабрани:

1) Воја Милошевић и 2) Аца Павловић.

Пребројавање гласова завршено је у 2 часа по подне, када је присутнима саопштен резултат.

Секретар,

Председник,

Мил. Ж. Живадиновић Мил. П. Драговић

Бројачи гласова:

1. Мих. Р. Јевтић
2. Мил. Влађковић
3. Павле И. Павловић
4. Јован Велимировић

Оверавачу:

1. Стев. Ј. Вагнер, адв.
2. Рад. С. Јеленић
3. Влад. Поповић

Чланови Одбора Петорице:

1. Д. Јанковић
2. Љуб. В. Стефановић
3. Рад. М. Филиповић
4. Д. Стојадиновић

ПОЗИВ

За скупштину Адвокатске Коморе са територије Београдског Апелационог Суда.

У смислу § 43. зак. о адвокатима и последњег става Уредбе Министарства Правде Бр. 31.220 од 20. априла 1929. год. у име Одбора Адвокатске Коморе у Београду, сазидам праву редовну скупштину Адвокатске Коморе у Београду за недељу 25. августа 1929. год., у 9 час. пре подне у сали Првостепеног Суда за округ београдски са овим дневним редом:

1) Предлог Одбора о пословнику Адвокатске Коморе, Одбора и Скупштине;

2) Предлог пословника Дисциплинског Већа;

3) Предлог буџета Адвокатске Коморе за 1929.-30. год. и члански улози;

4) Одређивање износа уписнине за адвокате и адвокатске приправнике;

5) Правила за добротворне установе адвокатског staleжа;

6) Питања и предлози.

Бр. 160.

М. П.

29. јула 1929. год.

Београд.

Заменик Председника,

Др. Драгушин Јанковић

Извештај

Одбора Коморе поднет редовној скупштини Београдске Адвокатске Коморе, која је одржана у Првостепеном Суду за округ београдски, 25. августа 1929. год.

Одбор Коморе који је изабран на конституирајућој скупштини од 9. и 23. јуна 1929. год. има част поднети скупштини извештај о своме раду од дана пријема дужности до данас.

24. јуна 1929. год. Одбор Петорице доставио је председнику г. Благојевићу акт којим га известио о лицима која су изабрана у разна тела Београдске Адвокатске Коморе.

Прве наредне недеље, т. ј. 30. јуна ове године одржана је у овој истој сали пленарна седница чланова Одбора Коморе, Дисциплинског Већа, Заступника Коморе и његових заменика.

На дневном реду су биле веома хитне ствари, које је требало брзо решити, како би Комора могла почети одмах да функционише.

Претходно је извршен избор часништва за Одбор Коморе и за секретаре су изабрани Милан Живадиновић и Миљивоје Благојевић, за благајника Бора Н. Поповић, а за књижничара Мих. Миликић.

Затим су изабрани разни Одбори, којима је стављено у задатак да припреме све потребне елаборате у смислу § 43. зак. о адвокатима у вези Уредбе Министарства Правде Бр. 31.220 од 20. априла 1929. год.

У Одбор за израду буџета Коморе изабрани су: Обрад Благојевић, Бора Н. Поповић и Драгослав Стојадиновић.

Именовани чланови још на истој седници после дужег саветовања предложили су један напир буџета по коме је одређено да кандидат који траже упис у именик адвоката плаћају на име уписнине 1.200.— динара а адвокатски приправници 500.— динара. У исто време одређено је за адвокате чла-

нарина у износу од 70— дин. месечно, од-
носно 840— дин. годишње.

Одлука по овим питањима морала је бити
одмах донета, јер Одбор није могао задр-
жати упис адвоката и адвокатских приправ-
ника по састанку Скупштине, а с друге стране
одређена је одмах и висина чланског улога,
да би Комора могла прибавити колико то-
лико средстава за своје издржавање. Али
још одмах морамо напоменути, да је са на-
платом чланских улога ишло веома тешко.
Због тога се за најхитније потребе морало
прибећи позајмици, а намештај за канцела-
рије Коморе набављен је највећим делом
на отплату.

Доцније овај Одбор је припремио нов
пројекат буџета по коме су извесне пози-
ције смањене.

Због краткоће времена пројекат буџета
није могао бити послан члановима Коморе,
већ је раздат на данашњој Скупштини. Ње-
гове позиције су малобројне, те ће га сваки
члан брзо моћи прегледати. За известиоца
је одређен г. Бора Н. Поповић, члан Од-
бора и благајник.

На истој седници од 30. јуна, о. г. одре-
ђен је Одбор за израду пословника Скуп-
штине, Одбор Коморе и Дисциплинског Већа.
У овај Одбор ушли су: Милан Влајковић,
Стеван Вагнер, Милан Ахимовић и Војислав
Вујанац.

Овај Одбор свршио је свој посао на време
и пошто су пословници усвојени на седни-
цама Одбора Коморе дати су у штампу и
преко поште разаслати свима члановима
Коморе из Београда и унутрашњости. За из-
вестиоца је одређен г. Војислав Вујанац, члан
Одбора.

Поред наведенога, на овој седници је ре-
шено да се још одмах приступи оснивању
Пензионог Фонда и ако је по § 118. зак. о
адвокатима Коморама дато право да овај
фонд образују у року од две године после
стварања на снагу овога закона. У вези са
овом одлуком одмах је изабран Одбор за
израду правилника о Пензионом Фонду у
који Одбор су ушли: Др. Иван Рибар, Дра-
гослав Стојадиновић и Драган Гођевац.

Овај Одбор отпочео је рад и ускоро ће
завршити правилник, тако да ће, према да-
нашњем стању и расположењу у редовима
наших колега, овај Фонд почети да функцио-
нише још почетком идуче године.

Да би се ипак до образовања Фонда ство-
рила извесна могућност за хитну помоћ адво-
катима и адвокатским породицама, Одбор се
постарао да оснује привремени Фонд, који
ће се снабдевати добровољним прилозима
и поклонима. Тако је поводом смрти нашег
колеге пок. Жив. А. Златановића, Одбор

Коморе место венца приложио овоме Фонду
500— дин. Овоме су примеру следовали ко-
леге Петар Вучковић и Драг. Илић при-
лажући истоде Фонду по 1000— динара
опет место венца поч. колеги Златановићу.
Најзад овај Фонд је увеличан лепим при-
логом Рад. Остојића, адв. приправника из
Београда, који је положио 10.000— дин.
До доношења правилника решавање о изда-
вању помоћи из овога Фонда Одбор Коморе
у својим пуним седницама.

Овим смо у главном завршили извештај
по предметима, где је закон предвидео ко-
лаборацију Одбора Коморе са Скупштином.

Сада ћемо у главним цртама регистровати
унутарњи рад Коморе у овом периоду.

I Именик адвоката.

Да би се прибавили тачни податци за
упис у именик, Одбор Коморе позвао је
све адвокате са своје територије да поднесу
извештај о датуму рођења и времену по-
постављења за адвоката, тражећи при томе
да се поднесе само прост препис декрета.

Рок за подношење ових пријава одређен
је за 1. септембар ове године, јер се после
тога без одлагања мора почети са попуња-
вањем књига које су прибављене за именик
адвоката.

И ако нас до 1. септембра одваја свега
шест дана, Одбор Коморе је до данас при-
мио свега 53 пријаве на 670 адвоката колико
броји наша Комора.

Одбор Коморе је вољан да верује да је
ово задошћење наступило услед судских
ферија, али апелује на све присутне адвокате,
који нису по огласу Коморе поступили, да
то одмах учине, а исто тако их моли да
обавесте и остале своје колеге, јер се остав-
љени рок више неће моћи продужавати, а
Одбор Коморе не би желео да користи право
које му је за овакве случајеве дао Законо-
давац у тач. к. § 44. зак. о адвокатима.

II Трошковић.

Не чекајући иницијативу од Министарства
Правде коме је стављено у дужност доно-
шење правилника у смислу § 28. зак. о ад-
вокатима, Одбор Коморе је приступио његовој
изradi.

Пројект овог правилника већим делом је
завршен и ускоро ће бити предан Министру
Правде и Београдском Апелационом Суду.

III Пискарачи.

У овоме периоду Одбор Коморе примио
је са више страна доставае противу писка-
рача. Одбор је и са своје стране прикупио

приличан број података и по свима овим случајевима спремио тужбе у смислу § 120. зак. о адвокатима.

Поред тога упућене су представке свима судовима и надлештвима код којих се пи-скарачи појављују.

Због краткоће времена овом приликом Одбор није у стању да Скупштину извести о резултату предузетих корака.

IV Нови адвокати.

До дана закључења овога извештаја Одбор су се пријавили за увођење у именик адвоката 14 лица, од којих су ниже именована 13 добили декрете и положили заклетву пред Одбором Коморе и то:

1) Царевић Б. Милош, 2) Матић Љ. Милан, 3) Тирковић Божић, 4) Ђорђевић Т. Гаврило, 5) Качаник Д. Александар, 6) Живановић В. Александар, 7) Голубовић С. Живојин, 8) Бабић Радомир, 9) Закић Владимир, 10) Поповић Јован, 11) Кашиковић Др. Драг, 12) Станић Сретен и 13) Московлић Љубомир.

V Премештај адвоката.

За премештај из места у место ове Коморе примљено је три молбе од којих су решене две, с тим да се дозволи премештај.

За премештај у друге Коморе, Одбор је имао три случаја и за сва три донета је одлука да се одобри премештај.

Један адвокат тражио је премештај из Загребачке у нашу Комору, али по његовој молби још није донета одлука, пошто је потребно да поднесе извесне доказе.

VI Адвокатски приправници.

По огласу Коморе пријавило се до данас за упис у именик адвокатских приправника 65 кандидата. Већим делом сви су кандидати примљени, пошто испуњавају све законске услове.

Рок за пријаву адвокатских приправника продужен је до 15. септембра.

VII Одбор за извиђање и суђење мањих кривица адвоката.

У смислу наређења § 44. сл. и. зак. о адвокатима изабран је одбор за извиђање и суђење кривица из § 54. зак. о адвокатима.

У овај Одбор ушли су: Милан Влајковић, Драган Симић и Аца Павловић. Њихови заменици су: Драгослав Стојадиновић, Воја Вујанац и Драг. Иковић.

Поред осталих текућих послова у овој периоду извршене су и две интервенције за

заштиту угледа и части адвокатског стајежа у смислу § 38. зак. о адвокатима.

Пре него што завршимо овај извештај молимо Скупштину да и овом приликом ода последњу пошту нашем умрлом колеги Жив. Златановићу са ускликом: Слава му!

Одбор Коморе корпоративно је присуствовао на његовом погребу и преко свога члана Милана Анимовића опростио се са чланом наше Коморе и врлим другом поч. Живојином. Поред тога Одбор је приложио, место венца 500. — дин. фонду за сиромашне адвокате, што је већ поменуто у овом извештају.

Секретар,

Мил. Живадиновић

Председник,

О. Б. Благојевић

Следећу потпис чланова Одбор.

АДВОКАТСКА КОМОРА

Бр. 372.

25. асг. 1949. год.
Београд.

ПРЕДЛОГ

Одбора Београдске Адвокатске Коморе

I Редовној Скупштини Београдске Адвокатске Коморе.

По § 38. закона о адвокатима скупштина се састаје једанпут у години и то у месецу октобру, а по уредби Министарства Правде Бр. 31220 од 20. априла 1929. год. наложено је, да се прва редовна Скупштина сазове у року од два месеца рачунајући од дана завршене конституирајуће скупштине и то са задатком да донесе све пословнике и буџет, у смислу § 49. закона о адвокатима.

Поступајући по уредби Министра Правде, Одбор Коморе је сазвао данашњу скупштину са дневним редом из § 49. закона о адвокатима.

Па како је цео дневни ред исцрпљен, а у исто време донет је и буџет за целу 1930. год., то отпада потреба за држање скупштине у месецу октобру 1929. год.

С тога Одбор Адвокатске Коморе има част поднети I Редовној Скупштини овај предлог:

Да се у октобру 1929. године не одржи скупштина Београдске Адвокатске Коморе, пошто је посао о коме би она имала да решава завршен на I Редовној Скупштини од 25. августа 1929. год.

Секретар,

Милан Живадиновић

Председник,

О. Б. Благојевић

Следећу потпис чланова.

Записник

I Редовне скупштине Адвокатске Коморе у Београду одржане на дан 25. августа 1929. год. у 9 часова пре подне у сали Окружног Суда у Београду.

Председавао председник Коморе г. Обрад Благојевић, адв.

Секретар Миливоје У. Благојевић, адв.

I

Председник отвара скупштину, поздравља присутне и моли да се изврши избор три оверача записника.

За овераче записника изабрани су: Павле Павловић, адв., Сава Анимиовић, адв. и Божидар Влајић, адв.

II

Председавајући предлаже, да се препрелаза на дневни ред прочита извештај о досадашњем раду.

Секретар г. Живадиновић прочитао је извештај о раду Управе.

Г. Петар Марковић, адв. из Ваљева наводи да је послове из тач. ж) и з) § 43. зак. о адвокатима требало изнети пред скупштину а то није учињено, те то замера Комори и моли све присутне да од Одбора Коморе траже да та два питања изнесе што пре на дневни ред пред скупштину.

Г. Драгослав Стојадиновић као члан Одбора за израду статута реферисао је да је статут Пензионог Фонда скоро сасвим готов, те ће у најкраћем року бити изнет на решавање.

Председник г. Обрад Благојевић изјављује да статут Пензионог Фонда није могао бити готов са разлога што немамо податке о годинама старости адвоката. Сем тога преоптерећење са трошковима је ове године велико тако да би и принос за Фонд одвећ тешко оптерећио адвокате у овој години.

Моли скупштину да после овог објашњења прими извештај о раду.

Извештај је примљен.

III

Председавајући саопштава да је на дневном реду предлог Одбора о пословнику, предлог пословника Дисциплинског Већа, предлог буџета и одређивање износа уписнине за адвокате и приправнике.

Извештај за пословнике је г. Вујанац, који ће по томе реферисати.

IV

Вој. Вујанац, извештач, у кратким потезима изнео је побуде и изложио мотиве, разлоге и главна начела пословника.

Г. Рајко Јовановић адв. ставља примедбу да код § 10. сматра да треба донети од-

луку да нередовно сазвана скупштина не треба да има важности. Код § 21. треба установити да поред референта треба изабрати и кореферента а са разлога да би дискусија била боља. Затим не разуме одредбу § 23. о личном заинтересовању јер сматра да је треба боље специјализирати.

Сем тога сматра да су уписнине велике, а одредбе о старости дају изглед тражења неке санкције и одабирања. За уписнину предлаже за Београд 1.200 за унутрашњост половину. Исто то за приправнике. Питање улога за Београд и унутрашњост треба исто тако поделити. Сем тога сматра да улози треба да буду оптерећени по економском начелу појединаца. Противан је даље месечном хонорисању адвоката. Приправницима треба дати право дискусије без права решавања на скупштини.

За лист Бранич сматра да, с обзиром на жељу да он треба да постане општи гласник свих Комора, треба ослободити оград од тога да 4 члана морају бити из Одбора Коморе.

Код заступања сиромашних мисли да треба специјално код кривичних дела боље прецизирати са разлога што се често пута услови за добијање сиромашног уверења тешки.

Г. Др. Васа Јовановић предлаже ако се већ дискусија у начелу сматра готовом да се пређе на претрес у појединостима јер мисли да ће се дискусија с обзиром на разноликост расплинути.

Моли да се по његовом предлогу о претресу по главама усвоји.

Председавајући сматра да треба прво говорити о претресу у начелу.

Пошто се скупштина изјаснила и одлучила да прима предлог пројекта у начелу председник позива извештача да почне са читањем у појединостима.

V — I ДЕО

Члан 1. примљен; § 2. примљен овако: „Комора је правно лице“. § 3. примљен. § 4. примљен са додатком речи „независност“. § 5. примљен. § 6. примљен. § 7. примљен. § 8. примљен. § 9. примљен. § 10. примљен. § 11. примљен. § 12. примљен. § 13. примљен. § 14. примљен. § 15. примљен. § 16. примљен. § 17. примљен. § 18. примљен. § 19. примљен. § 20. примљен. § 21. примљен. § 22. примљен. § 23. примљен. § 24. примљен. § 25. примљен. § 26. примљен.

II ДЕО

§ 27. примљен. § 28. примљен. § 29. примљен. § 30. примљен. § 34. примљен. § 35. додати реч „независност“ и примити. § 36.

примљен. § 37. примљен. § 38. примљен. § 39. примљен. § 40. примљен. § 41. примљен. § 42. примљен. § 43. примљен. § 44. примљен. § 45. примљен. § 46. примљен с додатком место „надлежни“ реч „Београдски“. § 47. примљен. § 48. примљен. § 49. примљен. § 50. примљен. § 51. примљен. § 52. примљен. § 53. примљен. § 54. примљен. § 55. примљен. § 56. речи „који може извијати у канцеларији туженога“ избрисати. § 57. примљен. § 58. примљен. § 59. место речи „надлежни“ ставити „Београдски“ остало примљено. § 60. примљен. § 61. примљен са овим изменама: место цифре „3.000.—“ ставити „2.000.—“, место цифре „1.500.—“ ставити „1.000.—“ дин., место цифре „500.—“ ставити „300.—“ дин., место цифре „250.—“ ставити „150.—“, место цифре „100.—“ ставити „50.—“. Од речи: исто и за и т. д. па све до краја § 61. избрисати. § 63. примљен. § 64. примљен. § 65. примљен. § 66. примљен. § 67. примљен. § 68. примљен са додатком речи „судских“ још и „државних и самоуправних зграда“. § 69. гласи са додатком „свака реклама а нарочито“, § 70. примљен. § 71. примљен. § 72. примљен. § 73. примљен са додатком тач. 12. која гласи: „ако поступа противно одредбама 68, 69 и 70. овог пословника; и додатком тач. 13. да мора вршити праксу само онде где му је седиште канцеларије. Код тач. 5. а после речи „посредника“ додати: „или ма којим другим недолучним начином“. § 74. примљен. § 75. примљен. § 76. примљен са додатком „а ни стараца по обезбеђењима без одобрења свога принципала“.

III ДЕО

§ 77. примљен. § 78. примљен. § 79. примљен. § 80. примљен. § 81. примљен. § 82. примљен. § 83. последњи став од речи „или заменик“ и т. д. избрисати. § 84. примљен. § 85. примљен. § 86. примљен. § 87. примљен. § 88. примљен. § 89. примљен. § 90. примљен. § 91. примљен. § 92. примљен. § 93. примљен. § 94. примљен. § 95. примљен. § 96. примљен.

Пословници су примљени са овим изменама.

VI

Буџет је примљен у целости по предлогу Одбора.

VII

Председавајући саопштава да је на дневном реду тачка питања и предлози:

Секретар г. Живадиновић чита акт и предлог Одбора да се скупштина у октобру не

држи са разлога што је цео посао окончан на овој скупштини.

Г. Рајко Јовановић моли за интервенцију да се у смислу новог Закона о адвокатима одобри да могу заступати код свих судова.

Председник обавештава да је берзански суд већ одобрио.

Код војног суда није било случаја, али је добио приватно обавештење да ће војни суд одобрити одбрану адвоката.

Код духовног суда актом смо тражили објашњење. Очекујемо одговор, па ако нам не одобри обратимо се Министру Правде.

Предузели смо кораке да и код свих осталих власти добијемо право заступања.

Г. Миро Стојановић пита шта је са трошковником и шта је са питањем уређивања биро-а.

Г. Председник даје обавештење да је трошковник скоро готов. По другом питању извештава, да је то питање зависило од буџета.

На предлог г. Милана Ахимовића скупштина је изабрала за почасног Председника Адвокатске Коморе г. Добривоја Петковића, адвоката из Београда.

Г. Председник је прочитао акт г. Рад. Остојића који прилаже 10.000.— динара за збрињавање адвокатских породица.

Скупштина је закључена у 2 часа по подне.

Секретар,

Председник,

Мил. У. Благојевић О. Б. Благојевић

Оверач записника:

Сава М. Ахимовић

ПОСЛОВНИЦИ

Адвокатске Коморе у Београду.

О Комори у опште

§ 1.

Адвокатска Комора у Београду састоји се из целокупног броја адвоката са територије Београдског Апелационог Суда, уписаних у именик ове Коморе.

§ 2.

Комора је правно лице.

§ 3.

Коморино је седиште у Београду.

§ 4.

Дужност је Коморе да чува независност, углед, част и права адвокатског стадежа и да пази да адвокати и адвокатски приправници врше своје дужности.

§ 5.

Своје послове Комора обавља непосредно у Скупштинама, а посредно у свом Одбору и Дисциплинском Беоу.

§ 6.

Комора има свој печат који гласи: „Адвокатска Комора у Београду.“

I ДЕО

Пословник Скупштине

§ 7.

Скупштина Коморе је уредно сазвани и конституисани скуп чланова Коморе.

§ 8.

Скупштине се одржавају у Београду.

§ 9.

Скупштине су редовне и ванредне.

Редовна се скупштина састаје једанпут годишње у октобру, на дан који одреди Одбор Коморе. Могу присуствовати као слушаоци и адво. приправници.

Ванредна се скупштина сазива по потреби, кад то нађе за умесно Одбор Коморе. Мора се сазвати ако то затражи једна трећина чланова Коморе и то у року од месец дана од дана примљеног писменог захтева.

§ 10.

Сазив скупштине, била редовна или ванредна, мора се обзнанити преко Службених Новина најдоцније на 14 дана пред њен састанак. Овај позив треба обзнанити и у службеном органу Коморе и дневним листовима.

У позиву ће се назначити дан, сат и место где ће се скупштина одржати и дневни ред.

Скупштина ће се сазивати увек за недељу или празнични дан, за 9 сати пре подне. У дневном реду мора увек бити једна тачка за питања, као и за предлоге у смислу § 11. овог пословника.

§ 11.

Сваки члан Коморе има право поднети Одбору Коморе, за скупштину, писмене предлоге који му се чине корисним, али је дужан доставити их Одбору најкасније на 8 дана пред скупштину.

§ 12.

Послове редовне скупштине одређује § 43. Закона о Адвокатима, а послови ванредне скупштине одређују се према потреби, у границама закона.

§ 13.

О раду сваке скупштине водиће се записник у који ће се убележавати: час отварања и закључења скупштине, предмети претреса, предлози са именом предлагача, одлуке, резолуције и т. сл.

Записнику ће се приложити списак присутних адвоката.

Записник оверавају председник скупштине, секретар и три члана које скупштина сама на почетку рада буде одредила.

§ 14.

Скупштинама председава председник Коморе. Ако је он отсутан или спречен, замењује га његов заменик, а овога у истом случају најстарији присутни члан Одбора.

§ 15.

Председник заступа скупштину за време њеног рада према другима, отвара је, руководи њеним радом и стара се о реду на њој и њеном достојанству.

§ 16.

Пре прелаза на дневни ред председник ће најпре учинити сва саопштења која се тичу скупштине.

§ 17.

По извршеним саопштењима из § 16. председник ће или члан Одбора кога он одреди, на свакој редовној скупштини поднети извештај о свим пословима који су после последње одржане скупштине решени у Одборовим седницама, као и о правно-снажно решеним дисциплинским предметима.

У извештају о дисциплинским предметима не смеју се споменути имена адвоката дисциплински кажњених или стављених под дисциплинску истрагу, осим оних који су правно-снажно дисциплински кажњени обуставом вршења адвокатуре или брисањем из именника адвоката.

§ 18.

Председник даје реч онима који жгле да говоре, по реду пријаве. Он има право опоменути на ред оне који нарушавају ред или прописе пословника, а одузети реч онима које је у току њиховог говора већ два пута опоменуо на ред.

§ 19.

Нико не може говорити на скупштини пре него што буде добио реч од председника.

Забрањено је прекидати говорника док он говори, као и свака друга манифестација која спречава слободу говора.

§ 20.

Сваки члан скупштине може о једном истом предмету говорити само два пута и то по реду пријаве.

Увек се мора дати реч онима који желе да говоре ради личног објашњења или о повреди пословника, али ови у оба случаја не могу говорити више од пет минута.

§ 21.

Ако се поднесе председнику писмени предлог да се дебата по једном питању закључи и ако тај предлог прихвате бар 10 чланова скупштине, такав ће се предлог ставити на гласање.

§ 22.

Нико не може бити искључен са скупштине. Само за оне који ремеће ред и ометају рад скупштине, моћи ће председник или бар 20 присутних чланова предложити скупштини удаљење са скупштине, и овакав ће се предлог одмах ставити на гласање.

Одлуку о удаљењу председник ће одмах и провести сходним начином.

§ 23.

Гласање је, сем у изборима часника Коморе, јавно и лично и врши се устајањем и седењем.

Поименично се гласа само на случај сумње.

Председник у јавном гласању гласа последњи и одмах затим проглашује одлуку.

На случај једнаке поделе гласова, сматра се да је предлог одбијен.

При тајном гласању скупштина одређује потребан број бројача гласова.

На скупштини могу говорити и гласати само чланови Коморе.

Не могу гласати они чланови, који су лично заинтересовани предметом о коме се гласа.

§ 24.

Не буде ли се могао на скупштини одржати ред, председник ће најпре дати краћи одмор. При поновљеном нереду затражиће удаљење чланова који ремеће ред.

Ако и после тога буде рад немогућ, овлашћен је закључити скупштину.

Нова скупштина сазиваће се у року од месец дана.

§ 25.

Скупштину закључује сам председник по исцрпљењу дневног реда, а пре тога само по одлуци скупштине, изузев случаја из става 2. § 24. овог Пословника.

§ 26.

Ако скупштина не би свој посао завршила оног дана за који је сазвана, о дану продужења рада одлучиће сама скупштина. Ново позивање не врши се.

II ДЕО

Пословник Одбора

Глава I: Састав Одбора.

§ 27.

Одбор Коморе састоји се од председника, његовог заменика и 21 члана, од којих су 5 из места ван Београда.

Председник и заменик председника морају имати своје пословно седиште у Београду.

§ 28.

Одбор сам бира из своје средине два секретара, једног благајника и њему заменика, једног библиотекара.

§ 29.

Председник заступа Комору пред судовима, властима и другима, председава скупштинама и седницама Одбора, надзирава вођење именика адвоката и адв. приправника, брине се за уредно пословање и решавање свих послова Коморе, даје извешта у име Коморе на основи њених списа а уз секретарев премопис.

Он може у хитним случајевима наређивати издатке до 3.000 динара о чему ће накнадно тражити Одборово одобрење.

Кад год је он спречен замењује га његов заменик, а овога у истом случају најстарији присутни одборник из Београда. Старешиство одборника одређује се по времену адвокатске праксе.

§ 30.

Секретар Одбора води записник одборских седница, премописује службена акта и кореспонденцију, издаје пословођи Одбора потребна упуства за извршење одлука и председникових налога, стара се о уредном и брзом отправљању послова, надзирава вођење књига и списа и чување њихово, спрема потребне извештаје за Одбор и Скупштину.

§ 31.

Благајник се стара о Комориним приходима, издацима и имовини; врши исплате на основи Одборових закључака, оди. председникових налога до 3.000. — динара; подноси сваког првог у месецу извештај Одбору о стању благајне и имовине за истекли месец; саставља обрачунае за Одбор и Скупштину; чува благајничке књиге и списе и стара се о њиховој уредности; врши и све друге послове који по природи својој благајнику принадлеже.

§ 32.

Библиотекар рукује Коморином Библиотеком, стара се о њеном добром одржању и побољшању, предаже Одбору набавке књига, стара се о реду у библиотеци.

§ 33.

Ако се за време трајања мандата Одбора упразни које одборничко место ма којим начином (смрћу, оставком на адвокатуру, трајном болешћу и т. сл.), Одбор ће на осн. § 38. Зак. о Адвокатима сам попунити упра-

жињена места, а мандат овако изабраних чланова трајаће само до истека мандата Одбора.

§ 34.

Одборника из Београда који не дође на две узастопне седнице, а одборника чије је седнице ван Београда који не дође на три узастопне седнице, а уредно је зват и не оправда се, Одбор ће казнити новчаном казном од 300—1000.— динара, а у поновљеном случају може предложити идућој редовној скупштини да се такав одборник лиши одборничког звања и изабере друго лице.

Глава II. Надлежност и дужности Одбора

§ 35.

Надлежност Одбора Коморе одређена је у главном у § 44. зак. о адвокатима, али ће Одбор вршити и примање поклона, легата, издавање помоћи и све друге послове који нису у надлежности осталих органа Коморе, а по природи својој припадају Одбору као управно-административном органу Коморе.

Нарочито је Одбор овлашћен и дужан чинити све што је потребно да заштити независност, част, достојанство и права адвокатског staleжа и да сви чланови Коморе и адв. приправници врше своју дужност.

Одбор ће преко комисије од три одборника вршити преглед благајне, њених рачуна, књига и списа, кад год то за потребу нађе, а најмање једанпут у три месеца.

Глава III: Одборово пословање.

1.

Одборске седнице.

§ 36.

Одбор обавља своје послове и одлуке доноси у седницама. Седнице се држе у Београду, у Коморином стану, по правилу једанпут у 15 дана, а сазива их председник писмом у коме ће се означити дневни ред. Но председник је овлашћен сазвати седницу кад год се за то укаже потреба. На захтев петорице одборника дужан је сазвати седницу најдаље за 5 дана од примљеног захтева.

§ 37.

Прописи о пословању на скупштини, §§ 14, 15, 16, 18, 19, 20 став 2, 23, 24, 25 примењују се и на одборске седнице у колико је то могуће.

Ако који чланик Одбора не би могао по смислу § 23 последњи став овог пословника, гласати, удаљиће се за време расправе и гласања о односном предмету.

§ 38.

О раду сваке седнице водиће се записник у који ће се укратко убележавати: имена присутних, предмети, расправе, предлози са именом предлагача, закључци, време рада.

Одвојено мишљење уноси у записник дотични одборник.

Записник оверава председник са секретаром.

§ 39.

За важност одлуке треба да је присутна седници половина чланова Одбора више један. Одлука је пуноважна кад за њу гласа већина присутних.

Гласање почиње од најмлађег члана тако да председник гласа увек последњи.

§ 40.

О пословима Одбору реферише у седници председник или члан одбора као референт.

Из делов. протокола мора се видети коме је и када предмет дат у рад. Референт је дужан без одлагања изградити предмет и о њему поднети извештај Одбору усмено, а по потреби писмено.

2.

Одборове књиге.

§ 41.

Одбор води деловодни протокол, регистар, записник седница, именик адвоката, именик адв. приправника, регистар дисциплинских казни (§ 108. Зак. о адвокатима), списак датих заступања, благајничке књиге, и друге помоћне књиге за које се укаже потреба.

Главне књиге морају бити, пре уписивања у њих, пагиниране, прошивене јемствеником, утврђене печатом Коморе и потврдом председника, секретара и три одборника.

Књиге се чувају у Одборовом стану, под надзором секретара, а благајничке под надзором благајника.

§ 42.

Именик адвоката је званично установљени списак лица признатих за чланове Адв. Коморе.

Само уписом у именик стиче се право на адвокатуру.

§ 43.

Именик се води хронолошки, т. ј. по датуму уписа.

Старији је онај адвокат који је пре уписан у именик.

Досадашњи адвокати уписује се у именик према дужем времену адвокатске праксе, а код једнаког времена најпре онај који је старији по годинама.

Ако упис тражи лице које у тренутку уписа није адвокат али је то било раније, ранг ће му одредити Одбор према времену раније адвокатске праксе.

За сваког адвоката мора у именуку бити посебна страна на којој ће се убележавати: редни број, име и презиме адвоката, број и датум решења Одбора о пријему у чланство, адреса, наступеле промене.

§ 44.

За упис у именик подноси се писмена молба са доказима предвиђеним у зак. о адвокатима.

Сем тога, молилац ће у молби означити: 1.) да с платом не врши државну или другу коју јавну или приватну службу у својству чиновника; 2.) да не врши занимање које се не слаже са угледом, чашћу или независношћу адвоката; 3.) где жели да има своје пословно седиште, које мора бити у месту суда.

Молбу је дужан молилац својеручно потписати и означити своју адресу.

Уз молбу се прилаже прописана уписнина у готовом новцу и остале таксе.

§ 45.

Примљена молба предаје се са прилозима једноме одборнику који ће без одлагања о њој реферисати Одбору, како би овај могао у својој седници, а у см. §§ 6, 7. закона о адвокатима донети потребну одлуку.

Одбор има право тражити од молиоца допуну доказа као и изјашњења у см. §§ 4. и 33. Закона о Адвокатима, а и сам предузети предходне извиђаје или позвати молиоца у седницу ради потребних разјашњења.

§ 46.

Ако решење Одбора гласи да се молилац упише у именик, молилац ће најпре положити усмену заклетву пред председником Коморе, а сем тога предаће одмах и својеручно написану и потписану заклетву у см. § 8. закона о адвокатима коју ће оверити председник.

По извршеној заклетви уписује се у именик. О упису издаје се по наплати таксе решење и известити Мин. Правде, Касациони и Београдски Апелациони Суд, као и објавити упис у Служб. Новинама.

Ако се решењем Одбора ускраћује молиоцу упис у именик, Одбор ће о томе издати молиоцу образложено решење које потписују председник и секретар.

Без Одборове одлуке нико не може бити уписан нити избрисан из адвокат. именика.

§ 47.

Поред хронолошког именика, крајем децембра сваки године сачиниће се и азбучни

именик по презименима и почетком јануара идуће године објавити о трошку Коморе на начин који предвиди Одбор Коморе.

Објаве у см. §§ 8. и 111. Зак. о Адвокатима плаћа адвокат кога се те објаве и тичу.

§ 48.

Именик адв. приправника је званично установљени списак приправника који су на пракси код адвоката чланова Београдске Коморе.

Он ће се водити у смислу §§ 42.—47. у колико се ове одредбе могу применити.

Из именика се мора видети легитимација дата за заступање адвоката у см. § 26. закона о адвокатима.

Уз молбу се прилаже прописана уписнина у готовом новцу и остале таксе.

3.

Акџа, списи, досјаве, преписка.

§ 49.

Акџа Коморина чувају се у архиви Коморе.

§ 50.

Уверења, сведоцбе, оверене преписе и извешта која издаје Комора, као и кореспонденцију и друго, потписује председник са секретаром, а у благајничким пословима са благајником.

Сва писмена која Комора издаје морају бити снабдевена и печатом Коморе.

За оверавање преписа наплаћује се поред државне и коморска такса у готову у 5—динара за сваку страну оригинала, а за издавање уверења, сведоцаба и осталих исправа поред државне и коморска такса у 20.— динара.

§ 51.

Разгледање књига и списа и преписивање ових бива по дозволи секретара, што ако он не допусти, дозвола се може тражити још једино од председника.

Чланови одбора могу без дозволе прегледати све књиге и списе.

Оригинална документа враћају се по свршетку ствари, на захтев, само онима који имају право, а пошто исти у актима оставе преписе оверене од Коморе.

§ 52.

Преписка између Одбора, Дисциплинског Већа и Заступника Коморе по правилу се неће водити особено, већ на самим списима који међу њима циркулишу.

4.

Одборово посредовање.

§ 53.

Кад у адвокатском пословању настану спорови међу адвокатима, адв. приправницима, или између ових, или између њих и странке, председник ће на предлог ма које интересоване странке покушати изравнање, или у ту сврху одредити кога одборника или адвоката.

Ако странке не дођу на позив или не успе први покушај изравнања, председник или одређени одборник оди. одређени адвокат није дужан даље посредовати.

Исто важи и за спор о адвокатској награди.

Поравнања закључена према § 29. зак. о адвокатима извршна су у смислу грађ. суд. поступка, а потписују их председник и секретар.

За захтев посредовања Одбора молилац плаћа 50.— динара у готову.

Ако се поравнање постигне, странке плаћају солидарно још 20% у готовом новцу од суме поравнањем утврђене.

Сваки адвокат и адв. приправник уписан у именик дужан је на позив за посредовање доћи у Коморине просторије или дати писмену изјаву, иначе чини дисциплински испуп. Пуномоћника може упутити само кад је спречен лично предстати или му је седиште ван Београда. Приватна лица могу предстати лично или преко законог представника или опуномоћеног адвоката.

5.

Поступак са тужбама.

§ 54.

Свака тужба против адвоката или адв. приправника која буде Одбору достављена, предаће се одмах на реферат заступнику Коморе. Заступник ће без одлагања ову را-смотрити и уз повраћај предмета дати своје писмено укратко образложено мишљење; а.) о застарелости дела; б.) да ли је тужилац овлашћен на тужбу и в.) подлежи ли ствар дисциплинском суђењу или је пак у питању испуно дело.

На првој наредној седници Одбор ће одлучити да се предмет преда Одбору Тројице ако дело сматра испуном, или Дисциплинском Већу ако дело сматра преступним, и према донетој одлуци поступити. Одлука Одбора ставиће се на самим актима.

6.

Одбор Тројице.

§ 55.

Одбор Тројице изабран у см. §§ 44. и 50. зак. о адвокатима, суди испуна дела из § 54. истог закона.

Овај Одбор ради по правилу усмено. Само позиви странака, и коначна одлука писмени су и предају се у затвореном коверту лично заинтересованима.

Ко не предстане у одређено време на позив овог Одбора а не оправда се за 10 дана од кад је требао предстати, или не изврши пресуду његову, чини дисциплинску кривицу.

§ 56.

Одбор има право предузети предходно извиђање преко једног члана Одбора.

Пре одлуке, странке морају бити саслушане на контрадикторан начин пред Одбором.

Пресуду потписује Одбор који је судио и деловођа, и она је извршна, а изриче се одмах по свршеном извиђању.

§ 57.

О свима решеним предметима Одбор Тројице води књигу кажњених, о чему се стара секретар Одбора.

7.

Именовање заступника; преузимаца канцеларије; заступника сиромашних.

§ 58.

Адвокат је овлашћен да одреди себи другог адвоката за заступника, кад је лично спречен. Ако је спречен за дуже од три месеца или мора дуже од три месеца да одсуствује, дужан је заменика пријавити Одбору Коморе (§ 25. зак. о адвокатима).

Кад намерава да се пресели у друго место, овлашћен је одредити себи заменика, а дужан обавестити Одбор о томе (§ 34. зак. о адвокатима).

Ако се пак одрекне адвокатуре, одредиће преузимаца канцеларије и о томе обавестити Одбор.

§ 59.

Одбор Коморе именоваће привремене заменике оним адвокатима, који су отсутни за дуже од три месеца или су болесни а сами нису одредили себи заменика (§ 44. сл. е. Зак. о Адвокатима).

Одбор Коморе именоваће преузимаца канцеларије у случају кад је који адвокат из-

брисан из именика, или је умро, или пао под стечај. Привременог преузимаача одређиће ономе коме је обустављена адвокатура.

Предлози адвоката или његове родбине у погледу избора заменика или преузимаача канцеларије уважајуће се, ако против тога не би стајали нарочити разлози.

О именовану заступника извештава се Београдски Апелациони Суд.

Именоване заступника или преузимаача врши се избором у см. § 39. Зак. о Адвокатима, а између адвоката оног места у коме је пословао адвокат коме се именује заступник оди. преузимаач.

§ 60.

Одбор Коморе поставља заступника сиромашној странци само онда, кад она по закону мора бити заступана од адвоката и кад поднесе уверење о сиромаштву, а искључиво пред судовима.

Заступник ће се одређивати само из реда адвоката, из места где је предмет на расправи, а по азбучном именику адвоката тога места.

Ако одређени заступник мора водити више спорова истој странци, то му се урачунава за толико заступања колико је спорова, ако докаже ту околност.

Ако преузимаач канцеларије није на више заступништва сиромашних, овлашћен је преузети само једно ако више не жели, а остала ће се предати другим адвокатима по већ поменутом азбучном реду.

Одбор ће постављеног заступника ослободити заступања, ако овај већ заступа противну страну или је у таквом односу са странком или њеним противником, да би могао доћи у сукоб са адвокатском дужношћу. У овоме ће се случају одмах поставити други заступник, а ослобођеном се заступнику има доделити прво наредно заступање.

Заступник сиромашне странке не сме тражити од странке награду, иначе чини дисциплински преступ. Али ако странка дође до могућности да плати заступање, заступник има право захтевати од ње награду. У сваком случају он има право тражити од странке накнаду нужних трошкова.

8.

Уписина и чланарина.

§ 61.

За упис у именик адвоката плаћа се уписнина: у Београду 2000— динара, а у другим местима 1000— динара.

За упис пресељења адвокатске канцеларије из једног места у друго плаћа се 300— динара. Али ако адвокат, чије је по-

словно седиште ван Београда, у току прве године после уписа у именик затражи пресељење у Београд, платиће поред таксе за пресељење, још и разлику уписнице.

За измену адресе у именику плаћа се 20— динара.

За упис у именик адв. приправника плаћа се уписнина: у Београду 300— динара, а у другим местима 150— динара.

За упис из једне адвокатске канцеларије у другу, адв. приправник плаћа 50— динара.

§ 62.

За покриће издатака потребних за правилно функционисање Коморе, плаћају чланови Коморе чланарину која се одређује буџетом за сваку буџетску годину, а која се плаћа тромесечно унапред.

9.

Библиотека.

§ 63.

Библиотеком Коморином могу се користити адвокати и адв. приправници Београдске Коморе, а адвокати и адв. приправници друге Коморе кад заступају у Београду.

О реду у библиотеци стара се библиотекар. Одбор може забранити приступ у библиотеку неуредним посетиоцима.

10.

Карта идентитета.

§ 64.

Сваки адвокат и адв. приправник дужан је, у року од два месеца од кад овај Пословник ступи на снагу, прибавити од Коморе и увек собом носити карту идентитета, на којој ће бити означено његово презиме и име, звање, место пословног седишта, а утиснута и његова фотографија из времена издања карте. Карта ће имати и печат Коморе, а потписује је председник са секретаром.

Фотографија ће се предати Комори у два примерка, од којих ће један остати у архиви Коморе.

У карти адв. приправника означиће се и код кога је адвокат на вежби.

На случају смрти, оставке на звање или брисања из именика карта се има повратити Комори ради уништаја, а на случај суспендовања депоноваће се секретаријату Коморе где ће остати за све време суспендовања.

Приправницима ће се карта одузети пре уписа у именик адвоката, а при промени адвокатске канцеларије уобележити промена.

За карту се плаћа 10 динара.

11.

Службено гласило Коморе.

§ 65.

Службено је гласило Коморе „БРАНИЧ“, месечни правни часопис који излази у Београду.

О његовом уређивању и администрирању стара се нарочито Одбор од 7 лица који се бира почетком сваке године. Чланове за овај Одбор бира Одбор Коморе, али 4 члана овог Одбора морају бити из Одбора Коморе.

У свакој свесци (броју) „Бранича“ мора бити и један потребан део за службена саопштења Коморе.

Чланови коморе обавезни су претплатити се на „Бранич“.

*О надзору над адвокатима и њиховом по-
словљу.*

§ 66

Право је и дужност Одбора Коморе да у циљу надзора (§§ 44. сл. к. и 49. став 2. зак. о адвокатима) издаје потребна упутства, наредбе, опомене и да изриче повчане казне до 1.000— динара према онима који се не би тим упутствима, наредбама и опоменама одзивали.

§ 67.

Адвокат је дужан по § 21. став 3. Зак. о Адвокатима саставити записник:

За послове из области приватноправне, спорне или неспорне, који прелазе правни савет и изискују даљи рад, а вредност им премашује 12.000— динара;

За спорове било које вредности, који се имају расправити главном заклетвом;

За спорове било које вредности, у којима би странка давала адвокату упутства због којих би он могао одговарати за повреду части или лажно оптужење.

Али адвокат није дужан саставити записник ни у напред означеним случајевима, ако је за поступак примио писмено упутство (налог, писмо) странке, или ако ова сама потпише адвокатов састав (гужбу, молбу, и т.сл.) у оригиналу или препису.

§ 68.

Адвокат не може имати канцеларију у двориштима судских, државних и самоуправних зграда, механама и кафанама и двориштима ових.

§ 69.

Адвокат може имати таблу на улазу зграде, канцеларије и стана, на којој сме бити написано само име, презиме и занимање, и

која треба да има пристојну величину те да не даје изглед трговачког шилда.

У вишеспратним зградама или ако је ових зграда више у истом дворишту, допуштено је и ближе означавање (н.пр. означавање спрата, зграде, степеника).

Свака реклама а нарочито рекламне табле, као и истицање ових или штампаних картона по балконима, прозорима, изложима, саобраћајним средствима, државним надулештима и у опште јавним местима забрањено је.

§ 70.

Адвокат не може бити старац стецених масе.

§ 71.

Адвокат има право примати периодично (нпр. годишње, полугодишње, месечно) хонораре од својих клијената за дате савете и учињене услуге.

§ 72.

Адвокати се могу удруживати ради лакшег вођења послова и олакшања трошкова.

§ 73.

Адвокат чини дисциплинску кривицу преступ:

1.) ако поред своје канцеларије држи филијалу;

2.) ако ради у друштву са лицем које није адвокат, или ради у ортаклуку са својим приправником или са овим на проценат;

3.) ако врши агентске, трговачке и сличне послове који се не слажу са његовим достојанством; али у овим пословима може давати савет;

4.) ако је саветник у установама које неовлашћено и бесправно врше адвокатске послове или овима у таквим пословима помаже;

5.) ако прибавља клијентелу преко плаћених посредника или ма којим другим недолжним начином или овима у том циљу обавља награду, или се за ту сврху служи препоручљивим циркуларима, рекламним публикацијама и т.сл.; или је у том циљу у договору са чиновницима или апсанцијама.

Понуда колегама из других места за правну везу допуштена је;

6.) ако се пред клијентима или другима злонамерно неповољно изражава о стручној спреми својих колега;

7.) ако потпише акт састављен од пискарача или ма којим начином потпомаже пискараче;

8.) ако на јавној продаји, као заступник кога повериоца, купи за рачун свој или својих ближњих сродника ствар која се продаје;

9.) ако прекупи поверену му ствар или један њен део;

10.) ако тражи награду од сиромашне странке којој је за заступника постављен;

11.) ако поступа противно одредбама §§ 68., 69. и 70. овог Пословника;

12.) ако не врши праксу само онде где му је седиште канцеларије; и

13.) у опште ако се прима послова који повређују његову независност и достојанство, или углед адвокатског staleжа.

13.

О надзору над adv. приправницима.

§ 74.

Одборово је право и дужност надzirати adv. приправнике; проверавати да ли вежбу код адвоката у истини врше; давати и ускраивати потврду уверења која издају адвокати о вежби.

Одбор има право приправницима стављати своје примедбе и захтевати да отклоне недостатке.

§ 75.

Почетак вежбе мора се пријавити Одбору најдаље за 10 дана, прекид вежбе преко месец дана најдаље за 10 дана по истеку месеца, а иступање најдаље за 10 дана по иступању, јер се иначе као дан почетка вежбе узима дан кад је пријава стигла Одбору, а време прекида и дан иступања утврдиће Одбор по слободној оцени.

Дужност ових пријава лежи на адвокату. Ако он ово пропусти учинити, приправник ће моћи то и сам доставити Одбору Коморе.

Неверно пријављивање почетка вежбе, прекида или иступања, привидност вежбе, повлачи за адвоката казну из § 55. тач. б. Зак. о Адвокатима, а за adv. приправника казну из § 55. тач. в. истог закона, поред тога што се време неверно пријављено као и време привидне вежбе неће рачунати у стаж (вежбу).

§ 76.

Адвокатски приправник не може имати самосталну канцеларију, нити ма какву ознаку самосталног рада (таблу, штампил и т. сл.). Он у своје име не може никаква акта потписивати ни предавати властима као заступник странака, изузев случаја законом предвиђених. Исто тако он не може бити старалац стецних масе, а старалац по обезбеђењима и извршењима по одобрењу свога шефа.

Због поступања противно овом пропису adv. приправник биће кажњен по § 55. сл. б. Зак. о Адвокатима, а у поновљеном или тежем случају по § 55. сл. в. или г. истог закона.

III ДЕО

Пословник Дисциплинског Већа.

§ 77.

Дисциплинско Веће састоји се од председника, три његова заменика и 16 чланова од којих су четири члана из места ван Београда.

Председник и његови заменици морају имати своје пословно седиште у Београду. Седиште је Већа у Београду.

§ 78.

Дисциплинско Веће има свој печат који гласи: „Дисциплинско Веће Адвокатске Коморе у Београду“.

Сва писмена која из Већа произлазе имаће потпис председника Већа или председника одељења и печат Већа.

При Дисциплинском Већу послује заступник Коморе са три своја заменика. Он ће водити посебан деловодни протокол.

§ 80.

Председник Већа, његови заменици, чланови Већа, заступник Коморе и његови заменици бирају се на 3 године. После прве године испашће из Већа, коцком, 6 чланова, после друге године исто толико, а места тако упражњена попуњују се избором на скупштини. Друге године не могу испати они, који су те исте године изабрани место испалих прве године, зато се на њих концем друге године и не може бацати коцка.

Председник и његови заменици не могу отпасти коцком. Места упражњена на други начин у току године, попуњује Одбор Коморе наредним избором између чланова Коморе, али тај избор вреди само до наредне редовне скупштине.

Коцка се извлачи у пленарној седници Већа почетком септембра, а председник Већа доставиће резултат Одбору Коморе ради стављања избора на дневни ред скупштине. Иступели чланови могу бити понова изабрани.

§ 81.

Председник Већа одређује једног члана Већа који ће поред своје судијске дужности, бити за целу годину секретар Већа.

Заменици председничкови не могу се узети за секретара.

§ 82.

Дисциплинско Веће дели се у 4 одељења (збора).

Првом одељењу председава председник Већа, осталим одељењима његови заменици.

Чланове Већа распоређује у одељења председник Већа тако да у сваком одељењу буде поред председавајућег, по 4 члана Већа.

Одељења се састављају унапред за целу годину и стална су.

На случај одсутности или спречености председника Већа, заступа га најстарији присутни заменик.

Ако је одсутан или спречен који заменик или члан Већа, одредиће му заменика председник Већа.

Заступника Коморе заступа на случај одсутности или спречености најстарији заменик.

§ 83.

Перовође одељења одређује председник Већа према § 86. став 2. Зак. о Адвокатима, али се чланови Одбора и: могу одређивати за перовође.

Дужност је перовође да по упућу председавајућег води записник главне расправе и израђује пресуду према разлозима оних чланова који су гласали за изречену одлуку.

§ 84.

Веће држи главну расправу и пресуђује у Београду у Коморином стану.

§ 85.

Све пријаве, акта и кореспонденција имају се уносити у деловодни протокол и регистар Већа.

Сви списи који се тичу једне дисциплинске ствари чуваће се у посебном завоју.

Предмети се ради расправе предају одељењима по реду.

§ 86.

Записник о главној расправи треба да садржи имена присутних чланова Већа и перовође, присутног заступника Коморе, окривљеног и његовог евентуалног браниоца, битне моменте расправе и оверу председавајућег и перовође.

Пресуда ће садржавати реферат и разлоге у кратко, и пресуђење.

§ 87.

Преглед и препис списка може се вршити само са дозволом председника Већа, а ако он то не допушта, са дозволом одељења пред којим је ствар.

Записник о већању не може се прегледати ни преписивати.

§ 88.

Окривљенику непозната боравишта имајује заступника председник Дисциплинског Већа (§ 92. Зак. о Адвокатима).

§ 89.

О предметима који су решавани у Већу и трошковима који су пали на терет Коморе по тим предметима, водиће председник списак и слаћи потребне извештаје Одбору Коморе како би овај трошкове наплатио од осуђених лица.

§ 90.

За сав остали поступак Већа вреде односне одредбе Закона о Адвокатима и Зак. о Крив. Суд. Поступку.

§ 91.

Заступник Коморе врши послове по Закону о Адвокатима сам, или их уступа коме од својих заменика над чијим радом има право надзора.

Он има право и дужност надзора над извршењем казни и наплатом трошка дисциплинског поступка.

Завршне одредбе.

§ 92.

Часницима Коморе, адвокатима и адвокатским приправницима, кад извршују каква посао Коморе по налогу Одбора, одн. Дисциплинског Већа, припада из Коморине благотайне накнада трошкова које су учинили у вршењу свог мандата.

У име путних трошкова накнађује им се за путовање железницом карта II-ге а бродовима I-ве класе. Сем тога имају право на дневницу у 300— динара кад путују изван седишта своје канцеларије.

Путни се трошкови и евентуална дневница издају на захтев и унапред, с тим да се то оправда обрачуном у року од 10 дана од извршеног посла.

Трошковице који се тичу Дисциплинског Већа визира и оправдава председник Већа, а остале председник Коморе. У оба случаја жалба се може поднети Одбору Коморе за 8 дана.

Трошковице председника Коморе и председника Дисциплинског Већа одобрява Одбор Коморе.

§ 93.

Ове пословнице Коморе може мењати или допуњавати само скупштина, апсолутном већином присутних чланова.

§ 94.

Ови пословници, израђени од Одбора Коморе и одобрени од скупштине Коморе одржане 25. августа 1929. год. у Београду на основу §§ 38. и 43. сл. а.) Зак. о Адвокатима, ступају на снагу кад их Министар Правде одобри.

МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ

Бр. 7724

5. октобра 1929. год.

Београд.

Ови се пословници Адвокатске Коморе у Београду одобрявају у смислу прописа § 43. сл. е.) Закона о Адвокатима за Краљевину Југославију.

(М. П.)

Министар Правде

Dr. М. Срићкић, с. р.

САСТАВ БЕОГРАДСКЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

I

Одбор Коморе:

Претседник,

Благојевић Обрад, адв. из Београда

Заменик претседника,

Јанковић Драгутин Др., адв. из Београда

Секретари:

Живадиновић Милан, адв. из Београда

Благојевић Миливоје У., адв. из Београда

Благајник,

Поповић Бора Н., адв. из Београда

Књижевничар,

Миликић Михајло, адв. из Београда

Чланови из Београда:

Влајковић Милан, адв. из Београда

Рибар Иван Др., адв. из Београда

Павловић Александар, адв. из Београда

Васић Драгиша, адв. из Београда

Стефановић Љубомир, адв. из Београда

Симић Драган, адв. из Београда

Стојадиновић Драгослав, адв. из Београда

Анимовић Милан, адв. из Београда

Вујанац Војислав, адв. из Београда

Вукчевић Радоје Др., адв. из Београда

Петровић Никола Др., адв. из Београда

Ивковић Драгомир, адв. из Београда

Чланови из унутрашњости:

Марјановић Милан, адв. из Пожаревца

Живковић Андра Др., адв. из Јагодине

Јевтић Михајло, адв. из Ваљева

Тодић Миливоје, адв. из Ужица

Лучић Михаило, адв. из Крушевца

II

Дисциплинско Веће:

Претседник:

Стеван Вагнер, адв. из Београда

Заменици Претседника:

Павлићевић Војислав, адв. из Београда

Стојић Миленко Др., адв. из Београда

Филиповић Рад., адв. из Београда

Чланови из Београда:

Васић Драгиша, адв. из Београда

Недић Милош, адв. из Београда

Олић Јанко Др., адв. из Београда

Гођевац Драгослав, адв. из Београда

Миливојевић Бора, адв. из Београда

Анимовић Милан, адв. из Београда

Тодоровић Здравко, адв. из Београда

Станковић Зафир, адв. из Београда

Атанасијевић Радован, адв. из Београда

Рафаиловић Драгомир, адв. из Београда

Симић Владимир, адв. из Београда

Илић Душан, адв. из Београда

Чланови из Унутрашњости:

Аксентијевић Момир, адв. из Гор. Милановца

Ивеша Михаило, адв. из Крагујевца

Џуковац Милош, адв. из Тузле

Ђурчић Александар, адв. из Чачка.

III

Заступник Коморе:

Драговић Милан, адв. из Београда

Заменици Заступника:

Здравковић Јован, адв. из Београда

Павловић Милорад, адв. из Београда

Милосављевић Тома, адв. из Београда

IV Адвокатске Судије:

Капетановић Никола, адв. из Београда

Протић Коста, адв. из Београда

Финц Рафаило, адв. из Београда

Мијатовић Добривоје, адв. из Шапца

Михел Антоније Др., адв. из Београда

Благојевић Обрад, адв. из Београда

Тодић Живко, адв. из Београда

Атанасијевић Милан, адв. из Београда

Дуканац Савко, адв. из Београда

Аранђеловић Сотир, адв. из Београда

Јовановић Угљеша, адв. из Београда

Милићевић Милић, адв. из Београда

Филиповић Милутин, адв. из Крагујевца

Константиновић Милан, адв. из Смедерева

V Чланови Дисциплинско Адвокатског Већа при Касаценом Суду у Београду

Претседник,

Суботић Душан Др., претседник Касаценог Суда у Београду

Заменик претседника,

Продановић Атанасије М., судија Кас. Суда

Судије:

Анђелковић Алекса, судија Касац. Суда

Ристић Велимир, судија Касаценог Суда

Богдановић Димитрије, судија Касац. Суда

Урошевић Лазар, судија Касац. Суда

Заменици:

Солдатовић Драгић, судија Касац. Суда

Нешковић Милан, судија Касац. Суда

Цинцар-Јанковић Војислав, судија Касаценог Суда

Шапчанин Сава, судија Касац. Суда

АДВОКАТИ

са територије Београдског Апелационог Суда

Београд

Адаша Сима Др., Краља Милана 48.

Аксентијевић Драгомир В., Сремска 6.

Алкалај Давид А., Краља Петра 64.

Алкалај Давид Др., Трговачка 3.

- Алкалај Миша Дг., Трговачка 3.
 Алкалај Сима, Трговачка 3.
 Амар Исак Дг., Кнез Михајлова 18.
 Амар Исак С., Цара Уроша 23.
 Анастасијевић Методије Ц., Књ. Љубице 13.
 Андрејевић Андреја, Космајска 2.
 Андрејевић Светислав
 Анђелковић Миодраг М., Књег. Љубице 11.
 Анић Мића Дг., Теразије 1.
 Антоновић Милорад, Краља Петра 87.
 Аранђеловић Сотир, Масарикова 4.
 Арсеновић Милоје, Коларчева 2.
 Атанасијевић Милан П., Књег. Љубице 8.
 Атанасијевић Радован С., Кн. Михајлова 19.
 Атанацковић Бора, Косовска 19.
 Атанацковић Лазар И., Битољска 91.
 Анимовић Милан Р., Ускочка 6.
 Бабић Јован Д., Млетачка 5.
 Бабић Момчило Д., Млетачка 5.
 Бабић Радомир П., Краља Милана 48.
 Барле Славко Дг., Краља Милана 48.
 Бедимарковић Омер, Бањичка 5.
 Бјелић Урош М., Бранкова 10.
 Благојевић Видан О. Дг., Студеничка 63.
 Благојевић Миливоје У., Књег. Љубице 17.
 Благојевић Обрад Б., Студеничка 63.
 Богатинчевић Теодор, Теразије 3.
 Богдановић Доброслав М., Бевђелијска 31.
 Богдановић Исо, Кондина 28.
 Богдановић Милорад А., Косовска 36.
 Богџић Богомир А., Гундулићева 8.
 Болеслав Боле Дг., Краља Милана 48.
 Бошковић Драгомир Б., Књег. Љубице 4.
 Вагнер Стеван, Кнез Милетина 5.
 Васиљевић Јован Љ.
 Васић Алекса
 Васић Драгиша, Краља Милана 75.
 Васовић Живојин С., Краља Милана 7.
 Велимировић Јован М., Добрачина 2.
 Вигеле Здравко Дг., Крунска 20.
 Видаковић Ангелина, Краља Милутина 27.
 Видловић Милутин Ант., Призренска 4.
 Викторовић Милош М. Дг., Краља Милана 28.
 Винтерштајн Павле, Симина 23.
 Вишњић Петроније М., Кнез Михајлова 33.
 Влајић Божидар, Кнез Михајлова 23.
 Влајић Милица М., Дечанска 7.
 Влајковић Милан, Проте Матеје 9.
 Војиновић Војин Д., Косовска 19.
 Волпијан Александар М., Балканска 12.
 Вујанац Војислав М., Краља Милана 48.
 Вујић Добривоје, Скопљанска 1.
 Вујић Ненад И., Узун Миркова 2.
 Вујић Петар, Дринчићева 21.
 Вукашиновић Божидар, Чика Љубина 16.
 Вукићевић Милош В., Катићева 1.
 Вукосављевић Миливоје, Скопљанска 5.
 Вукчевић Радоје Дг., Скопљанска 12.
 Вучићевић Александар, Сремска 14.
 Вучићевић Михаило А., Царице Милице 11.
 Вучковић Миливоје
 Вучковић Петар М., Топличин Венац 4.
 Гавански Тодор С., Скопљанска 5.
 Гарашанин Владимир Дг., Крунска 92.
 Гласер Владимир Дг., Милоша Великог 17.
 Гођевац Велизар Ј., Чика Љубина 16.
 Гођевац Драгослав Д., Јакшићева 8.
 Голочевац Радомир, Масарикова 4.
 Голубовић Живојин, Обилићев Венац 44.
 Гребенац Петар М., Обилићев Венац 30.
 Гребенац Светолик М., Обилићев Венац 30.
 Греговић Саво Дг., Краља Милана 75.
 Грој Милан, Вука Караџића 22.
 Грујић Ранко П., Кнез Михајлова 16.
 Гусина Илија, Карађорђева 42.
 Деда Никола Д., Капетан Мишина 6.
 Дедило Нико, Хилендарска 42.
 Демајо Мориц А., Краља Петра 60.
 Демајо Самуило С., Краља Милана 9.
 Демајо Шемајо М., Краља Милана 9.
 Димитријевић Александар Б., Душанова 116.
 Димитријевић Борислав, Призренска 9.
 Дојчиновић Михаило, Цара Лазара 10.
 Драговић Милан П., Обилићев Венац 3.
 Драгомировић Миливоје С., Кондина 28.
 Дуканац Савко П., Вука Караџића 12.
 Душманић Владимир И., Узун Миркова 8.
 Ђермановић Рајко Дг., Мишарска 4а.
 Ђорђевић Гаврило Т., Теразије 5.
 Ђорђевић Драгослав П., Краљ Наталије 19.
 Ђорђевић Јован, Теразије 16.
 Ђорђевић Милан С., Косовска 1.
 Ђорђевић Ненад, Обилићев Венац 3.
 Ђурић Ђорђе, Милоша Великог 21.
 Ђурић Ранко С., Доситијева 7.
 Ђуришић Никола Дг., Васина 13.
 Ђуровић Марко, Дечанска 2.
 Еренрајх Јосип Дг., Вука Караџића 22.
 Ерић Милан, Катићева 15.
 Живадиновић Милан Ж., Палата Руски Цар
 Живаљевић Димитрије Д., Карађорђева 91.
 Живановић Сава М., Књегини Љубице 4.
 Живанчевић Илија, Кнез Михајлова 17.
 Живанчевић Михаило М., Кнез Михајлова 17.
 Живковић Живко К., Балканска 12.
 Жугић Трипо, Призренска 17.
 Закић Владимир Ј., Кнез Михајлова 19.
 Здравковић Драгиша, Узун Миркова 8.
 Здравковић Јован М., Св. Савска 3.
 Златичанин Момчило С., Сремска 14.
 Зорц Винко Дг., Краља Милана 58.
 Иванишевић Душан Дг., Балканска 16а.
 Ивковић-Христић Босиљка, Зелени Венац 2.
 Ивковић Драгомир, Карађорђева 71.
 Ивковић Љубиша Љ., Зелени Венац 2.
 Илић Драгољуб С., Топличин Венац 4.
 Илић Душан С., Косовска 43.
 Исаковић Исак, Доситијева 7.
 Јаковљевић Михајло М., Мутапова 40.
 Јаковљевић Сава, Кнез Михајлова 23.

- Јанковић Драгутин Др., Краља Милана 58.
 Јанковић Момчило Ђ., Мутапова 13.
 Јанковић Риста С., Поенкареова 21.
 Јаношевић Стеван, Дечанска 4.
 Јанушевић Љубомир Р., Кнег. Љубице 13.
 Јевђенијевић Чедомир, Краља Милана 57.
 Јевтић Владимир
 Жеж Фрањо Др., Милоша Великог 17.
 Јездич Десанка, Кнез Милетина 6.
 Јеленић Радован С., Скопљанска 5.
 Јовановић Богољуб, Доситејева 7.
 Јовановић Василије И. Др., Кнег. Љубице 32.
 Јовановић Добривоје М., Теразије 1.
 Јовановић Лазар, Краља Милана 14.
 Јовановић Милорад Н., Карађорђева 71.
 Јовановић Немања, Босанска ул.
 Јовановић Петар-Добрац, Кнез Милетина 27.
 Јовановић Петар М., Краља Милана 42.
 Јовановић Радивоје
 Јовановић Радмило К., Зелени Венац 7.
 Јовановић Рајко, Хилендарска 22.
 Јовановић Ружа Др., Краља Петра 52/54.
 Јовановић Угљеша, Добрачина 29.
 Јовић Јован Л., Балканска 12.
 Јововић Павле Ј., Милоша Великог 13а.
 Јоксимић Драгић М. Др., Балканска 21.
 Јоксимић Драгољуб М., Влајковићева 11.
 Јосимић Радоје М., Ломина 55.
 Јоцић Чедомир, Краља Милана 37.
 Кажих Васа, Ђуре Даничића 10.
 Каменић Боривоје, Делиградска 1.
 Капетановић Никола, Кнегиње Љубице 23.
 Карајовановић Ђока, Скопљанска 18-а
 Кастел Душан Ф. Др., Краља Милана 76.
 Качаник Александар Д., Милоша Великог 7.
 Кашиковић Предраг Др., Даничићева 43.
 Кисовец Векослав Др., Коларчева 1.
 Кнежевић Мане Др., Кнез Милетина 37.
 Ковачевић Василије М., Скадарска 30.
 Ковачевић Илија, Молерова 36.
 Костић Драгослав, Теразије 11.
 Костић Јован Л.
 Костић Милан К., Сремска 14.
 Костић Милорад
 Костић Станиша
 Костић Чедомир, Скопљанска 22.
 Крчковић Лазар Ј., Косовска 47.
 Крстел Иво Др., Студеничка 23.
 Крстић Витор Д., Поенкарева 6.
 Крунић Љубомир
 Крчевинац Димитрије С., Кнез Михајлова 20.
 Кујунџић Богољуб К., Коларчева 1.
 Лазаревић Александар М., Сремска 6.
 Лазовић Драгољуб, Скопљанска 5.
 Лебедев Глеб Ђ., Франкопанова 28-а.
 Леви Гаврило Д., Краља Петра 52-54.
 Леви Исидор Л., Југовића 4.
 Леви Исак А.
 Леви Исак Ј., Рајићева 7.
 Лекић Богдан Н., Краља Милана 48.
 Леовац Драгиша Ј., Дечанска 27.
 Лукић Живан М. Др., Поенкареова 10.
 Лукић Љубомир Ј., Теразије 5.
 Лучић Ђорђе, Добрачина 48.
 Љубић Бранислав, Косовска 15.
 Љубић Јосип Др.
 Максимовић Љубомир М., Приштинска 96.
 Манђарељ Венцеслав Др.
 Мариновић Марин Ј., Кнегиње Љубице 7.
 Маринковић Драгољуб М., Кр. Александар 24.
 Маринковић Душан М., Пал. Акад. Наука.
 Маринковић Миладин М., Кр. Александра 1.
 Марковић Боривоје Ч., Позоришна 15.
 Марковић Веса, Јованова 47.
 Марковић Милан Ст., Балканска 16.
 Марковић Србољуб
 Мартинац Боривоје М., Косовска 3.
 Мартиновић Александар М., Кр. Милана 69.
 Матић Милан, Краља Петра 13.
 Матић Светозар, Краља Александра 2.
 Мијатовић Мијат М., Краља Милана 14.
 Мијатовић Павле В., Узун-Миркова 6.
 Милашевић Радомир, Кнегиње Љубице 2.
 Миленковић Борислав М., Кнез Михајлова 23.
 Миленковић Бранислав Ст., Доситејева 15.
 Милетић Аркадије, Цетињска 2.
 Милетић Страшимир Др., Смиљанићева 19.
 Миливојевић Боривоје А., Краља Милана 48.
 Миливојевић Димитрије, Узун-Миркова 2.
 Миликић Михајло В., Краља Милана 7.
 Милићевић Милић, Краља Милана 65.
 Миловановић Живојин, Добрачина 2.
 Милојковић Александар А., Ки. Михајлова 35.
 Милорадовић Живојин В., Краља Милана 42.
 Милосављевић Тома, Кнегиње Љубице 6.
 Милошевић Војислав, Кнез Милетина 10.
 Милошевић-Митић Лазар, Косовска 11.
 Милошевић Милован Р., Краља Милана 55.
 Милутиновић Мирко А., Делиградска 1.
 Миљковић Павле, Скопљанска 1.
 Миљковић Душан Љ., Краља Милана 71.
 Минчић Тодор Д., Бранкова 10.
 Мишовић Саво М., Балканска 9.
 Михајловић-Ђорђић Јелена, Краља Милана 71.
 Михајловић Миодраг
 Михајловић Светислав Др., Краља Милана 74.
 Михел Антоније Др., Краља Милана 72.
 Мишић Владимир Ж., Поенкареова 10.
 Мишић Миољуб Л., Битољска 41.
 Моравец Павле, Карађорђева 44.
 Најдановић Јован Д., Босанска 37.
 Најман Никола, Кнегиње Љубице 32.
 Недељковић Александар М., Кр. Милана 71.
 Недић Милош К., Вука Караџића 11.
 Ненадовић Љубомир Љ., Кнез Милетина 5.
 Несторовић Миодраг Б., Краља Милана 75.
 Нешић Стојан, Карађорђева 71.
 Никетић Гојко Др., Кнегиње Љубице.
 Никодијевић Радован М., Скопљанска 5.
 Николић Александар К., Краља Милана 30.

- Николић Богдан В., Чика Љубина 16.
 Николић Борисав А., Косачићев Венац 3.
 Николић Душан Ј., Књегинје Љубице 9.
 Николић Лазар Дг., Кнез Мих. Венац 20.
 Николић Манојло Н., Обилићев Венац 44.
 Николић Милан, Књегинје Љубице 2.
 Николић Михаило Ст., Цара Лазара 1.
 Николић Момчило, Књегинје Љубице 17.
 Нинковић Трипо М., Хилендарска 6.
 Новаковић Радивоје К., Београдска 58.
 Обрадовић Бранко, Мајке Јевросиме 2.
 Обрадовић Милета Д., Рајићева 8.
 Обуљен Михо
 Овадија Јаков М., Француска 13.
 Огњановић Василије, Његушева 17.
 Окановић Боривоје Ђ., Мутапова 21.
 Олип Јанко Дг., Краља Милана 48.
 Омеровић Дервиш
 Орел Милан Дг., Добрачина 25.
 Павићевић Крста, Бранкова 10.
 Павлићевић Војислав П., Крунска 53.
 Павловић Александар, Кнез Михаилова 19.
 Павловић Будимир М., Јасеничка 2.
 Павловић Војислав Љ., Кнез Михаилова 20.
 Павловић Војислав Дг., Скопљанска 1.
 Павловић Димитрије Љ., Царице Милице 9.
 Павловић Малиша М., Кр. Александра 125.
 Павловић Милорад Д., Вука Караџића 22.
 Павловић Павле И., Краља Александра 10.
 Павловић Сава П., Зетска 9.
 Паљих Божидар Ђ., Мајке Јевросиме 12.
 Панајотовић Светислав, Скопљанска 25.
 Панић Милош
 Пелеш Душан Дг., Зриньска 67.
 Петровић Сима, Цариградска 20.
 Петковић Добривоје С., Ускочка 6.
 Петковић Миливоје Д., Скопљанска 5.
 Петровић Александар М., Хотел Експелзиор
 Петровић Вељко П., Палата Руски Цар
 Петровић Драгољуб Ј., Скопљанска 5.
 Петровић Никола Дг., Кнез Михаилова 33.
 Петровић Нинко Св., Савска 26.
 Петровић Петар П., Гундулићева 8.
 Петровић Петар Н., Сремска 14.
 Петровић Страхиња Ј., Раденичка 8.
 Петровић Христифор Дг., Јакшићева 6.
 Пешић Лука И., Краља Милана 74.
 Пишчулић Звонимир Дг., Кнез Михаилова 17.
 Плешевић Новак, Студеничка 5.
 Поповић Андрија И., Макензијева 4.
 Поповић Бора Ј., Југовића 10.
 Поповић Бора Н., Чика Љубина 11.
 Поповић Влајко, Крунска 76.
 Поповић Дамјан, Поенкареова 27.
 Поповић Јован Ст., Кнез Михаилова 7.
 Поповић Љубомир Дг., Поенкареова 27.
 Поповић Миленко Ђ., Војводе Драгомира 5.
 Поповић Милутин С., Васина 13.
 Поповић Миодраг, Обилићев Венац 3.
 Поповић Ненад, Косовска 27.
 Попе-Драгић Радослав, Добрачина 6.
 Попе-Фридрих Дг., Кнез Мих. Венац 13.
 Предић Радомир Ј., Коларчева 5.
 Прендић Јован, Краља Милана 65.
 Протић Исидор
 Протић Коста Ј., Дворска 1.
 Протић Милутин К., Дворска 1.
 Пулић Ђорђе, Дечанска 21.
 Путник Душан Дг., Јевремова 54.
 Равник Јожа Дг., Добрињска 5.
 Радивојевић Михаило М., Топличин Венац 6.
 Радовановић Љубомир, Сремска 14.
 Радовановић Момчило
 Радовановић Танасије
 Радовић Никола М., Карађорђева 101.
 Радковић Петар М., Вука Караџића 12.
 Раичковић Петар Ст., Косовска 31.
 Распоповић Никола, Зелени Венац 4.
 Рафајловић Драгомир, Скопљанска 1.
 Рибар Иван Дг., Поенкареова 27.
 Ристић Александар, Краља Милана 30.
 Ристић Драгутић Н., Поенкареова 5.
 Ристић Милан Н., Чика Љубина 3.
 Розенбергер Звонко Дг., Обилићев Венац 27.
 Роловић Никола, Скопљанска 22.
 Ростовцев Сергеје Г., Краља Милана 71.
 Ружић Живојин, Поенкареова 2.
 Савковић Илија Ђ., Кр. Александра 10.
 Симић Александар М., Књегинје Љубице 36.
 Симић М. Васа, Обилићев Венац 28.
 Симић Владимир Св., Сремска 14.
 Симић Драган Ј., Скопљанска 5.
 Симић Обрад, Палата „Руски Цар“
 Симић Рајко, Југ Богданова 3.
 Славнић Војислав, Топличин Венац 4.
 Сокић Момчило М., Кнез Михаилова 19.
 Спасојевић Михаило А., Краља Милана 78.
 Стабловић Драгољуб, Космајска 1.
 Стакић Владислав Дг., Палата „Руски Цар“
 Стаменковић Арсеније А., Цара Лазара 15.
 Станковић Зафир, Дечанска 20.
 Стевановић Милорад, Краља Милана 7.
 Стевановић Владимир, Вука Караџића 8.
 Стефановић Борислав Н., Краља Милана 7.
 Стефановић Љубомир В., Књегинје Љубице 15.
 Стефанчић Јаков Дг., Зелени Венац 4.
 Стојадиновић Драгослав, Кнез Михаилова 8.
 Стојановић Братислав М., Васина 13.
 Стојановић Миодраг
 Стојановић Миломир П., Дечанска 3.
 Стојановић Михајло
 Стојановић Никола А., Обилићев Венац 85.
 Стојановић Никола Т., Приштинска 30.
 Стојановић Радомир Р., Бирчанинова 16.
 Стојић Миленко Дг., Књегинје Љубице 6.
 Тадић Живко Ј., Краља Милана 7.
 Тадић Милан, Поп Лукина 9.
 Тадић Михајло, Топличин Венац 14.
 Тартаља Емер Дг., Кнез Мих. Венац 23а.
 Татић Славко М., Теразије 1.

Терзић Ђорђе Ј., Франкопанова 35.
 Терић Гојко, Краља Милана 44.
 Тодорић Стеван, Дечанска 20.
 Тодоровић Драгољуб М., Краља Милана 38.
 Тодоровић Здравко, Крунска 44.
 Тодоровић Јован М., Бирчанинова 29.
 Тодоровић Љубомир, Хилендарска 7.
 Тодоровић Миливоје
 Тодоровић Милорад
 Тодоровић Павле М., Балканска 25.
 Томић Тома К., Скопљанска 3.
 Трајковић Коста М., Симица 31.
 Трандафиловић Љубомир, Зорина 7.
 Трифковић Љубица М., Крунска 71.
 Трифуновић Јован Ст., Скопљанска 2.
 Трифуновић Љубиша, Обилићев Венац 22.
 Трифуновић Милан М., Југ Богдана 3.
 Трпковић Милан В., Зорина 35.
 Ђировић Божидар Т., Кнез Давилова 65.
 Ускоковић Илија, Теразије 34.
 Филиповић Радомир Т., Сремска 6.
 Финц Рафаило, Југовића 4.
 Фотић Милан А., Поенкареова 25.
 Хачи-Ристић Александар, Призренска 4.
 Херцог Фрања Др., Обилићев Венац 27.
 Христић Милан Др., Добрачина 3.
 Христоуло Анастас Ст., Француска 20.
 Царевић Милош, Студеничка 27.
 Цветковић Душан Ст., Битољска 71.
 Цветковић Станко Ј., Битољска 71.
 Цвијановић Милан Б., Коларчева 7.
 Цинцар-Јанковић Младен Т., Кр. Милана 44.
 Чедобеновић Јаков Др., Вука Караџића 22.
 Чернишевски Владимир, Краља Милана 75.
 Чоловић Бранислав Б., Краљице Наталије 22.
 Чубински Арсен М. Др., Кнез Михајлова 28.
 Чулић Риналд Др., Књегинје Љубице 1.
 Шаиновић Божидар
 Шалом Живко А., Јевремова 1.
 Шантрић Љубомир Р., Цара Лазара 17.
 Шаулић Новица
 Шујица Сава Др.
 Шушић Живко, Теразије 14.

Алексинач

Бабовић Стеван Ј.
 Гребенаровић-Стојановић Радил
 Ивановић Радивоје М.
 Качаревић Милош Ж.
 Крстић Михаило
 Милошевић Сретен Ђ.
 Николић Милан Ј.
 Поповић Тодор Љ.
 Трифунац Драгомир Ј.

Аранђеловац

Вукашинац Сретен
 Димитријевић Љубиша
 Исаковић Никола
 Јанковић Славољуб

Костић Живојин Н.
 Маршићанин Властимир
 Плећевећ Чедомир
 Поповић Радован М.
 Чобановић Милан Д.

Ваљево

Вилотић Милоје С.
 Вујић Љубомир С.
 Вукосављевић Драгутин
 Ђермановић Живорад
 Живановић Александар В.
 Јевтић Михајло
 Карамарковић Марко М.
 Ковачевић Никола
 Марковић Петар Н.
 Машин Војин А.
 Мијушковић Радован В.
 Миладиновић Андреја Д.
 Милосављевић Тихомир Н.
 Недељковић Владислав Ж.
 Павловић Радомир А.
 Протић Светислав С.
 Стевановић Михаило В.
 Тадић Жарко
 Томић Светозар П.

Велико Градиште

Бајкић Чедомир С.
 Ђорђевић Драгољуб
 Лукић Бора П.
 Павловић Богољуб Ст.
 Пешић Милан Ј.
 Поп-Јордановић Петар
 Протић Драгутин М.

Горњи Милановац

Аксентијевић Момир Ј.
 Лугомирски Бранислав
 Нешић Тихомир
 Петронијевић Живојин
 Сретенковић Лазар
 Чвркић Војко П.

Зајечар

Васић Страшимир
 Гајић Миодраг
 Деленић Мира
 Ђорђевић Љубомир
 Зековић Жарко
 Јовановић Ангелина
 Милутиновић Илија
 Митровић Сава
 Николић Вељко
 Нишић Гојко Ђ.
 Симоновић Цветко Л.
 Стевановић Милан
 Стевановић Милутин
 Стојановић Илија
 Тодоровић Јован С.

Јагодина

Вукосављевић Коста В.
Ђорђевић Тома
Ђорић Љубомир М.
Живковић Андра Дг.
Јовановић Радомир В.
Мишурковић Михајло М.
Настасијевић Лазар
Нешић Димитрије
Павловић Владимир М.
Перчевић Никола
Поповић Душан Дим.
Поповић Михајло Ј.
Стевановић Алекса
Џелатовић Гвозден

Књажевац

Јанић Момчило Дг.
Јанковић Витомир М.
Клапаревић Сима
Николић Милорад
Петровић Тихомир Р.

Крагујевац

Божич Каменко
Вукомановић Миладин С.
Гавриловић Никола
Димитријевић Алекса
Ђурић Душан
Живковић Љубомир Дг.
Ивеша Михајло
Јанићијевић Душан Ж.
Јевтић Витомир Ј.
Милић Милорад
Миловановић Драгољуб
Миловановић Јован Д.
Мојсиловић Милорад
Милошевић Милутин М.
Молеровић Ђорђе
Николић Милован
Радовић Чедомир А.
Радуловић Јован С.
Ранковић Љубомир
Рашић Александар
Симоновић Драгољуб
Томић Александар М.
Филиповић Милутин

Краљево

Алексић Илија Кочички Дг.
Ахимовић Сава М.
Ивановић Тома
Марковић Драгољуб Дим.

Крушевац

Аврамовић Живојин
Вељковић Милутин М.
Вукадиновић Вукадин
Гвозденовић Тихомир К.
Димитријевић Бранко Н.

Живковић Михаило А.
Здравковић Светоглић Ђ.
Илић Јерусалим Ђ.
Јаношевић Бранислав
Јаховић Светислав М.
Киежевић Богољуб Љ.
Лучић Михаило П.
Милетић Стојан Г.
Минић Добросав
Николић Душан Г.
Протић Димитрије М.
Суботић Радисав О.
Тодоровић Михајло В.
Човић Чедомир М.

Лозница

Зебић Лука Р.
Марковић Бранислав Д.
Марчић Милош
Панић Селимир Р.
Поповић Драгољуб С.
Радовановић Борислав С.
Чворић Јован Св.
Чворић Цветко Св.

Негош

Вуловић Владимир Л.
Кочовић Атанасије
Крсмановић Миодраг Р.
Луковић Алекса Ђ.
Луковић Ђорђе Т.
Марковић Никола М.
Мијовић Василије
Пепић Василије С.
Сећански Димитрије
Урошевић Антоније

Паланка

Батинић Арсеније М.
Вукадиновић Милош
ивановић Михаило В.
Јелић Живојин
Марковић Љубомир
Павловић Михаило Т.
Поповић Стеван М. Дг.
Симић Милан В.
Стојковић Сретен
Терзић Милош
Хајдук-Вељковић Владимир
Цолић Милан Ж.

Пейровац

Богојевић Димитрије Д.
Владисављевић Драгољуб
Добошаревић Петар Б.
Ђорђевић Станислав А.
Јовановић Никола
Качавенда Александар В.
Московић Љубомир М.
Пантелић Драгутин
Стошић Душан П.

Пожаревац

Дескашев Милан
Димитријевић Добривоје
Ђорђевић Драгомир
Ђорђевић Илија
Ђурић Александар Д.
Илић Жика-Средњевац Ж.
Илић Тодор С.
Јеличић Јован П.
Јеличић Миодраг
Кацеровић Триша
Крстић Михаило П.
Лазаревић Александар Ж.
Марјановић Милан Т.
Марковић Радомир П.
Николајевић Владимир П.
Николић Иван
Обрадовић Милорад Ж.
Ранковић Драгутин
Стојадиновић Љубомир
Стојадиновић Милан

Смедерево

Јелић Владимир М.
Јовановић Стеван
Константиновић Милан
Љотић Димитрије
Павловић Станко Ј.
Перић Миливоје
Пешић Милорад
Тимотијевић Коста Ј.
Штерп Миодраг С.
Штрбић Борислав

Ђуприја

Видаковић Божићар
Ерић Драгомир
Исајловић Ђорђе
Николић Живојин Д.
Петковић Живојин
Петковић Ђорђе
Петровић Милосав
Пиндић Драгутин
Ранковић Тодор М.
Симић Јован
Стојановић Миодраг
Цукавац Милош

Чачак

Васић Миодраг Ж.
Кордић Љубомир
Лозанић Милорад М.
Поповић Димитрије М.
Симић Момчило
Туцаковић Миливоје
Ђурић Александар М.
Урошевић Чедомир

Ужице

Анђелић Стојан М.
Боровић Јован К.

Диковић Милија
Драшкић Ђорђе М.
Дридаревић Анђелко Ј.
Берасимовић Љубомир В.
Јовичић Милија
Јокановић Добрило
Кремић Вељко
Милетић М. Владета
Николић Драгољуб
Поповић Ђ. Страхинија
Ратковић Иван
Тадић Миливоје К.
Терзић Сима
Трипковић Срећко Ђ.

Шабаци
Алексић Васа Ђ.
Бајић Душан У.
Беловуковић Милан
Благојевић Јован Ј.
Васиљевић Живојин М.
Васић Витомир
Веласављевић Драгутин Н.
Јанковић Јанко
Којадиновић Стеван И.
Манојловић Божидар
Матић Михајло
Мијатовић Добривоје С.
Миливојевић Миливоје Р.
Пејовић Драгомир М.

Петковић Милојко
Петровић Драгомир С.
Петровић Љубомир
Писаревић Стеван
Поповић Владимир
Поповић Драгутин Д.
Поповић Љуба
Савић Светислав В.
Спасојевић Боривоје П.
Станковић Немања
Стојковић Бранислав
Топаловић Лазар П.
Топаловић Милан О.
Туфегџић Драгомир Др.
Шкорић Михаило Ј.

Азбучни именик адвокатских приправника

Презиме и име	На вежби код адвоката	Презиме и име	На вежби код адвоката
Аврамовић Душан В.	Ђорђевић Ј., Београд	Лехно Валентин	Ковачевић И., Београд
Алексијевић Александар	Васовић Ж., Београд	Лугомирски Драгослав	Лугомирски Б., Г. Мил.
Алкалај Јосиф Д.	Алкалај Д., Др. Београд	Лукић Велимир Ђ.	Лекић Б., Београд
Алкалај Моша С.	Алкалај Д., Београд	Матић Зарија О.	Благојевић О., Београд
Андрић Радивоје Д.	Леви Г. Д., Београд	Матутиновић Јаков	Маринковић М. Беогр.
Атанацковић Рајко	Кастел Д. Др., Београд	Милић Миленко К.	Поповић Љ. Др., Беогр.
Бајаловић Љубомир П.	Стаменковић А., Беогр.	Митровић Момчило Д.	Недељковић В., Ваљево
Барјактаровић Н. Љ.	Маринковић М. М., „	Мишић Војислав Д.	Благојевић М. У., Беогр.
Башић Бранислав Ж.	Маринковић М., Беогр.	Мојић Сава Др.	Поповић Д., Београд
Белесићин Војислав	Попс Ф. Др., Београд	Мојсиловић Михаило	Живаљевић Д., Београд
Белић Радмило	Николић М. М., Београд	Недељковић Бранислав	Поповић А. М., Београд
Бенвенисти Сима	Адаша С. Др., Београд	Недић Милосав	Илић Д., Београд
Богосављевић Рад. М.	Васовић Ж., Београд	Обрадовић Дим. Љ.	Благојевић В. Др., Беогр.
Бојанић Антуан	Петровић Н. Др., Беогр.	Остојић Радивоје	Стојановић Ј. К., Беогр.
Бранковић Недељко	Обрадовић М., Пожар.	Павловић Ђорђе Т.	Тадић М. К., Ужице
Бранковић Селимир Ђ.	Гођевац Д., Београд	Перић Илија П.	Равијак Ј. Др., Београд
Бројаковски Никола	Трајковић К., Београд	Петровић Александар	Стефановић Б., Београд
Видојевић Боривоје Ж.	Радовановић Љ., Беогр.	Плешаков Александар	Ђорђевић М., Београд
Владисављевић Милан	Тодоровић П. М., Беогр.	Полак Жељко Др.	Петровић П. Н., Беогр.
Влајић Миодраг С.	Јанићијевић Д. Ж., Краг.	Поповић Драгослав	Петковић Д. С., Београд
Воркапић Радивоје Л.	Бермановић Р. Др. Беогр.	Поповић Милан	Олић Ј. Др., Београд
Вучетић Лазар С.	Зорц В. Др., Београд	Поповић Павле М.	Поповић С., Ужице
Галијан Франьо	Живадиновић М., Беогр.	Поповић Радован М.	Петковић Д. С., Беогр.
Гођевац Анка	Гођевац В., Београд	Прибишевић Стојан С.	Попс Ф. Др., Београд
Гошовић Велиша	Маринковић Д., Београд	Радисављевић Олга М.	Петровић Н. Др., Беогр.
Демајо Војка	Демајо С., Београд	Рајаковић Милоје	Павловић Д., Београд
Драшковић Дим. М.	Бермановић Ж., Ваљево	Ристић Душан М.	Демајо Шемајо, Беогр.
Ђорђевић Драгутин М.	Вилдовић М., Београд	Савић Марта М.	Драговић М., Београд
Ђукић Емилија	Кречковић Л., Београд	Стаменковић Христа	Николић Д. Ј., Београд
Заниновић Јосип И.	Јеж Ф. Др., Београд	Станисављевић Јов. М.	Јововић П., Београд
Здравковић Милив. А.	Ивеш М., Крагујевац	Станковић Милош Љ.	Станковић Н., Београд
Ивковић Бранислав П.	Живаљевић Д., Београд	Симовић Милош М.	Петровић Н. Др., Беогр.
Јанковић Александар С.	Димитријевић Д., Пож.	Стевановић Власт. М.	Херцог Ф. Др., Београд
Јеремић Милутин	Рафајловић Д., Београд	Стефановић Богољуб М.	Најман Н., Београд
Јовић Братислав	Стефановић Љ., Београд	Супић Марко Др.	Попс Ф. Др., Београд
Јовановић Велибор Р.	Поповић М. С., Београд	Таубер Леонид Ј.	Никетић Г. Др., Београд
Калајић Велимир Б.	Мишић В. Ж., Београд	Тимотијевић Душан К.	Попс Ф. Др., Београд
Кречковић Михаило Л.	Кречковић Л., Београд	Томић Евгеније Др.	Алкалај С. Др., Београд
Кулаш Јурај Др.	Фиц Р., Београд	Трифунковић Никола М.	Стефановић Љ., Беогр.
Кумануди Станислав	Поповић Ђ. М., Београд	Тишић Мехмед	Љубибратић Д., Беогр.
Кусовац Лабуд Др.	Јовановић Р., Београд	Шулејић Живадин Д.	Батинић А., Паланка
Љазовић Драгутин	Поповић Д., Чачак		

Портрети знаменитих адвоката Адвокат Поенкаре¹⁾

од Фернанда Пајена

адвоката при Апелаци, Сулу у Паризу

Када је имао двадесет и три године а то је било пре двадесет девет година — Рејмонд Поенкаре, први секретар Конференције Адвоката, имао је да одржи говор пред скупом својих колега о једном од „стarih“. Он је изабрао за модел Дифора, бив. члана Академије, батонијеа и претседника Министарског Савета. Ми се само можемо дивити овако сигурном инстинкту.

Међутим политика га није привлачила, бар тако је он говорио. То је он и доцније понављао и то не само у Палати Правде. Али како да му верујемо? Он је сам себи дао тако сјајан деманти. Још би му могли признати да он воли адвокатуру као што неки мужеве воле своју жену: они је стално врађују, али је ипак желе и у исто време жале и то сваки пут, када је преваре.

Усталом сасвим је излишним постављати питање да ли Адвокат Поенкаре претпоставља политику адвокатури или адвокатуру политици. Главни је то, да је он савршен било да је у једној или другој улози.

То су, усталом, две улоге писане за исте гласове.

Већ одавно се из прашине судских полица не појављују више песници, али се место њих развијају, као што је познато, многобројни парламентарци, тако да је Палата Правде постала Консерваторијум за Велику Оперу коју представља Бурбонска Палата.

Може бити да акустика није иста у обема зградама, али да би се успело у једној или другој, потребно је вежбати се на истом солфежу. Не треба се због тога вређати: то ће се све више и више појављивати, јер право и политика, сваког дана све удаљеније од хладне теорије, приближују се и братиме на легендарном „пословном терену“ који се обично у Француској завршава са споровима и законским пројектима.

Велики број досијеа није могао никада упуштити адвоката Поенкареа. Код њега је лакоћа духа и неизмерна снага за рад. По томе је прво и примећен у Скупштини. У Скупштину је ушао када му је било двадесет шест година, али он није престајао да ради у Палати Правде као секретар адвоката ди Буја, јер постоји изрека да не

треба никад напуштати готов плен за неку неодређену ствар.

Он се нарочито бавио финансијским питањима: обична кокетирија. А зар нису то питања које су најтежа и најмање позната? Али њему за то није било потребно много времена. На крају године, две, Рејмонд Поенкаре познавао их до најситнијих детаља. Он је улазио у дискусије као стари стручњак по питањима отварања и затварања кредита, везивања ванредних буџета са целином државног буџета, по питању правила о јавном књиговодству и још по много другим деликатним питањима те врсте. За кратко време најбоље специјалисте су се повлачиле кад би се он појавио. Већ у то време он је критиковао једног Г. Камила Пелтана. На сваком кораку је побеђивао Г. Субејрана. Од шале је успео да одбаци најмудрије противразлоге Г. Леона Сеја... Сам Г. Рувије није могао доћи к себи. Што се тиче Скупштине, она је поздравила његово прво иступање на трибини са „многогруким аплаузом“ и са „дугим узвицима браво из многобројних клубова“.

У тридесет првој години он је постао министар и тек тада је резигнирано престао да спрема предмете за адвоката ди Буја.

„Министар? То није положај за једног младог човека“ говорила је његова мајка. Међутим она га није познавала.

Он је скомно одбио портфељ Министра Финансија, и сувише тежак за његова млада плећа: то је била још једна кокетирија. Међутим тек што се инсталирао у Министарству Просвете могло се уочити да је буџет био само једна од жица у његовој стрели и на његовој лири.

Још одмах га видимо како држи банке, како председава, отвара разне приредбе и без престанка држи говоре и то у свим могућим облицима и по разноврсним предметима. — 12. јуна 1893. год. по предмету Араго; 18. јуна у Шато Тијери о Ла Фонтеу; 1. јула (увек у 1893. год.) у Салону Француских Уметника о уметности и слободи; 17. о васпитању девојака; 29. о декоративној уметности; 31., приликом раздавања награда Општег Конкурса, о класичној настави и патриотизму; 4. августа у Консерваторијуму о музици и декламацијама..... и то све разуме се на штегу неколико повремених дискусија у Скупштини и Сенату.

¹⁾ Ова је notiца изашла у листу *Фигаро* 20. марта 1909. год., када Поенкаре још није био претседник Министарског Савета.

Можда је оваква плодност атрибут те службе, једна врста државног дара који сваки министар понесе из Јелисеја са претседничким декретом о постављењу..... Али треба прочитати говоре овога министра. Свакад и свугде — и у томе је он тај духовити и редак беседник — он говори без „патоса“ и без баналности, у складу, са интелигенцијом и компетентношћу.

Да, са истинском компетанцијом. А зашто да не? То је најмање што би се могло рећи да он има одређено гледиште и бистрину за сваку ствар. Његова мисао је једна моћна кула светиља, коју он може без умора пројектирати на најразноврсније предмете. Сваки од тих предмета је осветљен неизменично са свих страна, у свима својим кутовима и кутијама, до крајње дубине.

У његовом је домаћају све што се може памћењем научити и разумом схватити. Он разуме све, и то брзо и задржи све у памети.

После овога ви сте већ могли разумети, ако до сада то нисте већ знали, да овај човек такве интелигенције никако не мари у политици апсолутистичке системе.

За њега је политика експериментална наука. Она треба да поступа обаврзо, пипањем, узастопним експериментисањима. Она је хигијена, а по потреби медицина за народ. Исто као живот једне индивиде, тако и живот народа представља детаље, навике, предрасуде, нагомилане догађаје, и о свему томе се мора водити рачуна. Адвокат Поенкаре о томе води рачуна. Он је сам казао: „Ја не гледам ствари са Сиријусовог становишта.“ Не! Он не заборавља никада ни време, ни места, ни људе, ни околности, ни могуће потресе, нити евентуалне противнападе. То је један велики практичар и крајње савестан.

Са истих узрока долази његов успех и у Палати Правде. Све разумети и све објаснити, то су две професионалне особине једног адвоката. Нека ми не замери Боало, он није поуздан да ли те две особине чине једну, али адвокат Поенкаре бар те две особине има.

Он је неупоредив у томе да расветли одмах у колико има истине у једној лажи и колико има лажног у једној истини. Примедбе се гомилају у његовом мозгу као у каквом хемијском суду. Тренутно само, оне су разлучене, анализане и поново састављене у виду аргумента.

Леп је то приказ који ћете видети у Палати Правде кад год то зажелите: Адвокат Поенкаре слуша свога противника. Хтео сам рећи да он слуша „пажљивим погледом“ јер је апсолутно немогуће, када се човек сетити њега, евоцирати у првом моменту шта друго

него његово високо чело и његове очи, у исто време у сталном покрету и тако чудновато фиксиране у ретким случајевима, када се упура за неки тренутак. По свему се види да он слуша с таквом пажњом која га апсорбује и слушајући он у исто време са једним потезом бележи побијања. Али треба знати, да је он у стању да ништа не бележи и да у памети одмах спреми приговор. Њему за овај стварни рад није потребан никакав напор, нити изгледа да му то досађује или га замара. Он пише тако рећи механички, и пише све: закључак, аргументе, стил, епитете, парантезе, интерпункцију, ништа у томе недостаје, и он би могао те белешке са сучеља такве кавке су, одмах дати у штампу.

Ево га где се диже, мали, дежмекаст и с погледом покретнији но икада и ево где говори са узвишеним и сувим гласом..... Ах, колико је тешко дати дефиницију његове речитости сем ако нећемо да је дефинишемо још и увек по њеној суптилности и разноликости. Она је тачно у сваком случају оно, што треба да буде да би изазвала општи утисак „ово је у ствари врло добро“ и то и од најтежих слушалаца. Увек јасан, разуме се, овај реалиста говори најпре и пре свега да га остали разуме. Исто тако увек коректан: овако један јасан дух може се изражавати само на француском и то на савсим добром француском. А све остало....., о Боже мој, то понављам, зависи од прилика.

Његов акценат је увек у јачини према његовим слушаоцима и његове метафоре одговарају предмету о коме говори. Он расправља крупна питања са ширином погледа једног филозофа, а ситна са најтачнијом прецизношћу једног малог чиновника. Он ће употребити индигнирани акценат „да би ослободио своју савест“ у Драјфусовом процесу, а с друге стране он ће дискутовати са неупоредивом хладнокрвношћу питања о буџету. Он ће заузети три рочишта да научно објасни текст закона поводом једног стечаја. Али када заступа Академију Гонкур његов стил цвета сам од себе.

Он цвета..... треба да се разумемо. Не тиче се ораторских опширних разлагања, нити рафинираног тражења речи или сликовитости. Ја бих рекао да је Адвокат Поенкаре Атињанин, ако је атицизам састављен од умерености и од мере. Његова мисао не остаје никако као један скелет: он га покрива месом, он му даје душу, боју, он га оживљава, али он га неће обући у сјајно рухо, које би га више или мање сакрило. Нешто скромних украса тамо амо и ништа више. У истини рећи: пре накит него цвеће!

То је човек око кога се боре политике и

двокатски ред. По свему мени изгледа да у јачина и брзина његова рада, главне карактеристика његова талента. И то нарочито брзина. Пошто дан не траје у ствари више од 24 сата, од којих су 16 часова потребни за разне ствари, најјача интелигенција и најбоља меморија не би биле довољне да проберу толике ствари, када оне не би брзо функционисале.

У овоме случају оне функционишу муњевитом брзином.

Адвокату Поенкару не треба више од два сата да би се спремио за држање једночасовног говора о иностраној политици, физици, медицини, стратегији, сликарству или историји, а као што кажу у Палати Правде ово набрајање није ограничено.

Наравно, да би за њега требало много мање времена ради спремања, када је у питању извесан предмет који му је познат, или ако је предмет из оне науке с којом се он сродно.

Ситничар ће рећи да овако пространа култура мора бити бесумње површина. Може бити. У сваком случају о томе могу одлучити само специјалисте. Али зар није он сам специјалиста и то бар за две гране? У осталом шта се то кога тиче? Шта се, на пример, то тиче свих оних слушаца који су пре неколико година у великој амфитеатралној сали на Сорбони аплаудирали Адво-

кату Поенкару приликом његова говора о Бертелу? Какве то важности има за све оне који су тај говор читали? Тим говором, њима је било откривено дело једног великог научника. Вероватно је да многи не би били у стању да читају књиге тога научника и да слушају његова предавања. А нарочито какве то важности може имати за нашег беседника? Он је од свих дарова примио најскупоценији; у овоме веку зналаца и специјалиста, он остварује онај сан да по својој вољи може да пређе двоструко поље људских знања и активности.

Да, какав сан? Данас је потребно на овим веома пространим пољима „изабрати свој пут“, и то само један пут. Треба се одлучити на свирепо одрицање, на многа делимична мала самоубиства. Треба бити човек рада или мислилац, треба бити инжењер или судија, уметник или научник..... а саме ове речи су смешне. То су општа имена фамилије која нико нема права да носи, а да не буде дужан да их сузи и да их специјализује. Не постоје више Наука, сада постоје науке и свака наука представља једну незајажљиву метресу која тражи целога човека.

Адвокат Поенкаре бере све цвеће и при сваја њихов сок не замарајући се тиме. То је срећан човек.

Превео М. Ж. Живадиновић.

Са правничких конгреса о ваздухопловном праву

— Међународни Правнички Конгрес за Авијацију у Мадриду. Говор Едуарда де Леона Рамоса. Погледи на ваздухопловно право. Његов развој. Међународни Конгреси за ваздухопловно право. —

Предавање, које је одржао на осмом међународном ваздухопловном конгресу г. Рамос, о најмалајој правној науци: ваздухопловном праву — заслужује свакако по својој концизности и богатству садржине да се на исто скрене пажња и наших читалаца, и зато доносимо овде његов скраћен превод.

Г. Рамос у краћем уводу констатује, да термин „ваздухопловно право“ не може бити правилно схваћен, па према томе ни обим ове науке и њен делокруг тачно опредељен, ако се претходно не утврди појам ваздухоплова. Предавач предлаже да се овоме појму задржи значај, који му је већ дат у пројекту ваздухопловне уредбе од 1925. год. републике Аргентине, т. ј. да се под аеронефом (ваздухопловом) подразумева „сваки апарат за ваздушну пловидбу или који се држи у ваздуху, већ познати или и доцније пронађен, саграђен или усавршен, намењен или не за пренос лица и ствари, који се

диже са земље или са воде и управља се у лету у ваздуху или кроз ваздушни простор“, или, краће, сваки апарат намењен да се дигне у ваздух или да у ваздуху циркулише.

Једна од карактерних особина ове гране правне науке јесте у оригиналности њених извора и њене формације. Она није постала, као што би се то могло узети, од права у опште, те није производ историјског развоја и живота неког народа већ је резултат напорног и пажљивог рада правника, који је рад усвојио и од законодаваца појединих земаља.

Релативно кратка (1904—1928) историја овог ваздухопловног права ипак је веома интересантна. Његов постанак обележио је радове конгреса Института за Међународно Право у Единбургу (1904. год.), у Гану (1906.) и у Мадриду (1911.), на којима је постављена и прокламована доктрина сло-

боду ваздушног простора, не дотичући се ипак одбранбених права појединих држава.

Овој опширној тези придружили су се и исту разгранали радови и одлуке значајних удружења као што:

1) Међународне Правне Асоцијације (International Law Association), која је организовала више конференција. На конференцијама у Хагу (1921.) и у Буенос-Ајресу (1922) третирана су питања транспорта ваздухопловима и о јурисдикцији под коју транспортирана лица потпадају у цивилним и кривичним стварима. На конференцијама у Буенос-Ајресу и у Стокхолму (1924) дебатирано је такође и питање ваздушног рата.

2) International Air Association, са седиштем у Хагу, састављена од више конзорција за ваздушну пловидбу, на многим својим седницама (главна: 15-та одржана 1928. год. у Паризу) третирали су многа веома интересантна питања (поглавито техничка) од којих је најзначајније питање одговорности јавних друштава за ваздушну пловидбу.

Ови радови праћени су осим тога од Комитета за транспорт ваздушним путем Међународне Трговачке Коморе у Паризу, која сазива прву међународну конференцију за приватно ваздухопловно право, на којој је било решено, 1) да се усвоји поднети од француске владе пројект међународне конвенције о одговорностима поводом транспорта ваздухопловима, као и 2) да се организује технички међународни комитет (који се већ и састао) експерата за ваздухопловно право, коме је задатак да проучава постављена му питања и за то истима даје своја мишљења.

Све ово веома убедљиво нам доказује, да се у погледу ваздухопловног права не може полазити са националне тачке гледишта, већ напротив од универсалности људи. Благодарећи горњем интелектуалном и правном покрету формиран је кодекс доктрина, познат под именом „Кодекс ваздуха“ (code de l'air).

Формирање овог кодекса иде паралелно са радовима Међународних Правних Ваздухопловних Конгреса, који су на истоме садржавали овим редом:

Први конгрес: у Паризу 1911. год.
Усвојен је у начелу без значајних измена пројект Кодекса, израђен од Делејана.

Овај пројект обухвата правне одредбе из области: јавног, приватног, административног, фискалног и казненог права, која свака обухвата по једну књигу кодекса.

Други конгрес: у Женеви 1912. год.
Разрађују се у целини прва и делимично друга књига кодекса. Нарочито треба под-

вући, да је усвојен принцип националности ваздухоплова.

Трећи конгрес: Франкфурт на Мајни 1913. године.

Дебатирају се питања о праву прелетања туђе територије, о упражњавању права летења и о санкцијама због евентуалних злоупотреба.

Четврти конгрес: у Монаку 1921. год.

После прекида изазваног ратом наставља се рад на доношењу кодекса. Дискутује се о раније прокламованом принципу слободе ваздушног простора и доносе се извесне одредбе о ограничењу те слободе мерама безбедности, које свака држава може за себе прописати.

Пети конгрес: у Прагу 1922. год.

Израђује и усваја принципе аеронаутичке хипотезе, која се базира на: 1) јавности стварних права на ваздухопловима; 2) на важности тих права у свима државама и 3) на немогућности примене на ваздухоплове обичних мера реалног обезбеђења.

Шести конгрес: у Риму 1924. год.

Дефинитивно је израђена прва књига кодекса, која добија ову садржину: Кодекс ваздуха. — Књига I Ваздушно Јавно Право:

Глава 1. — Општи принципи ваздушног саобраћаја.

Глава 2. — Националитет и натписи.

Глава 3. — Атерисаж.

Глава 4. — Бацање предмета.

Глава 5. — Разбијени ваздухоплови (éaves d'aéronefs).

Глава 6. — Законодавство, које има да се примењује и судска надлежност у ваздухопловном саобраћају.

Глава 7. — Режим, који се примењује на ваздухоплове у иностранству.

С тачке гледишта јавног права интересантна је усвојена класификација ваздухоплова. Ови се деле на *јавне*, када су у служби јавних власти и *приватне*, када у таквој служби нису, ма да и припадају некој држави.

Седми конгрес: Лион 1925.

Бавио се највише финансијским питањима. Главни принцип, који је усвојен, јесте да ће сваки приватни ваздухоплов у међународном саобраћају бити дужан да се дигне са царинског аеродрома да би прво спуштање у иностранству извршио такође на царинском аеродрому.

Поред тога треба поменути и рад Међународне Конференције за међународно приватно ваздухопловно право у Паризу 1925. год. на припремању заједничке за све државе ваздухопловне легислације, која је постигла: 1) споразум о конвенцији односно одговорности предузимача транспорта у ме-

јународном ваздушном саобраћају, и 2) усвајање међународног комитета правних експерата за ваздухопловни саобраћај. Овај последњи створен је да би у целини проучио питање изједначења приватног ваздухопловног права. Париска конференција усвојила је као принцип да, с материјалне тачке гледишта, одговорност предузимача ваздухопловног транспорта престаје, ако је предузео све *разумне* мере ради спречавања штете, а с формалне тачке гледишта — оштећени може бити своја права пред надлежним судом, и то или по доминилу туженог, или месту поласка или одређења ваздухоплова, или, напосок, по месту аварије. Комитету, пак, експерата конференција је ставила у задатак да најпре проучи читав низ одређених питања, између којих су најинтересантија питања о накнади штете причињене од ваздухоплова лицима и ства-

рима на земљи, и обавезног осигурања ваздухоплова.

Осмји конгрес — у Мадриду 1928. год., на којем је предње предавање прочитано, требао је да се бави питањима груписаним у следећих 5 група: 1) о поштанским ваздухопловима, 2) о одговорности према трећим лицима, 3) о ризику и о вишој сили, 4) о ваздушним путевима и 5) о ревизији већ усвојених одредаба кодекса ваздуха.

О радовима и резултатима постигнутим на овом конгресу говорићемо другом приликом, јер данас нам је био циљ да изнашањем горе изложеног предавања г. Рамоса, првог председника Апелационог Суда у Мадриду, скренемо пажњу читалаца нашег „Бранича“ на потпуно нове и актуелне проблеме ваздухопловног права и да конспективно изнесемо историјске путеве, којима је ово у својој досадањој изградњи ишло.

Саопштно према службеном извештају
Др. Арс. М. Чубински, адвокат

Оцене и прикази

Др. Драгољуб Аранђеловић. — Основи облигационог права с нарочитим обзором на Грађански законик Краљевине Србије. Општи део. Београд, 1929. — У нашој правној литератури имамо, као што је познато, два-три започета система приватног права, с погледом на позитивно право Краљевине Србије (А. Ђорђевић, Др. Л. Марковић), али ни у једном од њих није обухваћено и облигационо право, које у приватном животу и саобраћају, има понајвише примене. Г. Аранђеловић увидео је ту празнину и својим радом, чији наслов исписасмо, задовољио је, делимиче, једну осетну потребу. Очекујемо сад од њега и другу књигу, у којој ће нам дати и специјални део облигационог права, после чега бисмо имали, нако од разних аутора, потпуно довршен систем грађанског права за школску и практичну употребу.

Аутор је дело подесио за потребу слушаца правног факултета. Стога су му излагања релативно кратка. Тежња му је била да буде што концизнији. Ипак та концизност није ишла на штету потпуности, јасности и прегледности. Материје су обрађене с новим погледима, у светлости данашње науке. Аргументација по контроверзним питањима поткрепљена су мишљењима многобројних домаћих и страних правних писаца, и солуцијама које су та питања добила у иностраним кодексима. Добиле су места и многе новине, које ће наше правнике интересовати (уговор о гарантини, опцији, колективни уговор и т. д.).

Д. С. Петковић.

L'Aviation au point de vue économique et juridique. — Др. Андра А. Мишровић. — Писац, г. Мишровић, објавио је у укуском издању свој рад о овој актуелној и интересантној теми. Ваздухопловство је од највећег интереса данас. Колико је оно предмет свестраног проучавања научника, толико је у најновије доба занимало правнике и законодавце важним проблемима, отвореним развојем авијације и савременом међународног живота. Без великих претензија, г. Мишровић лепо и документарно разлаже о напретку ваздухопловства, његовим економским користима, о улози цивилне авијације, техничком уређењу ваздушне службе, ваздухопловној индустрији и грађању ваздушних мрежа. Сумарно излаже међународне конвенције, разна законодавства — па и наше — и принципе о ваздушном простору с погледом на питање о суверенитету државе. Питања о одговорности и неодговорности друштвеног пропратио је извесним бројем случајева из најновије јуриспруденције. Објављени материјал допуњују неколико јасних прегледа са статистичким подацима, корисним за практичаре. Излагања су срећена и концизна. Расправа је, у опште, марљиво обрађена. То заслужује похвалу писцу, а сам рад топло препоручује правницима, које интересују ваздухопловство и јудикатура о њему.

Ђ. В. Стефановић

Мисли и афоризми великих филозофа и правника

Једна од дужности законодавца је да законе гради просто и јасно како би они продран у све слојеве друштва. *Монтешкје.*

Битије над собом, сами себе оптужујте, будите себи судија, тражите понекад милост, али кад устреба изрешите и казну. *Сенка.*

Судије треба да угуше лична мишљења код сваког одлучивања и да прате само дух закона. *Монтешкје.*

Претпостављам сведоку моје савести свима гово-
рима који се о мени могу да одрже. *Цицерон.*

Правичан човек попушта пред својом савешћу, али савест његова нема господара на земљи. *Вагнер.*

Савест је најбоља књига о моралу. Њу треба нај-
чешће да питамо. *Паскал.*

Иди где хоћеш, свугде ћеш наћи своју савест. *Дидро.*

Када савест говори слушајте само њу и следајте

јој. Ништа не мари ако пут, којим вас поведе, није
свагда без трга и бола. *Алберт Дириј.*

Праведна ствар, пре или после, мора победити. *Жил Симон.*

Мало је изгубљено, када је част очувана. *Вошлер.*

Част је што и око : без озаде она не може под-
нети ни најмању нечистоћу. *Босие.*

Први степен неправде је у задовољству да се по-
сматра чињење зла; други је у самом чињењу зла,
а трећи у неспречавању зла, када је то могуће. *Мишел де Лойишал.*

Мисо пропраћена вољом, воља пропраћена делом,
то је врлина. *Лахордер.*

Шта је то врлина? Ма како се посматрала она је
жртвовање себе самог. *Дидро.*

Прикупно Љ. В. С.

Библиографија

Bulletin de droit tchécoslovaque. У Прагу излази
под горњим насловом часопис правничког дру-
штва „Pravnická jednotá“. Часопис излази полугодишње,
на француском језику.

*Le diritto pubblico nella nuova legislazione Ita-
liana.* — *Prof. Ignazio Tambaro.* Нарој 1927. Студија
о новом уставном и правном стању у Италији.

*Д-р Оливер Пиркмајер, Држављанство Краљев-
ине Срба, Хрвата и Словенаца,* протумачено из-
дање важећих закских одредаба, Београд 1929., стр.
444. Писац у овом савесно израђеном даје исцрпне ко-
ментарне поред одговарајућих законских одредаба.

*Ђорђе Крешћ, Колонизација у Јужној Србији,
са картом насеља,* Сарајево, стр. 104. Књига је по-
свећена питању колонизације у Јужној Србији, које је
са најсавременим стручношћу и савесно обрађено.

*Jovan V. Stefanović, Управно-судска рјешења (Drž.
Saveta i upravnih sudova),* књ. I и II, Загреб, 1928.,
издавач хорторци „Themis“. Збирка решења управних
судава.

*К. Крачунов, Дипломатска историја Бугарске
1886—1915. књ. I. Велике државе и Бугарска.* (1886
до 1887). Софија, 1928, стр. 232. Студија о новјом
дипломатској историји Бугарске.

*Д-р Лазар Марковић, Грађанско Право, I књига,
Општи део и стварно право, II издање,* Београд,
1928, стр. XXIV + 582. Систематско дело из области
Грађанског Права.

*Vorschlag zur Schaffung eines Internationalen
Wirtschaftsgerichtes,* von Dr. jur. Sándor Kelemen,
Пешу, стр. 31. Писац у својој брошури пледира за осни-
вање једног међународног суда, који би имао да ра-
справља међународне сукобе из области економске кон-
куренције.

*Средишњи Уред за Осигурање Радника у За-
гребу, 1922.—1926. г.* Публикација о раду Уреда од

његовог оснивања до 1926. год. Савесно израђена исто-
рија ове установе, са истовременим излагањем података
о постигнутим резултатима. Књига је изишла у редак-
цији г. г. Марка Баучера и Милоша Глазера.

Нови Консуларни Правилник, Београд, 1929. Зави-
шница публикација Мин. Иностранних Дела Овим правил-
ником, изајад, извршена је једнообразна организација
наше консуларне службе на страни у духу нових по-
гледа и актуелних потреба.

(*Pamiętnik trzydziestoletnia pracy naukowej prof. Dr.
Przemysława Dabkowskiego, Lwow, 1927.*). *Спојеница
тридесетогодишњег рада проф. Домпковског, Ла-
вов, 1927. год.* Спојеница је посвећена плодном триде-
сетогодишњем раду познатог историчара прва Д-р Пше-
мислава Домпковског, професора Университета у Лавову.

*М. А. Андреева, dr. phil. Очерки по културни
византијског доора в XIII вјеку, в Презе, 1927.,*
стр. 208. Ова студија из културне историје Византије
у XIII веку интересна је за нас нарочито и по томе,
што уноси доста светлости у односе између Србије и
Византије с обзиром на реченицу византијског цара
у Србији, у доба живота и рада Св. Саве.

*Poročilo delavske šbornice za Slovenijo za leti
1927. in 1928. Uredil Filip Uratnik, Ljubljana, str. 197.*
Iz statistike našege delavskega zavarovanja. Zbrala
Ivo Lah in Filip Uratnik, Ljubljana, 1929., str. 49 и 21
графикна слика. Словеначка Радничка Комора омогућила
је упознавање прилика словеначког радништва, дајући
богат преглед података о њиховом положају.

*Julienne Bonnesse, La science juridique française.
Quelques aspects fondamentaux de l'oeuvre de Léon
Duguit. Extrait de la Revue générale du Droit de la
Legislation et de la Jurisprudence en France et à l'étranger.*
Paris, 1929, pages 34. У месту некролога написан кратки
приказ основних идеја Леона Дугуна.

Д-р Александар Соловјев, Постапак и значај Ду-

шановог законика, Београд, 1928. год., стр. 32, Библиотека Народног Универзитета, св. 4.

Д-р Славо М. Ђурић, Друштво Народа, Нови Сад, 1928., Манастирска Библиотека, бр. 36—37, стр. 43.

На популаран начин концизно извести основни појмови о Друштву Народа.

Душан Ј. Пойовић, О Турцима у нашој прошлости, Прештампано из Српског Књижевног Гласника са 1929., стр. 14.

Prof. H. F. Schmidt, Arbeiten zur gesamten und zur mittelalterlichen deutschen Geschichte in polnischer Sprache, (Jahresberichte für deutsche Geschichte 2. Jahrgang, Verlag von K. F. Koeler Leipzig, 1928.), Капитално дело чувеног професора славистике на универзитету у Грацу Х. Шмида, које обухвата целокупну и средњовековну историју Немачке, са нарочитом испрцином обрадом историје Пољске, у средњем веку.

Слободан Јовановић, Влада Александра Обреновића, књ. I (1889—97), Београд, 1929., стр. 424.

Др. Оликар Пиркиајер, Закон о држању и ношењу оружја са односним правилницима и закон о заштити јавне безбедности, Београд, 1928., стр. 203, издав. књижара Кеце Кона.

Суакин поручник Др. Сиван Св. Миклан, Ваздухопловно право, Нови Сад, стр. 231. Књига има за практични циљ упознавање са основним начелима ваздухопловног права, као и са нашим позитивним правом.

Hauptzüge des älterischen Eherechts unter Berücksichtigung des slavischen Rechts, чланак Др. Д. М. Кавчански у немачком часопису Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft (XLI, 1, и 2, S. 263—289). Документован чланак о старом српском брачном праву с освртом на словенско право.

Др. Јосип Хагг, О међународним уговорима, Нравско коло књ. IX, стр. 275—301, Загреб, 1928. Стручан првотан научни наше историје права.

A. W. Maklesow, Der Kampf gegen die Verwahrlosung der Jugend in Sowjetrussland, (Sonderdruck aus „Die Erziehung“ Monatschrift für den Zusammenhang von Kultur und Errichtung in Wissenschaft und Leben, 1929.). Критички изложен и приказан рад Совјетске Владе на решењу питања спасавања и збрињавања напуштене деце, с обзир на принципе криминологије и кривиналне политике.

Milenko Militch, Les attributions communes et les rapports du Conseil et de l'Assemblée. Une étude de la Société des Nations. Préface de M. Joseph Barthélemy. Paris, 1929., A. Pedone, éditeur.

Милош Ђурић, Проблеми филозофије културе, Београд, 1929., стр. 199. Издање књижаре Рајковића и Ђуковића.

Др. Динко Томазић, Закони пораста становништва. Прилог био-социјалној теорији о развоју народа, 22 грађичке слике | XIX табела, Београд, 1929., књиџара Ђеце Кона

Др. Сиван Ђурић, Међународни пацифизам и његови противници, Београд, 1929., стр. 14.

Руски Архив. Почео је излазити на српском језику, под уредништвом г. Павла Сивановића, овај стручни часопис, коме је циљ обавештавање наше јавности о научном, економском и културном животу Русије.

Mélanges Maurice Hauriou, Paris, 1929. Librairie du Recueil Sirey, p. 832. Споменик приликом прославе седамдесетогодишњег универзитета у Тулузи, издана у част, сада њен поклоњога, Мориса Ору, познатог професора права и декана правог факултета у Тулузи.

Kolizijska norma mednarodne kupoprodaje premicnin, od univ. prof. dr. Stanko Lapovine-a. Посебни отисак „Slovenskega Pravnika“ Ljubljana, 1928, стр. 11.

Vertraglicher Schutz gegen Schwankungen des Geldwertes (Goldklauseln und andere Abreden zur Minderung des Valutarisikos) von Prof. Dr. Arthur Nussbaum. Berlin und Leipzig, 1928. S. 95. (Издано у збирци „Beiträge zur ausländischen und internationalen Privatrecht“, Teil II).

Slovník vět práva československého, Ресник Чехословачког Јавног Права, која су покренули професори Правног Факултета Универзитета у Брну, представља у ствари правничку енциклопедију не само Чехословачког Јавног Права већ и Правне Науке уопште.

Judicium, часопис удружења немачких професора Грађанског Судског Поступка, почео је излазити у тромесечним свескама. Часопис се бави обрадом науке Г. С. П., а и с нарочитим обзиром на претстојеће реформе Г. С. П. у Немачкој и Аустрији.

Roger Bonnard, Léon Duguit. Ses oeuvres, sa doctrine. (Etat. Essai d'une théorie réaliste de droit politique, (Paris, 1929, Sirey. Pages XXXII + 626). Професор француског правног факултета у Кану, Марсел де ла Бине, поставља у овом свом интересантном делу нову теорију о држави, према којој се држава има посматрати и са гледишта правног и са гледишта политичког.

Banque Nationale des Royaume des Serbes, Croates et Slovenes. Bulletin d'information et de documentation (janvier-mars 1929). Преглед стања наше привреде у првом тромесечју, као и пословања Народне Банке у том времену.

Marcel de la Bigne de Villeneuve, Traité général de l'Etat. Essai d'une théorie réaliste de droit politique, (Paris, 1929, Sirey. Pages XXXII + 626). Професор француског правног факултета у Кану, Марсел де ла Бине, поставља у овом свом интересантном делу нову теорију о држави, према којој се држава има посматрати и са гледишта правног и са гледишта политичког.

Мирко Г. Авакумовић, Кратак преглед на Међународној Организацији Рада, (Quelques aperçus sur l'Organisation du Travail), Београд, 1929. год., стр. 21. Писац, као добар познавалац ове установе, излаже концизно њен историјат, њене функције, рад и др.

Les constitutions modernes. Europe—Afrique—Asie—Océanie—Amérique, Traductions accompagnées de notices historiques et de notes explicatives, par F. R. Diercke, Quatrième édition, par Joseph Delpech et Julien Lefebvre, prof. de l'Université de Strassbourg, Europe. I Albanie à Grèce. Librairie du Recueil Sirey, Paris, 1928, pages 670.

Prof. Dr. J. L. Eggen von Terlan, Das Unterricht des internationalen Privatrecht in Deutschland. Sonderabdruck aus „Blätter für internationales Privatrecht“, 1929, Nr. 1. Beilage der „Leipziger Zeitschrift für Deutsches Recht“, 1929. München, Berlin und Leipzig, J. Schweizer Verlag (Arthur Sellier).

Др. Милорад Недељковић, О заједници у данашњој народној привреди. Издање Земаљског Савеза Заватанских еснафа и удружења, Београд, 1929.

Др. Милош Московљевић, Нацпа Отаџбина. Прва свеска поуче библиотекe Српске Краљевске Академије Науку, заједничке Камеџа и Павла Браће Јовановића, Београд, 1929., стр. 146 са 30 слика и дијаграма и две карте Југославије. Цена 12 лин.

Др. Иво Крбећ, свенити професор. Управно право, I књига, уводна и спорна питања, 1929, тисак и наклада Југословенске штампе, Маровска 30, Загреб.

Божидар Пурш, Наши иселеници. Београд, 1929. Издање књижарнице Б. Цвијановића, стр. 120. Као наш консуларни представник у Сједињеним Државама: Сеи

Америке са широким познавањем изазве, коначно све оно што је важно за познавање овог нашег политичког и социјално политичког питања.

Henri Hajnal, docteur en droit, avocat à Budapest, **Le droit du Danube international**, avec une préface de M. Charles de Visscher professeur à la Faculté de droit de l'Université du Gand, La Haye, Martinus Nijhoff, 1929, str. 324.

Julien Bonnet, prof. à la Faculté de Droit de l'Université de Bordeaux. **Les destinées de l'oeuvre de Demolombe au temps présent**. A propos de la thèse de doctorat de M. Jean Brissé Saint Macary: „De l'accession artificielle immobilière. Essai d'un fondement juridique“, 1929, Bordeaux.

Julien Bonnet, „A la recherche du droit“, **Y a-t-il un romantisme juridique**. Réponse à M. le Professeur Cuche. Librairie du Recueil Sirey, Paris, 1929.

Dr. **Richard Schott**, o. ö. Professor in Breslau, **Europäischer Arbeitsvertragsrecht**, unter Mitwirkung in und ausländischer Gelehrten von Erich Molitor, a. a. Professor in Breslau, 2 Teil (Albanien, Bulgarien, Cehoslovakien, Estland, Finnland, Litauen, Südslavien, u. s. w.), Marburg in Hessen. N. G. Elwert'sche Verlagsbuchhandlung, G. Braun, 1929, str. 618.

Dr. **Hugo Berk**, **Примери за практичну примену грађанског парничног поступка**, Загреб, Виланови Тро 9-11. Д-р Берк, као судија и адвокат у Далмацији упознао се добро са одредбама изворника нашег грађанског поступка, који се у пракси примењује у Словеначкој и Далмацији.

Dr. **Julius Magnus**, **Die deutsche Rechtsanwaltschaft**, Berlin 1929, Verlag W. Moeser Buchhandlung, Leipzig, str. 536. Књига је посвећена прослави педесетогодишњице постојања адвокатуре као слободне професије у Немачкој.

Dr. **Božidar Adžija**, **Od Platona do Marksa**, **Razvoj socijalističke ideje**; Zagreb, Edicije „Socijalne Misl“, knj. 2, 1929., str. 120.

Судска пракса за 1928. год. уредно Србислав Ковачевић, Касациони Судија, Београд, 1929, str. XV—659. Штампарнија Чоловића и Маџаревина.

Dr. **Julius Magnus**, **Die höchsten Gerichte der Welt**, Vertretungsvorlag W. Moeser Buchhandlung, Leipzig, 1929, S. 634.

G. D. **Seraba**, Joan Hellade-Radulescu, **Incepăturile filosofice și sociologice române**, București.

Der Schutz industriellen Eigentums in Jugoslawien, von **Janko Saman**, Berlin, 1929, Verlag Carl Heymans, S. 207.

Нудро Вилсон, **Влада Сједињених америчких држава**, с преговором Р. С. Бекера. Превео с енглеског Др. Драгомир Иконич. Београд, 1930, год. стр. XVI + 301.

Dr. **Erwin Holzer**, **Die Entstehung des jugoslawischen Staates**.

Dr. **Jaroslav Mladinović**, **Парламентарно право интерпелације**. Издао др. Миливој Милановић 1929. године.

Белешке

Нови наставници правног факултета у Београду

За доцента за Прихватно Право постављен је т. др Милаш Ф. Бартош. За хонорарне професоре за кривичне науке изабрани су г. г. Сергије Трегубов и др Никола Крајски.

Прослава стогодишњице Фране Рачкога

У присуству претставника чешке, полске и бугарске Академије Наука и великог броја наших интелигената на дан 1. и 2. јуна о. г. прослављале су урочене Југословенска Академија Знаноности и Уметности и Српска Краљевска Академија Наука стогодишњу рођену Фране Рачкога, чувенога хришћанског историчара и идеолога југословенскога јединства, првог претседника Југословенске Академије. На прослави су одржана три предавања: др Августа Мусића, **Фране Рачки први претседник и организатор Југословенске Академије**; др Ферда Шишића, **Фране Рачки историк**; и Слободана Јовановића, **Фране Рачки и југословенска мисао**. Предавачи су рељефно приказали велику фигуру академика, историчара и протогоноисте југословенске идеје Фране Рачкога, који се са Штросмајером видно истиче из своје средине и са њим претставља апостола југословенства.

Удружене академије издале су у једној књизи сва три предавања, а поред тога је загребачка академија публиковала прву књигу преписке између Рачкога и Штросмајера.

Поводом ове прославе г. др Милета Новаковић публиковао је у **Годишњаци Јулиневој** писма Рачкога упућена Стојану Новаковићу. Писма су интересантна по томе што се у њима, сем сагласности у научном раду ова наша два научника, запажа и сагласност у питањима националне политике.

Међународни Институт за јавно право

24. и 25. јуна ов. год. Институт је одржао своју годишњу сесију у Паризу под претседништвом Гастона Жеза.

На конгресу се дискутовало о **данаšnjoj кризи претставничке демократије**, на основу извештаја Жозеф —Бартелемија и др. У дискусији су учествовали г. г. Јелинек, Полинис, Жез, барон Ноље и Миркин Геценич. Преовладало је гледиште да се начело демократије не налази у кризи, већ само технички — начин државне управе.

Г. Миркин Геценич реферисао је о теми: **нове тежње декларације права**. Сиче његовог предавања је у наглашавању утицаја социјалних услова савременог живота, који повећавају круг слободе заштитом појединаца.

Четрдесетогодишњица словеначког друштва „Правник“

Стручни часопис словеначких правника прославља ове године један редак и заслужен јубилеј. Навршило се 40 година од времена када су 34 словеначких правника узели на себе улогу да кроз часопис бране права словеначког народа, да се у словеначким судовима доносе пресуде на народном језику. Особитост и нарочита одлика овог једног и озбиљног часописа лежи, поред рада на чисто стручним питањима, у његовом заузимању и борби за национална и политичка права Словенаца. После уједињења у једну државу, „Правник“ је под уредништвом најстаријег адвоката и познатог правника Д-р Данила Мајзброва, заслужног и дугогодишњег претседника Љубљанске Адвокатске Коморе, свој рад усредсредиао на чисто стручна правна питања и проблеме. Он, поред тога, ревнио ради на подизању правне свести код словеначког дела нашег народа.

Фонд за историју словенских права при Софијском универзитету

Из прихода овог фонда, основаног легатом пок. др. Стефана Сарафова, одређује се награда лицима која се истакну у раду на буђењу словенске свести и ширењу идеја словенског зближења и уједињења. Прву награду

из фонда добио је г. Стеван Бобчев, 28-годишњи претседник Словенског Друштва у Софији, и познати научник.

Стечај за настанак универзитета

Универзитет Краља Александра I у Љубљани објавио је стечај за наставнике правног факултета: а) за доцента, вавременог или редовног професора за катедру историје права Јужних Словена; б) за доцента, вавременог или редовног професора за јавно — државно и међународно — право.

Институт Словенских Права у Братислави

На Правном Факултету Универзитета Коменски основан је 1927. год. институт под горњим именом са задатком да напоредним изучавањем и обрађивањем словенских права у прошлости и садашњости оствари колаборацију за решавање заједничких проблема свих словенских држава, који су многобројни са обзиром на кодификацију, којом су оне ангажоване. Институт поставио свој задатак одржавањем предавања, издавањем односно дела, оснивањем потребних библиотека и буџетним пратењем у иштажи свих актуелности из области словенских права. У овој години овако се да наши научници нису представљени својим радонима у издањима института.

Јубилеј „Јуридическог Прегледа“

Ове године извршила се тридесет година од оснивања најистакнутијег правног часописа у Бугарској, „Јуридическог Прегледа“. У току три деценије излажења, са прекидом за време светског рата, „Ј. П.“ успео је да окупи око себе најбоље правнике бугарске и да се стави у ред европски уређених часописа своје врсте.

„Ј. П.“ је увек пратио са интересовањем правне прилике у нашој земљи.

III скуп чехословачких правника у Братислави

Правнички Једноста Моравски из Брно и Правнички Јединста на Словенији из Братиславе у Заједници пријатељ су на себе да организују конгрес чехословачких правника у Братислави, у лето 1930. године. Конгрес ће се бавити решавањем актуелних правних питања, чиме ће се припомоћи и убрзати изједначавања права у Чехословачкој. Ради лакшег пословања Конгрес ће образовати шест секција, од којих ће свакој бити стављена у задатак обрада специјалне правне дисциплине. Секције су:

- 1) за грађанско право;
- 2) за свецјелна приватна права; закон о акционарским друштвима; заштита ауторског права у области радиофизике;
- 3) за грађанско-судски поступак;
- 4) за кривично право;
- 5) за јавно право; и
- 6) за финансијско право.

Питања која ће се третирати на овом Конгресу представљају изванредну важност не само за Чехословачку већ и за остале земље које се налазе у етапи изједначавања закона и кодификације. Стога се организатори Конгреса налажу бројном одлику правника из многих земаља, нарочито словенских.

IV Конгрес немачких правника у Чехословачкој

Немачки правници — чехословачки поданици организовали су IV свој конгрес који је одржан почетком ове године у Теплице — Шамове. На конгресу је узело учешћа велики број правника из Немачке и Аустрије. Конгрес се бавио врло интересантним правним питањима, по којима су били референтни чувени немачки правници из све три државе.

Г. г. Веиз (Праг) и Кирпа (Берлин) реферисали су о теми: „О одговорности државе за нахалу штету проузроковане од стране органа“. Примећује се гледиште о непосредној одговорности државе, која се може ре-

гресирати према својем органу, али само у случају ако је овај учинио тешку погрешку. — Проф. Кајка (Праг), Раупф и Siegel (Берлин) били су референти по питању: кодификација прописа о искористишењу електричне енергије. Усвојено је да је најпогоднији систем комисије. На конгресу су била дискутована још многа друга интересантна актуелна питања, о специјалном положају политичких криваца, о учешћу латентног елемента у кривичном правосуђу, као и у грађанском правосуђу.

По овом другом питању вођене су бурне дискусије, али се није дошло ни до каквог принципног решења.

Најзад, конгрес се бавио питањем права мањина да се пред судонима служе својим језиком. — О раду на овом конгресу биће издата саопштења на немачком језику.

Словенски институт у Прагу

После светског рата овако се велико интересовање за изучавање и ближе упознавање Словенства, Радн тога почеле су се отварајући бројне установе нарочито намењене горњем циљу, као у Лондону, Паризу, Риму, Бреслави, Кракову и др. И у Чехословачкој је законом од 25.-1-1922. установљен Словенски Институт, али је до његовог отварања и увођења у живот прошло више од шест година — до краја 1928.

Словенски Институт поставио је себи за циљ међусобно упознавање словенских земаља и њима суседних земаља; стварање стручног кадра за остварење горњег циља; радн тога обраћа се нарочита пажња на одржавање културних веза и саобраћаја између речених земаља. Да би одговорио у потпуности постављеном циљу, институт је формиран из два одељења:

- 1) културни — за научне и просветне послове, и
- 2) привредно — за трговину, индустрију и земљорадњу. Прво одељење треба да изрази научни, теоријски рад Института, док друго одељење има да се бави чисто практичним питањима, водећи рачуна о општем циљу.

У научни рад Института долази обрада словенске филологије, историје, права и економије словенских народа. Као научни метода инаугурише се напоредно изучавање одговарајућих научних, правних и економских словенских земаља.

Четврти међународни социолошки конгрес у Харви, од 17.—24. фебруара 1930. год.

Од свога оснивања (1919. год.) Међународни Институт за социологију и политичке социјалне реформе показује неособито живу научну акцију у обради актуелних социјалних и политичких питања. На своји три ранија конгреса (први у Турину 1921, други у Бечу 1922 и трећи у Риму 1924. год.), Институт је решио „ах многа питања, али су се с обзиром на садржај, послератни живот који се одликује разноприсутношћу и сложеношћу односа, пред Институтом појавили многи проблеми који су сазрели за дискусију и решавање. Ради ефикасног свршања послова, учесници IV конгреса Института биће подељени у 11 секција које ће се бавити припремом и обрадом појединих питања. Програм рада секција је следећи:

- 1) Општа социологија; 2) Политичка социологија; 3) Економска социологија; 4) Правна социологија; 5) Криминална социологија; 6) Социологија рада; 7) Биосоциологија; 8) Гигијеносоциологија; 9) Педагошка социологија; 10) Станска социологија; и 11) Културни покрет.

У институту се налазе чувени научници из целог света, професори: Тенис (Немачка), Малаја (Аустрија), Политс (Рима) и многи други. Сама ова имена довољна су гаранција, да Институт представља једну велику социјалну научну организацију, и да ће овај конгрес бити врло интересантан. — Нашу земљу представљаће Др Милорад Недељковић, директор Понт. Штедионице и ранија проф. Универзитета.

II Конгрес Међународног Савеза Адвоката

У Паризу ће се од 27 до 29 јануара идуче године одржати II конгрес Међународног Савеза Адвоката.

Савез је тако секције за Интелектуалну сарадњу Друштва Народа.

На конгресу ће да буде заступљено 20 држава: 15 су већ прилеже Савезу а 5 ће бити представљене као посматрачи. У Савезу су: Немачка, Аустрија, Беогија, Бугарска, Шпанија, Француска, Холандија, Мађарска, Луксембург, Пољска, Швајцарска, Чехословачка, Југославија и Румунија. У улози посматрача су: Енглеска, Сједињене Америчке Државе, Јапан, Грчка и Перу.

Наши делегати на Међународном Конгресу Адвоката

На II конгресу Међународног Савеза Адвоката наши адвокати ред заступаће: г. г. Љубомир Стефановић, адвокат из Београда, делегат Југославије у Савезу и члан управе Савеза, д-р Иво Политео, председник Загребачке Адвокатске Коморе и д-р Хенрик Тука, члан Љубљанске Адвокатске Коморе.

Делегати ће у другој половини децембра о. г. отпутовати за Париз. Конгрес ће се одржати у Пале Ројалу, где је седиште Савеза и Секције за Интелектуалну Сарадњу Друштва Народа.

Земаљски Савез Адвоката

У духу одлука донетих на нашим годишњим скупштинама и одржаним конференцијама, иницијативом Београдске Адвокатске Коморе сазваће се у првој четврти идуче године конференција делегата свих адвокатских комора наше земље ради оснивања Земаљског Савеза Адвоката. На овој конференцији, која ће уједино бити и конституирајућа скупштина, усвојиле се статуту Савеза и изабрати његова Управа. Савез ће почети своје функције одмах по своме оснивању.

„Бранич“ орган Београдске Адвокатске Коморе

Одлуком пленарне седнице Управе Удружења Јавних Правозаступника, „Бранич“ је уступљен Београдској Адвокатској Комори у својину. Он ће од јануара 1930. бити публикован као орган Коморе.

ЧИТАОЦИМА

Са издавањем овога броја за јули — децембар 1929. год. навршава се пет година од поновног покретања часописа „Бранич“. Када га је Удружење Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору јануара 1925. год. прихватило као свој орган и публиковало, оно му је ставило као главни циљ рад на остварењу давнашњег идеала адвокатског реда: његово уздизање на ниво, на коме је он сада у свима културним земљама, и доношење једног савременог закона о адвокатима, којим би се заштитили интереси адвоката, а самим тим зајемчили и виши интереси правосудја и земље.

Пет година смишљеног и преданог рада нашег часописа у интенцијама Удружења и адвоката чланова Удружења, оправдали су наде и очекивања свих нас. Наш дугогодишњи идеал најзад је остварен и ми данас можемо са задовољством констатирајући: да су адвокати ушли у нов период свога живота, период, који оствара нове перспективе, нове наде и пружа нарочиту привлачност адвокатској професији. Генерације које за

нама настављају умеће свакако да цене те напоре за постигнути бољишак.

Пет година „Бранич“ као орган Удружења Јавних Правозаступника усредсређивао је напоре за развијање солидарности и професионалне свесности адвокатског реда.

Пет година чуо се глас његов кад год су били у питању оправдани захтеви адвоката и кад је била потребна заштита њихових права и интереса.

Свој завидан углед, који је стекао и пре него што га је прихватило обновљено Удружење Јавних Правозаступника, лејим уређивањем само је пошениран и његов се утицај знатно појачао. Научним третирањем правних питања и проблема, популарним пропраћањем наше судијуре и јуриспруденције и расправљањем свих других социјалних питања у вези са правним наукама, „Бранич“ првенствено као практичан, а донекле и као теоријски правни часопис, био је и остао леа прилог нашој периодичној правној литератури. Он

је био од користи на првом месту адвокатима и судијама, као правницима практичарима, пружајући при том користи и осталим правницима. Само та његова улога и успех, у колико га је на томе пољу имао, довољни су да оправдају његово покретање, а Удружењу припада заслуга за то неоспорно корисну иницијативу. И ако је тачно, да се по резултатима и делима треба да цени о вредности учињених напора и корисности иницијатива, онда се неоспорно Удружењу мора да ода признање на томе.

Право и Правда рађају се, развијају и нестијају ујоредо. Ми адвокати увиђамо да нам је била дужност да свесно о томе и о потреби развојка и консолидације Права и Правде развијамо до крајњих граница код нас. Дужност је сваког адвоката да ради не само на своме лично усавршавању, већ и на усавршавању свога реда. Јер као и само човечанство, тако и поједини друштвени редови успевају само у сразмери њихових знања и способости. А развијку индивидуалном,

усавршавању знанственом, доприноси књиге, доприноси добра и обилна литература, у коју спадају и стручни часописи.

Уредништво „Бранич-а“ је уверено да је учинило све што је могло да постигне поверени јој задатак. И сада, када је престанком Удружења он предан у аманет Београдској Адвокатској Комори, Уредништво га уступа са оним истим задовољством и радошћу, са којим је прихватило његово покретање и издавало га у овом петогодишњем периоду. Зато оно моли читаоце да и даље поклоне часопису пуно своје поверење, јер ће он, као орган Београдске Адвокатске Коморе, и у будуће одлучно штићити њихова права и интересе.

Под заставом Удружења Јавних Правозаступника „Бранич“ је био на достојној висини. Под заставом Београдске Адвокатске Коморе он ће то остати и бити духовна снага јединства и солидарности адвокатског реда у нашој земљи.

Љ. В. С.

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС

ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

РЕДАКЦИОНИ ОДБОР:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ
АДВОКАТ

ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ
АДВОКАТ

УРЕДНИК:

ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ

БЕОГРАД

„Бранич“ излази један пут месечно у обиму од 2½ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дина.

Уредништво се налази у улици Књегине Љубице број 15, меџанин, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора. Рукописи се не враћају.

1929.

САРАДНИЦИ „БРАНИЧ“-А

У 1929. ГОДИНИ

Аћимовић Р. Милан, адвокат
Бартош Ф. Милан Др., доцент Университета
Благојевић О. Видан Др., адвокат
Богих А. Богџмир, адвокат
Бранковић Д. Добривоје, судија
Демајо Самуило, адвокат
Еропкин Аполон, публициста
Живадиновић Ж. Милан, адвокат
Живановић Тома Др., професор Университета
Ивановић Тихомир, секретар Касационог Суда
Лазих Драгослав, инспектор Министарства
Јепић Илија Др., судија
Леви Ј. Исак, адвокат
Мијушковић Б. Јов., секретар Првостепеног суда
Милић Миленко Др., секретар Министарства
Милојковић А. Бор., судија у пензији
Мишић П. Душан, судија
Новаковић Милета Др., професор Университета
Пахоруков Николај, секретар Министарства
Петровић Д. Боривоје, судски писар
Стефановић В. Данило, начелник Царинске Управе у пензији
Стефановић В. Љубомир, адвокат
Таубер Леонид, професор Трговачке Академије
Франтловић Боривоје Ј., секретар Управног Суда
Чубински М. Арсен Др., адвокат

Петковић С. Добра, адвокат

САДРЖАЈ „БРАНИЧ“-А

У 1929. ГОДИНИ

ГРАЂАНСКО ПРАВО

Истраживање ванбрачног очинства по црногорском законодавству, од Јов. Б. Ми-
јушковића 6—12

ТРГОВАЧКО И МЕНИЧНО ПРАВО

О протесту менице, од Л. Таубера, професора 3—6
Бланко меница по меничном закону од 29. новембра 1928. год., од Др. Арсена
М. Чубинског, адвоката 12—13
Есконтна листа, од Бор. А. Мидојковића, судије у пенсији 118—120

СТЕЧАЈНО ПРАВО

Казнене одредбе из стечајног закона за Краљевину С. Х. С., од Николаја Па-
хорукова, секретара Министарства Правде 21—22
Нов пројекат стечајног закона, од Исака Ј. Леви, адвоката 33—36

КРИВИЧНО ПРАВО

Фалсификовање исправа, рачуна и царинских знакова, предвиђено у царинском за-
кону, с обзиром на прописе новог кривичног закона, од Данила В. Сте-
фановића, начелника Царинске Управе, у пенсији 13—14
Може ли исправка по закону о штампи, када је послата преко суда, садржавати
клевету или увреду, од Др. Видана Благојевића, адвоката 101—103
Нови Кривични Законик за Краљевину Југославију и идеје тродеобног (трипартит-
ног) система у науци Кривичног Права, од Боривоја Д. Петровића, пи-
сара Варошког Суда 114

КРИВИЧНИ ПОСТУПАК

Надлежност Опште Седнице Касационог Суза код поротног суђења, поводом једне
одлуке Опште Седнице Касационог Суда, од Богомира А. Богића, адв. 15—18
Појам кривичног и грађанског поступка, од Др. Томе Живановића, про-
фесор Университета 97—101
Рад у казним заводима, од Др. Илије М. Јелића, судије 103—109

МЕЂУНАРОДНО ЈАВНО ПРАВО

Панска Држава, од Др. Милете Новаковића, професора Университета
Трговински уговор са Немачком и ауторска права по Берској Конвенцији, од Др.
Милана Ф. Бартоша, доцента Университета 120—121
Прогресивна кодификација међународног права, од Др. Миленка Милића 127—129

АДМИНИСТРАТИВНО ПРАВО И ЗАКОНОДАВСТВО

Финансијски закон за 1929./1930. годину, од Др. Видана О. Благојевића, адвоката	18—20
Општа Седница Државног Савета, од Др. Видана Благојевића, адв.	41—45
О потреби првостепених управних судова, од Милана Р. Аћимовића, адв.	109—112
Нова општинска трошарина града Београда и њено укидање, од Данила В. Стефановића, начелника Царинске Управе у пенсији	112—113
Системи државне контроле у вези са установом Главне Контроле, од Љуб. В. Стефановића, адвоката	122—127

АДВОКАТУРА И ПРАВОСУЂЕ

Основи за историју Удружења Јавних Правозаступника, од Милана Ж. Живадиновића, адвоката	23—33
Извештај Управног Одбора Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору, поднет на годишњој скупштини одржаној у Београду 10. фебруара 1929. год., у просторијама Првостепеног Суда за округ Београдски	49—61

СУДСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРАКСА

Брачност детета, рођеног у законитом браку и у законом року, може се оспорити само подизањем формалне тужбе а не и једностраном изјавом код судије за неспорна дела. (Одлука Опште Седнице Касационог Суда). — Т. И.	61—64
Делећи породични статус свога супруга, који је, и ако пунолетан, био под очинском влашћу, удова и после смрти мужевљеве остаје под очинском влашћу свекра све докле, док одласком из куће свекрове ту власт не би прекинула или док се сам свекар исте власти не би одрекао. — Т. И.	
За постојање дела утаје из § 229. казн. зак. потребно је, поред осталог, да се утврди да је утајач имао намеру, да утајену ствар противзакон себи присвоји. — Т. И.	65—66
Општински суд није надлежан за издавање уверења о постојању задружног односа али је, у смислу чл. 97. тач. 4. закона о општинама, надлежан да издаје уверења о сродству, заједници имања и заједничком животу, као елементима задруге. — Т. И.	66—67
Да би могао бити предмет административног спора управни акт мора бити и коначан. — Боривоје Ј. Франтловић	67—68
Кад бранилац стец. масе оспори тражбину повериоцима, зато што исти није поднео пуноважне исправе, — онда суд, у смислу § 58. зак. о стец. пост. треба да повериоца упуту на грађанску парницу противу стечајне масе, а не да се упушта у оцену питања о јачем и слабијем праву, јер није у питању стварно, већ тражбено право. — Д. Д. Б.	68
За појам дела тешке повреде тела из § 177. крив. зак. поред осталог тражи се да код оптуженог у моменту извршења дела постоји и одређена намера да неког повреди. — Д. Д. Б.	68—69
За расправу питања, да ли има места саставу изборног суда, надлежан је увек Првостепени Суд за град Београд, без обзира да ли спорна питања, која ће бити предмет расправе, потичу из грађанског или трговачког посла, и да ли су парничари трговци или нетрговци. — Самуило Демајо	69

- Деловоћа филијале трговачке радње не може бити лице које има своју сопствену протоколisanу трговачку радњу. — Д. Д. Б. 70
- О диспозитиву пресуде у вези са урачунавањем притвора оптуженом. — Јов. Б. Мијушковић 70—71
- Један случај код неспорних дела судије, који је добио интересантан обрт. — Душан П. Мишић 72—74
- Увреда и клевета нанета јавним правозаступницима у њиховом правозаступничком позиву, дело је из § 104., а не из § 210. одл. § 213. казн. зак. — Јов. Б. Мијушковић 72
- Око § 386. грађ. суд. пост. — Душан П. Мишић 72—74
- Нешто о такси на удовички ужитак, Душан П. Мишић 74
- Један интересантан сукоб надлежности између Првостепеног Суда и Министарства Унутрашњих Дела. — Л. Д. 74—75
- Да је поравнање закључено на превари има се утврђивати у кривичном процесу по кривичној тужби оштећеног, а ако је оштећени за то поднео грађанску тужбу, превара се има утврђивати по начелима кривичног права 75—76
- Суђење по слободном уверењу у смислу закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави 76—79
- Надметац, на коме остане лицитација за државне набавке и друге послове, ако одстане од лицитације пре саопштења о одобрењу лицитације и потписа уговора, одговара не само пропаћу привремене кауције већ и за накнаду штете држави по чл. 96. зак. о држав. рачуноводству, и ако је у условима лицитације та одговорност изрично предвиђена само пропаћу привремене кауције у корист државе 79—80
- Вршење издатака код општинских судова на општинске потребе а који нису буџетом предвиђени, — није кривично дело 80—81
- Прописом § 471. тач. 4. законика о грађанском судском поступку штити се својина а не уживање непокретнога имања 81—82
- И ако је отац по закону позван да своје дете васпита, ипак, кад због дечије непослушности хотично с предумишљајем на свиреп начин удави стезањем гуше своје дете, признаје му се у олакшицу казне и добро владање и тешка невоља којом је од детета нагнан на убиство 82—83
- Како се има разумети и примењивати § 398. тач. 4. законика о поступку судском у грађанским парницама 83—84
- Одлуке Опште Седнице Државног Савета 84—85
- О примени чл. 282. II став Фин. Зак. за 1922/23. год. према лицима, која су после рата постали државни службеници (неуказни) и у том својству били за време важења поменутог чл. 282., па као такви прешли 1. септембра 1923. год. и под режим новог чиновничког законодавства 86
- О примени става 3. чл. 137. закона о чиновницима грађанског реда 86—87
- Чл. 226. Фин. Зак. за 1926/27. год. законодавно је тумачење ранијих прописа, те се према томе има применити и на раније несвршене спорове 87—88
- Исплата дуговања инвалидских потпора може се вршити на терет парт. 63. буџета за 1928/29. год. само за обавезе од I.-I-1920. год. до I.-V-1923. год. 88
- Из кредита за ванредне државне потребе могу се вршити издаци само на оне потребе, које се нису могле предвидети у буџету 88
- Накнада путних трошкова, приликом прекида рада за време службеног путовања, признаје се само у том случају, ако постоји решење надлежног старешине о прекиду рада 88

Звање вршиоца дужности среског поглавара не постоји по закону	88—89
За поједине повремене радове могу се узимати хонорарни службеници само ако за то има буџетом предвиђених кредита	89
Новац добивен од продаја неупотребљиве покретности не може ићи на олакшицу буџетских кредита већ има ићи у државну касу као ванредни приход	89
Шеф Месне Контроле не може, као рачуноспитач Обласне Контроле, вршити истовремено и дужности рачуноспитача при месној општини	89
Одредба чл. 370. Финансијског Закона за 1928/29. год. о кредитима из обласног буџета на поверљиве циљеве и репрезентацију односе се на среске поглаваре	89
Дневница бивших чланова Обласне Скупштине	89
Обласне Контроле не могу кажњавати полицијске и општинске службенике за немарљиво вршење њихових захтева	89—90
За свако продужење уговора о закупу приватних зграда за потребу државних установа потребно је да се наплати такса по закону о таксама	90
Поделу кредита на помоћи и субвенције, у колико иста није извршена буџетом, врши ресорни Министар у сагласности са Претседником Министарског Савета	90
Дужност чланова Обласних Контрола повремена је служба а не стална	90
Ликвидација издатака које чине области из сума дотираних им из државног буџета	90—91
Принадлежности државних службеника у случајевима поништења указа одн. решења о њиховом постављању или унапређењу	91
Претседници и кметови општински могу примати награду за вршење благајничких послова ако је одлука општинског одбора о награди извршена и ако има кредита по буџету	91
Накнада путних трошкова полицијским чиновницима	91
Додаци на репрезентацију не подлеже плаћању службеничког пореза	91
Накнада путних трошкова за путовања која су започета за време важења уредбе Д.Р.Бр. 96000/20. а завршена после ступања на снагу уредбе Д.Р.Бр. 150000/28. одређује се по новој уредби из 1928. год.	91—92
Управитељи основних школа као руковођи школском имовином одговорни су за штете по закону о Главној Контроли и Државном Рачуноводству	92
За разматрање одлука о издацима из касе школског одбора надлежна је Обласна Контрола	92
Законодавно тумачење чл. 305. Финансијског Закона за 1928/29. год. од 28. марта 1929. год. важи од 1. априла 1929. год.	92
Стицање права на личну пензију	92
За преглед рачуна бившег Окружног Школског Одбора надлежна је Месна Контрола а за преглед рачуна Обласног Школског Одбора надлежна је Обласна Контрола	92—93
Над рачунополагачима по црквеним рачунима, чија је дужност почасна, не могу се изрицати казне	93
Рачуноспитачи Месних Контрола, који су одређени да у ванканцеларијско време врше рачуноспитачке послове у Обласној Контроли и који за тај посао имају од Области хонорар, одсеком или у месечном износу, немају право на накнаду путних трошкова за одлазак у место Обласне Контроле и повратак	93
Срески поглавари немају право на дневницу за присуствовање на седницама среског одбора	93
О примени одлуке опште Седнице Државног Савета при доношењу пресуде у одељењу Савета	132—133

О постављењу државних службеника на неко звање у нижој групи од оне, у којој је то звање распоређено уредбом о разврставању чиновника и осталих службеника грађанског реда	133
О примени чл. 106. став 2. закона о чиновницима грађанског реда	133—134
О урачунавању година учитељске службе пре положеног испита за степен основне плате	134
Дневнице и остали трошкови државних службеника	134—135

АДВОКАТСКА КОМОРА

I

Оснивање Београдске Адвокатске Коморе

<i>Рад на оснивању Коморе</i>	145—148
<i>Конституционе скупишине Коморе</i>	148
<i>Избор и састав Коморе</i>	148—159

II

Пословници Адвокатске Коморе

159—169

III

Адвокати са територије Београдског Апелационог Суда

<i>Именик адвокатских приправника</i>	169
---------------------------------------	-----

РАЗНО

Од Совјета ка Земству, Еволуција Совјета, од Аполона Еропкина	36—41
Лашо, од Анри Робера, превео Добривоје Д. Бранковић, судија	46—49
Поретак знаменитих правника. Адвокат Поенкаре, од Фернанда Пајена, превео М. Ж. Живадиновић	176—178
Са правничких конгреса о ваздухопловном праву. — Међународни Правнички Конгрес за Авијацију у Мадриду. Говор Едуарда де Леона Рамоеа. Погледи на ваздухопловно право. Његов развој. Међународни Конгреси за ваздухопловно право. — Саопштио Др. Арсен М. Чубински	178—180

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Др. Ернест Чимић: — Менички закон од 29. новембра 1928. год. са тумачем. — Др. Арс. М. Чубински	94
Др. Драгољуб Аранђеловић: — Основи Облигационог права. — Д. С. Петковић	180
Др. Андра А. Митровић: — L'aviation au point de vue économique et juridique. — Љ. В. Стефановић	180

КРИТИКА

„Васојевички Закон од дванаест точака“. — Др. Илија Јелић, судија	135—140
---	---------

НОВА БИБЛИОГРАФИЈА

Најновија домаћа и страна издања	181—183
----------------------------------	---------

МИСЛИ И АФОРИЗМИ

великих философа и правника. — Прикупно Љ. В. С.

181

БЕЛЕШКЕ

— рубрика уредника Љ. В. С. —

<i>Јавни правозаступници</i>	94—95
<i>Више Судије</i>	95
<i>Кретање Судија</i>	95—96
<i>Постављена Судија</i>	96
<i>Нови наставници правног факултета у Београду</i>	183
<i>Прослава сйогодишњице Фране Рачкога</i>	183
<i>Међународни Институт за јавно право</i>	183
<i>Четирдесетогодишњица словеначког друштва „Правник“</i>	183
<i>Фонд за историју словенских права при Софијском универзитету</i>	183
<i>Смечај за наставнике универзитета</i>	184
<i>Институт Словенских Права у Брајислави</i>	184
<i>Јубилеј „Јуридикеског Прегледа“</i>	184
<i>III скуп чехословачких правника у Брајислави</i>	184
<i>IV Конгрес немачких правника у Чехословачкој</i>	184
<i>Словенски Институт у Прагу</i>	184
<i>Четијрти међународни социолошки конгрес у Хаванији од 17—24. фебруара 1930. год.</i>	184
<i>II Конгрес Међународног Савеза Адвоката</i>	185
<i>Наши делегати на Међународном Конгресу Адвоката</i>	185
<i>Земаљски Савез Адвоката</i>	185
<i>„Бранич“ орган Београдске Адвокатске Коморе</i>	185

ЧИТАОЦИМА

Авел уредништва

185—186